

LIVADY OY

2024

Kuusiston kartano

KAARINA

MUSEOKSI MUUTTAMINEN

SENAATTI-KIINTEISTÖT

Kuusiston kartanon päärakennus

Nimi:	Kuusiston kartano (ruots. <i>Kustö gård</i>)
Osoite:	Linnanraunioentie 577 21620 Kaarina
Kaupunki:	Kaarina
Kaupunginosa:	007 – Kuusisto
Kiinteistötunnus:	202-422-5-10
Tontin pinta-ala:	47 130 m ²
Omistaja:	Suomen valtio
Haltija:	Senaatti-kiinteistöt
Rakennusvuosi:	1738
Rakennuttaja:	Ruotsin kuningaskunta eli kruunu
Alkuperäinen käyttötarkoitus:	Everstin virkatalo
Pysyvä rakennus- tunnus (VTJ-PRT):	103029951T
Kerroslukumäärä:	1 kerros, lisäksi ullakko ja pieni kellari
Rakennuksen keskeiset piirteet:	Lautavuorattu hirsi- rakennus, luonnonkivi- perustus, aumakatto ja lautakate, painovoimainen ilmanvaihto, siirrettävät sähköpatterit
Laajuustietoja	
Bruttoala:	368,8 m ²
Huoneistoala:	336,9 m ²
Tilavuus:	1 250,0 m ³ (Lähde: Ark-byroo 2016, 7.)
Tärkeimmät muutosvaiheet	
1755–1756	korjaus ja korotus
1797–1810	korjaus ja kiuksit
1911	korjaus ja ikkunoiden uusiminen
1979–1989	restaurointi ja muutos museoksi

Omistushistoria

Sotilasvirkatalokausi

1738–1743	eversti Karl Anders Sinclair
1743–1749	eversti Ernst Gustaf von Willebrand
1749–1777	Berndt Otto Stackelberg nuorempi
1777–1787	nuorempi kenraali, sotamarsalkka Berndt Johan Hastfer
1787–1790	eversti Johan Henric Hästesko
1790–1796	Nils Didrik von Essen
1796–1810	August Fredrik Palmfelt

Vuokraajat

1810–1816	Wilhelmina Palmfelt (von Willebrand)
1816–1845	Adolf Fredrik von Willebrand
1846–1875	Ernst Karl Adolf von Willebrand
1875–1877	Eugen Robert Bremer
1877–1900	Uno Otto Bremer
1900–1918	Frans Viktor Palin
1918–1950	Juho Viktor Palin

Omistajat

1738–1950	Kruunu / valtio
1950–1967	Juho Viktor Palin
1967–1977	Turun kaupunki
1977–	Suomen valtio

(Lähde: Lounatvuori 2009, 70–72.)

Hallinnointi valtion omistuksen aikana

1977–2013	Museovirasto
2014–	Senaatti-kiinteistöt

Nykyiset vuokrasuhteet

Päävuokralainen:	Museovirasto
Alivuokralainen:	Taidekartano

Nykyinen käyttö

Vuodesta 2013 alkaen Kuusiston kartanolla on toiminut Taidekartano, joka pitää kartanoa auki kesäaikaan, järjestää taidenäyttelyitä ja pitää kahvilaa päärakennuksessa.

Suojelutilanne

Suojeltu asetuksella

Kuusiston kartanon päärakennus, vilja-aitta ja liiteri on suojeltu 31.8.1994 asetuksella valtion omistamien rakennusten suojelusta (asetus 480/85). Asetus on kumottu, mutta sen päätökset ovat voimassa, kunnes suojelusta tehdään rakennusperintölain mukainen suojelupäätös. Edellä mainittujen rakennusten suojeluluokaksi on vahvistettu S1. Rakennukset on suojeltu kokonaisuudessaan ulkoasultaan ja sisätiloiltaan. Korjaus- ja muutostöihin on kysyttävä lupa Museovirastolta. Pihamaa ja puisto on merkitty suojeluluokkaan S4 ja sille on osoitettu raja suojelupäätöksessä. Vuonna 1982 valmistunut vahtimestarin asunto ei kuulu suojelupäätökseen. Kartanon piha-alueelle voidaan suojelumerkintöjen mukaan uudisrakentaa Museoviraston hyväksymällä tavalla. Ensimmäinen suojelupäätös on tehty vuonna 1967.

Kuusiston kartanoa ollaan suojelemaan rakennusperintölailla. Varsinais-Suomen ELY-keskus tekee suojelupäätöksen oletettavasti vuonna 2024.

Suojelu muinaismuistolailla

Kuusiston kartanon päärakennuksen lähiympäristö on suojeltu muinaismuistolailla kiinteänä muinaisjäänneksenä (piste ja alue, tunnus 1000023659).

RKY-alue

Kuusiston kartano lähiympäristöineen on osa valtioneuvoston vahvistamaa valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen luetteloa (RKY 2009). Kohteen nimi on *Kuusiston piispanlinnan rauniot ja Kuusiston kartano*.

Maakunnallisesti arvokas maisema-alue

Kuusiston kartanon alue on kokonaisuudessaan osa *Kuusiston piispanlinnan raunio ja kartano ympäristöineen* -nimistä maakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta.

Kaavoitustilanne

Maakuntakaava

Varsinais-Suomen maakuntakaavassa Kuusiston kartano on merkitty osaksi aluetta SR 202005 Kuusiston piispanlinnan raunio ja kartano ympäristöineen.

Yleiskaava

Kuusiston kartanon alueella on voimassa Kuusiston osayleiskaava 202 K7002, joka on tullut voimaan 6.9.1995. Kuusiston kartanoa koskee kaavamääräys PY/S: Julkisten palvelujen ja hallinnon alue, jolla ympäristö säilytetään.

Asemakaava

Kuusiston kartanon alueella ei ole asemakaavaa.

Kuusiston kartano – Museoksi muuttaminen – Historiaselvitys / Tilaaaja: Senaatti-kiinteistöt / Tekijät: Arkkitehtitoimisto Livady – Pasi Kolhonen, Mia Puranen / Valmistunut: 2024. Sivuja 2, 104 ja 171 on korjattu 13.8.2026 / Julkaisupaikka: Helsinki / Ulkoasu: Johannes Nieminen / Taitto: Livady / Valokuvat: Arkkitehtitoimisto Livady, ellei toisin mainittu / Kannen kuva: Kuusiston kartanon päärakennuksen kulmakamari h6 restaurointitöiden aikana helmikuussa 1988. P. O. Welin, MV / ISBN: 978-952-368-144-6 (painettu julkaisu) / ISBN: 978-952-368-145-3 (pdf) / Arkkitehtitoimisto Livady

Arkkitehtitoimisto Livady

Kuusiston kartano

Museoksi muuttaminen

Historiaselvitys

Sisällys

- 2 Perustiedot
- 5 Sisällys

6 JOHDANTO

- 7 Esipuhe
- 9 Käytetyt lähteet

10 VUODET 1950–1977

- 11 Yksityisomistuksen viimeiset vuodet 1950–1967 ja suojelupäätös 1967
- 12 Muinaistieteellisen toimikunnan tutkimuksia 1966–1969
- 22 Turun kaupungin omistuskauden viimeiset vuodet 1974–1977

26 MUSEOKSI MUUTTAMINEN 1977–1989

- 27 Kartano siirtyy valtion omistukseen 1977
- 29 Peruskorjaussuunnitelmat 1978
- 40 1980-luku
- 56 Otteita Kailan, Lounatvuoren ja Ivarsin haastatteluista vuodelta 2015
- 58 Restaurointityöt 1978–1989
Irma Lounatvuoren mukaan

60 AJOITUSKAAVIO

66 RAKENNUSOSA- JA HUONEKOHTAINEN KÄSITTELY

- 68 Ulkopuoliset rakennusosat
- 88 Sisätilat

144 LÄHTEET

147 LIITTEET

- 148 Liite 1: Tapetit
- 207 Liite 2: Lounatvuoren inventointi 1966

Edellinen sivu:

Kuusiston kartano kuvattuna etelästä toukokuussa 2022. Taustalla näkyy Kuusiston raunioitunut piispanlinna.

– JOHDANTO –

Kuusiston kartanon
vuonna 1738 rakennettu
päärakennus on Suomen
vanhimpia säilyneitä puisia
asuinrakennuksia.

Kohde

Kuusiston kartano sijaitsee Kuusiston saaren itäkärjessä Piikkiönlahden rannalla Kaarinan kaupungissa. Etäisyyttä Turkuun on linnuntietä 12 kilometriä.

Keskiajalla tämä varsinaissuomalainen kartano oli viereisen Kuusiston piispanlinnan alainen maatala. Vuonna 1528 piispanlinna purettiin raunioksi uskonpuhdistuksen myötä ja kartano siirtyi Turun linnan latokartanoksi. Tämän jälkeen se on palvellut myös läänityksenä, maaherran ja hovioikeuden presidentin palkkatilana sekä vuodesta 1690 alkaen everstin virkatalona.¹

Kartanon nykyinen, vuonna 1738 valmistunut päärakennus rakennettiin Ruotsin kruunun rahoilla everstin virkatalolle vuonna 1732 vahvistettujen mallipiirustusten mukaan. Taloon tehtiin luonnonkivistä muurattu kivijalka, vaakahirsirunko ja karoliininen pohjakaava.

Rakennusta muutettiin perusteellisesti vuosien 1755–1756 aikana. Huonejakoa muutettiin, rakennusta korotettiin ja satulakatto korvattiin aumakatolla.

Sotilasvirkatalojen aika päättyi vuonna 1810. Vuosina 1810–1950 valtio vuokrasi kartanoa yksityishenkilöille. Mahdollisesti tänä aikana on rakennettu kuistit pääsisäänkäynnin ja keittiön eteen. Viimeinen asukas oli maanviljelijä Juho Palin, joka omisti kartanon vuosina 1950–1967. Kartano suojeltiin asetuksella vuonna 1967, minkä jälkeen

¹ Lounatvuori 2009, 53.

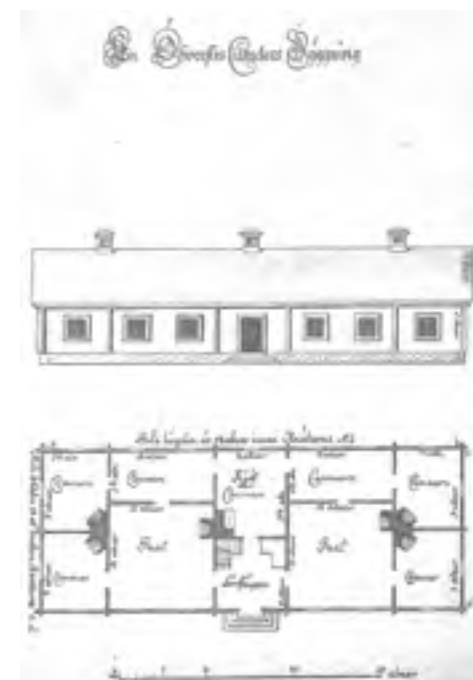
Kuusiston kartano vuonna 1879. "Ryhdykkään puustellin aurinkoisista huoneista saattoi ihailla hyvin hoidettuja peltosarkoja ja rehevää, sireenintuoksusta puutarhaa." Kuva: Reinhold Hausen / MV.

Palin testamenttasi sen Turun kaupungille. Vuonna 1977 kaupunki luovutti kartanon valtiolle, joka antoi sen Museoviraston hallintaan.²

Museovirasto tutki ja restauroi kartanon vuosina 1978–1989. Huonejako säilytettiin, mutta muutoin huonokuntoisessa rakennuksessa tehtiin paljon kunnostustöitä. Pärekaton tilalle tehtiin kaksinkertainen lautakatto. Vuonna 1989 kartano avattiin paikallista kulttuurihistoriaa ja luonnonympäristöä esittelevänä museo- ja näyttelykeskuksena. Museo suljettiin vuoden 2012 lopussa. Vuoden 2014 alusta kartano siirtyi Museovirastolta Senaatti-kiinteistöjen hallintaan.³ Nykyisin tätä valtion omistamaa kartanoa vuokraa Kuusiston Taidekartano, joka järjestää päärakennuksessa kesäisin taidenäyttely- ja kahvilatoimintaa.

² Lounatvuori 2009, 52–55, 63; Museovirasto 7.7.1978, 1, 5. MV RHO; Ark-byroo 2015, 37.

³ Ark-byroo 2016, 4.

Kuusiston kartanon nykyinen päärakennus rakennettiin vuonna 1738 tämän J. E. Carlbergin vuonna 1732 laatiman everstin virkatalon mallipiirustuksen mukaan. Kuparipiirustusta säilyttää Krigsarkivet. Kuva on teoksesta Lounatvuori 2009, 52.

Tehtävä

Arkkitehtitoimisto Ark-byroo on laatinut Senaatti-kiinteistöille vuonna 2015 Kuusiston kartanon ja piispan linnan lähdekartoituksen (osa 1/3) ja inventoinut päärakennuksen. Vuonna 2016 julkaistu rakennushistoriaselvitys (osa 2/3) sisältää inventoinnin lisäksi myös tietoa rakennuksen vaiheista aina vuoteen 2016 asti.

Vuodesta 2015 restaurointitöitä on tehnyt Restart Oy ja vuodesta 2019 restaurointisuunnittelijana on toiminut Arkkitehtitoimisto Livady.

Vuonna 2022 Senaatti-kiinteistöt tilasi Livadyltä Kuusiston kartanon rakennushistoriaselvityksen täydennyksen. Työn tavoitteet neuvoteltiin yhteistyössä tilaajan edustajina toimineiden Senaatti-kiinteistöjen kiinteistöpäällikkö Petri Nurmion ja rakennuttajapäällikkö Selja Flinkin kanssa.

Selvityksen tärkeimpänä tavoitteena on kuvata, mitä tapahtui vuosien 1978–1989 aikana, kun päärakennus restauroitiin ja muutettiin museoksi sekä kertoa siitä, millainen päärakennus oli ennen restaurointia, mitä sille tehtiin ja millainen siitä tuli. Tehtäväksi annettiin myös selvittää päärakennuksen rakennusvaiheita ja ajoittaa seiniä.

Selvityksen on tarkoitus palvella tulevaa restaurointisuunnittelua. Työhön on kerätty myös tiedot 1980-luvulla otetuista tapettinäytteistä, sillä on pohdittu mahdollisuutta tehdä sisätiloihin vanhojen tapettien replikoita. Tällä hetkellä sisäpinnat ovat erisävyisiksi maalattuja.

Tutkimustapa ja työn rakenne

Selvitystyö on laadittu perehtymällä jo aiemmin kerättyyn ja tuotettuun tutkimus- ja arkistoaineistoon, kuten Museoviraston rakennushistorian osaston arkistoon aikanaan tallennettuun Kuusiston kartanon tutkimusaineistoon, joka on viety Senaatti-kiinteistöjen sähköiseen projektipankkiin. Materiaalia on täydennetty Museoviraston tapettitietokannan aineistolla sekä vuoden 2015 jälkeen laadituilla restaurointiraporteilla ja tutkimuksilla. Kohdekäynnit on tehty 5. toukokuuta 2022 ja 15. syyskuuta 2023, jolloin kartanoa on myös dokumentoitu valokuvaamalla.

Työssä on käytetty 1980-luvulta asti käytössä ollutta päärakennuksen huoneiden nimi- ja numerointitapaa.

Selvitys jakautuu viiteen pääluokkaan. Ensimmäinen luku johdattaa aiheeseen ja esittelee kohteen perustiedot, tehtävänannon, työn rakenteen ja käytetyt lähteet.

Toiseen lukuun on koottu tietoa siitä, minkälainen päärakennus oli vuosina 1950–1977 eli ennen museoksi muuttamista.

Kartano siirtyi valtion omistukseen vuonna 1977. Kolmas luku käsittelee tämän jälkeen tehtyjä Museoviraston restaurointitöitä ja suunnitteluvaiheita aina vuoteen 1989 asti. Luvussa nousee myös esille, kuinka erilaisia restaurointiperiaatteita korjaustyöstä vastaavilla tahoilla aikoinaan oli. Luku sisältää myös otteita muutosvaiheessa mukana olleiden

Museoviraston työntekijöiden haastattelusta, jotka Ark-byroo on tehnyt vuonna 2015. Museoksi muuttamisen vaiheet on käyty läpi aikajärjestyksessä yksityiskohdaisesti asiakirjalähteiden, arkistovalokuvien ja piirustusten perusteella.

Neljännessä luvussa on esitetty päärakennuksen ensimmäisen kerroksen *ajotuskaavio*, joka on laadittu yhdistämällä aiempien tehtyjen tutkimusten tietoja sekä täydentämällä näitä paikoin omin havainnoin ja johtopäätöksin. Ajoituskaavion jälkeen on esitetty eriaikaisten pohjapiirustusten sarja sekä niihin liittyviä tutkimuskysymyksiä ja havaintoja.

Rakennusosa- ja huonekohtainen käsittely -nimisessä luvussa on esitetty museoksi muuttamisen restaurointityöt rakennusosa- ja huonekohtaisesti. Osion on tarkoitus palvella suunnittelijoita ja tutkijoita hakuteosmaisesti. Tästä syystä luvussa on päällekkäisyyksiä kronologisesti etenevän kolmannen luvun kanssa. Ensin käsitellään rakennuksen ulkopuoliset rakennusosat, tämän jälkeen sisätilat. Lukuun on laadittu myös yhteenvetokaaviot toteutuneista restaurointitöistä.

Lähdeluettelon jälkeen on kaksi liitettä. Ensimmäinen liite sisältää päärakennuksesta 1970- ja 1980-luvuilla otettujen tapettinäytteiden tiedot, jotka on koostettu Museoviraston tapettitietokannoista. Toisena liitteenä on tutkija Irma Lounatvuoren vuonna 1966 tekemä päärakennuksen inventointikertomus, joka antaa selkeän kuvan siitä, millainen rakennus oli ennen museoksi muuttamista.

Kiitokset

Esitämme lämpimät kiitokset Senaatti-kiinteistöjen rakennuttajapäälliköille Selja Flinkille ja Sami Brückille sekä kiinteistöpäällikkö Petri Nurmioille, Museoviraston kulttuuriympäristöpalveluiden erikoisasiantuntija Päivi Eroselle sekä arkkitehti Juulia Mikkolalle ja maisema-arkkitehti Mathias Wahlbergille Livadystä, joilta saimme arvokkaita kommentteja selvityksen luonnokseen. Esitämme lämpimät kiitokset asiantuntija-avusta myös tutkija Irma Lounatvuorelle ja arkkitehti Marja Ivarsille.

Käytetyt lähteet

Selvityksen tärkeimpiä lähteitä ovat olleet entisen Museoviraston rakennushistorian osaston ja pääarkiston arkistomateriaalit, joihin kuuluu katselmuksia, matkakertomuksia, inventointiraportteja, kokousmuistioita, piirustuksia ja suunnitelmia. 1970- ja 1980-lukujen kokousmuistiot ja pöytäkirjat on käyty läpi huolellisesti. Lisäksi on perehdytty rakennuksen varhaisempia muutosvaiheita käsittelevään aineistoon, erityisesti tutkija Irma Lounatvuoren tutkimuksiin.

Tärkeimpiä painettuja lähteitä ovat Ark-byroon inventointi vuodelta 2016 sekä Museoviraston vuonna 2009 julkaissama opaskirja *Kuusiston linna ja kartano*, jonka kartanoa koskevan osuuden on kirjoittanut Irma Lounatvuori.

Arkistovalokuvat ovat peräisin Museoviraston Kuvakokoelmista ja Turun museokeskuksesta. Päärakennus avattiin yleisölle vuonna 1989, mutta käytettävissämme ei ole ollut töiden valmistumisen jälkeen otettuja valokuvia paria kuvaa lukuun ottamatta. Vuosien 2022 ja 2023 valokuvat ovat Livadyn.

Työssä on käytetty myös verkkolähteitä, kuten Museoviraston ylläpitämän kulttuuriympäristön palveluikkunan ja tapettitietokannan aineistoja.

Selvityksessä on käytetty alaviitteitä. Joistakin arkistoista on käytetty lyhenteitä, jotka käyvät ilmi lähdeluettelosta.

Esimerkki Panu Kailan ja Irma Lounatvuoren laatimista huonedokumentointiasiakirjoista. MV RHO.

Kailan laatima tarkastusasiakirja 22.8.1986. MV RHO.

Ark-byroo laati vuosien 2015–2016 aikana Kuusiston kartanon rakennushistoriaselvityksen osat 1/3 ja 2/3 eli lähdekartoituksen ja päärakennuksen inventoinnin.

– VUODET 1950–1977 –

Tyhjilleen jätetty rakennus
pääsi huonoon kuntoon
asuinkäytön jälkeen.

Yksityisomistuksen viimeiset vuodet 1950–1967 ja suojelupäätös 1967

Kuusiston kartano oli asuinkäytössä aina 1960-luvulle asti.⁴ Kartanon viimeinen vuokraaja oli Palin-suku. Vuonna 1950 maanviljelijä Juho Palin osti kartanon itselleen. Hän oli syntynyt kartanossa. Entisen mahtitilan kymmenistä rakennuksista oli jäljellä enää päärakennus, pihavaja, 1800-luvun alun vilja-aitta sekä 1900-luvun alussa rakennettu, sittemmin purettu Lepola-niminen huvila.⁵

Kartano oli huonokuntoinen, mutta sen suuri kulttuurihistoriallinen arvo vaati kuitenkin säilyttämistä, korjaamista ja ylläpitämistä.⁶ 30. tammikuuta 1965 Muinaistieteellinen toimikunta, Museoviraston edeltäjä, teki esityksen Turun ja Porin lääninhallitukselle Kuusiston kartanon päärakennuksen suojelemissi kulttuurihistoriallisesti huomattavien rakennusten suojelusta annetulla lailla. Toimikunta esitti suojeluesityksen perusteluna muun muassa seuraavaa: ”Kuusiston everstin virkatalo edustaa suurehkoa ryhmää mallipiirustusten mukaan rakennettuja virkataloja, joista se on vanhin ja rakennustaiteelliselta kannalta erityisen merkittävä. [...] Kartanon tontti rakennuksineen muodostaa maisemallisesti sangen edustavan kokonaisuuden linnanraunion kanssa.”⁷

Suojelupäätöksen käsittelyssä meni vielä kaksi vuotta. Kuusiston karta-

4 Kaila 13.1.1978, 1. MV RHO.

5 Lounatvuori 2009, 63.

6 Lounatvuori 2009, 63.

7 Museovirasto 7.7.1978, 1. MV RHO.

Kuusiston kartanon päärakennus kuvattuna aikavälillä 1964–1966, kun kartano oli vielä yksityisomistuksessa. Rakennuksessa oli huonokuntoinen pärekatto. Kuva: Elias Härö / MV.

no suojeltiin kulttuurihistoriallisesti huomattavien rakennusten suojelusta annetun lain nojalla Turun ja Porin lääninhallituksen päätöksellä 31.3.1967. Valtioneuvosto vahvisti suojelun 3.8.1967.⁸

Kartanon viimeinen yksityisomistaja Juho Palin asui kartanossa vuoteen 1967 asti renkinsä kanssa kahdessa huo-

neessa. Maat hän oli vuokrannut pois. Hänellä ei ollut perillisiä ja hän testamenttasi huonoon kuntoon päässeen päärakennuksen ja tontin Turun kaupungille säilytettäväksi ja hoidettavaksi. Suojelupäätöksen saanut kartano siirtyi kaupungille Palinin kuoleman jälkeen marraskuussa 1967.⁹

8 Museovirasto 7.7.1978, 1. 5. MV RHO.

9 Lounatvuori 2009, 63; Ark-byroo 2015, 37.

Muinaistieteellisen toimikunnan tutkimuksia 1966–1969

Muinaistieteellisen toimikunnan rakennushistorian osaston henkilökunta tutki Kuusiston kartanon päärakennusta 1960-luvulla. Näin jatkettiin Irja Sahlbergin 1930- ja 1940-lukujen taitteessa aloittamaa työtä. Kartano inventoitiin vuonna 1966, kun se oli vielä Palinin omistuksessa. Irma Lounatvuoren 28.7.1966 laatima inventointikertomus on tämän selvityksen lopussa liitteenä. Reino Peltonen mittasi rakennuksen ja laati siitä pohja- ja leikkauspiirustukset. Elias Härö ja P. O. Welin valokuvasivat ulko- ja sisätiloja. Inventoinnissa katsottiin, mitä vanhimpia yksityiskohtia kuten ovia, listoja ja uuneja oli jäljellä, mutta kerroksellisuuteen ei paneuduttu. Tapettikerroksia oli paljon. Rakennus oli huonokuntoinen, vähällä käytöllä, pärekatto vuoti ja kellariin tuli vettä.¹⁰ Inventointiaineisto tallennettiin Muinaistieteellisen toimikunnan arkistoon.

Vuosina 1967–1977 kartano oli Turun kaupungin omistuksessa ja tyhjänä ilman käyttöä. Kaupungille oli testamentattu muitakin kartanoita, eivätkä voimavarat ja kiinnostus riittäneet Kuusistoon.¹¹

Elokuussa 1969 rakennushistoriallisen toimiston arkkitehti Maija Kairamo laati päärakennuksen alustavan käyttösuunnitelman, jossa talon lounaispäätyyn olisi sijoitettu asuintiloja, kaakkois-sivua vasten näyttely- ja tarjoilutiloja ja koillispäätyyn toimikunnan tiloja.

¹⁰ Ark-byroo 2015, 37.

¹¹ Lounatvuori 2009, 63; Ark-byroo 2015, 37.

Keittiön kuistin sisäänkäynti vuonna 1967. Kuva: Elias Härö / MV.

Lounaispääty vuonna 1966. Kuva: Elias Härö / MV.

Seuraava sivu:
Kartanon päärakennus
kuvattuna eteläpuolelta
vuonna 1968. Kuva: Welin
/ MV.

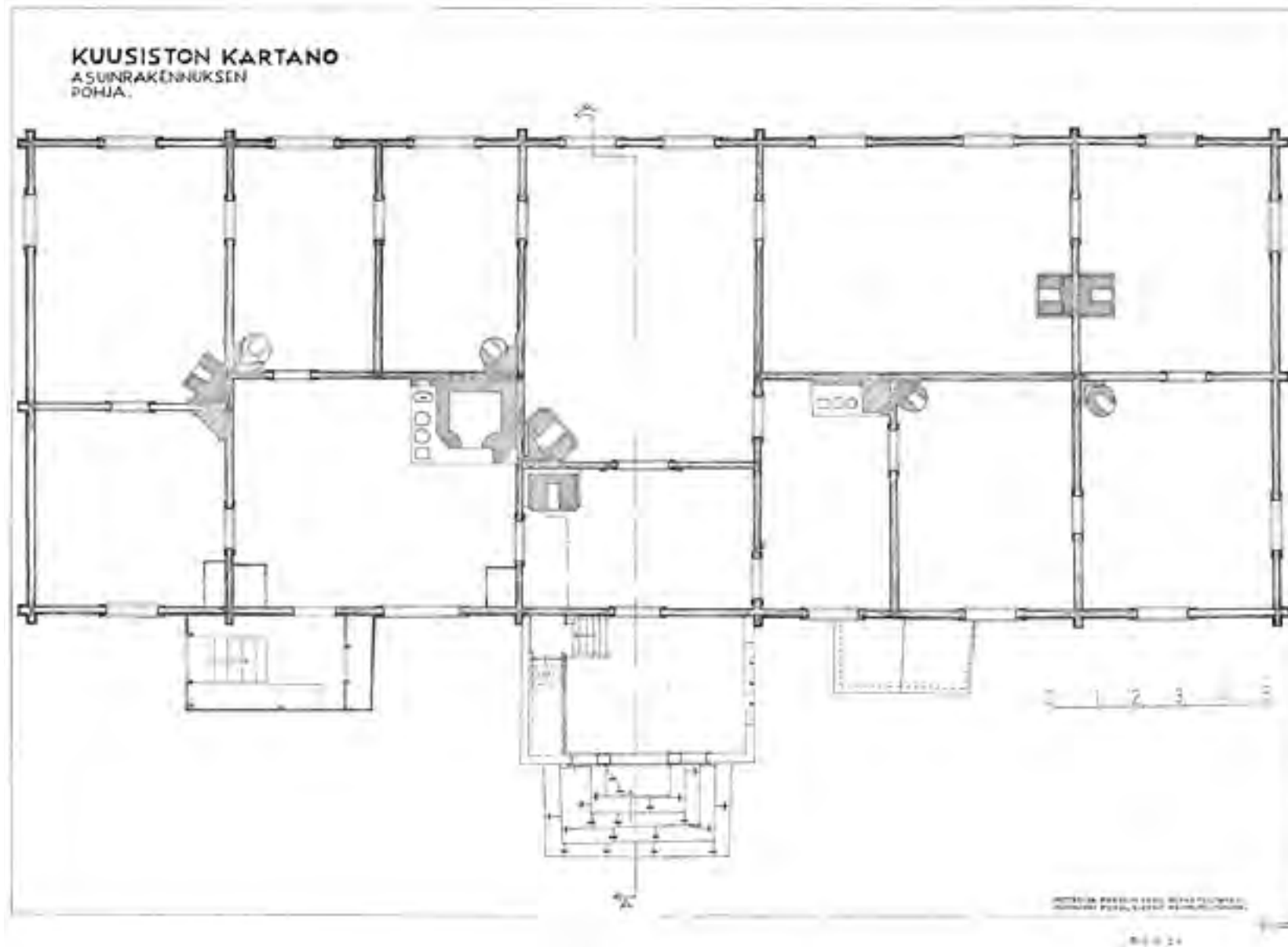

Päärakennus vuonna 1965. Kuva: Elias Härö / MV.

Kuusiston kartanon asuinrakennuksen leikkaus A–A. Muinaistieteellisessä toimikunnassa työskennellyt Reino Peltonen mittasi ja piirsi päärakennuksen vuosina 1966–1967. MV RHO.

Kuusiston kartanon päärakennus, pohjapiirustus. Reino Peltonen 1966–1967. MV RHO.

Päärakennus vuonna 1966

Ylärivin kuvat: P. O. Welin 1966 / MV.
Alarivin kuvat: Elias Härö 1966 / MV.

Eteisen h2 ja kamarin h3 välinen kaksipeilinen empireovi. Peilit ovat ranskalaisia.

Salin h7 oven takana on ruokasali h8.

Keittiön h13 ja kamarin h12 välinen ovi. Ovessa on koristeelliset lehtisaranat.

Ovi pääkuistilta h1 eteiseen h2. Vasemmalla näkyy ullakolle johtava porras.

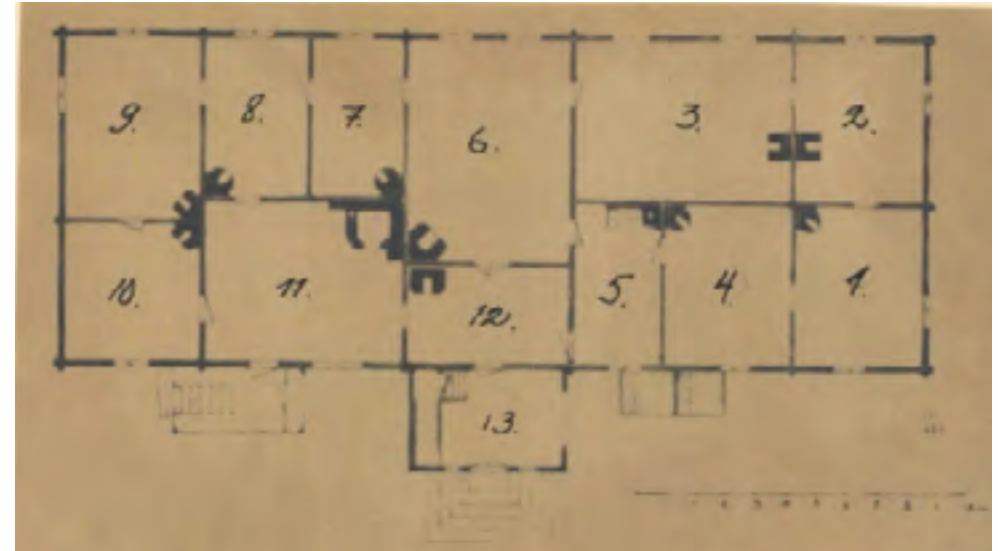
Pääkuistin ulko-ovi.

Ullakon ovi sisäpuolelta.

Keittiöstä eteiseen johtava ovi on "niin sanottu päällyspeilillä varustettu puoliranskalainen ovi" (Lounatvuori 1966, 13).

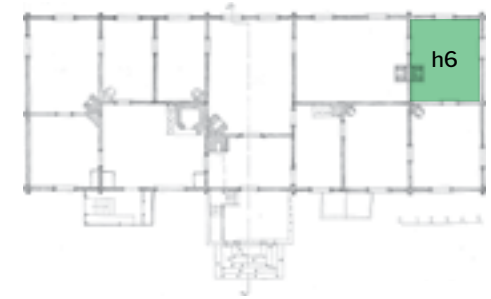

Irma Lounatvuoren vuonna 1966 inventointiraportissaan käyttämä huonenumerointi poikkeaa nykyisestä numeroinnista.
Numero 1 vastaa nykyistä huonenumeroa h5, 2 = h6, 3 = h7, 4 = h4, 5 = h3, 6 = h8, 7 = h9, 8 = h10, 9 = h11, 10 = h12, 11 = h13, 11 = h13, 13 = h1.

Kamari h11 ja kuvaussuunta

Näkymä vuonna 1966 kamarista h11 oviaukkojen läpi kohti lounaispäätyä. Kuva: P. O. Welin / MV.

Kulmakamarin h6 uuni vuonna 1966. Ote Lounatvuoren inventoinnista vuodelta 1966: "Jalkalista: 13 cm korkea, ilmeisesti alkuperäinen. Lattia: Lautalattia, laudan leveys keskimäärin 25 cm, laudoitus kulkee talon pituussuunnassa. Uuni: suorakulmainen kaakeliuuni, valkea pohjaväri, sinisiä roiskemaalauksia, peltiluukku. Lattialla uunin ympärillä lautakehys. Seinät: tapetoitu, yläosa katon valkeata. Useita tapettikerroksia, alla maalattu tapetti, jonka värit ovat valkea, harmaa ja sininen. Kattolista: rapattua puuta, jää kattopahvin alle." (Lounatvuori 1966, 7–8.) Kuva: Elias Härö / MV.

Kabinetin h9 uuni vuonna 1966. "Uuni: pyöreä tiillaattuuni, uusi suuluukku. Jalkalista: 11,5 cm korkea, suora, yläreunassa kevyt profilointi. Lattia: korkkimatto. Katto: valkealla pahvilla peitetty. Seinät: tapetit, tapetin alla rappauspinta." (Lounatvuori 1966, 11.) Kuva: P. O. Welin / MV.

Kamarin h11 uuni vuonna 1966. "Uuni: suorakulmainen tiillaattuuni, nykyisen vihreän maalin alla valkea. Uusi suuluukku. Jalkalista: sekundääri 9 cm korkea höylälautainen lista. Lattia: sekundääri laulattia. Katto ja seinät paperoitu." (Lounatvuori 1966, 11.) Kuva: Elias Härö / MV.

Turun kaupungin omistuskauden viimeiset vuodet 1974–1977

Matkakertomuksia vuodelta 1974

Museoviraston arkkitehti, tutkija Maija Kairamo ja rakennusmestari Matti Raatikainen kävivät elokuussa 1974 tutkimassa Kuusiston kartanon päärakennusta: ”Rakennuksen perustukset liikkuvat. Länsi- ja eteläseinä pullistuvat ulos. Tämä rakennusuojelulla rauhoitettu talo alkaa olla kulttuuriskandaali rappiossaan.”¹²

Museoviraston rakennushistorian osaston arkkitehti Panu Kaila ja rakennusmestari Matti Raatikainen tekivät lokakuussa 1974 virkamatkan, jonka tarkoituksena oli tutkia Kuusiston everstinpuustellin rakenteellista kuntoa. ”Rakennuksen pärekatto on kauttaaltaan reikäinen, ainakin neljässä kohdassa on vettä tullut sisään niin paljon, että se on tunkeutunut yläpohjan läpi huoneisiin. Pahimmassa paikassa on alakerran lattialle muodostunut laaja vesilammikko. Yläpohja kaivettiin auki salin kohdalta sen rakenteen selvittämiseksi.”¹³

Kaila totesi, että yläpohjan sammaltaytteen painona olleen saven poistamisella ei saavutettaisi merkittävää rakenteiden kuormituksen vähenemistä, mutta kastuneen täytteen poistaminen voi olla aiheellista, jos se pysyy kosteana ja ylläpitää lahoamista. Veden pääsy rakennukseen tuli estää välittömästi. Kaila ehdotti yläpohjan tilapäistä suojaamista muovikelmulla ja näin toimittiin.¹⁴

12 Kairamo & Raatikainen 28.8.1974, 1. MV RHO.

13 Kaila & Raatikainen 7.10.1974, 1. MV RHO.

14 Kaila & Raatikainen 7.10.1974, 1. MV RHO.

Päärakennus kuvattuna kohti lounaispäätyä ja kaakkoissivua vuonna 1974. Kuva: Veijo Laine / MV.

Pääkuisti ja kellarin sisäänkäynti vuonna 1974. Talossa oli pärekatto. Kellarin ulko-ovi oli huonokuntoinen. Kuva: Veijo Laine / MV.

Kaakkoissivun osittain sortunut kivi-jalka vuonna 1974. Kuva: MV.

Auringon kuluttamaa ulkovuorausta. Kuva: Margaretha Ehrström / MV.

Pohdintaa kartanon luovuttamisesta valtiolle ja alustavaa kunnostussuunnittelua

Sekä Kuusiston kartano että Kuusiston piispanlinna olivat alun perin olleet Suomen piispan ja sittemmin valtion omistuksessa.¹⁵ Vuonna 1975 Kuusiston piispanlinnan raunio oli Museoviraston hallinnassa, mutta Turun kaupunki omisti vielä kartanon.¹⁶ Turun kaupunki ei ollut tehnyt kartanolle mitään omistuksensa aikana, ja se tarjoutui luovuttamaan korvauksetta valtiolle kartanon rakennusryhmän, johon kuului päärakennuksen lisäksi hirsihuvila ja kolme talousrakennusta, sekä rakennusryhmään liittyvän kulttuurihistoriallisen suojelualueen. Kirjeessään opetusministeriölle 14.10.1975 Museovirasto puolsi lahjoituksen vastaanottamista.¹⁷ Luovutusta ei kuitenkaan vielä toteutettu.

Museovirasto laati alueen käyttämisestä alustavan suunnitelman, jonka mukaan kartano kunnostettaisiin rakennusmuistomeriksi sekä piispanlinna ja kartanoon suuntautuvan turismin informaatiopisteeksi. Kartanon päärakennuksen luoteispuolella sijainnut Lepolan huvila ajateltiin kunnostettavan vahtimestarin asunnoksi. Myös kartanon englantilainen puisto ja puutarha esitettiin entistettäväksi. Museoviras-

15 Kaila & Raatikainen 7.10.1974, 1. MV RHO.
16 Museovirasto 2.1.1975, 2. MV RHO.
17 Museovirasto 2.1.1975 ja 7.7.1978, 1. MV RHO.

Lounaispääty vuonna 1974. Kuva: Veijo Laine / MV.

ton suunnitelmiin kuului koko alueen suojelukaavan valmistaminen. 2.1.1975 päivätyssä Museoviraston laatimassa muistiossa todetaan näin: ”Erittäin ansiokkaana, kaksi erittäin merkittävää kulttuurihistoriallista kohdetta käsittävänä monumentti- ja matkailualueena Kuusiston kartanosta ja linnasta muodos-

tettava yhtenäinen historiallinen suojelualue täydentää laajamittaisempaa koikeiluna Museoviraston hallinnassa olevien rakennusmuistomerkkien hoitamisessa ja muodostamisessa jo varhemmin noudatettua linjaa (vrt. Piikkiö Pukkila, Mäntsälä Frugård, Askainen Louhisaari). Se liittyy myös paikallisesti hyvin seutukaavaliiton

ja Kaarinan kunnan hyväksymiin suojelusuunnitelmiin ja salmen pohjoispuolella sijaitsevaan Raadelman matkailualueeseen.”¹⁸

18 Museovirasto 2.1.1975, 2. MV RHO.

Kuusiston kartanon päärakennus ennen museoksi muuttamista vuonna 1974. Pääosa ikkunoista oli vuoden 1911 T-ikkunoita. Katemateriaalina oli huonokuntoinen päre. Katon harjalla on kolme savupiippua, neljäs piippu sijaitsee luoteen puoleisella katon lappeella. Kuva: Veijo Laine / MV.

– MUSEOKSI MUUTTAMINEN 1977–1989 –

Museovirasto korjasi
päärakennusta
toistakymmentä vuotta,
ennen kuin se avattiin
yleisölle vuonna 1989.

Kartano siirtyy valtion omistukseen 1977

Avainten luovutus valtiolle

Valtioneuvosto oikeutti 17.2.1977 ope-
tusministeriön vastaanottamaan Turun
kaupungin Suomen valtiolle lahjoitta-
mat Kuusiston kartanon maa-alueet ja
rakennukset kulttuurihistoriallisesti
merkittävänä kohteina. Opetusministe-
riö siirsi päätöksellään 21.4.1977 maa-
alueen ja rakennukset edelleen Museo-
viraston hallintaan.¹⁹

Museoviraston arkkitehti Panu Kaila,
tutkijat Irma Lounatvuori ja Elias Härö
sekä rakennusmestari Matti Raatikainen
matkustivat 17. toukokuuta 1977 Kuu-
siston kartanoon. Paikalla olivat myös
Turun ja Porin piirirakennustoimiston
edustajat arkkitehti Olof Holmberg,
insinööri Kuusisto ja rakennusmesta-
ri Pertti Peippo sekä entisen haltijan,
Turun kaupungin edustaja, maatilojen
tarkastaja Soini. Päärakennus oli huo-
nokuntoinen ja Lounatvuori kirjasikin
matkakertomukseensa näin: ”Karta-
non avaimen luovutustilaisuus oli yhtä
koruton kuin rakennuksen tila. Keskeyty-
mätön kevätsade valui sekä talon ulko- että
sisäpuolella. Vesikatto oli huonoimmassa
kunnossa puutarhan puoleisesta lappees-
taan. Sen keskivaiheilta vettä oli tullut
ullakolle vuosien mittaan niin paljon,
että myös yläpohja oli osittain murtunut,
ja vesi pääsi esteettä keskisaliin. Muiden
huoneiden katot olivat pahvivaurioita
lukuun ottamatta ehjät. Vesikaton ohella
toinen pikaista ensiapua tarvitseva ra-

kennuksen osa on kivijalka, jonka puutar-
han puoleisesta kulmauksesta on pahasti
työntymässä ulos. Kyseinen osa on selvästi
muuta kivijalkaa myöhempi, ilmeisesti
1800-luvun alkupuolella uudelleen ladottu,
tuloksen ollessa teknisesti muuta sokke-
lia heikomman. Piirirakennustoimiston
kanssa tehdyistä korjauksen teknistä puolta
koskevista ratkaisuista tämän kertomuksen
liitteenä seuraa arkkitehti Kailan laatima
selonteko. Yhteisesti on iloittava, että taas
on yksi huomattava rakennus saatu valtion
varmaan haltuun ja huoltoon juuri kun
muistomerkistä oli tulla pelkkä muisto.”²⁰

Alustavia suojatöitä

Irma Lounatvuori, Pekka Kärki ja Panu
Kaila kävivät 31.8.1977 kartanossa.
Tarkastukseen osallistui myös Turun
piirirakennustoimiston rakennusmestari
Pertti Peippo. Päärakennuksen vesika-
ton kaakon puoleinen vuotava lape oli
suojattu mustilla Pikipoika-aaltohuo-
palevyillä. Ullakon yläpohjatäytteitä ei
aiemmista suunnitelmista huolimatta
ollut poistettu, ja ne olivat kuivuneet.
Piiri ohjeisti, että täyte poistettaisiin vain
välttämättömissä tapauksissa. Kaak-
koissivun ja lounaispäädyn kivijalkaa oli
tuettu puutelineiden avulla. Pullistumat
oli kiilattu paikoilleen, oikaisuja ei ollut
tehty. Kaakkoissivun puolella sortuman
aiheuttajaksi ajateltiin vuotavaa kattoa.²¹

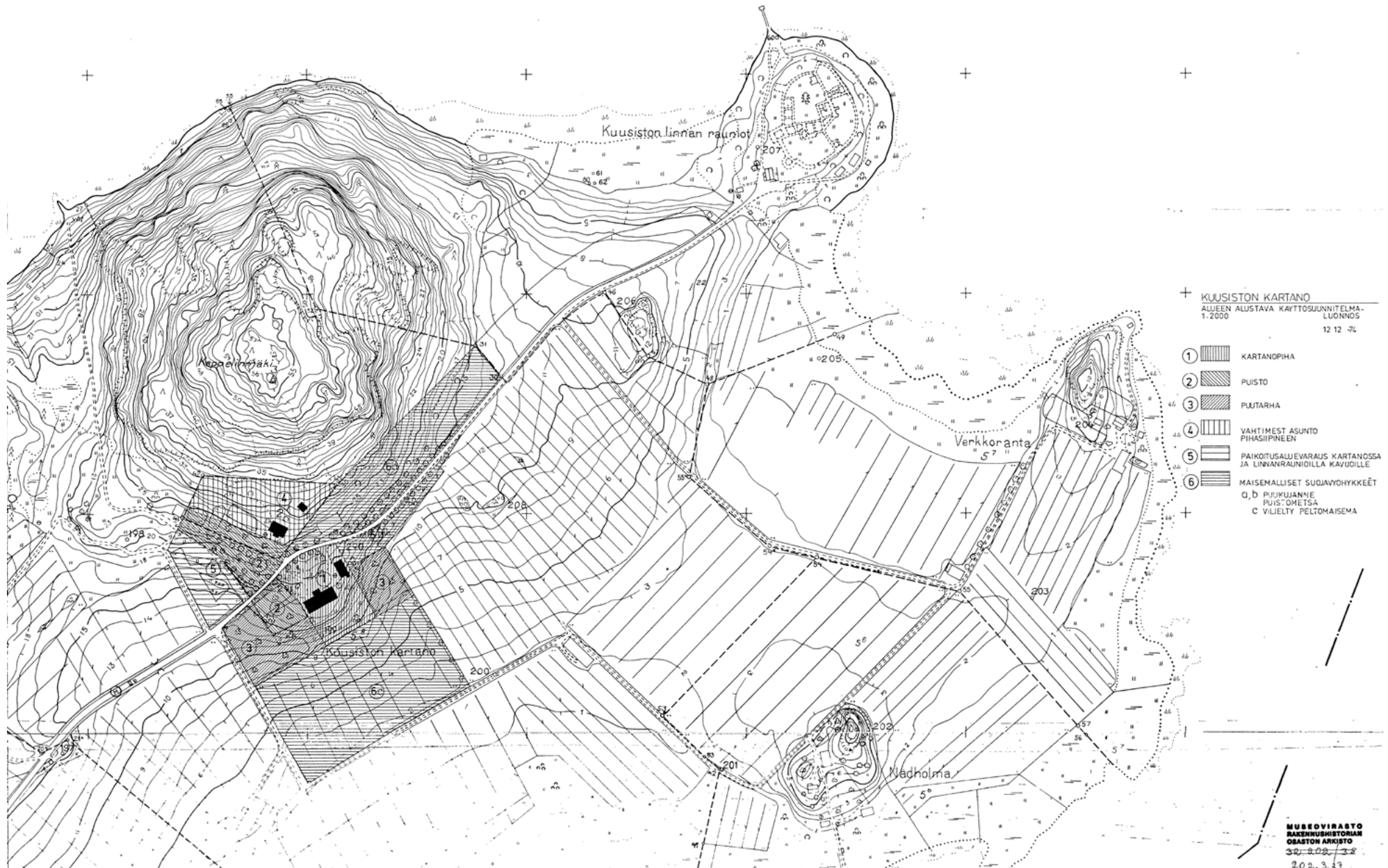

Asumattomuus oli kohtalokasta pääraken-
nuksen rakenteille. Pärekattoa oli paikkailtu
1960-luvulla, mutta päreet olivat hajalla jo
1970-luvun lopulla. Kuva on Museoviraston
valokuva-albumista.

19 Museovirasto 7.7.1978, 1. MV RHO.

20 Lounatvuori 19.5.1977, 1. MV RHO.

21 Kaila 1.9.1977, 1. MV.

Kuusiston kartanon alueen alustava käyttösuunnitelmaluonnos 12.12.1974. MV RHO.

Peruskorjaus- suunnitelmat 1978

Tammikuussa 1978 arkkitehti Panu Kaila pohti Kuusiston kartanon käytön ja korjaustavan pääperiaatteita, jotka tulisi valita ennen kartanon peruskorjauksen perustamis- ja esisuunnitelman laatimista. Päärakennuksesta Kaila totesi muun muassa seuraavaa: ”*Rakennustekninen peruskunto kohtalainen, paitsi parissa kohdassa on vuotava vesikatto aiheuttanut välipohjan ja seinien lahoamista sekä sokkelin sortumista. Ulkovuoraus on etelä- ja länsisivuilla heikko. Katto on nyt suojattu aaltopalelevyillä.*”²²

Peruskorjauksen tavoitteet

Kartanon kulttuurihistoriallisen arvon säilyttäminen oli peruskorjauksen tärkein tavoite. Päärakennuksen todettiin olevan ikänsä ja tyyppinsä vuoksi erittäin arvokas ja lisäksi suojelupäätös edellytti rakennuksen suojelemista ja käyttämistä siten, ettei sen kulttuurihistoriallinen arvo laske. Kartanon säilyttäminen ja hoito edellyttivät vahtimestarin asumista alueella. Vahtimestarin ajateltiin voivan toimia samalla Kuusiston linnan valvojana. Linnan vieressä sijaitseva silloinen vahtimestarin asunto oli huonokuntoinen. Alueelta puuttui myös matkailijoita²³ palveleva kahvila. Kolmas tavoite liittyi näyttely- ja museotoimintaan. Ajateltiin, että linnan ja kartanon muodostaman alueen käyttöä

22 Kaila 13.1.1978, 1, MV RHO.
23 1970-luvulla matkailijoita oli vuosittain noin 10 000 henkilöä.

voitaisiin syventää liittämällä siihen myös näyttely- ja museotiloja.²⁴

Korjaus- ja käyttösuunnitelma

Kaila esitti kartanon korjauksesta ja käytöstä kaksi vaihtoehtoa:

Vaihtoehto A. ”Kartano restauroidaan osittain museoksi (samalla periaatteella kuin esim. Pukkilan kartano) ja osittain vahtimestarin asunnoksi ja yleisökahviksi. Huvila puretaan. Vaja säilytetään. Puutteellisesti varustetun, vanhanaikaisen kartanon saattaminen asuntona nykyajan vaatimusten mukaiseen kuntoon edellyttää huomattavia muutoksia, poistoja ja lisäyksiä sen rakenteisiin (lämmitys, lämmöneristys seinissä, ala- ja yläpohjassa, ikkunat ja ovet, keittiö, pesutilat, vesi- ja viemärlaitteet, sähkölaitteet). Myös restaurointi, jonka tavoitteena on hyväkuntoinen 1700-luvun kartanoasunto, aiheuttaisi merkittäviä muutoksia (mm. ikkunat ja ikkunakoko, seinäpinnat, muut pintakäsittelyt, uunit, vesikatto). Jopa ullakkotila uudistuisi lämmöneristyksen parantamisen ja vesikaton uusimisen kautta. Kartanon vanhasta asusta voisi tuskin jäädä jäljelle muuta kuin huonejako, joka sekään ei olisi koettavissa tilasta lohkaitun asunnon vuoksi. Tämän vaihtoehdon mukaan korjaus kasvaisi helposti niin voimakkaaksi, että säilytettäväksi kohteeksi jäisi museo, 1970-luvun käsitys 1700-lu-

24 Kaila 13.1.1978, 1, MV RHO.

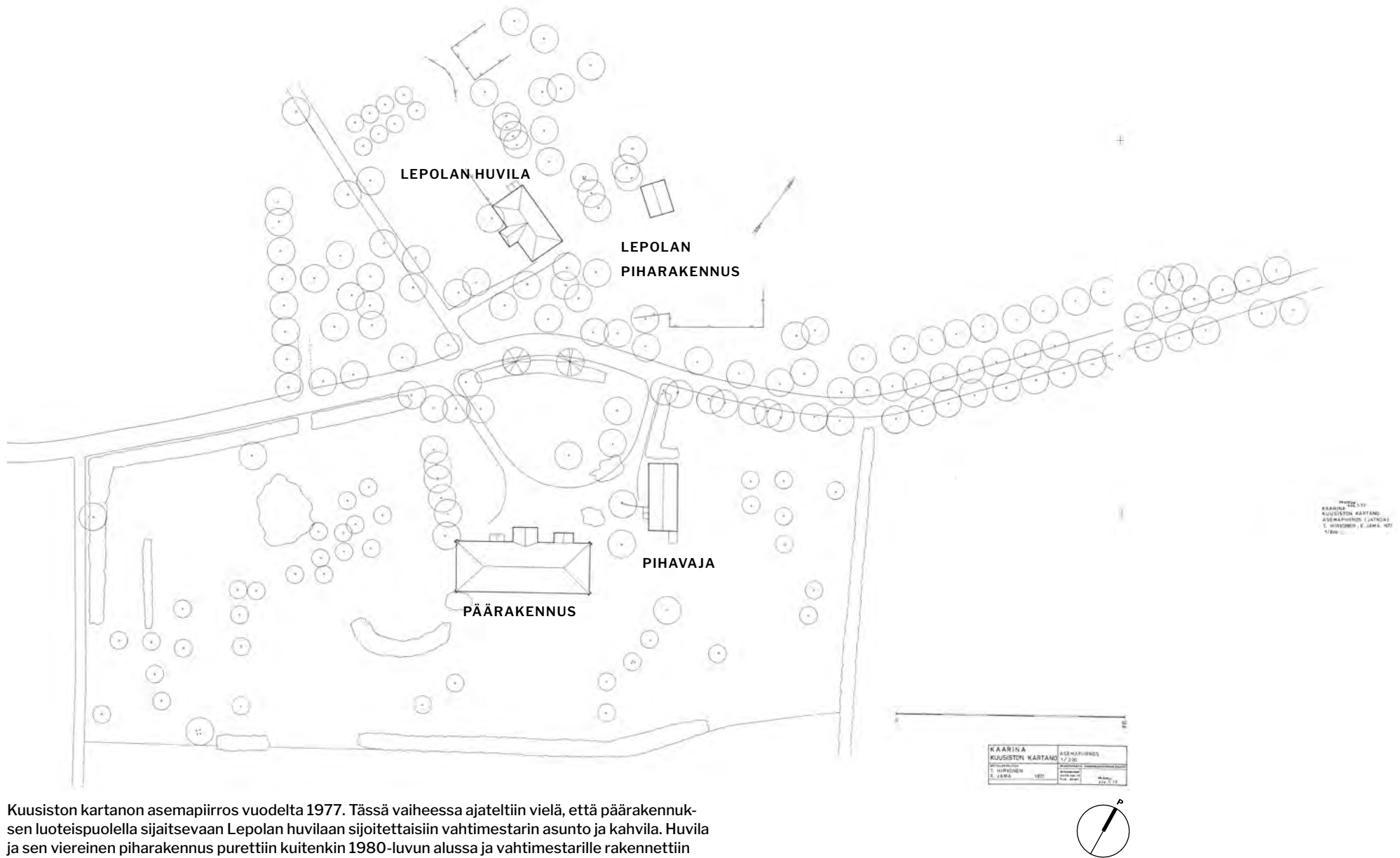
vusta, sekä asunto ja kahvila, eikä aito, kehittynyt ja muuttunut, rappeutunut ja korjattu kartano.”²⁵

Vaihtoehto B. ”Kartano säilytetään pääosiltaan nykyisessä asussaan, muutoksiin tai entistämiseen ei pyritä. Ulkoasu (vesikatto, vuoraus, kivijalka) kunnostetaan ja samalla taataan rakennuksen säilyminen. Kartanoa käytetään pääasiassa opiskelu- ja tutkimuskohteena, eri rakenteita, seinäkäsittelyjä tms. otetaan esiin. Lisäksi muutamia huoneita voidaan siistiä näyttelytiloiksi (kuten Pyynikkilän renkituvassa). Kartano voisi palvella matkailijoita, nykyinen asu eri kerroksineen olisi mielenkiintoinen tutustumiskohde, varsinkin kun samaa aikaa edustava interiöörimuseo on nähtävänä lähistöllä Pukkilan kartanossa. (Kuusistosta ei tämänkään vuoksi tulisi tehdä interiöörimuseota.) Vahtimestarin asunto ja kahvila sijoitetaan huvilaan: asunto yläkertaan ja kahvila (sali), keittiö (keittiö) ja museon toimisto (kamari) alakertaan. Korjaukset voidaan tehdä yksinkertaisesti ilman restauroinnin asettamia erikoisvaatimuksia. Vaja säilytetään.”²⁶

Vaihtoehto A:n kustannusarvio oli 832 000 mk, B:n 410 000 mk. Arvioissa ei ollut mukana yleiskuluprosenttia (tutkimus, suunnittelu, rakennuttaminen).²⁷

Yhteenvetona Kaila esitti, että perustamis- ja esisuunnitelma laadittaisiin vaihtoehdon B mukaisesti. Tämä

25 Kaila 13.1.1978, 2, MV RHO.
26 Kaila 13.1.1978, 2–3, MV RHO.
27 Kaila 13.1.1978, 3, MV RHO.

Kuusiston kartanon asemapiirros vuodelta 1977. Tässä vaiheessa ajateltiin vielä, että päärakennuksen luoteispuolella sijaitsevaan Lepolan huvilaan sijoitettaisiin vahtimestarin asunto ja kahvila. Huvila ja sen viereinen piharakennus purettiin kuitenkin 1980-luvun alussa ja vahtimestarille rakennettiin uudisrakennus päärakennuksen pohjoispuolelle. Piirustus: T. Hirvonen & E. Jama / Museovirasto. Piirustukseen on lisätty rakennusten nimet. MV RHO. Kuvankäsittely: Livady.

säästäisi kustannuksia ja lisäksi arvokas kartanorakennus säilyisi mahdollisimman vähäisin muutoksin ja uudistuksin. Lisäksi Kaila pohti, että kartano olisi mahdollista restauroida myöhemmin ”vaikkapa 50 tai 100 vuoden kuluttua, tulevan ajan tietämyksin, tekniikan ja muistomerkkisuojeluperiaatteiden mukaisesti.”²⁸

Yhdistetty perustamis- ja esisuunnitelma 1978

Kuusiston kartanon yhdistetty perustamis- ja esisuunnitelma valmistui heinäkuussa 1978. Suunnittelua hoiti Museovirastossa kartano- ja talomuseoiden toimikunta, jonka puheenjohtajana oli vs. osastonjohtaja Osmo Vuoristo. Pääsuunnittelijana oli Museoviraston rakennushistorian osaston arkkitehti Panu Kaila, joka myös kokosi suunnitelma-aineiston, ja tutkijana oli Irma Lounatvuori.²⁹

Suunnitelman tavoitteena oli yhdistää valtakunnallisesti merkittävät nähtävyyshoiteet, Kuusiston kartano ja linnanraunio, keskitetysti hoidetuksi ja käytöltään tehostetuksi muinaismuistoalueeksi. Kartano säilytettäisiin **rakennusmuistomerkkinä**, jossa tehtäisiin ”rakennuksen säilymiseksi välttämättömät korjaus- ja konservointitoimenpiteet sekä julkisivujen osittainen entistäminen evers-

tinvirkatalon alkuperäiseen asuun”.³⁰

Koko alueen huolto ja vartiointi sekä matkailupalvelut ajateltiin vielä tässä vaiheessa keskitettävän kartanon läheisyydessä olevaan Lepolan huvilaan, johon suunniteltiin peruskorjauksen jälkeen sijoitettavan vahtimestarin asunto ja kahvila aputiloineen. Huvilasta olisi tullut alueen ainoa lämmitettävä rakennus. Ajateltiin, että työn valmistuttua linnanraunioiden viereinen linnanvartijan huonokuntoinen rakennus varattaisiin huoltorakennukseksi linnan konservointitöitä varten. Kartanon talousrakennukset säilytettäisiin ja niitä käytettäisiin huolto- ja varastotiloina.³¹

Perustietoja

Kuusiston kartano oli valtion omistama ja Museoviraston hallinnassa. Kiinteistö oli Turun piirirakennustoimiston korjaushuollossa. Korjaustyön rakennuttajana tulisi toimimaan Rakennushallitus tai sen määräyksestä Turun piirirakennustoimisto. Museovirasto pyysi Rakennushallitukselta perustamis- ja esisuunnitelmasta lausunnon.³²

Tontti oli Kaarinan kunnan Kuusiston kylän Lepolan tila RNo 2:1 sekä määräala Kuusiston kartanon tilasta RNo 5:8. Haja-asutusalueella sijaitsevan tontin pinta-ala oli 4,97 hehtaaria. Varsinais-Suomen seutukaavaliiton vaihekaavassa 1, 22.12.1977, tontti kuului

Kuusiston saaren itäosan kulttuurihistorialliseen suojelualueeseen merkinnällä SU 2. Suunnittelumääräys: ”Alueen käytön suunnittelussa on otettava huomioon alueen taiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset. Rakentamismääräys: Alueella on rakentaminen sallittu vain siten, että sen suojeluarvoa ei heikennetä.”³³

Päärakennuksesta on suunnitelmassa todettu muun muassa seuraavaa:

- ”rakennettu 1738, suurimmat korjaukset 1756 ja 1911
- rakennusala 348 m²
- bruttoala 728 m², josta 1. krs 348, kellari 43, ullakko 337
- kerrosala 391 m², josta 1. krs 348, kellari 43
- huoneistoala 347 m², josta 1. krs 317, kellari 30
- tilavuus 1 260 m³, josta 1. krs 1190, kellari 70
- kerrosluku 1, lisäksi kellari ja ullakko.
- Lautavuorattu hirsirakennus, luonnonkiviperustus, pärekatto. Holvikellari kunto kohtalainen seuraavin poikkeuksin: Vesikaton vuotaminen on lahottanut paikallisesti ylä- ja alapohjan sekä ulkoseinän rakenteita eteläsivulla ja länsipäädyssä. Näissä kohdissa myös korkea kivijalka on sortumassa; perustukset ja holvikellari talon alla ovat kunnossa. Ulkoseinissä on lahovaurioita alimmissa hirsissä sekä ikkunoiden alapuolella. Ulkovuoraus on heikkokuntoinen etelä- ja länsisivuilla.

Uunilämmitys käyttökelvoton. Vesijohtoa ei ole, viemäri käyttökelvoton. Sähköasennukset käyttökelvottomat. Kivijalka on tuettu tilapäisesti ja vesikatto on suojattu.

- Käyttötarkoitus: rakennusmuistomerkki. Kartano säilytetään Kuusiston piispanlinnaan liittyvänä rakennusmuistomerkkinä: ulkoasultaan everstinvirkatalon mukaisessa kunnossa, sisätiloiltaan pääasiassa nykyisellään. Kartanoa ei lämmitetä, jolloin rakennusta ei tarvitse lämmöneristää ja korjaukset sekä käyttökustannukset jäävät oleellisesti kevyemmiksi. Kartanoa käytetään opiskelu- ja tutkimuskohteena, jossa eri vaiheiden rakenteelliset ja tyylihistorialliset ratkaisut ovat nähtävissä. Kartano peruskorjataan siten, että sen pysyvä säilyminen on varmistettu. Alkuperäiset rakennusosat pyritään säilyttämään kaikkialla mahdollisimman vähäisin muutoksin. Julkisivuiltaan rakennus saatetaan pääosiltaan 1700-luvun asuun (lautakatto, ulkovuorauksen osauusinta, kivijalan paikoittainen tukeminen, savupiiput, ikkunat). Muuten suoritetaan vain välttämättömät tukemis- ja paikkaustyöt (lahot rakenteet seinissä ja välipohjissa). Lämmitystä, lämmöneristyksen parantamista ja LVI-asennuksia ei tule; sisätilat kunnostetaan nykyiseen asuunsa.”³⁴

28 Kaila 13.1.1978, 3. MV RHO.
29 Museovirasto 7.7.1978, 2. MV RHO.

30 Museovirasto 7.7.1978, 2. MV RHO.
31 Museovirasto 7.7.1978, 2. MV RHO.
32 Museovirasto 7.7.1978, 2. MV RHO.

33 Museovirasto 7.7.1978, 3. MV RHO.

34 Museovirasto 7.7.1978, 3–7. MV RHO.

Kartanoon kuului myös muita rakennuksia:

- rakennus 2: 1900-luvulla rakennettu vaja, jonka alla on 1600-luvun kellari³⁵
- rakennus 3: 1812 rakennettu aitta
- rakennus 4: 1920-luvulla³⁶ rakennettu Lepola-niminen huvila
- rakennus 5: sauna, osittain vanha, pystytetty 1920-luvulla.³⁷

Lepolan huvilan osalta suunniteltiin seuraavaa: ”Käyttötarkoitus: vahtimestarin asunto, toimisto ja kahvila. Kartanon säilyttäminen edellyttää jatkuvaa valvontaa, mieluiten pysyvää asumista alueella. Muinaismuistoalueen vahtimestarin asunto sijoitetaan huvilan yläkertaan, jonne lisäksi tulee toimistohuoneet tutkijoiden käyttöön. Kahvila keittiöineen ja yleisön wc-tilat sijoitetaan alakertaan. Kahvilan yhteyteen tulee tila alueen historiaa havainnollistavaa näyttelyä varten. Huvilassa suoritetaan normaali asutokäytön vaatima peruskorjaus lämmöneristys- ja LVI-töineen. Lämpökeskus sijoitetaan kellarikerrokseen.”³⁸

Muut rakennukset määriteltiin talousrakennuksiksi: ”rakennus 2, vaja; rakennus 3, aitta; rakennus 5, sauna. Käyttötarkoitus: huolto- ja varastotiloja. Rakennukset säilytetään kokonaisuutta täydentävinä talousrakennuksina. Säilymisen ja varastotms. käytön vaatimat korjaukset.”³⁹

35 Lounatvuori 2009, 66.

36 Kaila on haastattelussa vuonna 2015 maininnut huvilan olevan rakennettu vuonna 1919. Ark-byroo 2015, 48.

37 Museovirasto 7.7.1978, 4. MV RHO.

38 Museovirasto 7.7.1978, 8. MV RHO.

39 Museovirasto 7.7.1978, 8. MV RHO.

Rakennetutkimuksia 1978

25.–28.9.1978

Kaila ja Lounatvuori tekivät syyskuussa 1978 päärakennuksessa rakennetutkimuksia. Työmaamestarina oli Harri Friman ja työntekijöinä Taisto Jalonen ja Rauno Mäkelä.

Tutkimukset aloitettiin kamarista h10. Sen jälkeen työt jatkuivat ruokasalissa h8, salissa h7 sekä kamareissa h4 ja h5. Kamarin h4 nurkasta löytyi umpeen laudoitettu, alkuperäinen 1700-luvun alkupuolen ovi, jonka helat oli poistettu. Ovityyppi oli ollut käytössä jo 1600-luvulla.

Kaila ja Lounatvuori irrottivat kamarin h10 ikkunan ja tutkivat sen aukkoa ja muutoksia. Aukkoa oli levennetty ja korotettu. He tutkivat myös vuorilaudoitusta, ruokasalin h8 lattialankkuja ja avasivat salin h7 kattoja sekä irrottivat ikkunan. Keittiön ja keittiön kuistin h14 välisen oven paikalta löytyi vanhan, mahdollisesti alkuperäisen ikkunan karmia. Kaila ja Lounatvuori tutkivat myös pääkuistin ja eteisen ovia, salin h7 seinää ja lattiaa sekä ruokasalin h8 ikkuna-aukkoa ja irrotettua ikkunaa.

Maakunta-arkistosta oli löytynyt katselmuskertomuksia 1720-luvulta alkaen. Lisäksi Turun kaupunginmuseon kuva-arkistosta löytyi Irja Sahlbergin inventointi vuodelta 1944.⁴⁰

40 Kaila & Lounatvuori 25.9.1978, 1–2. MV.

12.–13.10.1978

Kaila jatkoi päärakennuksen tutkimuksia lokakuussa. Salin h7 lattiaa oli avattu ja uunien pohjat olivat näkyvissä. Pääkuistin h1 komeron lattiaan oli tehty luukku ja tutkittu alkuperäisen portaan paikkaa. Toimistohuoneeseen h12 oli tehty Kailan suunnittelema hylly. Ruokasalin h8 yläpohjaa oli avattu. Muutoin töitä oli tehty lähinnä huvilarakennuksessa.⁴¹

41 Kaila 12.–13.10.1978, 1. MV.

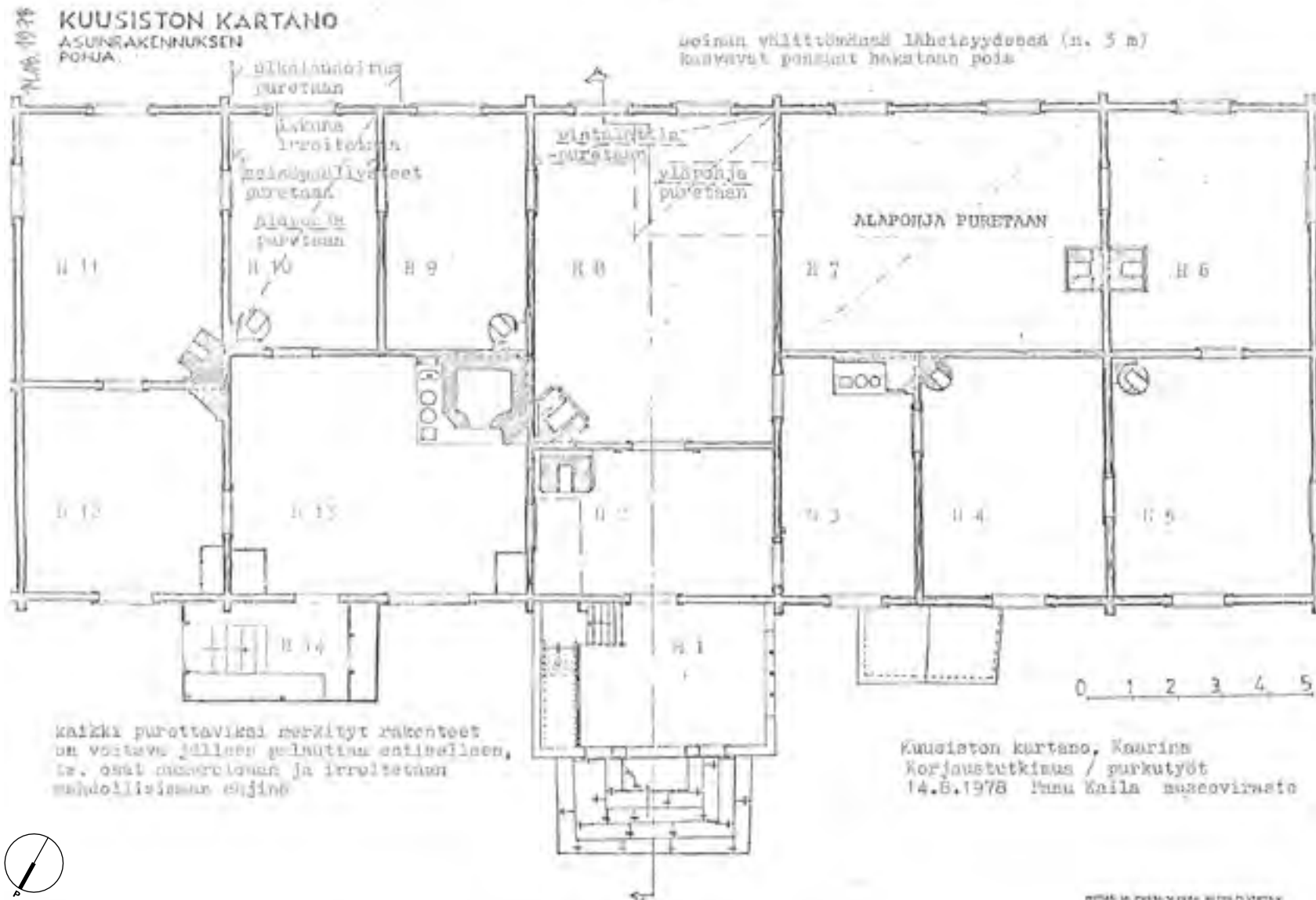
1920-luvulla rakennettu Lepolan huvila vuonna 1978. Kuva: P. O. Welin / MV.

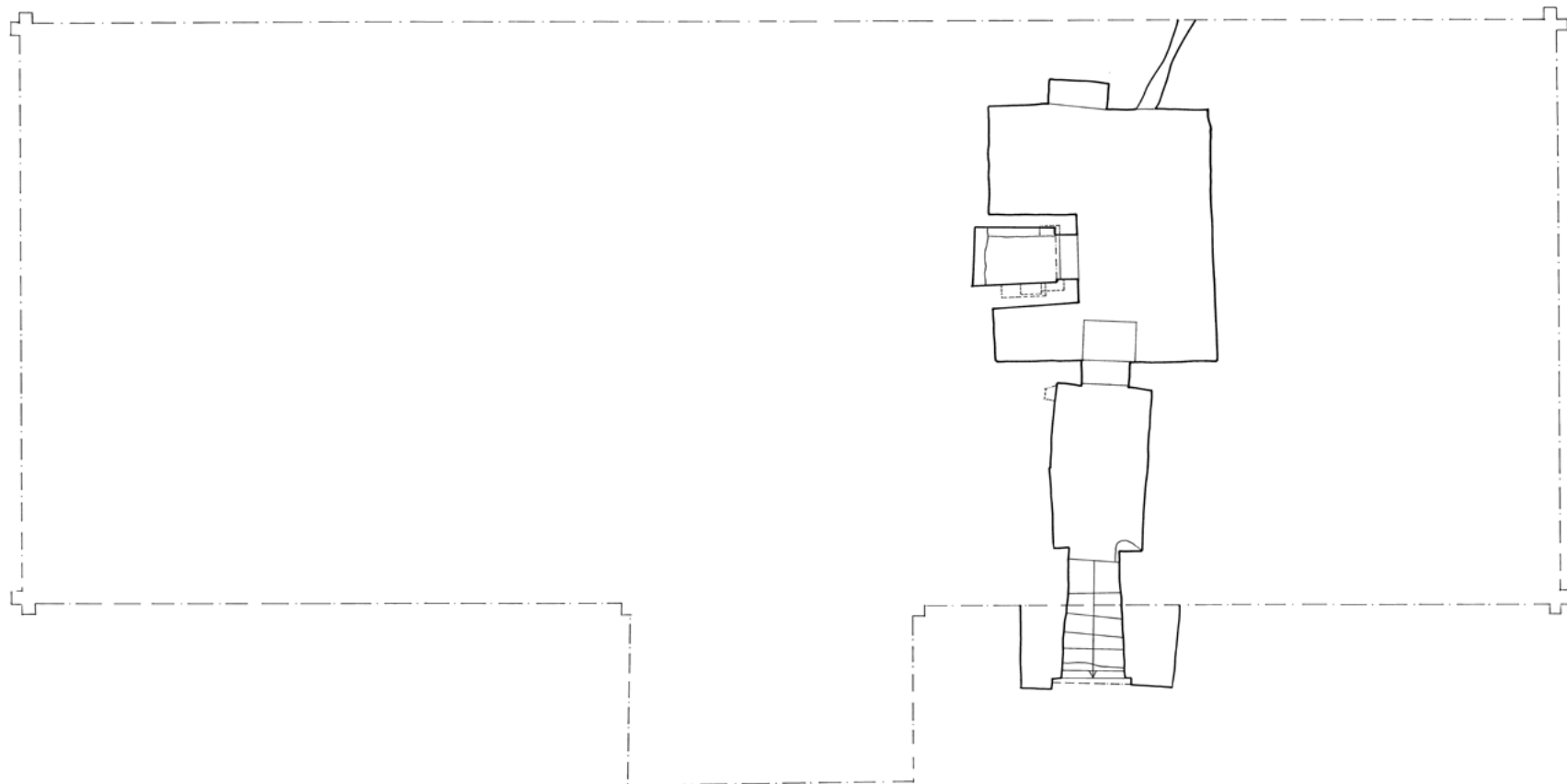
Kamarin h4 seinän sisältä löytyi elokuun 1978 tutkimusten yhteydessä nelipeilinen ovi, joka oli peräisin kartanon ensimmäisestä rakennusvaiheesta eli vuodelta 1738. Kuva: MV.

Kamarin h4 lounaisseinä helmikuussa 1988. Vasemmalla näkyy levytettynä paikka, josta 1700-luvun alkupuolen ovi löytyi. Kuva: P. O. Welin / MV.

Kuusiston kartanon asuinrakennuksen 14.8.1978 päivättyyn pohjapiirustukseen on merkitty korjaus-
tutkimuksen tuloksia ja purkutyöhuomioita. Piirustus: Panu Kaila, Museovirasto. MV RHO.

KUUSISTO		KUUSISTON KNO KELLARIN POHJA 1:50	
MITTAUSPIIRUSTUS		MUSEOVIRASTO RAKENNUSHISTORIAN OSASTO	
T. HEININEN T. HIRVONEN v. 1978		RITÄRIHUONE 00170 HKI 17 PUH 651611	MUSEOVIRASTO RAKENNUSHISTORIAN OSASTON ARKISTO 37.107/17 2002.8.30

Kuusiston kartanon päärakennuksen kellarin pohjapiirustus vuodelta 1978.
Piirustus: T. Heininen & T. Hirvonen, Museovirasto. MV RHO.

Kuusiston kartanon päärakennus, pääjulkisivun mittauspiirustus.
T. Heininen & T. Hirvonen 1979 / MV RHO.

Luoteissivu vuonna 1979. Osa ikkunoista on levytetty umpeen. Ullakon 12-ruutuiset ikkunat on mahdollisesti nostettu pois ja kummassakin aukossa on levyn edessä vain yksi kolmiruutuinen ikkunapuite. Kuva: Veijo Laine / MV.

Koillispääty vuonna 1978. Kuva: P. O. Welin / MV.

Kaakkoisseinän pullistuma. Kuva: MV.

Lounaispäädyn kivijalkaa tuettiin väliaikaisesti. Kuva on vuodelta 1978. Kuva: P. O. Welin / MV.

Sään kuluttamaa kaakkoissivun ulkovuorausta. Kuva: MV.

1980-luku

Tarkastus 20.11.1980

Panu Kaila ja rakennusmestari Friman tekivät marraskuussa 1980 tarkastuskäynnin Kuusistoon. Kivijalka oli slamattu muttei vielä maalattu, ja se oli ainakin toistaiseksi pysynyt liikkumatta. Kaakkoissivun julkisivulaudoitusta oli paranneltu, mutta työ oli vielä kesken. Uudet vesikourut olivat työn alla, vanhat kannattajat päätettiin jättää seinään.⁴²

Esisuunnitelman muutos ja korjaustöiden jatkaminen vuonna 1981

18. toukokuuta 1981 tehtiin perustamis- ja esisuunnitelman muutos, sillä kartanon alueella sijainneen Lepolan huvilan käyttötilanne oli muuttunut.⁴³ Turun piirirakennustoimisto oli ilmoittanut kustannusarvioksi noin 900 000 markkaa. Kaila pyysi Maatilahallitukselta uuden arvion, joka oli noin 230 000 markkaa, mutta huonokuntoinen huvila päätettiin lopulta purkaa Kailan sanoin ”siihen tarkoitukseen tähänneen väärän kustannusarvion perusteella”. Myös huvilan piharakennus purettiin. Päärakennuksen pohjoispuolelle rakennettiin uusi vahtimestarin asuinrakennus, joka valmistui vuonna 1983.⁴⁴

Kartanon päärakennusta koskeva käyttösuunnitelma pysyi ennallaan ja

korjaustöitä jatkettiin.⁴⁵ Kaila ehdotti, että slammattu kivijalka maalattaisiin yli. Tutkimusten perusteella kovat routatalvet olivat aiheuttaneet sortumia. Perustusta ei ollut vahvistettu maanpinnan alapuolelta. Kaila ehdotti, että rakennuksen ympäri kaivettaisiin routasuojaus. Kivijalkatyön yhteydessä oli vaihdettu paikoin alimpia seinähirsiiä kaakkoissivun eteläosassa. Lisäksi oli aloitettu julkisivulaudoituksen osittainen uusiminen, mutta työ oli Kailan mielestä epäonnistunut. Hän ehdotti, että kuluneiden julkisivujen ulkovaorasta korjattaisiin siten, että käytettäisiin sekä uusia, vanhan mukaisia lautoja, että vanhoja, irrotettuja ja lyhennettyjä lautoja. Ulkoseinät tuli maalata punamultakeittomaalilla.⁴⁶

Kartanon ikkunat oli uusittu vuonna 1911. Alkuperäiset ikkunat olivat olleet pienempiä. Kaila totesi, että on kaksi vaihtoehtoa: ikkunat joko säilytettäisiin tai palautettaisiin alkuperäiseen tai vanhempaan asuunsa.⁴⁷

Vesikatteena oli vanha pärekatto, jota oli osittain suojattu aaltohuopalevyillä. Vuosien 1755–1756 muutosvaiheessa kate oli ollut lauta. Kaila ehdotti, että jos vuoden 1911 T-ikkunat säilytettäisiin, uusittaisiin pärekatto. Jos taas ikkunat palautettaisiin 1800-luvun asuun, tehtäisiin kaksinkertainen lautakatto, joka tervattaisiin. Puset vesikourut olivat jo

valmistuneet.⁴⁸

Savupiippujen osalta Kaila ehdotti, että peltihatuin suojatut pitkät piiput korjattaisiin muuraamalla uudelleen vanhan mallin mukaan alkuperäisiä ja purkutiliä käyttäen.⁴⁹

Sisätiloista Kaila totesi, että huoneet kunnostettaisiin siten, että ne jäisivät ainakin toistaiseksi ilman kalustusta. Hän suunnitteli, että avattuja rakenteita jätettäisiin siistittyinä näkyville. Uutta maalausta tai tapetointia ei tehtäisi. Muutama huone voitaisiin kevyesti verhoilla näyttelytiloiksi, ja yksi huone voisi edelleen jäädä tutkimusvarastoksi.⁵⁰ Näistä sisätilojen ehdotuksista toteutui ainoastaan se, että suurin osa huoneista jäi ilman kalustusta.

1982

Julkisivujen restaurointipohdintaa

Museoviraston kartanotoimikunta oli tehnyt kokouksessaan 12.11.1981 päätöksen palauttaa julkisivut asuun, jossa ikkunat ovat vuoden 1756 rakennusvaiheesta (eli 12-ruutuisia, mutta ilman luukkuja) ja vuoraus, katemateriaali ja kuistit 1800-luvun alusta⁵¹, tosin keittiön kuisti on rakenteiden perusteella lisätty mahdollisesti vasta 1800-luvun puolenvälin jälkeen.⁵²

42 Kaila & Friman 20.11.1980, 1. MV.

43 Härö & Lounatvuori 12.9.1983, 1. MV RHO.

44 Ark-byroo 2015, 4, 48–49.

45 Härö & Lounatvuori 12.9.1983, 1. MV RHO.

46 Kaila 21.5.1981, 1. MV.

47 Kaila 21.5.1981, 1. MV.

48 Kaila 21.5.1981, 2. MV.

49 Kaila 21.5.1981, 2. MV.

50 Kaila 21.5.1981, 2. MV.

51 Lounatvuori 26.1.1982, 1. MV RHO.

52 Ark-byroo 2016, 13.

Rakennushistorian osastolla jatkettiin kuitenkin asian pohtimista ja tultiin seuraaviin johtopäätöksiin: ”Kuusiston kartanon päärakennus todettiin vuoden 1797 katselmuksessa korjauskelvottomaksi, vaikka vuoden 1791 katselmuksen jälkeen osa vuorausta ja katto oli kunnostettu. Virkatalon haltija, kenraalimajuri Palmfelt hallitsi tilaa kuitenkin vielä 1810 saakka, jolloin Ruotsin vallan aikainen ruotujakolaitos ja sen myötä virkatalojärjestelmä lakkautettiin. Vuokrausjärjestelmän astuttua voimaan tilan ensimmäiseksi vuokraajaksi tuli todellinen valtioneuvos A. F. von Willebrand vuonna 1816. Kuten oheisesta katselmusyhteenvedosta käy ilmi, muutettiin päärakennuksen ikkunat ja rakennettiin julkisivun kuistit vuosien 1797 ja 1840 välillä. Katselmuskirjoja 1800-luvun alusta ei ole. On siis mitä todennäköisintä, että rakennuksessa tapahtuneet muutokset ajoittuvat vuosiin heti 1816 jälkeen eli pian vuokraajan otettua tilan vastuulleen. Hänen toimestaan rakennettiin pääsisäänkäynnin eteen suuri kuisti ja keittiön uuden ulko-oven suojaksi palovakuutuksessa mainittu pienempi kuisti. Samanaikaisesti muutettiin myös 1756 peräisin olevat ikkunat uusiin 6-ruutuisiin, kooltaan hieman suurempiin ikkunoihin. Tätä taustaa vasten lieenee perusteltua ajallisesti yhtenäisen ulkoasun luomiseksi muuttaa ikkunat edellisestä päätöksestä poiketen 1800-luvun alun 6-ruutuiseen muotoon.”⁵³

53 Lounatvuori 26.1.1982, 1. MV RHO. Lounatvuori on kuitenkin vuonna 1987 (s. 4) kirjoittanut, että 6-ruutuiset ikkunat ja pääkuisti olisivat Palmfeltin ajalta (1796–1810).

Ikkunapohdintaa

Arkkitehti Panu Kaila esitti tammikuussa 1982, että toimikunta harkitsisi vielä ikkunamuutoksen tarpeellisuutta ja lykäisi päätöstä vuonna 1911 asennettujen T-ikkunoiden purkamisesta.⁵⁴

Vesikaton korjaussuunnittelua

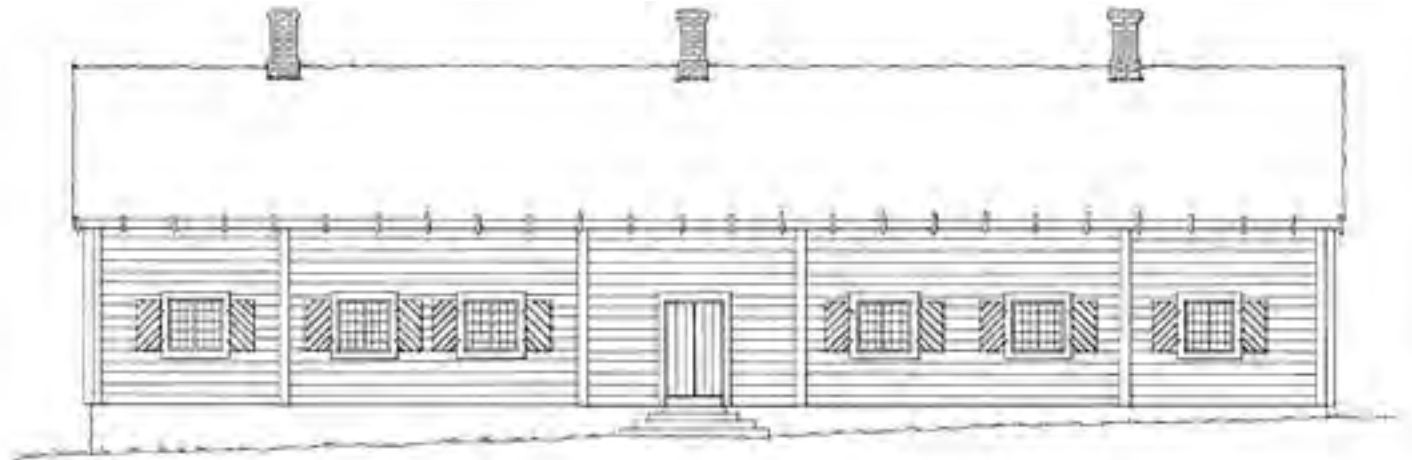
Kaila tutki vuonna 1982 vesikattorakenteita. Aluslaudoitus oli tehty entisistä vesikattolaudoista. Pärekkate oli huonokuntoinen. Kaila laati vesikaton korjaussuunnitelman. Kattotuolit tuli tarkistaa ja tarvittaessa tukea. Pärekkate purettaiisiin, mutta aluslaudoitus jätettäisiin paikoilleen. Aluslaudoitusta tiivistettäisiin. Aluslaudoituksen päälle tulisi tuohet. Lautakatto tehtäisiin kaksinkertaisena, laudat jatkettaisiin lappeen puolivälistä ja kate tervattaisiin.⁵⁵

54 Kaila 28.1.1982, 1. MV RHO.
55 Kaila 24.3.1982, 1. MV RHO.

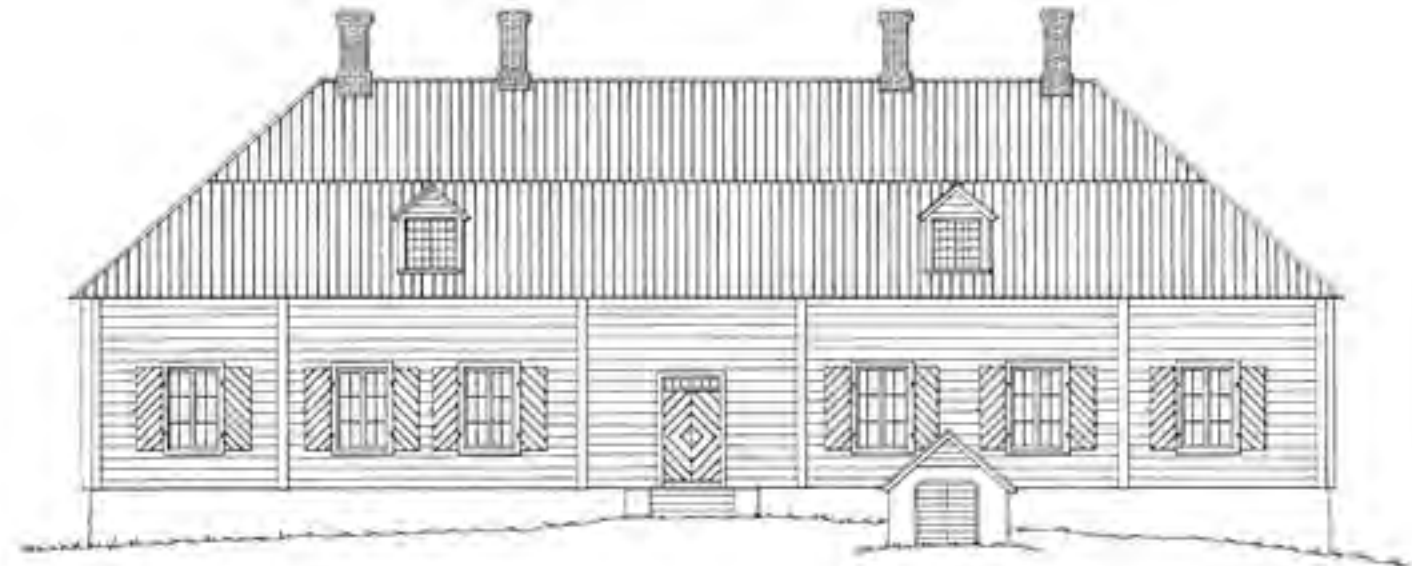
Kaakkoissivu vuonna 1980. Osa huonokuntoisista vuorilaudoista on poistettu ja alimpia hirsä on uusittu. Kuva: Teresia Ijäs / MV.

Alkuperäinen tilanne :

Kuusiston kartanon päärakennuksen luoteisjulkisivun vuoden 1738 tilanteen rekonstruktiopiirustus. Matti Kallio 1995, Museovirasto. MV RHO. Rakennus salvottiin kuusihirrestä korkealle kivijalalle. Kuisteja ei ollut. Ikkunat olivat matalia ja neliömäisiä. Niissä oli kaksi puitetta ja niissä molemmissa 15 lyijykiinnitteistä ruutua, ulkopuoliset puuluukut ja tuulihaat. Talossa oli matala tuohi- ja turvekatteinen satulakatto sekä kolme tiilestä muurattua savupiippua. Kellariin kuljettiin vielä lattialuukun kautta. (Lounatvuori 2009, 55, 57.)

Korjausvaihe 1755–1756

Vuoden 1756 tilanteen rekonstruktiopiirustus 1995. Matti Kallio, Museovirasto. MV RHO. Vuosien 1755–1756 aikana runkoa korotettiin kyynärällä ja satulakatto muutettiin korkeaksi lautakatteiseksi aumakatoksi. Uudet ikkunat olivat aiempaa korkeampia ja 12-ruutuisia, ja lasit oli kiinnitetty puupuitteisiin kitillä. Keittiö siirrettiin kaakkoissivun keskeltä nykyiselle paikalleen, pääoven vasemmalle puolelle ja siirrettiin keskimmäisiä pitkittäisiä väliseiniä. Kaikki kolme vanhaa piippua purettiin ja rakennettiin neljä uutta. (Lounatvuori 1987, 3; Lounatvuori 2009, 56–58.)

Korjaussuunnitelma 1982

Päärakennuksen luoteisjulkisivun entistysvaihtoehto 27.3.1982, arkkitehti Panu Kaila, Museovirasto / MV RHO. Tässä vaiheessa suunniteltiin, että keittiön kuisti purettaisiin ja T-karmi-ikkunoiden paikalle uusittaisiin 12-ruutuiset ikkunat ilman ikkunaluukkuja. Lopulta päädyttiin kuitenkin kuusiruutuisiin. Pärekatte vaihdettiin lautakatteeksi suunnitelmien mukaan.

Korjaussuunnitelma 1982

Kuusiston kartanon päärakennus, luoteisjulkisivun korjaussuunnitelma. Uudet ikkunat ovat pääosin kuusiruutuisia 1800-luvun mallin mukaan. Pääkuisti on rakennettu 1800-luvun alussa ja keittiön kuisti jossain vaiheessa 1800-lukua. Kattomuoto ja kattoikkunat ovat vuosien 1755–1756 muutosvaiheesta. Piirustus: arkkitehti Panu Kaila, Museovirasto 27.3.1982 / MV RHO.

1983

Tammikuussa 1983 tehtiin lopulta päätös, että kattolaudat tilataan kyllästettyinä.⁵⁶ Sovittiin, että päärakennuksen koko kaakkoissivun ja mahdollisesti myös lounaispäädyn julkisivulaudoitus uusittaisiin kokonaan.⁵⁷ Pihamaata alennettaisiin, jotta saataisiin johdettua vesi talon ohi. Purettavat T-ikkunat päätettiin varastoida.⁵⁸

Päärakennuksen pohjoispuolelle rakenteilla olevan vahtimestarin uuden asuinrakennuksen harjannostajaiset pidettiin 6. huhtikuuta 1983.⁵⁹ Museoviraston edustajat (H. Havas, Panu Kaila ja Matti Raatikainen) ja Turun piirirakennustoimiston edustajat (Holmberg, S. Laitakari, P. Kuusisto, H. Lahti, H. Friman ja piirirakennusmestari Erkki Peippo) suorittivat samalla korjattavien rakennusten katselmuksen ja tekivät korjaustoimenpidepäätöksiä.⁶⁰

Päärakennuksen sokkeli oli korjattu. Takaseinä oli kallistunut, ja sen tuemista tulisi suunnitella. Lahopaikat korjattaisiin. Kaakkois- ja lounaissivujen julkisivulaudoitukset uusittaisiin vanhaan tapaan puoliponttilaudasta, jonka lautojen leveys vaihtelee. Kaakkoissivulla käytettäisiin osittain vanhoja, purkutöistä saatuja lautoja, lounaispääty tehtäisiin kokonaan vanhoista purkulaudoista.

Lahohirret uusittaisiin, vesilistat uusittaisiin ja räystäät korjattaisiin. Luoteis- ja koillissivujen seinälaudoitukset jäisivät ennalleen, vesilistat korjattaisiin. Kaikki julkisivut maalattaisiin punamultamaalilla. Ikkunat karmeineen ja vuorilistoineen uusittaisiin, mutta kuistien ikkunat korjattaisiin ja entisöitäisiin. Myös katto-lyhtyjen ikkunat uusittaisiin. Savupiiput purettaisiin vesikaton tasoon ja muurattaisiin uudelleen. Vesikaton kateaineet oli tilattu, ja Museovirasto tekisi työpiirustukset sekä suunnitelman sadevesien poistamiseksi rakennuksen seinustoilta.⁶¹

Elokuussa 1983 pidettiin korjaustyön tarkastus. Mukana olivat Kailan lisäksi rakennusmestari Harri Friman Turun piirirakennustoimistosta ja rakennusinsinööri Jouko Suominen, joka toimi rakennesuunnittelijana. Ensimmäinen piippu oli jo purettu vesikaton tasalle. Piippuja ei korjattu käyttöön. Uudet ulkovuorilaudat oli tuotu jo pihalle. Ikkunoiden uusimisesta ohjeistettiin, että sisäpuolella käytettäisiin vanhoja (silloisia) vuorilautoja, ulkopuolella uusia kolmiuraisia vuorilautoja, joiden malli otettiin kuistin vanhoista vuorilau-doista. Ullakolla tutkittiin rakennesuunnittelija Suomisen kanssa vetositeiden sijoittamista ja rakenteen jäykistämistä. Tavoitteena oli olemassa olevan tilanteen tukeminen muuttumattomaksi sekä mahdollisesti pieni oikominen.⁶²

Panu Kaila ja rakennusmestari Harri Friman suorittivat 29. elokuuta 1983 korjaustyön tarkastuksen. Kolme savupiippua oli valmistunut, neljäs, lappeella sijainnut piippu oli purettu ja se siirrettiin harjalle. Takajulkisivun ulkolau-doituksen uusiminen oli kesken. Ylälistat pyrittiin saamaan ehjinä, sillä ne palautettaisiin takaisin. Osa rikki menneistä listoista jouduttiin uusimaan. Seinän hirsipinta oli säilynyt hyvin laudoituksen ja tervapahvin takana. Osa uusista ikkunoista oli jo asennettu. Kamarin h11 kaakon puoleisen ikkunan alta oli uusittu lahovaurioiden vuoksi kaksi hirttä.⁶³

Suunnitelma kartanon tulevasta käytöstä

Museoviraston amanuenssi Elias Härö ja tutkija Irma Lounatvuori kirjoittivat muistioon syyskuussa 1983 Kuusiston everstin virkatalon tulevasta käytöstä näin: ”Ajatus, että virkatalo korjattaisiin ja esiteltäisiin pelkästään rakennusmuistomerkinä, ei mielestämme riittävästi ilmennä kohteen asemaa ja sisältöä kulttuurihistoriallisessa mielessä. Mielestämme päärakennukseen tulisi suunnitella ja sijoittaa sellaisia museotoiminnan muotoja, joiden avulla voitaisiin välittää yleisölle tietoa virkatalon historiallisista vaiheista ja maamme yhteiskunnalliseen rakentamiseen ja elämään vahvasti vaikuttaneesta virkatalojärjestelmästä ja ruotujakolaitoksesta.” Härö ja Lounatvuori esittivät,

että päärakennukseen sisustettaisiin kulttuurihistoriallinen näyttely, joka esittelisi ruotujakolaitoksen historiaa (1681–1809), organisaatiota, merkitystä ympäröivään arkielämään sekä virkatalojärjestelmän vaikutusta arkkitehtuurihistoriaamme. Näyttely tarkastelisi ruotujakolaitosta enemmän yhteiskunnallisena ja taloudellisena vaikuttajana kuin sotilaallisena tekijänä.⁶⁴

Härö ja Lounatvuori olivat laatineet näyttelyn idealuonnoksen, jonka mukaan näyttely voisi koostua useammasta pienestä näyttelystä:

”**Huone 3:** Museonvalvojan huone, lipunmyynti.

Huone 4: Ruotujakolaitoksen organisaatio, historia ja merkitys.

Huone 5: Kuusiston kartanon vaiheet, virkatalon rakentamishistoria, arkkitehtuuritausta.

Huone 6: Ruotujakolaitoksen ja virkatalojen esineellistä kulttuuria.

Huone 7: Elämäntapaa virkataloissa grafiikan, taulujen ja valokuvien ja huonekalujen avulla tai ns. taulugalleria: grafiikkaa ja maalauksia aiheen mukaan.

Huone 8: Virkatalojen mallipiirustukset 1687–1800. Virkatalosuunnitelmia korpraalista everstiin. Mallipiirustusten merkitys arkkitehtuurihistoriassa.

Huone 9: Ruotujakolaitoksen ajalta säilyneet virkatalot maassamme kuten Mietoisten Saari, Mouhijärven Selkee, Pernajan Kuggom.

56 Kuusisto 14.1.1983, 1. MV RHO.
57 Lounaispäätyyn jätettiin kuitenkin osa vanhaa laudoitusta.
58 Kaila 14.1.1983, 1. MV RHO.
59 Kaila 14.1.1983, 1. MV RHO.
60 Peippo 14.4.1983, 2. MV RHO.

61 Peippo 14.4.1983, 2. MV RHO.
62 Kaila 5.8.1983, 1. MV.

63 Kaila 29.8.1983, 1. MV.

64 Härö & Lounatvuori 12.9.1983, 1–2. MV RHO.

Huone 10: *Sotilastorppajärjestelmä, sotamiehet, sotilastorpat.*

Huone 13: *Maatalous ja puutarhanhoito virkataloissa, virkatalot uudistusten välittäjinä, mallitiloina.*⁶⁵

Näyttelyhuoneet kunnostettaisiin säilyttämällä. Lattiat, sisäkatot, olemassa olevat listat ja ovet maalattaisiin, seinät pahvitettaisiin ja maalattaisiin. Huoneet muodostaisivat neutraalit puitteet näyttelymateriaalille. Kartano- ja talomuseoiden toimikunta päätti nimetä 2–3 henkilön työryhmän kehittämään näyttelyajatusta sekä laatimaan ehdotusta interiöörien käsittelystä kustannusarvioineen.⁶⁶

Tarkastus 21.9.1983

Kaila teki rakennusmestari Pertti Peipon ja Harri Frimanin kanssa korjaustyön tarkastuksen syyskuussa 1983. Savupiiput olivat valmistuneet, kattorakenteiden tukeminen ja vetotankojen asentaminen olivat käynnissä. Osa vetotangoista oli jo asennettu, seinä oli oiennut hyvin ja kattotuolien liitokset olivat sulkeutuneet. Vesikattorakenteisiin päätettiin lisätä viisi uutta katto tuolia. Kattotuolien kypäliä tuettaisiin asentamalla teräs jalasorren alapuolelle. Uudet ikkunat oli jo asennettu. Takajulkisivun ulkolaudoituksen uusiminen oli meneillään.⁶⁷

65 Härö & Lounatvuori 12.9.1983, 2–3. MV RHO.

66 Härö & Lounatvuori 12.9.1983, 3. MV RHO.

67 Kaila 21.9.1983, 1. MV.

SISÄTILOJEN KUNNOSTUSSUUNNITELMA

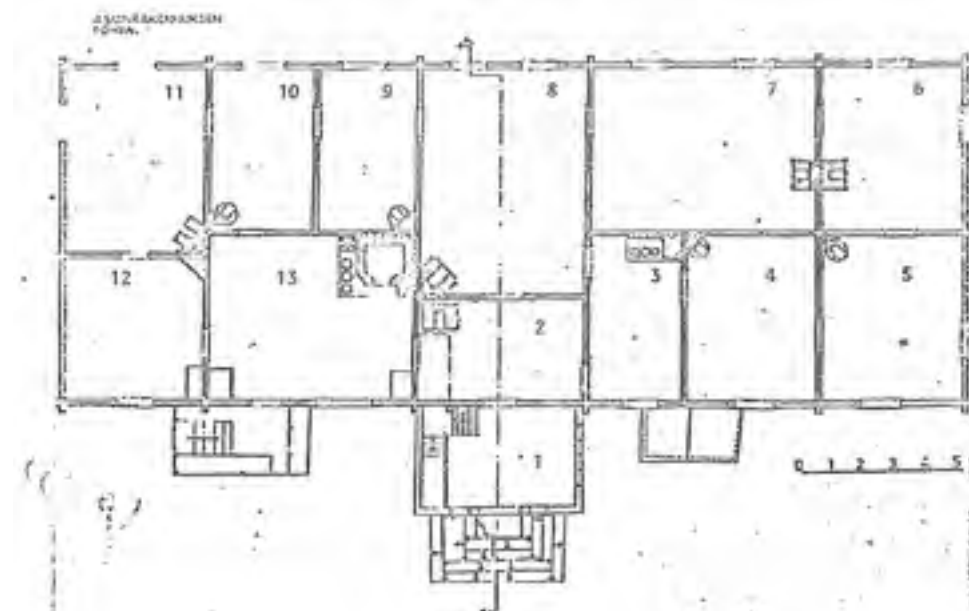
Lounatvuori ja Kaila laativat marraskuussa 1983 muistion sisätilojen kunnostuksesta. Kartanotoimikunnassa lokakuussa 1983 tehdyn päätöksen mukaan korjauksen yleisperiaatteena oli huoneiden kunnostaminen näyttelytiloiksi ilman rekonstruointeja tai historiallisten vaiheiden tai alkuperäisyyden esiin ottamista.⁶⁸

Tässä vaiheessa ajateltiin, että tapetikerrokset jätettäisiin paikoilleen, ellei erikseen muuta ilmoitettaisi. Seinäpinnot verhoiltaisiin pinkopahvilla, joka maalattaisiin huonetilaan sopivalla värisävyllä. Niissä seinissä, joissa oli aikaisemmin ollut rappautusta tai seinänoikaisuja, käytettäisiin Halltex-pinoitettua eli puukuitulevyä maalattuine papereinne. Katoista poistettaisiin paperit ja alla oleva lautakatto maalattaisiin liimavärillä. Kaikki ovet listoineen maalattaisiin neutraalilla vaalealla öljymaalilla ja ikkunoihin kiinnitettäisiin ulkolistoja vastaavat empirelistat. Vanhat sähköjohdot poistettaisiin. Huoneiden värisävyt päätettäisiin myöhemmin. Ennen korjaustyötä tutkittaisiin vielä tutkimatta olevat huoneet eteinen h2, kulmakamari h6 ja keittiö h13 ja kaikista huoneista otettaisiin tapettinäytteet. Kaila ja Lounatvuori laativat huonekohtaisen kunnostussuunnitelman.⁶⁹

68 Lounatvuori & Kaila 8.11.1983, 1. MV RHO.

69 Lounatvuori & Kaila 8.11.1983, 1–2. MV RHO. Tiedot tapettinäytteistä on kerätty tämän selvityksen liitteeseen.

HUONEIDEN KÄYTTÖEHDOTUS 1983

Huoneiden käyttö, 1. ehdotus 20.7.1983

3.	Lipunmyynti, valvonta
4.	Ruotuväkilaitoksen organisatio ja historia
5.	Kuusiston kartanon historia ja lounat
6.	Esim. ruotulaitokseen liittyvää esineistöä
7.	a) elämä virkataloissa tai
	b) kalustettu osa tai
	c) taulugalleria
8.	Virkatalomallipiirustukset 1687–1800
9.	Säilyneet virkatalorakennukset Suomessa
10.	Sotilastorpat
11–12.	Museon käytössä tms.
13.	Virkatalojen maatalous
puutarhanhoito
puistot

Kuusiston everstin virkatalon huoneiden tulevan käytön ehdotus 20.7.1983.

Lähde: Härö & Lounatvuori 12.9.1983, 5. MV RHO.

Kartanotoimikunnan huonekohtainen kunnostussuunnitelma 8.11.1983

Osa kartanotoimikunnan päättämistä toimenpiteistä toteutui, osa ratkaistiin lopulta toisin. Toteutuneiden töiden kaavio on sivulla 92.

Huone 9: Korkkimatto poistetaan, alla oleva lautalattia maalataan. Seinät ja katto kuten edellisissä huoneissa. Listat irti, levytetään. Uuni puhdistetaan ja maalataan.

Huone 10: Seiniin Halltex-levyt ja paperit. Listat irrotetaan. Lattia maalataan. Katto puhdistetaan. Harkitaan katossa olevien paperiarkkien säilyttämistä ja konservointia. Uuni paikataan, puhdistetaan ja maalataan.

Huone 11: Kuten edellä. Listat irrotetaan, seinät levytetään.

Huone 12: Kunnostetaan kuten muut huoneet, toimistoksi.

Huone 13, keittiö: Komerot ja tiskipöytä puretaan. Seinäpahvit ja katto-Halltex poistetaan. Hella puhdistetaan ja valkaistaan. Ponttilautapaneeli jätetään kolmelle seinälle, missä sitä vielä on jäljellä. Lattia avataan ja tutkitaan, onko alkuperäistä tiililattiaa säilynyt ja missä määrin.

Huone 8, sali: Katto korjataan ja maalataan. Ulkoseinään Halltex ja paperi. Listat irrotetaan, seinät levytetään ylhäältä alas. Rintapaneelista talteen. Uusi lattia puretaan loppuun. Vanhat laudat asetetaan paikoilleen ja maalataan kehyksineen. Uuni puhdistetaan ja maalataan alkuperäisen mukaiseksi.

Huone 7, salonki: Seinät pahvitetaan ja maalataan. Näkyvässä kattopalkissa olevat loveukset paikataan, katto maalataan, samoin lattia.

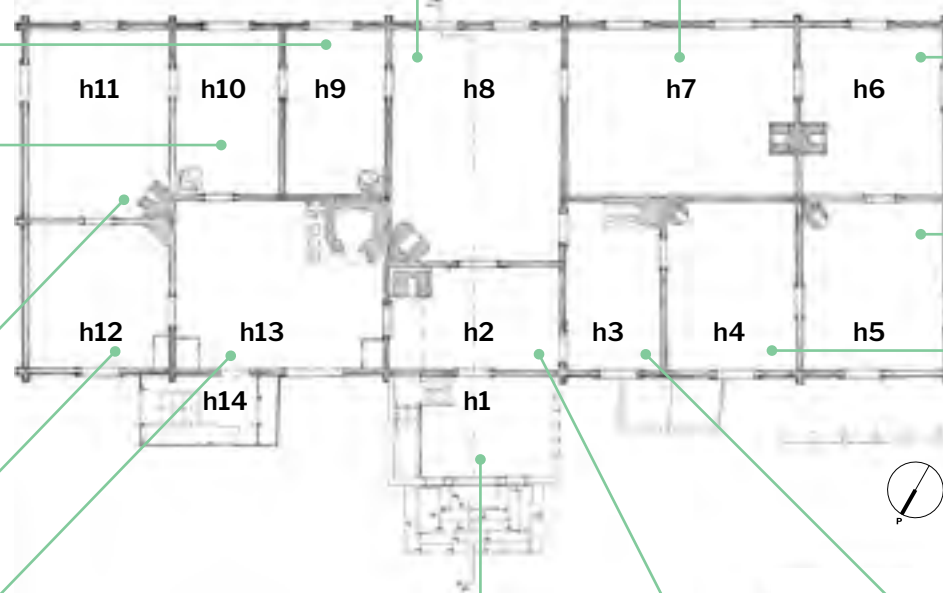
Huone 6: Seinät levytetään ja maalataan (listat irrotetaan). Lattia, listat ja katto maalataan. Uunissa olevat lohkeamat konservoidaan.

Huone 5: Ulkoseiniin kiinnitetään Halltex-levyt rappauksen tasoittamiseksi (listat irti ennen levytystä, alla rappaus), paperoidaan ja maalataan. Katto, kattolista, lattia ja jalkalista maalataan.

Huone 4: Hella puretaan. Uuni paikataan, hankitaan suuluukut. Huonetta 5 vastaan oleva, umpeen pantu ovi poistetaan karmeineen, aukko ja seinä levytetään. Seinät päällystetään pinkopahvilla ja maalataan. Ulkoseinällä oleva puinen rintapaneeli kunnostetaan ja maalataan. Katto kunnostetaan vuotopaikasta, lautakatto maalataan, samoin lattia.

Huone 3: Hella puretaan. Lattia paikataan hellan alta, mikäli vanha lattia löytyy, maalataan. Katossa kosteusvaurioita, korjataan. Katto, lattia ja seinät käsitellään kuten edellä. Jalkalistat uusitaan (?).

Tekstit on poimittu muistiosta Lounatvuori & Kaila 8.11.1983, 1–2. MV RHO. Kaavion pohjana käytetty päärakennuksen piirustusta: Reino Peltonen 1966–1967. MV RHO. Kuvankäsittely: Livady.

Huone 1, kuisti: Tapettikerrokset poistetaan ja alla oleva tumma roiskemaalauk puhdistetaan ja konservoidaan. Tämä yleisestä linjasta poikkeaminen tehdään etupäässä käytännön syistä. Entistetty kuistitila on myös eräänlainen käyntikortti kartanoon. Lattia maalataan, katto (vaneri) poistetaan ja maalataan. Ullakon porras seinäkäsitteilyneen jätetään ennalleen. Myöhemmin päätetään myös, mitä tehdään alkuperäisille ulko-oven vieressä ja yllä oleville ikkunoille: pannaanko alkuperäiset paikoilleen vai museoesineinä talteen.

Huone 2, eteinen: Tapettikerrokset jätetään seiniin [yliviivattu ja kirjoitettu poist.], peitetään pinkopahvilla [yliviivattu ja kirjoitettu Halltex], joka maalataan esim. eteisen vanhimman sävyn mukaisesti rosaksi. Lattia maalataan. Kattopaperi poistetaan, lautakatto ja kattolista maalataan. Uuni puhdistetaan ja maalataan.

1985

Kaila ja Lounatvuori Museovirastosta sekä rakennusmestari Valio Suominen, H. Friman, O. Jalonen ja R. Syrjälä Turun piirirakennustoimistosta tekivät 21. toukokuuta 1985 työmaakierroksen. Päärakennuksen vesikatto oli vielä kesken. Perustusten sisäpuolinen routasuojaus päätettiin tehdä Leca-soralla. Ikkunat ja julkisivut tuli vielä maalata. Sen jälkeen tehtäisiin sähkötyöt ja sisäpuolen korjaus. Kaila lupasi toimittaa sisäpuolen korjaustyöstä työselityksen syyskuksi 1985. Syrjälä laatisi sähkö- ja palohälytys suunnitelman. Piirirakennustoimiston miehet aloittaisivat työt elokuun puolivälissä katon korjaamisella. Piirirakennustoimistossa työtä hoitivat rakennusmestarit Valio Suominen (toimisto) ja O. Jalonen (työmaa) sekä teknikko Syrjälä (sähkö).⁷⁰

Elokuussa 1985 Irma Lounatvuori tutki huoneiden seinien pintakerroksia ja kirjasi havaintonsa pohjapiirustukseen. Osassa huoneita oli vanhimpana pintakäsittelynä savilaastilla tehty rappaus.

H11:

1. savilaasti
2. Halltex + 1940-luvun tapetti

H10:

1. savilaasti
2. Halltex + tapetti

H9:

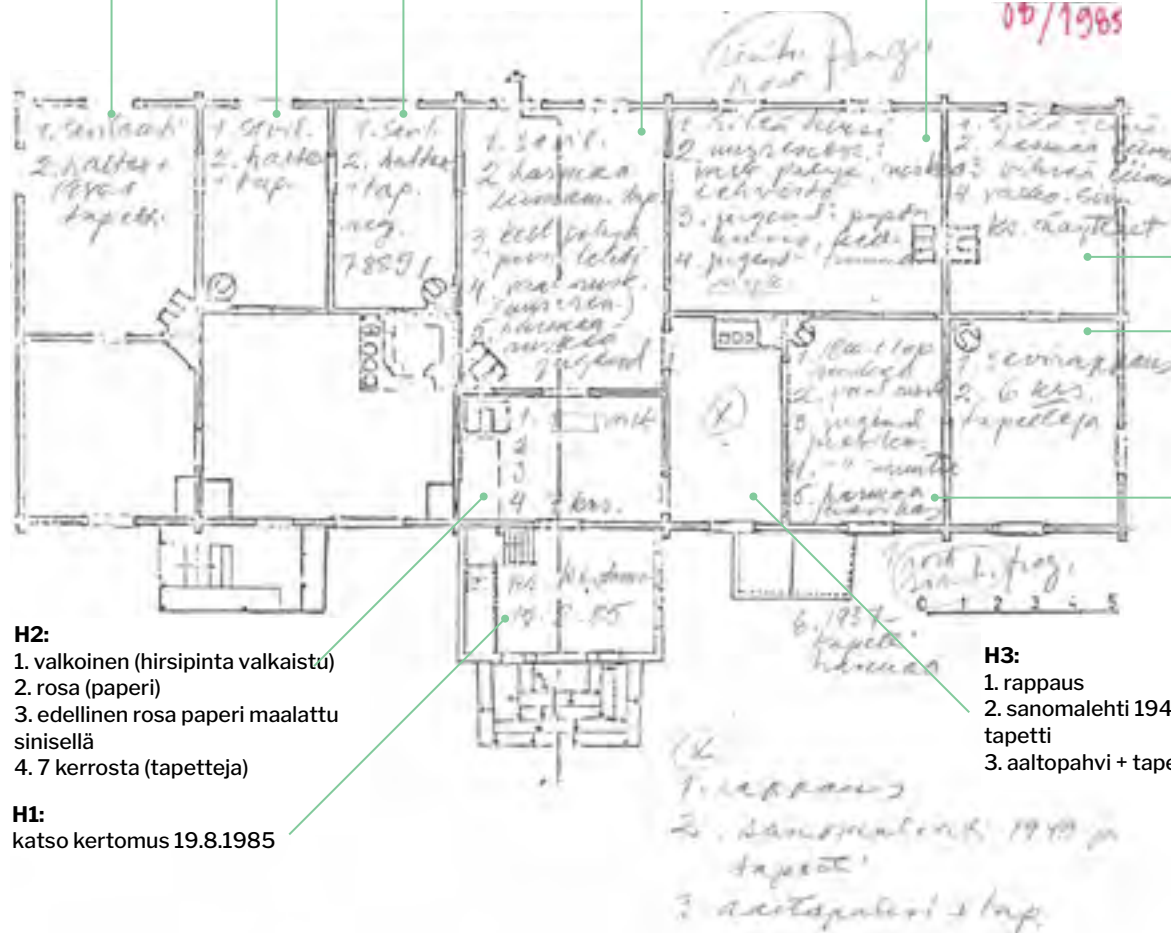
1. savilaasti
2. Halltex + tapetti, negatiivi 78891

H8:

1. savilaasti
2. harmaa liimamaalitapetti
3. keltainen pohja, punainen lehti
4. vaaleanruskea (uusrenessanssi)
5. harmaanruskea jugend

H7:

1. sileä hirsi
2. uusrenessanssi, valkoinen pohja, ruskea lehvistö (tapetti)
3. jugend, pystykuvio, keltainen (tapetti)
4. jugend, tumma, nykyinen (tapetti, josta on mahdollisesti otettu siniharmaa-rosa näyte RTF1931:1)

H2:

1. valkoinen (hirsipinta valkaistui)
2. rosa (paperi)
3. edellinen rosa paperi maalattu sinisellä
4. 7 kerrosta (tapetteja)

H1:

- katso kertomus 19.8.1985

H6:

1. sileä seinä
2. harmaa liimamaali
3. vihreä liimamaali
4. valko-sininen, katso näytteet

H5:

1. savirappaus
2. 6 kerrosta tapetteja

H4:

1. 1800-luvun lopun ruskea
2. vaaleanruskea
3. jugend, juovikas
4. jugend, juovikas + ruutu
5. harmaa, juovikas
6. 1937 tapetti, harmaa

H3:

1. rappaus
2. sanomalehti 1949 ja tapetti
3. aaltopahvi + tapetti

70 Suominen 21.5.1985, 1. MV RHO.

Tutkija Irma Lounatvuori on merkinnyt elokuussa 1985 Kuusiston kartanon asuinrakennuksen pohjapiirustukseen seinistä löytyneiden pintakerrosten tietoja. Kuva: MV RHO. Kuvankäsittely: Livady.

1986 kunnostustöitä ja tarkastuksia

Arkkitehdit Panu Kaila ja Seppo Laitakari sekä rakennusmestari Olli Jalonen tarkastivat 22. elokuuta 1986 yhdessä Turun piirirakennustoimiston korjausmiesten kanssa päärakennuksen huoneet yksitellen sisäpuolisten korjaustöiden työpaselostuksen mukaan. Tarkastuksessa määriteltiin säilytettävien ja uusittavien alueiden laajuus. Tässä vaiheessa ajateltiin, että eteisen h2 pinkopahvitus säilytettäisiin ruokasalin h8 ja keittiön h13 vastaisilla seinillä, mutta lopulta näin ei tehty. Kamareiden 5 ja 6 lattioissa oikaistaisiin lounaspäätöseinän vierestä painunut osa. Vesikattotyö oli valmistunut, mutta joissakin kattolautoissa töröttö pystyssä jopa vaaksan pituisia säleitä, joita valuva lumi oli kääntänyt ylös, ja nämä ohjeistettiin katkomaan pois. Julkisivujen maalaustyöt olivat vielä käynnissä.⁷¹

Kaila ohjeisti lokakuussa 1986 kivijalan maalausta, jota varten tuli tilata ruskeankeltaista hautakalkkimaalia. Kreosoottikyllästetyn lautakaton tervaa- mista tuli kokeilla kellarin sisäänkäynnin pieneen lautakattoon.⁷²

Kaila ja rakennusmestari Jalonen tekivät 3. joulukuuta 1986 kartanossa tarkastuksen. Rakennustöissä oli kaksi miestä. Kellarin sisäänkäynnin kattoon oli toteutettu kreosoottikyllästetyn lau-

takaton tervauskokeilu. Pinta oli ruskea, ”*suksenpohjan tapainen*”, eikä yhtä musta kuin pelkkää tervaa käytettäessä. Talin sijasta oli käytetty apteekista ostettua parafinia. Kokeilua seurattaisiin seuraavaan sykseen, ennen kuin päätettäisiin, tervattaisiinko rakennuksen katto samalla tavalla. Katto oli paikoitellen hyvin vaalea, paikoin tumma ja huonon näköinen.⁷³

Sisäpuolella oli aloitettu huoneiden seinien pinnoittaminen kamarista h5. Koolaus oli asetettu noin 10–15 cm kallelleen seinän mukaan, mutta tästä huolimatta ikkunat olivat vielä enemmän vinossa. Päätettiin, että pinnoitus tehtäisiin jatkossa aivan seinän kaltevuutta noudattaen.⁷⁴

Kirvesmiehet ehdottivat, että kaikkiin huoneisiin tehtäisiin levytys koolauksen varaan irti seinistä eli luovuttaisiin joissakin huoneissa päätetystä insuliitin kiinnittämisestä suoraan seinäpintaan. Toisaalta vanhoihin seinäpintoihin tulisi näin vähemmin naulanreikiä, toisaalta huoneiden ulkonäkö ei muuttuisi ”*laattikkomaiseksi*”. Kaila keskusteli asiasta Elias Härön kanssa, sillä päätöksellä oli kiire, ja he sopivat, että ”*yhtenäisyyden vuoksi koteloisimlinjaa käytetään koko rakennuksessa*.”⁷⁵

1987 uusi pääsuunnittelija

Ritarihuoneella pidettiin 18. marraskuuta 1987 neuvottelu Kuusiston kartanon kunnostustöistä. Kartano oli tarkoitus avata yleisölle keväällä 1989. Kartanon ja sen lähiympäristön kunnostustöiden viimeiset määrärahat olivat budjetoitu vuodelle 1988.⁷⁶

Vastuuhenkilöt ja uusi pääsuunnittelija

Arkkitehti Panu Kaila oli jäänyt virkavapaalle ja Museoviraston rakennushistorian osasto oli nimennyt arkkitehti Marja Ivarsin ja tutkija Irma Lounatvuoren vastuullisiksi kunnostustöiden loppuunsaattamisesta. Näyttelysuunnitteluun osallistuisi myös tutkija Lasse Laaksonen. Kuusiston linnanraunioiden korjaustöiden vastuuhenkilö oli arkkitehti Esko Vormala. Turun piirirakennustoimistossa vastuuhenkilönä toimi piirirakennusmestari Pertti Peippo.⁷⁷

Työmaatilanne

Vastaava rakennusmestari Olli Jalonen totesi, että katto oli tervattu, puiset vesikourut asennettu ja työmaa siivottu. Sokkelin maalaus siirrettiin keväälle 1988. Ikkunoiden ulkomaalausta lukuun ottamatta ulkopuoliset työt oli tehty. Sisätilojen lahovikakorjaukset olivat käynnissä. Uusi pääsuunnittelija Marja Ivars lupasi toimittaa vuoden 1987 loppuun

mennessä rakennustöiden tarkistetun työselityksen, jossa selvitetäisiin myös sisätilojen jatkotoimenpiteitä.⁷⁸

Kesällä ja syksyllä 1987 konservaattori Harri Dahlström teki pääkuistin h1, uunien, ovien ja listojen sekä huoneen 10 sisäkaton väritutkimusta ja konservoi pääkuistin roiskemaalaukset. Dahlströmin laatimaan raporttiin kuului myös liitteitä, värimalleja, värivalokuvia, mustavalkokuvia ja diakuvia, mutta näitä ei ole ollut tämän tutkimuksen yhteydessä ollut käytettävissä.⁷⁹

Sähkötekniikko Raimo Syrjälä totesi, ettei sähkösuunnitelmaa ollut mitoitettu peruslämmön ylläpitämistä varten. Piiri lupasi selvittää pysyvää käyttöä ajatellen työmaan lämmitysmahdollisuudet. Sähkötöiden mitoitus tarkistettaisiin rakennuksen peruslämmitystä ajatellen. Syrjälä selvittäisi myös palo- ja rikosilmoituksen siirtoon liittyvät seikat.⁸⁰

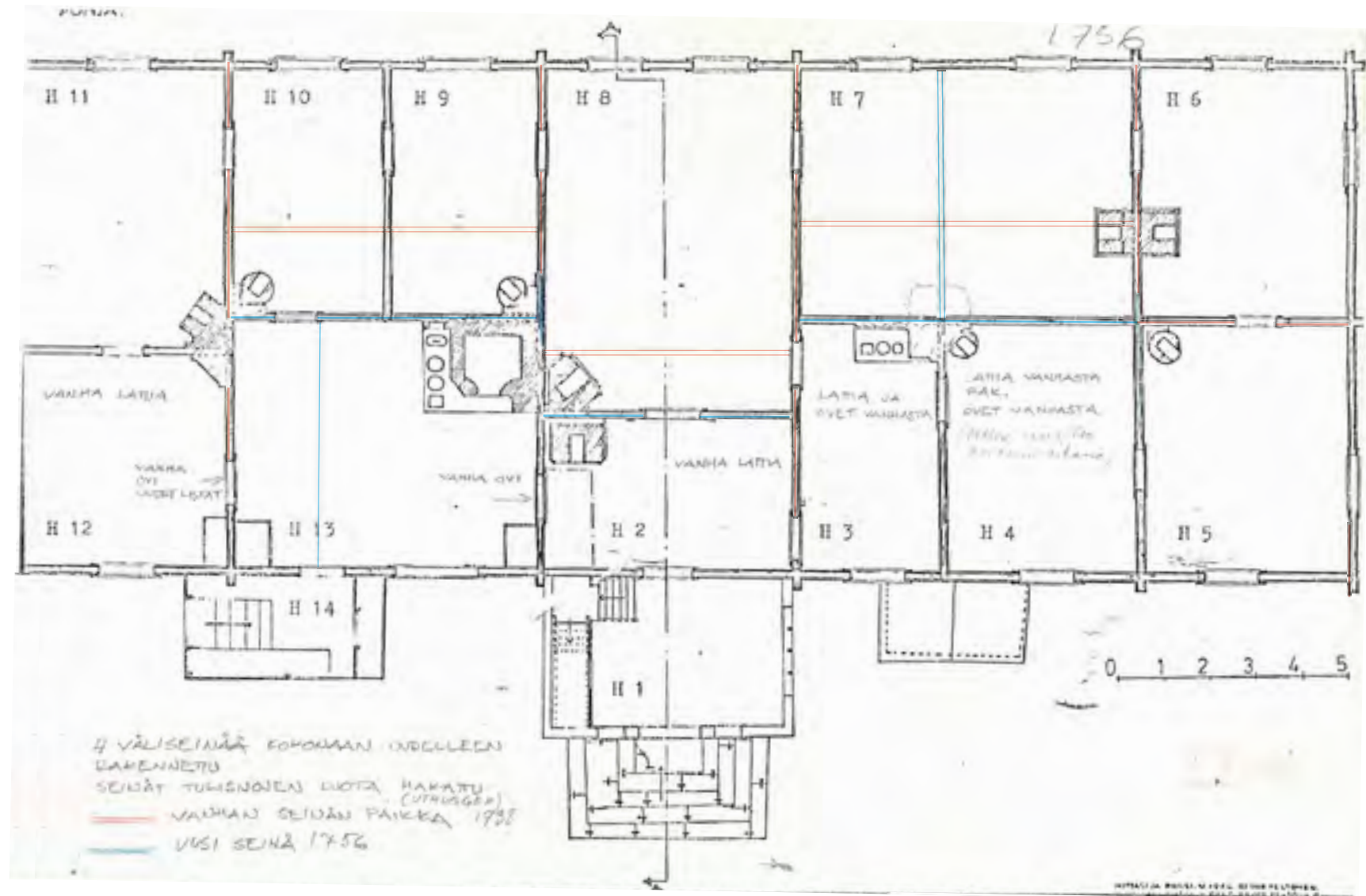
Lounatvuori selosti näyttelysuunnittelua ja kartanon tulevaa käyttöä. Kaarinan kunnan kanssa neuvoteltaisiin näyttelyn toteuttamiseen ja kartanon käytön järjestämiseen liittyvästä yhteistyöstä. Kuusiston kartanon käytön ja hoidon todettiin olevan Museoviraston rakennushistorian osaston vastuulla.⁸¹

71 Kaila 8.9.1986, 1. MV RHO.
72 Kaila 27.10.1986, 1. MV.

73 Kaila 8.12.1986, 1. MV.
74 Kaila 8.12.1986, 1. MV.
75 Kaila 8.12.1986, 1. MV.

76 Kaila 18.11.1987, 1. MV RHO.
77 Kaila 18.11.1987, 1. MV RHO.

78 Kaila 18.11.1987, 1. MV RHO.
79 Dahlström 1987, 1–5. MV.
80 Ivars 18.11.1987, 2. MV RHO.
81 Ivars 18.11.1987, 3. MV RHO.

Irma Lounatvuoren ja Panu Kailan huonedokumentointi 1978–1988. MV RHO.

Pohjapiirustuksessa on esitetty tutkimustuloksia väliseinien paikkamuutoksiin liittyen. Osa alkuperäisistä vuoden 1738 väliseinistä on purettu vuosien 1755–1756 korjaustöiden yhteydessä (punainen väri), vuonna 1756 rakennetut uudet seinät on väritetty sinisellä. Värein esitetyt kohdat näkyvät piirustuksesta heikosti, ja niitä on vahvistettu.

Joulukuu 1987

Turun piirirakennustoimistossa pidettiin 14.12.1987 työmaakokous kartanon kunnostustöistä. Ennen kokousta tehdyllä työmaakäynnillä sovittiin huoneiden 1–7 yksittäisistä toimenpiteistä:

- ”• **huone 1:** paperit pois katosta, palkkien kolot paikataan;
- **huone 2:** paperit pois seinistä ja katosta, näytearki seinästä;
- **huone 3:** kapea lattialauditus poistetaan, jos alla oleva osoittautuu kunnossa olevaksi, hirsiseinät paljastetaan, puretun hellan viereisen piipun rappaus;
- **huone 4:** aloitettiin koolauksen purku, vanhan oven paikan levytys, ovi karmineen ullakolle säilöön;
- **huone 6:** seinätapetit irrotetaan kappaleina talteen;
- **huone 7:** seinätapetit irrotetaan kappaleina talteen”.⁸²

1988

Museoviraston arkkitehti Marja Ivars ja osastonjohtaja Pekka Kärki totesivat 7.1.1988 päivätyssä Turun piirirakennustoimistolle osoitetussa kirjeessä, että Museovirasto oli tarkistanut kartanon sisätöiden kunnostussuunnitelmaa. Huoneiden 6 ja 7 sisäseinistä poistettiin vanhat pinnoitteet ja seinät pahvitettaisiin ja tapetoitaisiin suoraan hirren päälle ilman koolausta ja levytystä. Näin tehtäisiin myös huoneissa 2, 3 ja 4.

82 Ivars 14.12.1987, 1. MV RHO.

Toteuttamismahdollisuudet selviäisivät kuitenkin tarkemmin vasta vanhojen seinäpinnoitteiden poistamisen ja hirsiseinien kunnan tutkimisen jälkeen. Tähän asti oli noudatettu kunnostusperiaatetta, että sisäseinät oli tarkoitettu koolata ja levyttää vanhojen pinnoitteiden päälle.⁸³ Näin oli toimittu jo huoneissa 5, 8, 9, 10 ja 11. Näiden huoneiden sisäseinäpinnat olivat aiemmin olleet hirren päälle rapattuja.⁸⁴

Työmaakokous 12.1.1988

Tammikuussa 1988 sähköinsinööri Syrjälä esitteli hälytys- ja lämmityskysymysten selvityksen. Päärakennukseen päätettiin järjestää väliaikainen lämmitys. Muut sähkötyöt tehtäisiin pintavetoina ikkunoiden vuorilautojen vieressä tai nurkissa mahdollisimman näkymättömästi. Ullakko päätettiin siivota ja eristää, puuttuvat täytteet korvattaisiin kutteripurulla. Jalka- ja kattolistaa teetettäisiin annettujen mallien (huoneen 7 jalkalista ja huoneen 4 kattolistaa) mukaan. Uutta listaa laitettaisiin levytettyihin huoneisiin 8, 9, 10 ja 11. Huoneiden 2, 3, 4, 6 ja 7 jalka- ja kattolistat puhdistettiin ja täydennettäisiin. Huoneen 3 seinät rapattaisiin savilaastilla. Keittiön paneeli täydennettäisiin pihanpuoleisella seinällä. Yläosan pahvi poistettaisiin. Kuistin ikkunat asennettaisiin paikoilleen. Huoneen 7 kaappi siirrettäisiin piharakennukseen.⁸⁵

83 Vanhoilla pinnoitteilla on tarkoitettu ainakin savilaastia.

84 Ivars & Kärki 7.1.1988, 1. MV RHO.

85 Ivars 12.1.1988, 1–2. MV RHO.

SISÄTILAT HELMIKUUSSA 1988

Eteinen h2.

Kamari h4.

Sali h7.

Sivun kuvat:
P. O. Welin helmikuussa 1988 / MV.

Savirappauskokeilu kamarissa h3.

Keittiö h13.

Maalaustyösuunnittelua 7.4.1988

Ivars keskusteli maalausliike Kronströmin kanssa päärakennuksen maalaustöistä. Päätettiin seuraavaa:

- kaikki lautakatot liimamaalattaisiin valkoisiksi;
- huoneiden 5, 9, 10 ja 11 levytetyt seinät pinkopahvitettaisiin ja liimamaalattaisiin myöhemmin määriteltävien sävyjen mukaisesti;
- huoneiden 2, 4, 6 ja 7 hirsiseinille pingotettaisiin pellavakangas. Sen päälle kiinnitettäisiin makulatuuripaperi, joka liimamaalattaisiin;
- kaikki lattiat maalattaisiin;
- kaikki ikkunat maalattaisiin;
- ulkopuolen sokkeli kalkattaisiin ja maalattaisiin;
- huoneiden 9, 10 ja 11 uuneista poistettaisiin maali;
- kaikki ovet puhdistettaisiin irtoavasta maalista ja maalattaisiin;
- kaikista ovien, jalka- ja kattolistojen ja uunien pinnoista tuli jättää pieni alue käsittelemättömäksi myöhempää värien määrittystä varten.⁸⁶

Olli Jalonen ja Pertti Kuusisto 11.5.1988

Jalonen ja Kuusisto tekivät tarkastuskäyntinsä toukokuussa 1988. Seinät oli jo levytetty mutta seinien kangas- ja pinkopahvityöt olivat vielä käynnissä. Todettiin, että käytettävä pinnoituspaperi ei ollut parasta mahdollista. Mikäli

parempaa ei löytyisi, ohjeistettiin paperi liimaamaan siten, että huonompi puoli tulisi ulospäin. Huoneen 3 rapauskokeilu 8.6.1803 päivätyn reseptin mukaan epäonnistui. Seuraavaksi päätettiin kokeilla rappautsa maalis-kuussa 1988 sovitulla tavalla. Sähkötyöt tehtäisiin pintatyönä. Sokkeli maalattaisiin vanhan mallin mukaan. Päärakennuksen näyttelykalusteet hankkisi Museovirasto.⁸⁷

Olli Jalonen ja Pertti Kuusisto 7.6.1988

Seinien kangastyö oli jo lähes valmis. Makulatuuripaperit oli jo vedetty. Huoneen 5 pohjatyöt oli tehty, osittain muuallakin. Katot oli maalattu. Huoneen 3 rappauskokeilu oli tehty. Pistorasiat olivat paikoillaan, sähkötyöt olivat lähes valmiit lukuun ottamatta keittiötä ja sosiaalitalaa.⁸⁸ Huoneiden 5, 8, 10, 11 ja 13 mallivärit hyväksyttiin.⁸⁹

Ivarsin ja Lounatvuoren matkakertomus 18.7.1988

Ivars ja Lounatvuori matkustivat Kuusistoon heinäkuussa 1988. Matkan tarkoituksena oli korjaustyön loppuun saattamiseen tähtäävä katselmus ja kartanoon tulevan näyttelyn suunnittelu sekä ympäristön hoitoon liittyvien kysymysten pohdinta. Ivars ja Lounatvuori olivat käyneet keväällä ja kesällä

87 Jalonen & Kuusisto 11.5.1988, 1–2. MV RHO.
88 Jalonen & Peippo 7.6.1988, 1. MV RHO.
89 Jalonen 7.6.1988, 1. MV RHO.

1988 paikan päällä kerran pari kuukaudessa. Turun piirirakennustoimiston rakennusmiehet ja maalausliike Raimo Kronström Oy:n maalarit olivat lomalla ja talo oli tyhjänä. 28. kesäkuuta 1988 pidetyn työmaakokouksen jälkeen oli tehty seuraavat toimenpiteet:

- eteisen h2 seinät oli maalattu roosalla ja listat olivat paikoillaan;
- kamari h3 oli rapattu ja maalattu, paneelin väri puuttui;
- kamaria h4 kutsuttiin paneelifragmenttihuoneeksi. Se oli maalattu roosalla säilyneen paneelin korkeudelta, muut seinät siniharmaalla;
- kamari h5 oli harmaa kuten talon koillispäädyn huoneet h11 ja h12, joissa oli koolaus;
- kulmakamari 6 eli vihreä huone oli seinien osalta maalattu;
- sali h7, jota von Willebrandin perunkirjassa vuodelta 1845 kutsuttiin förmäkiksi, oli seinäväriltään sininen, mikä sointui hyvin entisen ruokasalin h8 okrankeltaiseen;
- koillispäädyn koolatut ja levytetyt huoneet (h11 ja h12) olivat kaikki harmaita. Maalausurakoitsijana toimineen Maalausliike Kronström Oy:n työhön ja mestari Turkka Tammeliniin oltiin tyytyväisiä.⁹⁰

Ivars ja Lounatvuori kirjasivat muistionsa kartanon valmistuvista korjauksista seuraavaa: ”Eli talo alkaa olla valmis vastaanottamaan ja ainakin anta-

maan tukensa nyt jo pitkään suunnitteilla olleille näyttelyille Kuusiston linnasta ja everstinvirkatalosta. Huonetilat näyttävät nyt tässä vaiheessa erittäin sympaattisilta. Kävimme läpi alustavan näyttelyaineiston, joka koskee Kuusiston everstinvirkataloa ja siihen liittyvää jo kerättyä aineistoa. Huoneitten olemus ja aineiston luonne edellyttävät näyttelyn alustavan kaavion muuttamista ja aiheitten sulauttamista. Nyt voi jo aistia olevansa henkiin heräävässä virkatalossa, näyttelyhuoneistossa – eikä vain rakennustyömaalla – ja samalla kiireettömästi tutkia kartanon ympäröivää maisemaa, haistella historian tuoksua ukkosen jälkeen.”⁹¹

Irma Lounatvuori ja Pertti Peippo 3.8.1988

Museovirasto antoi työmaakierroksella maalausohjeita lattioiden, lattiafriisien, keittiön h13 ja eteisen h2 välisen alkupeiräisen (1738) välioven ja seinäpaneelien maalauksista, värisävyistä ja käsittelystä sekä kamarin h12 korjaustavasta.⁹²

Irma Lounatvuori ja Olli Jalonen 12.8.1988

Keittiön kuistiin h14 päätettiin tehdä uusi ulko-ovi. Tutkittiin mahdollisuutta, että kartanoon jäävät huonekalut maalattaisiin talven 1988–1989 aikana.⁹³

91 Ivars & Lounatvuori 18.7.1988, 2. MV.
92 Lounatvuori & Peippo 3.8.1988, 1. MV.
93 Lounatvuori & Jalonen 12.8.1988, 1. MV.

86 Ivars 7.4.1988, 1. MV RHO.

90 Ivars & Lounatvuori 18.7.1988, 1. MV.

Harjakaiset

Päärakennuksen harjakaiset pidettiin 30.8.1988.⁹⁴

Kartano avataan museona yleisölle 1989

Kuusiston kartano avattiin yleisölle toukokuussa 1989 vuosikymmenen kestäneiden korjaustöiden jälkeen.⁹⁵ Everstien vanhoissa huoneissa avattiin piispanlinnan historiasta ja restauroinnista sekä virkatalon omista vaiheista kertovat näyttelyt.⁹⁶

Rakennuslupa 1989

Kesällä 1989 haettiin rakennuslupaa Kuusiston kartanon päärakennuksen käyttötarkoituksen muutokseen liittyen: asuinrakennuksesta tuli museorakennus. Arkkitehti Panu Kaila laati asemapiirustuksen ja päärakennuksen pohjapiirustuksen. Piirustukset on päivätty 28.6.1989.

94 Jalonen 7.6.1988, 1. MV RHO.
95 Museoviraston arkistovalokuvan kuvateksti.
96 Lounatvuori 2009, 65.

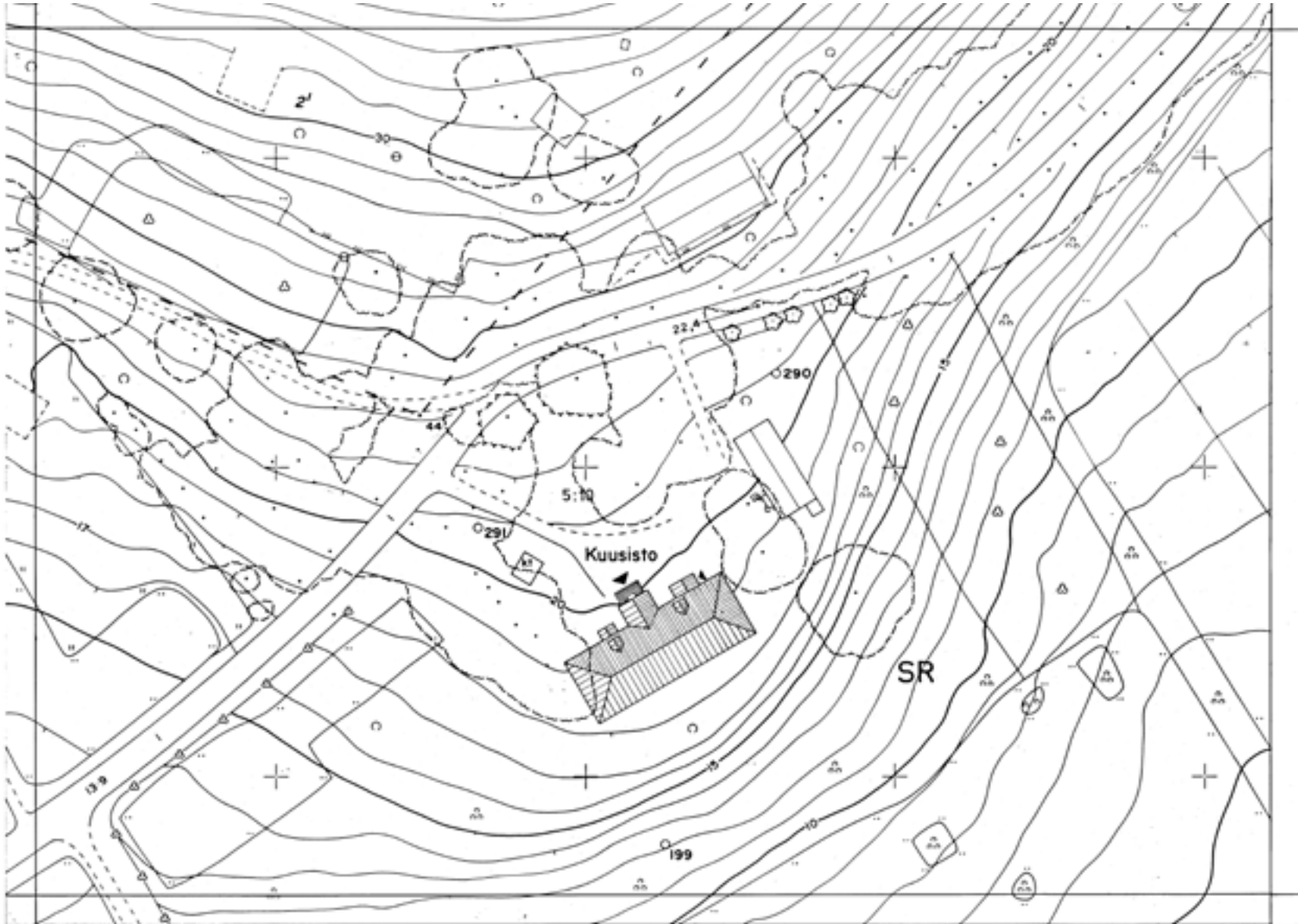
Kuusiston näyttelyrakennepiirustuksia vuodelta 1989. Arkkitehti Tommi Lindh. MV RHO.

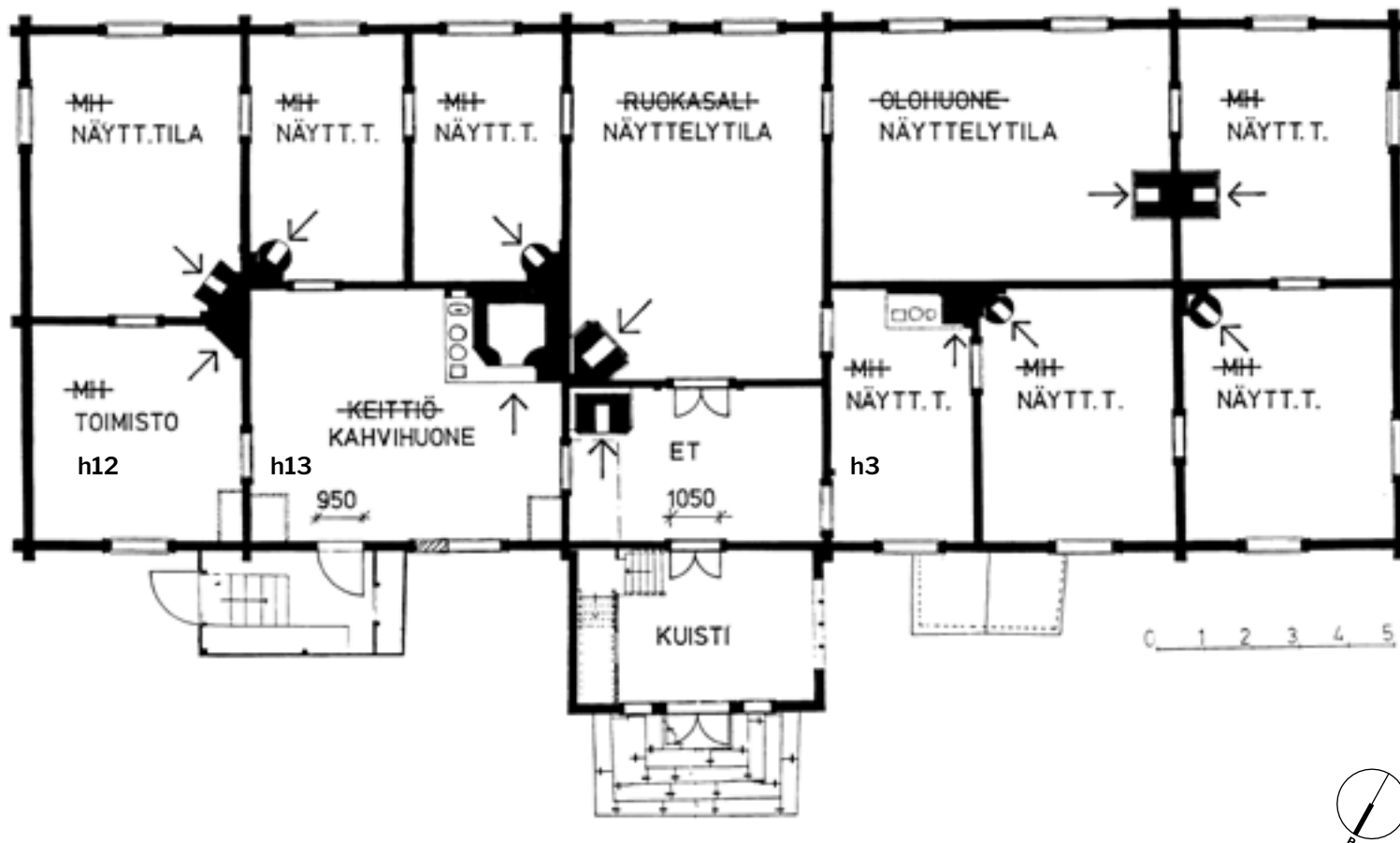
Kuusiston kartano avattiin museona yleisölle toukokuussa 1989. Kuva: MV.

Näkymä kaakkoissivun näyttelyhuoneiden läpi. Kuva: Vesa Aaltonen / MV RHO.

Kuusiston kartanon 28.6.1989 päivätty asemapiirros rakennuslupaa varten. Vanhasta mahtitalasta ovat säilyneet päärakennuksen lisäksi vain pihavaja/kellari ja piirroksen ulkopuolelle jäävä vilja-aitta. Piirustus: arkkitehti Panu Kaila, Museovirasto / MV RHO.

HENKILÖMÄÄRÄLASKELMA:

Arvioitu maksimihenkilömäärä: 50 (100/h)

Tupakointi on kiellettyä

ILMANVAIHTUVUUSLASKELMA:

Painovoimainen ilmanvaihto, lämmityskäytöstä poistetut hormit toimivat poistokanavina, korvausilma ikkunanraoista.

Tuuletus ikkunoista

Kuusiston kartanon päärakennuksen pohjapiirustus rakennuslupaa varten 28.6.1989. Eteisen vierisestä kamarista h3 oli purettu liesi. Entisestä keittiöstä (h13) ja kamarista h12 oli purettu kiintokomerot. Piirustus: Arkkitehti Panu Kaila, Museovirasto. MV RHO. Piirustukseen on lisätty huoneiden h4, h12 ja h13 numerot.

Otteita Kailan, Lounatvuoren ja Ivarsin haastatteluista vuodelta 2015

Arkkitehtitoimisto Ark-byroossa työskennellyt arkkitehtiylioppilas Emilia Pohjanpalo haastatteli kesäkuussa 2015 arkkitehti Panu Kailaa, joka toimi kartanon restaurointihankkeen pääsuunnittelijana vuoteen 1987 asti, sekä arkkitehti Marja Ivarsia ja tutkija Irma Lounatvuorta, jotka olivat hankkeen vastuuhenkilöitä Kailan jäätyä virkava-paalle. Lounatvuori oli toiminut Kailan työparina jo ennen tätä.

Panu Kailan haastattelu 24.6.2015

Panu Kaila harrasti opiskeluaikanaan 1959–1968 arkkitehtuurin historiaa. Hän mittasi vuonna 1965 Kokkolan pappilan ja teki diplomityön Nils Erik Wickbergille. Pappilatutkimusta tehdessään hän tutustui vuonna 1968 Muinaistieteellisen toimikunnan Elias Häröön ja Irma Lounatvuoreen.

Vuonna 1972 Muinaistieteellisestä toimikunnasta tuli Museovirasto. Sinne perustettiin Kartano- ja talomuseotoimikunta, joka teki hoidettaviin kohteisiin liittyviä päätöksiä. Kaila työskenteli Museovirastossa aluksi työopimuksella ja sen jälkeen virkasuhteessa arkkitehtina, lähinnä kyseisen toimikunnan alaisena. Kailan mukaan tähän aikaan ei rakennushistorian osastolla kukaan ollut opiskellut restaurointiperiaatteita tai käytäntöä ja kaikki kehitettiin itse.

Museoviraston virkamatoilla arkkitehdin työparina oli yleensä tutkija.

Rakennushistorian osaston osastokokoukset olivat tärkeitä tilaisuuksia. Kaila koki hankalimmaksi vastustajakseen työpäällikkö Matti Raatikaisen, joka hoiti rakennusprojektien budjetit muttei ollut kiinnostunut historiallisista arvoista. Elias Häröä Kaila piti suurimpana vaikuttajanaan Museovirastolla.⁹⁷

Suoria lainauksia Kailan haastattelusta

Kaila kommentoi haastattelussa 24. kesäkuuta 2015 painekyllästystä näin: ”Kun pyritään parantamaan vanhaa ratkaisua, tulos on usein huonompi kuin tekemällä se entisellä tavalla. Yritimme Museovirastossa kirjoittaa ohjetta paanukattojen rakentamisesta. Luonnos kaatui Matti Raatikaisen vastustukseen; hän kannatti painekyllästystä, jota me suunnittelijat emme hyväksyneet, ja Heikki Havas yhtyi Mattiin. Asia raukesi.” Kaila ei varmaankaan kannattanut myöskään Kuusiston kartanon kattolautojen kreosoottikyllästystä.

”Kaiken kaikkiaan ajauduin aika pian vastarannan kiiskeksi. Tietysti hävisin melkein kaikki yritykseni. Kuusiston kartano oli yksi suuri tappio, epäonnistuminen.”

”Kartanon käyttötarkoituksen muutokseksi oli tehty erilaisia tuhoisia suunnitelmia. Sitten rakennus oli suojeltu lailla. Syntyi erikoinen korkean tason pattitilanne, josta minulla ei ole tarkempaa tietoa. Turun kaupungin johto toivoi rakennuksen raunioitumista eikä suostunut lahjoittamaan sitä valtiolle, jonka

lakimääräinen velvollisuus olisi ollut vastata säilymisestä, vaikka korjauttamalla talo omistajan laskuun. Mahdollisuus, jota Suomessa ei liene koskaan käytetty.”

”Tilanteen alkaessa laueta rakennusmestari Matti Raatikainen päätti vuotavan vesikaton paikoitellen kastelemien yläpohjan täytteiden poistamisen. Kävin, jopa Matin kanssa, punnitsemassa täyteen ja sain piirirakennustoimiston kyhäämään muovikelmualtaan vuotokohdan alle. Täyte todettiin myöhemmin kuivaksi, eikä sitä vaihdettu.”

”Kartanossa avattiin yhtä lattiaa ja otettiin hieman seinä esille. Toivoin, että varsinaisesta restauroinnista luovuttaisiin tässä kohteessa ja se säilytettäisiin tulevaisuutta varten, vain vanhan tekniikan esitely- ja tutkimuskohteena käyttäen. Näin merkitsin perustamis- ja esisuunnitelmassa käyttötarkoitukseksi rakennushistoriallinen reservaatit. Piirirakennustoimistossa päällikkö Olof Holmberg ja arkkitehti Seppo Laitakari innostuivat suunnitelmasta, ja Museovirastokin hyväksyi sen. Tämä oli viraston puolelta vain juoni kalliiden kustannusten kätkemiseksi: kun halpa esisuunnitelma saatiin hyväksytetyksi ministeriössä, voitiin jatko sitten tehdä mielen mukaan.”

”Myöhemmin Kartanotoimikunta käsitteli kartanon täydellistä tyylirestaurointia; reservaatitajatus oli hylätty. Yritin puolustaa aitouden säilyttämistä edes tässä kohteessa. Heikki: ”Tässä asussaan Kuusiston kartano ei ole mikään monumentti!” [...] Päätettiin kuitenkin palauttavasta restauroinnista,

97 Ark-byroo 2015, 44–46.

kuten täysin hyväkuntoisten ikkunoiden vaihtamisesta. Seuraavaan kokoukseen en kuitenkaan tuonut uusvanhojen ikkunoiden suunnitelmaa, vaan paperin, jossa puolustin vielä kerran olemassa olevia 1800-luvun lopun ikkunoita⁹⁸ ja toivoin kerroksellisuuden eli totuuden säilyttämistä. Ei auttanut. Vanhat sain sentään varastoida piharakennukseen... Missähän ne nyt ovat?⁹⁹

”Kuusistossa käyttötarkoitukseni jäi toteutumatta ja runsaasti aitoutta hävitettiin. Epäonnistuminen ehdottomasti koko tapaus. Restaurointi toteutettiin sentään koteloimalla vanhat pinnat piiloon, ei purkamalla pois. Minut vapautti vastahakoisesta restauroinnin suunnittelusta vuoden 1988 virkavapaus, jonka käytiin ensimmäisen maalausalan kirjani (Kevät toi maalarin) aineiston kokoamiseen.”

”Osallistuin kuitenkin Kuusiston kartanon vihkiäisjuhlaan 1989. Åbo underrättelser teki tilaisuudesta jutun, jossa on omana laatikkonaan restauroinnin kritiikkini, varmuuden vuoksi nimettömänä, ikään kuin toimittajan kynästä.”

”Kuusiston tapaus osoitti, ettei mikään ollut muuttunut restauroinnin yleisessä käytännössä noin vuosisataan. Ulkonäkö oli tärkeämpää kuin aito materiaali, tyylipuhtaus tärkeämpää kuin totuus. Heidenstamin kritiikki Gripsholman linnan restauroinnista pitäisi täysin myös Kuusiston kartanoon: ”Ano Domini 1893 gjordes detta gamblass aendnu gamblore.””

”Mitä tekisin toisin? Tekisin kaiken toisin, mutta kun en saanut. Olin renki enkä isäntä.”¹⁰⁰

Irma Lounatvuoren ja Marja Ivarsin haastattelu 17.6.2015

Lounatvuori: ”Kartanosta oli tehty rakennusuojelulakiin perustuva suojeluesitys, joka meni läpi. Turun kaupunki päätti lahjoittaa kartanon valtiolle. [...] Valtio ei aluksi halunnut ottaa sitä vastaan, koska se oli niin huonossa kunnossa, ja me tutkijat ja arkkitehdit teimme valtavasti taustatyötä, että saimme taivuteltua ensin omat herrat ja sitten valtiovarainministeriön siihen, että se otettiin valtiolle. Nimenomaan näillä perusteilla, että sen kulttuurihistoriallinen arvo on niin huomattava ja että se on tämän linnan elämän yksi tärkeä osa.”¹⁰¹

”Valtioneuvoston kanslia siirsi kartanon Museoviraston haltuun. Sitten pohdittiin, mitä talolle pitäisi tehdä. Sen korkea kivijalka oli sortunut puutarhan puolelta, välipohjat olivat tulleet salin katosta alas, vesikatto vuosi ja vesikaton tukirakenteet olivat sortuneet. [...] Sitten tähän puoliautioituneeseen taloon tuli Panu Kaila tekemään pelastavia, puhtaasti pelastavia korjaustoimenpiteitä, niin että talo pysyi pystyssä. Ilman mitään yleissuunnitelmaa, että mihin sitä tullaan käyttämään, oli vain tavoitteena, että saadaan säilymään, tällainen 1700-luvun alkupuolen rakennus, joka on todella harvinainen tässä meidän

vähäisessä vanhassa rakennuskannassa. Se oli sotilasvirkatalojärjestelmän kaikkein korkeimman upseerin virkatalo. Sitä sitten hiljalleen korjattiin. 10 vuotta näyttää pitkältä ajalta, mutta se tarkoittaa sitä, että yhtenä kesänä tehtiin vähän yhtä, toisena kesänä tehtiin toista. Kaikista näistä asioista päätti Museoviraston sisälle perustettu kartanotoimikunta, jossa istui ylätason henkilöitä, Kansallismuseon johtajaa ja rakennushistoriaosaston johtajaa ja siinä toimikunnassa käsiteltiin kaikki, Louhisaarta ja Pukkilaa ja Ylilaurosela, ja välillä vähän Kuusistoakin, sivulauseessa. Siellä tehtiin varsinaiset päätökset.”¹⁰²

Ivars & Lounatvuori: ”Siinä oli se 10 vuotta, jolloin Panu kävi siellä tekemässä suunnitelmia, että katto ei vuotaisi niin hirveästi ja muuta. Mutta sen jälkeen se sitten siirrettiin Turun piirirakennustoimiston korjaushuoltoon ja korjausrahat tulivat sitten Rakennushallituksen budjetista. Ra-hoista piti tietysti joka vuosi aina erikseen taistella, että kuinka paljon allakoidaan sinne ja paljon tänne. [...] Kamppailtiin julkisivujen restaurointikysymyksestä. Lopulta julkisivut päätettiin palauttaa varhaisempaan asuun.”¹⁰³

Ivars: ”Panu Kaila esitteli kartanotoimikunnalle kartanoon liittyviä asioita ja kirjoitti muistioita ja matkakirjoituksia, jotka tallennettiin Museoviraston päätearkistoon.”¹⁰⁴

Lounatvuoren rooli oli toimia kartanotoimikunnan sihteerinä. Hän oli tie-

toinen siitä, mitä tapahtui ja kirjoitti asioita ylös liikkueensa kartanossa Kailan kanssa miettimässä korjaustöitä. Hänellä ei kuitenkaan ollut päätösvaltaa korjausasioissa. Hän oli koonnut arkistoaineistoa ja selvittänyt yksityiskohtaisesti 1700-luvun vaiheita. Hän oli tehnyt ensimmäisen inventointikertomuksensa jo vuonna 1966. Näitä tietoja käytettiin hyväksi, kun Museovirastossa tehtiin restaurointi-ideologisia päätöksiä vesikaton materiaaliin ja julkisivujen kuisteihin sekä ikkunoihin liittyen. Kartanotoimikunta ja Kaila olivat palauttamisesta eri linjoilla.¹⁰⁵

Lounatvuori: ”Sen jälkeen, kun hätäkorjaukset oli saatu tehtyä, heräsi ajatus siitä, että kartano avattaisiin yleisölle ja rakennettaisiin historiallinen näyttely. Arkkitehti Sari Viertiö suunnitteli päärakennuksen lounaispäädyin kolmeen huoneeseen linnan historiaa, vaiheita ja kaivauksia esittelevän näyttelyn. Päärakennuksen koillispuolelle päätettiin sijoittaa sotilasvirkatalojärjestelmästä ja Kuusiston virkatalosta itsestään kertovat kopioaineistoon perustuvat plansinäyttelyt. Lisäksi haluttiin korostaa Kuusiston topografian ja maiseman historiaa, ja luonnontieteellinen keskusmuseo rakensi kahteen huoneeseen Kuusiston geologiaa, linnustoa ja kasvistoa koskevan näyttelyn kahteen huoneeseen.”¹⁰⁶

Näyttelyitä pidettiin aina vuoteen 2012 asti, minkä jälkeen päärakennusta on käytetty taidekahvila- ja näyttelytilana.¹⁰⁷

98 Ikkunat olivat vuodelta 1911.

99 Pihavajassa eli liiterissä säilytetään vanhoja ikkunoita, joista osa on mahdollisesti näitä päärakennuksesta poistettuja.

100 Ark-byroo 2015, 46–49.

101 Ark-byroo 2015, 28–29, 38.

102 Ark-byroo 2015, 28–29.

103 Ark-byroo 2015, 29.

104 Ark-byroo 2015, 32.

105 Ark-byroo 2015, 40.

106 Ark-byroo 2015, 39.

107 Ark-byroo 2015, 40.

Restaurointityöt 1978–1989 Irma Lounatvuoren mukaan

”Kartanossa alkoi 1950-luvulla hiljaiselo. Suuressa talovanhuksessa asui enää tilan omistaja, palvelusväki ei enää ahertanut karjatarhoissa eikä pelloilla. Vanhan mah- titilan kymmenistä rakennuksista jäi jäljel- le vain päärakennus, pihavaja alla olevine ikivanhoine holvikellareineen ja entisen karjapihan laidalle jäänyt 1800-luvun alun vilja-aitta sekä tammea kasvavaan rinteeseen 1900-luvun alussa rakennettu, nyttemmin purettu Lepola-niminen huvi- la. Kuusiston 1950 ostanut maanviljelijä, kartanossa syntynyt Juho Palin lahjoitti 1967 rakennukset ja maa-alan Turun kau- pungille säilytettäväksi ja hoidettavaksi. Kartano seiso i autiona kymmenisen vuot- ta, minkä jälkeen rakennukset ja tonttimaa pitkien neuvottelujen jälkeen siirtyivät 1977 valtion ja Museoviraston haltuun. Rakennuksen kunnon tarkastajat olivat saman pohdinnan edessä kuin katselmus- miehet 1797 eli äärimmäisen huonoon kuntoon ehtineet entisen kruunun virka- talon purkaminen tuntui ensimmäiseltä ratkaisulta. Rakennuksen erittäin huomattava arvo vaati kuitenkin säilyttämistä, korjaamista ja ylläpitämistä.

Alkoi perusteellinen korjaustyö. Ra- kenteelliset työt koskivat monin paikoin sortuneen kivijalan tukemista ja uudelleen muurausta, vesikaton rakenteiden kunnos- tusta, sään ja auringon syömän ulkovuo- rauksen osittaista uusimista, romahta- neiden sisäkattojen uudelleen tekemistä ja sisäseinien oikaisemista. Pinkopahveihin liimatut pahasti repeilleet tapetit poistet- tiin ja arkistoititiin, myöhemmät väliseinät

ja väliaikaista asumista palvelleiden huo- neiden kaakeliuuneihin muuratut liedet purettiin. Huonejako palautettiin 1750-lu- vun muotoon¹⁰⁸. Sisätilojen korjauksen tavoitteena oli neutraalin näyttelytoimin- taa tukevan interiöörin luominen, jossa vanhoilla latioilla, kattolaudoituksilla, peilioilla ja niiden listoilla sekä seinäpin- tojen väriyksellä pyrittiin aikaansaamaan 1800-luvun alkupuolen tunnelma.

Oleellisia muutoksia tapahtui ulkoasus- sa. Korkeaa aumakattoa peittänyt pärekate muutettiin kaksinkertaiseksi lautakatteen- si, jollaiset 1700-luvulla olivat yleisimmin käytössä. Ikkunoita oli kautta historian uusittu aina tekniikan kehittyessä: vanhat pieniruutuiset ikkunat oli 1800-luvun alussa korvattu suurilla kuusiruutui- silla ikkunoilla, jotka sata vuotta myö- hemmin puolestaan oli vaihdettu ajalle tyypillisiin kolmiruutuisiin T-karmillisiin. Niiden ei katsottu sopivan vanhahtavan lautakatteen kanssa, vaan valoaukkoihin palautettiin korkeat, huoneisiin runsaan valonsa antavat kuusiruutuiset ikkunat. Viestiksi 1700-luvulta jäivät katonlappeen pikkuruutuiset valoaukot. Rakennukselle omaleimaisen ilmeen antavat 1800-luvun alun kuistit säilytettiin tehdyistä tyylires- taurointiratkaisuista huolimatta. Verk- kaan sujunut korjaustyö saatiin valmiiksi

1989, jolloin everstien vanhoissa huoneissa avattiin piispan linnan historiasta ja restauroinnista sekä virkatalon omista vaiheista kertovat näyttelyt.¹⁰⁹

109 Lounatvuori 2009, 65.

Seuraava sivu:
Päärakennus toukokuussa 2015. Vuosien 1978–1989 aikana tehtyihin muutoksiin kuu- luvat painekyllästetty ja tervattu lautakatto, harjalle siirretty keittiön savupiippu, kuusiruutuiset ikkunat sekä keittiön kuistin ja kellarin ulko-ovet. Muutoin pääjulkisivua leimaavat 1800-luvun muutokset kuten pääsisään- käynnin ja keittiön oven suojaksi rakennetut satulakattoiset umpikuistit. Kuva (osa): Sami Heikinheimo / Ark-byroo. Sk BEM. Muutostöi- tä edeltävä päärakennuksen ulkoasu näkyy vuoden 1974 valokuvasta, joka on selvityksen sivulla 25.

108 Pääkuisti ja keittiön kuisti on tosin rakennettu vasta 1800-luvulla. 1980-luvun restauroinnissa päärakennuksen huonejako säilytettiin sellaisena, kuin se oli kartanon siirtyessä valtion omistukseen vuonna 1977. Korjaustöiden yhteydessä tehtiin ainoastaan yksittäisiä oviaukkomuutoksia.

– AJOITUSKAAVIO –

Kuisteja lukuun ottamatta
ulkoseinät ovat vuodelta
1738. Myös osa väliseinistä
on alkuperäisiä.

Tässä luvussa on esitetty Kuusiston kartanon päärakennuksen ensimmäisen kerroksen ajoituskaavio sekä sarja päärakennuksen eriaikaisia piirustuksia niihin liittyvine muutosvaiheita ja ajoituksia pohtivine kommentteineen.

Ajoituskaaviossa on käytetty eri aikakausia symboloivia värejä ja lisäksi yksittäisiä huomioita on kirjoitettu teksteinä. Kaavioon on merkitty myös ikkunoiden ajoituksia. Puretut väliseinät on esitetty pisteviivoilla, joissa on käytetty rakennusajankohdan mukaista merkkiväriä.

Ajoituskaavio on laadittu hyödyntämällä päärakennuksesta eri aikoina tehtyjä tutkimuksia. Tällaisia ovat 1700- ja 1800-lukujen katselmusasiakirjojen teksteihin ja piirustuksiin pohjautuvat eriaikaiset tutkimukset, joita ovat tehneet Irja Sahlberg ja Irma Lounatvuori. Muita tärkeitä tutkimuksia ovat Lounatvuoren inventointi vuodelta 1966, Lounatvuoren ja Kailan huonekohtaiset dokumentoinnit 1970- ja 1980-luvuilta sekä Ark-byroon inventointi vuodelta 2016.

Tietoa on saatu myös päärakennuksen eriaikaisista pohjapiirustuksista, jotka havainnollistavat huonejaon ja aukotuksen muutoksia. Vuoden 1745 katselmusasiakirjojen mukana olleessa pohjapiirustuksessa kaikkia aukkoja ei

välttämättä ole esitetty. Osa piirustuksista on laadittu jälkikäteen käytettävissä olevan tiedon pohjalla rekonstruktioina, joten näissä voi olla yksittäisiä tulkintavirheitä, esimerkiksi alkuperäisen ulla-konportaan sijoitukseen sekä pääkuistin ja keittiön kuistin ajoitukseen liittyviä eroja.

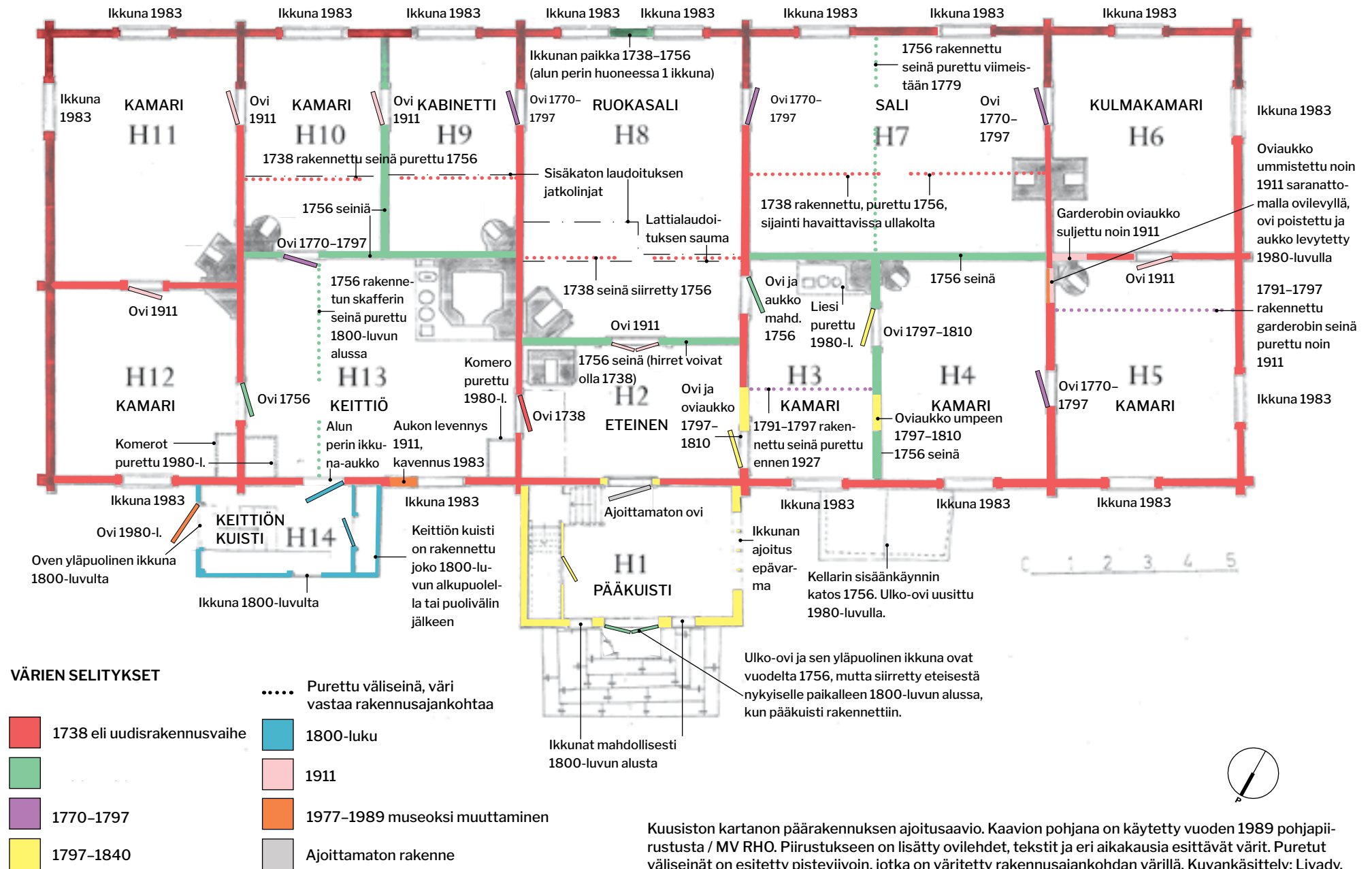
Tärkeää lisätietoa seinien siirtämisestä ja aukkomuutoksista on saatu tutkimalla erityisesti 1970- ja 1980-lukujen arkistovalokuvia, joissa seinäpintoja on purettu ja seinähirret ovat nähtävissä. Muutoksiin liittyviä havaintoja on mahdollista nähdä myös paikan päällä esimerkiksi lattia- ja kattolaudoituksen saumalinjoista sekä ullakolta, jonne seinien yläosat jatkuvat. Ullakon puolella näkyvissä hirsissä on seinien siirtoon liittyviä koloja. Ajoituskaavioon on myös koostettu tietoa sisäovien ajoituksesta, jota on tehnyt erityisesti Irma Lounatvuori.

Ajoituskaavio sisältää jonkin verran epävarmuuksia, jotka johtuvat paitsi rakennuksen pitkästä iästä ja lukuisista muutoksista, joista kaikista ei ole ollut käytettävissä piirustuksia. Eri tutkijoilla on ollut myös erilaisia tulkintoja. Kuusiston everstinpuustellia ei rakennettu kaikilta osin vuoden 1732 mallipiirustusten mukaan, joten alkuperäinen tilanne ei kaikissa yksityiskohdissaan vastaa mallipiirustuksia. On tarpeeksi todisteita siitä, että osa rakennuksen pitkästä väliseinistä on siirretty vuosien 1755–1756 muutosvaiheessa. Kuitenkaan

ei ole varmuutta esimerkiksi siitä, onko alkuperäisiä hirsii (1738) siirretty uuteen paikkaansa vai onko vanhoja väliseiniä purettu ja uutta seinää varten käytetty uusia tai muualta otettuja kierrätyshirsii. Näin ollen esimerkiksi väliseinien ajoittaminen dendrokronologisin eli puunlustoajoitukseen perustuvien menetelmin ei välttämättä anna vastausta itse seinän ajoitukseen vaan ainoastaan käytetyn puumateriaalin ajoitukseen.

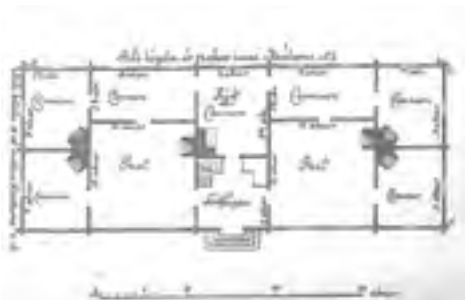
VÄRIEN SELITYKSET

	1738 eli uudisrakennusvaihe
	1755–1756
	1770–1797
	1797–1840
	1800-luku
	1911
	1977–1989 museoksi muuttaminen
	Ajoittamaton rakenne
	Purettu väliseinä, väri vastaa rakennusajankohtaa

Eriaikaisia pohjapiirustuksia

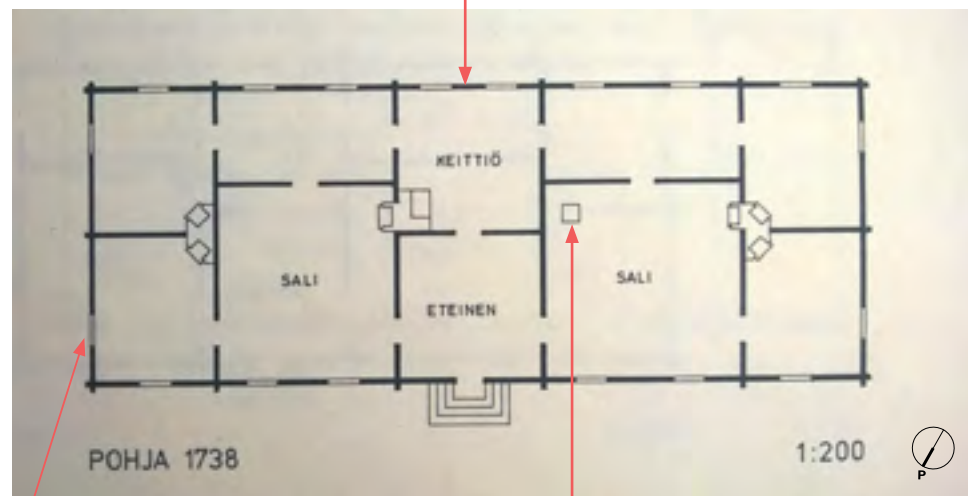
1732 mallipiirustus

Vuoden 1730 virkatalo-ohjeiden mukainen everstinvirkatalon mallipiirustus pohjasta. Ku-paripiirros on vuodelta 1732. Kuva on teoksesta *Kuusiston linna ja kartano: opas*, sivulta 52.

1738 rekonstruktiopiirustus

Alun perin kaakkoissivun keskimmaisessä huoneessa oli vain yksi ikkuna, joka sijaitsi nykyisten ikkunoiden keskellä 1738–1756.

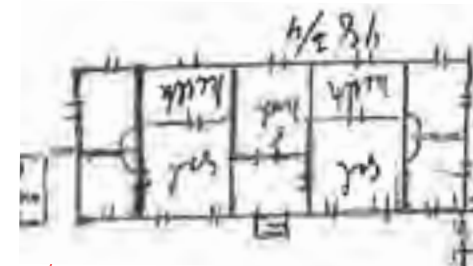
Tässä ei välttämättä ole koskaan ollut ikkunaa, vaikka mallipiirustuksessa sellainen onkin.

Lattialuukku, jonka kautta kuljettiin alapuoliseen holvattuun kellariin.

Vuoden 1738 eli alkuperäisen tilanteen rekonstruktiopiirustus. Piirustuksen on laatinut Matti Kallio Irma Lounatvuoren ohjeiden mukaan. Piirustus perustuu katselmusasiakirjoihin ja vuosien 1974–1988 tutkimuksiin. Piirustuksessa ei ole esitetty eteisestä ullakolle nousevaa porrasta. Lounatvuoren ja Kailan tutkimusten mukaan kaakkoissivun keskimmaisessa huoneessa olisi alun perin ollut vain yksi ikkuna, kuten myös mallipiirustuksessa, mutta tässä rekonstruktiopiirustuksessa keittiössä on silti esitetty kaksi ikkunaa. MV RHO.

Päärakennus rakennettiin vuonna 1738 everstinvirkataloille tarkoitettujen, vuonna 1732 laadittujen mallipiirustusten mukaan. Mallipiirustuksista poikettiin kuitenkin joissakin kohdin, mikä todettiin vuoden 1739 katselmuksessa. Eteisen koillispuolella sijainnut sali ja sen viereinen kylmäkamari toteutettiin kapeampina kuin eteisen lounaispuoleinen sali ja sen viereinen kylmäkamari.

1745 katselmuskertomuksen mukaan

Tässä piirustuksessa kulmahuoneen koillisseinässä ei ole esitetty ikkunaa. Päärakennuksen vieressä on ollut toinen rakennus.

Irja Sahlbergin rekonstruktiopiirustus Kuusiston päärakennuksesta vuoden 1745 katselmuskertomuksen mukaan. Pohjapiirustukseen on merkitty ikkuna- ja oviaukkojen paikat. Koillispuolella on ollut piirustuksen mukaan vain yksi ikkuna, kun taas mallipiirustuksessa vastaavassa päädyssä on kaksi ikkunaa. Kuis-teja ei vielä ollut ja sisäänkäynnin edessä oli vain ulkoporras. Kuva on teoksesta *Rakkau-desta rakennuksiin*, sivulta 129.

1756 rekonstruktiopiirustus

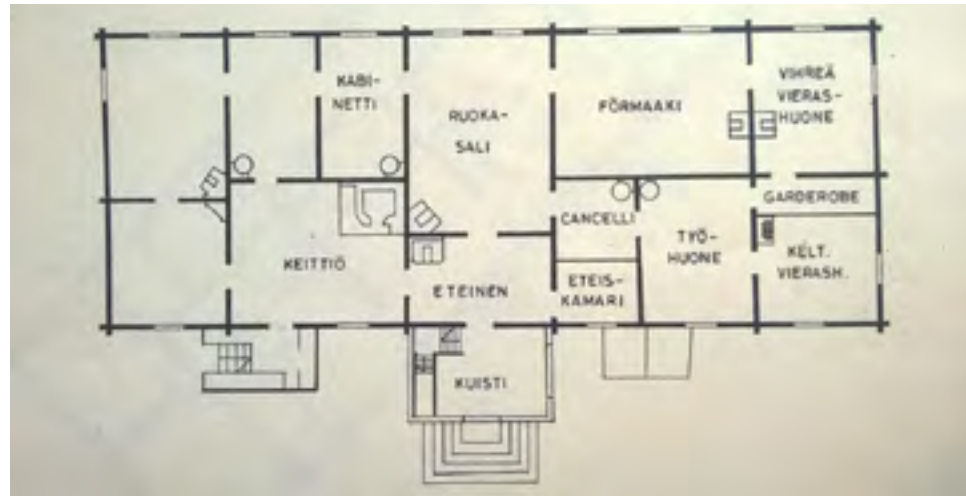

Vuosien 1755–1756 muutosvaiheen jälkeisen tilanteen rekonstruktiopiirustuksen on laatinut Matti Kallio (MV RHO) Irma Lounatvuoren ohjeiden mukaan. Se perustuu katselmusasiakirjoihin ja vuosien 1974–1988 tutkimuksiin.

1755–1756 siirrettiin kolmen pitkittäisen väliseinän paikkaa ja lisäksi rakennettiin kolme uutta poikittaista väliseinää hirrestä ja yksi kevytrakenteinen keittiön skafferin seinä. Kellariin rakennettiin sisäänkäynti ulkokautta. Muutostöiden jälkeen tehdyssä katselmuksessa rykmentin katselmuskirjuri kuvaili Kuusistoa näin: "Fyra stycken mellanväggar finnes af helt nytt timmer tilsatta" eli neljä uutta väliseinää tehtiin kokonaan uusista hirsistä. (Lounatvuori 1997, 8. MV RHO.) Näin ollen on mahdollista, että osa siirrettyjen seinien hirsistä käytettiin uudelleen. Kaila ja Lounatvuori tutkivat seinärakenteita vuonna 1978, että "H7 pitkä väliseinä on selvästi siirretty. Jäljet oli paikattu siististi, ja täällä hirret ovat aivan toista kuin H10:ssä." (Kaila & Lounatvuori 26.9.1978, 1. MV.)

Ark-byroon mukaan (2016, 11) kulku ullakolle on ollut mahdollisesti jollain toisella järjestelyllä kuin mitä piirustuksessa on esitetty, sillä ullakolla tehdyt havainnot eivät puolla esitystä.

1840 rekonstruktiopiirustus

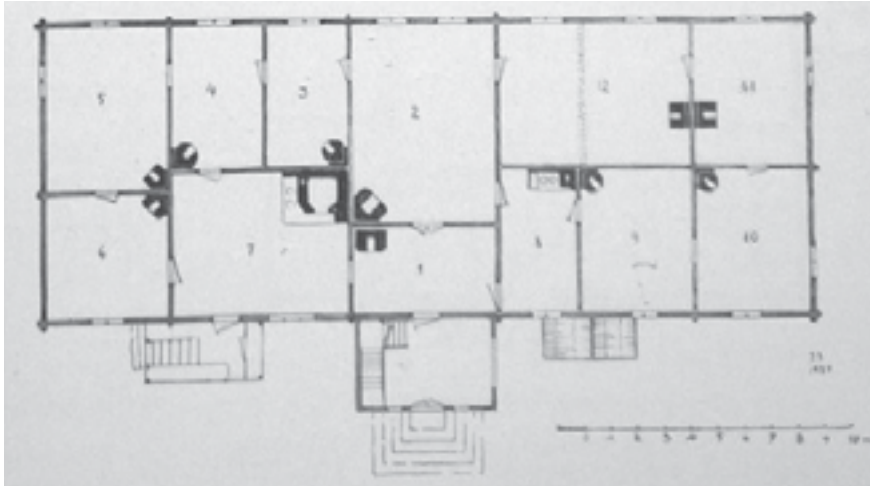
Vuoden 1840 tilanteen rekonstruktiopiirustuksen on laatinut Matti Kallio (MV RHO) Irma Lounatvuoren ohjeiden mukaan. Se perustuu katselmusasiakirjoihin ja vuosien 1974–1988 tutkimuksiin. Pääkuisti on rakennettu mahdollisesti 1810-luvulla. Keittiön kuisti on joko 1810-luvulta tai 1800-luvun puolivälin jälkeen. Sitä ei ole erikseen mainittu vuoden 1840 katselmusasiakirjassa.

1927 dokumentointi

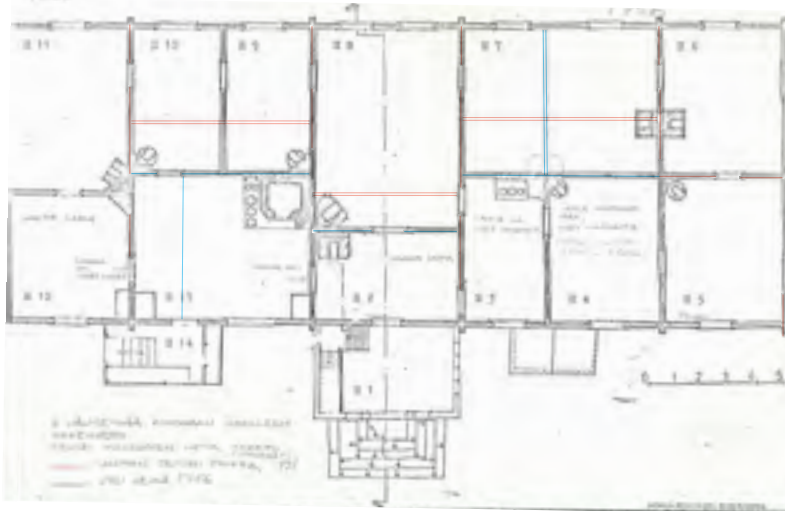
Torsten Strömbergin ja Eero Waskisen mittauspiirustus vuodelta 1927. Rakennusrungossa on vinouksia myös todellisuudessa, mutta tässä piirustuksessa ne korostuvat enemmän kuin muissa. Teknillisen korkeakoulun (Aalto-yliopiston) arkkitehtuurin historian laitoksen mittauspiirustuskokoelma.

1939 mittauspiirustus

Mittauspiirustus vuodelta 1939. Teoksesta *Suomen kartat ja suurtilat II* (Jutikkala & Nikander 1939, 25).

1978–1988 tutkimustuloksia

Lounatuori ja Kaila (MV RHO) tutkivat vuosien 1978–1988 aikana väliseinämuutoksia, joista tehtyjä havaintoja on esitetty tässä piirustuksessa. Osa alkuperäisistä vuoden 1738 väliseinistä on purettu vuosien 1755–1756 korjaustöiden yhteydessä (punainen väri), vuonna 1756 rakennetut uudet seinät on väritetty sinisellä. Värein esitetyt kohdat näkyvät piirustuksesta heikosti, ja niitä on vahvistettu.

1966–1967 dokumentointi

Reino Peltosen mittauspiirustus (MV RHO) vuosilta 1966–1967 esittää tilanteen ennen restaurointitöitä.

1989 tilanne museoksi muuttamisen jälkeen

Päärakennus vuonna 1989. MV RHO. Huonejako säilytettiin, mutta kiintokomeroita ja kamarin h3 liesi purettiin.

– RAKENNUSOSA- JA HUONEKOHTAINEN KÄSITTELY –

Tähän lukuun on koostettu
hakuteosmaisesti kunkin
rakennusosan ja huoneen
restaurointia koskevat tiedot.

Tässä luvussa käsitellään restauroinnin kulku vuosina 1978–1989 rakennusosittain ja huonekohtaisesti. Mukaan on liitetty myös tietoa rakennusosan tai huoneen varhaisemmista vaiheista sekä 1970- ja 1980-lukujen korjaustöiden aikana käytyä pohdintaa restaurointiperiaatteista. Eri-tyisesti seinien pintakäsittelyn osalta suunnitelmia vaihdettiin moneen kertaan 10 vuoden aikana ja ratkaisuja tehtiin huonekohtaisesti. Kaikilta osin ei ole varmuutta siitä, mitä toimenpiteitä lopulta tehtiin.

Restauroinnin valmistumisen jälkeisiä kuvia on löytynyt niukasti, joten luvussa on käytetty myös nykyvalokuvia havainnollistamaan 1980-luvulla toteutuneita toimenpiteitä.

Rakennusosa- ja huonekohtaisten koosteiden on tarkoitus palvella erityisesti tulevaa restaurointisuunnittelua.

Luvussa käsitellään ensin päärakennuksen ulkopuoliset rakennusosat ja tämän jälkeen sisätilat, sekä yleisesti että huonekohtaisesti. Toteutuneista ulko- ja sisäpuolisista restaurointitöistä on laadittu erilliset yhteenvetokaaviot.

Käsittelyjärjestys

Ulkopuoliset rakennusosat

Julkisivut

Vesikatto

Savupiiput

Yhteenvedo ulkopuolisista restaurointitöistä

Sisätilat

Sisätiloista yleensä

Yhteenvedo sisätilojen restaurointitöistä

H1 pääkuisti

Pääkuistin porras

Pääkuistin yläpuolinen tila

H2 eteinen

H3 kamari

H4 kamari

H5 kamari

H6 kulmakamari

H7 sali

H8 ruokasali

H9 kabinetti

H10 kamari

H11 kamari

H12 kamari

H13 keittiö

H14 keittiön kuisti

Ullakonporras

Ullakko ja kattotuolit

Vesikaton ja keittiön korjaustöitä 1980-luvulla. Kuvat: MV.

Ulkopuoliset rakennusosat

Julkisivut

Julkisivujen restaurointipohdintaa 1981–1982

Museoviraston kartanotoimikunta oli 12. marraskuuta 1981 päättänyt palauttaa päärakennuksen julkisivut ikkunoiden osalta vuoden 1756 asuun eli 12-ruutuisiin ja vuorauksen, katemateriaalin ja kuistit 1800-luvun alun asuun.¹¹⁰ Tammi-kuussa 1982 asian pohtimista jatkettiin Museoviraston Rakennushistorian osastolla ja todettiin, että vuonna 1756 asennetut 12-ruutuiset ikkunat vaihdettiin 1800-luvun alkupuolella, mahdollisesti heti vuoden 1816 jälkeen kuusiruutuisiin, kooltaan hieman suurempiin ikkunoihin.¹¹¹ Samanaikaisesti rakennettiin mahdollisesti myös kuistit, tosin rakenteen perusteella keittiön kuisti on saatettu rakentaa vasta 1800-luvun puolivälin jälkeen.¹¹² *”Tätä taustaa vasten lienee perusteltua ajallisesti yhtenäisen ulkoasun luomiseksi muuttaa ikkunat edellisestä päätöksestä poiketen 1800-luvun alun 6-ruutuiseen muotoon.”*¹¹³

Maanpinta

Arkkitehti Panu Kaila ohjeisti tammi-kuussa 1983, että pihamaata alennettaisiin, jotta saataisiin johdettua kaikki

vesi talon ohi.¹¹⁴

Museovirasto ja Turun piirirakennustoimisto kokoontuivat huhtikuussa 1983 kartanossa ja sopivat, että piirirakennustoimisto tekee vaaitustyön päärakennuksen ja tien välisellä osuudella. Museovirasto tekisi suunnitelman sadevesien poisjohtamiseksi rakennuksen seinustalta.¹¹⁵

Kivijalka

Elokuussa 1974 todettiin, että rakennuksen perustukset liikkuivat. Kaakon ja lounaan puoleiset kivijalat ja seinät pullistuivat ulos.¹¹⁶

Toukokuussa 1977 tehdyn vierailun yhteydessä todettiin seuraavaa: *”Vesikaton ohella toinen pikaista ensiapua tarvitseva rakennuksen osa on kivijalka, joka puutarhan puoleisesta kulmauksesta on pahasti työntymässä ulos. Kyseinen osa on selvästi muuta kivijalkaa myöhempi, ilmeisesti 1800-luvun alkupuolella uudelleen ladottu, tuloksen ollessa teknisesti muuta sokkelia heikomman.”*¹¹⁷

Kesällä 1977 kaakkoissivun ja lounaispään kivijalkaa tuettiin puutelineiden avulla. Pullistumat kiilattiin paikoilleen, mutta oikaisuja ei vielä ollut tehty. Kaakkoissivun puolella sortuman aiheuttajaksi ajateltiin vuotavaa kattoa.¹¹⁸

Kivijalan sortuneet alueet purettiin

ja muurattiin uudelleen niin sanotulla suurkivimenetelmällä, jossa kivet liitetään Parmu-laastilla noin 1–2 m² kokoisiksi alueiksi ja väliin jätetään avosauma.¹¹⁹

Vuonna 1980 kivijalka slammattiin tavallisella, mahdollisesti sementtipitoisella rappauslaastilla, vaikka Kailan ohjeiden mukaan laastina olisi pitänyt käyttää Hydroks-hautakalkkia eli kalkkilaastia. Parissa kohdassa, kuten koillispuoleisessa, alkuperäistä slammattua pintaa oli jätetty näkyviin. Kaila ja rakennusmestari Friman totesivat elokuussa 1980 tehdyn tarkistusmatkan yhteydessä, että kivijalka oli pysynyt toistaiseksi liikkumatta. Laastissa oli vain pieniä kutistumahalkeamia, mikä puolestaan tarkoitti laastin olleen liian vahva. Maalausta ei ollut vielä tehty.¹²⁰

Kaila ehdotti toukokuussa 1981, että kivijalka maalattaisiin yli: *”Jos slammauslaasti on sementtipitoinen, käytetään kalkkisementtimaalia (saatavana Ruotsista), muuten Hydroks-kalkkimaalia. Värisävy vanhasta rappauksesta otetun näytteen mukaan punertavan keltainen, pigmenttinä rautasulfaatti. Vanhaa pintaa on jätetty näytteeksi pohjoispäättyyn, tätä ei maalata yli.”*¹²¹ Maalaaminen jäi kuitenkin vielä tekemättä.

Kivijalan vahvistustöiden aikana oli tutkittu sortumien syytä ja näytti siltä, että ne olisivat kehittyneet hitaasti kovina

110 Tosin keittiön kuistin ajoituksesta on erilaisia tulkintoja. Se on rakennettu joko 1810-luvulla, 1800-luvun alkupuolella tai 1800-luvun puolivälin jälkeen.

111 Lounatvuori 26.1.1982, 1. MV RHO.

112 Ark-byroo 2016, 30.

113 Lounatvuori 26.1.1982, 1. MV RHO.

114 Kaila 14.1.1983, 1. MV RHO.

115 Peippo 14.4.1983, 3. MV RHO.

116 Kairamo & Raatikainen 28.8.1974, 1. MV RHO.

117 Lounatvuori 19.5.1977, 1. MV RHO.

118 Kaila 1.9.1977, 1. MV.

119 Kaila 21.5.1981, 1. MV.

120 Kaila & Friman 20.11.1980, 1. MV.

121 Kaila 21.5.1981, 1. MV.

routatalvina. Perustusta ei ollut vahvistettu maanpinnan alapuolelta. Kaila ehdotti keväällä 1981, että rakennuksen ympäri kaivettaisiin routasuojaus.¹²² Toimenpide jäi kuitenkin vielä toteuttamatta.

Huhtikuussa 1983 todettiin, että sokkelista karisi rappausta, mutta se päätettiin jättää entiselleen. Myöhemmin pinta harjattiin puhtaaksi irtonaisesta, huonosta kalkkilaastista ja maalattiin.¹²³

Toukokuussa 1985 päätettiin, että perustusten sisäpuolinen routasuojaus tehtäisiin Leca-soralla.¹²⁴ Näin myös tehtiin.¹²⁵

Lokakuussa 1986 Kaila ohjeisti, että kivijalan maalausta varten tuli tilata Suomen Taidesisustus Oy:ltä Helsingistä hautakalkkimaalia, joka perustuu Vimpe-lissä syksyllä 1985 poltetun kalkkimiilun tuotteeseen. Ruskeankeltaisesta värisävystä oli sovittu valmistajan kanssa.¹²⁶

Huhtikuussa 1988 Marja Ivars keskusteli maalausliike Kronströmin kanssa päärakennuksen maalaustöistä ja päätettiin, että sokkeli kalkattaisiin ja maalattaisiin.¹²⁷

Toukokuussa 1988 Olli Jalonen ja Pertti Kuusisto päättivät, että sokkeli maalataan ”vanhan mallin mukaan”.¹²⁸

122 Kaila 21.5.1981, 1. MV.

123 Kaila 14.1.1983, 1. MV RHO.

124 Suominen 21.5.1985, 1. MV RHO.

125 Tiedossa ei ole, lisättiinkö soraa avaamalla lattioita vai ryömintätilan kautta.

126 Kaila 27.10.1986, 1. MV. Muistiosta ei käy ilmi, oliko kalkkimaai valmiiksi ruskeankeltaista vai lisättiinkö siihen pigmenttiä.

127 Ivars 7.4.1988, 1. MV RHO.

128 Jalonen & Kuusisto 11.5.1988, 1–2. MV RHO.

Talon länsinurkka vuonna 1974. Kuvassa näkyy viistosti lounaispäätty ja sen pullistunut kivijalka. Kuva: MV.

Etelänurkka vuonna 1966. Kuva: Elias Härö / MV.

Kaakkoissivun sokkeli vuonna 1974. Kuva: MV.

Pullistuvaa kivijalkaa tuettiin vuonna 1977 tilapäisillä tukirakenteilla. Kuva on lounaispäädyistä.
Kuva: MV.

Osa lounaispäädyn sokkelista ladottiin, muurattiin ja slammattiin uudelleen 1980-luvulla. Kuva: Kiinteistöyksikkö 2004 / Sk BEM.

Kaakkoissivu vuonna 1980. Kivijalan sortuneita alueita on purettu ja muurattu uudelleen. Osa huonokuntoisista vuorilautoista on poistettu ja alimpia hirsii on uusittu. Kuva: Teresia Ijäs / MV.

Kaakkoissivu kivijalan slammauksen, hirsien uusimisen ja julkisivuverhoilun paikkakorjauksen jälkeen 1980-luvun alussa. Vasemmalla näkyvät kaksi ensimmäistä ikkunaa ovat salin h7, seuraavat kaksi ruokasalin h8, sen jälkeen ovat kabinetin h9 sekä kamareiden h10 ja h11 ikkunat. Kuva: MV.

Ulkoseinät ja ulkovuoraus

ULKOSEINIEN JA -VUORAUKSEN AIEMMAT VAIHEET

Päärakennuksessa oli alun perin punamullalla maalatut vaakahirsiseinät ja laudoitetut nurkat.¹²⁹

Julkisivut vuorattiin pystylaudoituksella vuosien 1755–1756 muutostöiden yhteydessä.¹³⁰

Irma Lounatvuoren vuonna 1966 tekemän inventoinnin mukaan pääjulkisivussa eli luoteen puolella oli hirsiseinän päällä pystysuora, noin 23 cm leveä vuorilaudoitus, jossa oli punamultamaalaus ja taotut suuret naulat.¹³¹

RESTAUROINTITYÖT 1978–1989

Vuonna 1978 todettiin, että kaakkois- ja lounaissivujen ulkovuoraukset olivat heikkokuntoisia.¹³² ”Ulkovuori on ponttilautaa, kussakin laudassa molemmiin puolin samanlainen pontti, ura tai kieli. Vuoria irrotettiin.”¹³³

Seinien restaurointityöt käynnistettiin vuonna 1980. Kivijalkatöiden yhteydessä irrotettiin kaakkoissivun vuorilaudoja, jotta alimpia seinähirsisiä päästiin uusimaan. Hyväkuntoiset vuorilaudat pyrittiin palauttamaan paikoilleen.

Marraskuussa 1980 arkkitehti Kaila ja rakennusmestari Friman kirjjasivat muis-

tioonsa näin: ”Eteläjulkisivulla [tarkoitetaan kaakkoissivua] on laudoitusta paranneltu. Alapäättä on lyhennetty ja korvattu 1–2 vaakasuoralla laudalla, mikä on melko onnistunutta, koska alin hirsi oli ennenkin vaakasuorana näkyvissä vesilistan alla. Lisäksi on alueita paikattu kokonaan leveällä pontittomalla pystylaudoituksella; mm. tutkimustarkoituksessa irrotettu H 10 kohdalla oleva ulkolaudoitus on nyt kokonaan uusittu – palauttaminen ei siis onnistunut. Koko julkisivun laudoitus on vielä kuitenkin paranneltava: esim. H 6 ja H 7 kohdalla on vanha lauta ponttien säliöityessä irti harventunut reiälliseksi. Lisäksi uusimisessa käytetty lauta on karkeaa ja sahausjälki näkyvissä, juuri niin kuin Kuusiston kirkossa (jota käytiin katsomalla samalla varoittavaksi esimerkiksi). Lautojen irrottamista vaikka sahaamalla ylin naulausrivi laudan takaa poikki ja lyömällä alemmat löystyneet naulat laudan läpi on vielä tutkittava; samoin olisi opittava käyttämään irrotettuja lautoja uudelleen. Jotkut alueet eteläsivua (po. kaakkoissivua) ja muut julkisivut lähes kokonaisuudessaan ovat käyttökelpoisia. Uuden paikkauksessa käytettävän laudan pinnan käsittelyä kokeillaan. Jottei ero vanhaan tulisi liian suureksi, voidaan tässä mielestäni käyttää pintarakenteen patinoimista esim. teräsharjauksella.”¹³⁴

Toukokuussa 1981 Kaila totesi, että osa julkisivulaudoituksesta oli uusittu, mutta työ oli epäonnistunut. Kaila ehdotti, että kuluneiden julkisivujen ulkovuoraus irrotettaisiin esimerkiksi siten, että ylin

vahva naularivi sahattaisiin poikki laudan takaa ja alin lyötäisiin laudan läpi. Käytökelpoisena säilyneet laudat käytettäisiin yhdellä sivulla ja toinen sivu laudoitettaisiin kauttaaltaan uusilla laudoilla. Uudet laudat tehtäisiin vanhan mallin mukaan: ponttaus, vaihteleva leveys, veistetyt tyypinen pinta. Ulkoseinät tuli maalata punamultakeittomaalilla.¹³⁵

Tammikuussa 1983 päätettiin, että huonokuntoisimpien sivujen eli kaakkoissivun ja lounaispäädyn julkisivulaudoitukset uusittaisiin kokonaan.¹³⁶ Alle ei laitettaisi tervahuopaa tuulitiivisteeksi, koska taloa ei lämmitetä.¹³⁷

Huhtikuussa 1983 todettiin, että takaseinä oli kallistunut pääosin yläosasta. Piirirakennustoimisto lupasi teettää konsultilla tukemissuunnitelmat. Oikaisua ei tehtäisi, lahopaikat korjattaisiin. Kaakkoissivun laudoitus uusittaisiin entiseen tapaan vaihtelevan levyisestä puoliponttilaudasta, alle vuorauspaperi. Laudoitus naulattaisiin Honka-nauloilla sekä vanhoilla purkutöistä saaduilla nauiloilla. Lounaispääty laudoitettaisiin purkutöistä saadulla laudalla, jatkokset samalla kohtaa ja alle asennettaisiin vuorauspaperi. Lahohirret uusittaisiin tarpeen mukaan näillä kahdella sivulla. Vesilistat uusittaisiin ja räystäät korjattaisiin. Luoteissivun ja koillispäädyn seinälaudoitukset jäisivät ennalleen

ja vesilistat korjattaisiin. Kaikki seinät maalattaisiin punamultamaalilla Museoviraston ohjeiden mukaan.¹³⁸

Uudet ulkovuorilaudat höylättiin kesällä 1983 suunnitelmien mukaan eli sydänpuoli ulospäin.¹³⁹

Elokuun lopulla 1983 todettiin, että noin puolet kaakkoissivun ulkolaudoituksesta oli purettu. Ylälistat pyrittiin saamaan ehjinä, sillä ne palautettaisiin takaisin. Osa rikki menneistä listoista jouduttiin uusimaan. Seinän hirsipinta oli säilynyt hyvin laudoituksen ja tervapahvin takana. Sen jälkeen, kun ullakon vetoterässuunnitelmat saataisiin valmiiksi, tutkittaisiin, voidaanko kahta ylintä ulos kääntynyttä hirttä vetää takaisin ennen seinän uudelleen vuoraamista. Ajateltiin kuitenkin, ettei seiniä ja vuorausta voitaisi oikaista koko korkeudeltaan, sillä ikkunat jäisivät kuoppaan. Myöskään painunutta vesikattoa ja räystästä ei korotettaisi suoriksi. Painumat sijaitsivat takasivulla, joten ne eivät ole niin näkyvissä. Kamarin h11 kaakon puoleisen ikkunan alta oli uusittu lahovaurioiden vuoksi kaksi hirttä.¹⁴⁰

Syyskuussa 1983 uusittiin kaakkoissivun ulkolaudoituksesta yksi jakso. Tilkkeenä oli tamperelaista tervarivettä.¹⁴¹

Lopulta kaakkoissivun osalta koko laudoitus uusittiin, lounaispäätyyn pystytettiin jättämään pieni alue vanhaa

129 Lounatvuori 1987, 2. MV RHO.

130 Lounatvuori 1987, 3. MV RHO.

131 Kaila 1966, 2. MV.

132 Kaila 13.1.1978, 1, MV RHO.

133 Kaila & Lounatvuori 27.9.1978, 1. MV.

134 Kaila & Friman 20.11.1980, 1. MV.

135 Kaila 21.5.1981, 1. MV.

136 Lounaispäädyn osalta kaikkea ei kuitenkaan uusittu.

137 Kaila 14.1.1983, 1. MV RHO.

138 Peippo 14.4.1983, 2. MV RHO.

139 Kaila 5.8.1983, 1. MV.

140 Kaila 29.8.1983, 1. MV.

141 Kaila 21.9.1983, 1. MV.

Päärakennus vuonna 1974. Luoteen ja koillisen puoleiset julkisivuverhoilut olivat säilyneet muita sivuja paremmassa kunnossa. Kuva: Lasse Laaksonen / MV.

Kaakkoissivun ja lounaispäädyn ulkovuoraus oli vuonna 1978 pahasti auringon, sateen ja tuulen kuluttamaa. Kuva on mahdollisesti kamarin h6 tai h7 kaakkoissivun ikkunan alta, jossa vanha laudoitus oli ponttien säilytyessä irti harventunut reiälliseksi. Kuva: MV.

laudoitusta, muu osa laudoituksesta uusittiin. Koillissivuun jätettiin vanha ulkolaudoitus, luoteissivulla tehtiin yksittäisiä paikkakorjauksia. Luoteissivulla oli myös jo aiemmin tehtyjä eriaikaisia paikkauksia.¹⁴²

Panu Kaila teki 22.8.1986 tarkastuksen. Julkisivujen maalaustyöt olivat vielä käynnissä. Kaila kommentoi väriä: *”Väriä on kuulemma käytetty puoliksi italianpunaista ja puoliksi falupunaista (sävyä määräsi rkm Matti Raatikainen ollessani sairaalassa). Tulos ei ole huono, mutta etenkin pohjoissivulla parhaimmassa kunnossa säilynyt vanha maali on sävyiltään huomattavasti helakampaa, suunnilleen puhdasta italianpunaista.”*¹⁴³

Kaakkoisjulkisivu oli notkahtanut sisäänpäin. Kuva: Veijo Laine 1974 / MV.

Kaakkoisjulkisivua ei oikaistu kokonaan, mutta lahokohdat korjattiin ja vuorasta uusittiin 1980-luvulla. Ikkunat uusittiin. Kuva: Emilia Pohjanpalo 2015 / Ark-byroo.

142 Ark-byroo 2016, 23–26.

143 Kaila 8.9.1986, 1. MV RHO.

Ikkunat

IKKUNOIDEN AIEMMAT VAIHEET

Päärakennuksessa oli alun perin ”2 kyynärää korkeat ja kyynärän levyiset ikkunat, jokaisessa ikkunanpuolikkaassa oli vieretysten kolme ruutua ja päälletysten viisi ruutua.”¹⁴⁴ Rakennuksessa oli siis nykyistä matalammat ikkunat, joissa kussakin oli kaksi puitetta ja jokaisessa puitteessa 15 lyijykiinnitteistä ruutua.¹⁴⁵ Ulkopuolella oli puiset ikkunaluukut. Luoteisjulkisivulla oli kuusi ikkunaa, kuisteja ei ollut. Kaakkoissivulla oli mahdollisesti vain seitsemän ikkunaa, sillä keskellä sijainneessa huoneessa (silloinen keittiö, nykyinen ruokasali h8) oli 1970-luvun tutkimusten perusteella vain yksi ikkuna. Lounais- ja koillispäädyissä on ollut kummassakin kaksi ikkunaa.

Vuosien 1755–1756 korjaustyön yhteydessä ensimmäisen kerroksen ikkuna-aukkoja korotettiin kyynärällä.¹⁴⁶ Vanhoihin, korotettuihin ikkuna-aukoihin vaihdettiin uudet puitteet, joissa kussakin oli 12 kitillä kiinnitettyä ruutua eli kussakin ikkunassa oli 24 ruutua.¹⁴⁷ Ulkopuolelle tehtiin puuluukut. On mahdollista, että tässä vaiheessa kaakkoissivun keskimmaisessa huoneessa on tehty ikkunamuutos siten, että vanha ikkuna-aukko on laitettu umpeen ja sen

molemmiin puolin on tehty uudet ikkunat, eli tästä lähtien huoneessa h8 on ollut kaksi ikkunaa. Ulko-ovi uusittiin ja sen yläpuolelle tehtiin kuusiruutuinen vaakaikkuna. Ullakolle tehtiin katon uudistamisen yhteydessä viisi ikkuna-aukkoa.¹⁴⁸ Kaksi näistä on mahdollisesti ollut katon luoteislappeella ja kolme kaakkoislappeella.

Päärakennuksen ikkunoihin vaihdettiin kuusiruutuiset puitteet vasta 1800-luvulle tultaessa.¹⁴⁹

Vuoden 1840 palovakuutusasiakirjan mukaan kahdessatoista päärakennuksen ikkunassa oli niin sisä- kuin ulkopuitteet, neljässä 12-ruutuisessa, pienemmässä ikkunassa oli vain ulkopuitteet.¹⁵⁰

1800-luvun alkupuolella, mahdollisesti 1810-luvulla, kun eteisen yhteyteen rakennettiin kuisti, on samalla tehty kuistiin ikkunoita. Ulko-ovi ja sen yläpuolinen vaakaikkuna siirrettiin tosin eteisen sivulta.

Jossain vaiheessa 1800-lukua rakennettiin myös keittiön kuisti, jonka luoteissivulle tehtiin yksi neliruutuinen ikkuna ja koillissivun oven päälle neliruutuinen vaakaikkuna. Kuistin rakentamisen yhteydessä toisen keittiön luoteissivun ikkunan paikalle on tehty keittiön ja kuistin välinen ovi, ja keittiön toista ikkuna-aukkoa on levennetty. Ullakolta on poistettu 1800-luvulla kolme

ikkunaa ja jäljelle on jätetty vain nykyiset kaksi luoteislappeen harjakattoista ikkunakomeroa.

Vuonna 1911 päärakennuksen kuusiruutuiset ikkunat uusittiin T-karmillisiksi ja kolmiruutuisiksi.¹⁵¹ Ullakolle on jätetty kaksi ikkunaa, jossa kummasakin oli kaksi kuusiruutuista puitetta. Keittiön kuistin ikkunoita ei ole uusittu. Pääkuistin pääoven sivulla olevien ikkunoiden puitejakoa on voitu muuttaa, mutta tästä ei ole varmuutta.

Vuonna 1966 Lounatvuori on kirjoittanut kuistin oven sivuikkunasta näin: ”Eteiskuistin ikkunoissa kolmella uralla rihlattia vuorilautaa. Vanhat saranat. Ovessa samanlainen vuorilauta kuin ikkunoissa.”¹⁵² Kamarin h12 ja keittiön h13 ikkunoissa oli suora veistetty vuorilauta. Ikkunoiden päällä ei ollut lippaa kuten muissa ikkunoissa. Kamarin h5 ikkunassa oli profiilittomat vuorilaudat, uudet saranat ja suorat kulmaraudat. Ikkunat olivat saaneet silloisen muotonsa vuonna 1911.¹⁵³ Kaakkoissivun kamarin h10 ikkunan vuorilautojen päät oli pyöristetty, kamarissa h11 oli suorat vuorilaudat.

Kuistin ikkunan saranakulmaraudasta puuttuu saranatappi vuonna 1966. Kuva: Elias Härö / MV.

Vanhat, vuoden 1911 T-ikkunat irrotettiin karmeineen ja korvattiin uusilla 6-ruutuisilla ikkunoilla. Päärakennus sai 1800-luvun alkupuolen ulkonäön. Kuva on vuodelta 1983. MV.

144 Lounatvuori 1987, 2. MV RHO.
145 Lounatvuori 1987, 8. MV RHO.
146 Ark-byroo 2016, 10.
147 Lounatvuori 1997, 8. MV RHO.

148 Lounatvuori 1997, 5. MV RHO.
149 Lounatvuori 1997, 8. MV RHO.
150 Lounatvuori 1987, 5. MV RHO.

151 Lounatvuori 1987, 5. MV RHO.
152 Lounatvuori 1966, 2. MV.
153 Lounatvuori 1966, 2. MV.

RESTAUROINTITYÖT 1978–1989

Panu Kaila ja Irma Lounatvuori tutkivat syyskuussa 1978 päärakennuksen ikkunoita: ”Ikkunat H 8 ja H 10 ovat muuten hämmästyttävän erikokoiset ja eri mallia-kin, H 8 uudempi. Nyt tiedämme siis ikkunan karmiprofiilin ja koon, sekä puitteen profiilin (ulko-oven päällä) ja ruutulukumäärän (papereista). Ikkunat voidaan siis palauttaa. Pielilaudatkin lienevät tiedossa, löydetyn oven päällä ja ullakon portaassa on sopivia.”¹⁵⁴

Lokakuussa 1978 Kaila siirsi osan pääkuistin vanhoista ikkunapuitteista turvaan restaurointitöiden ajaksi ja aukot levytettiin väliaikaisesti umpeen.¹⁵⁵

Kaksi toimenpidevaihtoehtoa

Kaila laati keväällä 1981 kaksi vaihtoehtoa suunnitelmaa ikkunoiden suhteen. Suuri osa ikkunoista oli uusittu vuonna 1911. ”Alkuperäiset ikkunat ovat olleet hieman pienempiä. Tämä käy ilmi sekä tarkoista asiakirjoista että nykyisistä ikkuna-aukoista, joissa laajennus on näkyvissä. Lisäksi löydettiin yli puoli karmia seinän sisään paikoilleen jätettynä ikkunan viereen avatun keittiön ulko-oven pielestä. Karmista selviää alkuperäinen profiili. Vanha puite on taas jäljellä pääkuistin oven yläpuolella – se on nyt otettu sisälle talteen.

Ehdotus toimenpiteiksi. Ikkunoiden suhteen on olemassa kaksi vaihtoehtoa:

- Ikkunat säilytetään nykyisellään. Tämä ratkaisu on luonnollisesti halpa, eikä mitään lisäongelmia listoituksen tai aukkojen pienentämisen suhteen tule. Samalla voidaan keittiön kuisti säilyttää, mikä voisi olla käytännöllistä. Rakennuksen ulkoasu tulisi siis olemaan se, mikä sillä on tällä vuosisadalla ollut.

- Ikkunat palautetaan alkuperäiseen asuunsa. Karmin ja puitteen mallit ovat paikalla, ikkunan sisä- ja ulkopuoliseen listoitukseen sekä heloituksiin etsitään sopivat esikuvat. Aukkojen pienentäminen aiheuttaa seinien paikkaamista – ulkopuolella paikkaaminen voi tapahtua vain vuorilaudoituksen jatkamisella, mutta sisällä paikka riippuu seinien käsittelystä. Ratkaisu voi vaikuttaa myös edelleen sisätiloihin: pyritäänkö kaikki ovet palauttamaan vanhoilleen, tai uunit, tai seinäkäsittelyt? Keittiön kuisti olisi tässä tapauksessa myös purettava.

- Ikkunat ja ikkunalistat maalataan öljymaalilla. Väri ratkaisuvaihtoehdon mukaan.”¹⁵⁶

Kailan kannanotto vuoden 1911 ikkunoiden puolesta

Kaila esitti tammikuussa 1982, että kartanotoimikunta harkitsisi vielä ikkunamuutoksen tarpeellisuutta ja lykkäisi päätöstä vuonna 1911 asennettujen T-ikkunoiden purkamisesta. ”Kuusiston kartanon nykyiset ikkunat ovat luonnollisesti osa kartanon historiaa. Ne kertovat

Osa pääkuistin ikkunoista oli vuonna 1979 levytettyinä, kun vanhat puitteet oli nostettu suojaan. Kuva: Veijo Laine / MV.

Keittiön kuisti ja keittiön leveä ikkuna vuonna 1979. Kuva: Veijo Laine / MV.

Keittiön ikkunaa on kavennettu 1980-luvulla. Kuva on vuodelta 2022.

154 Kaila & Lounatvuori 28.9.1978, 1. MV.

155 Kaila 12.–13.10.1978, 1. MV.

156 Kaila 21.5.1981, 1–2. MV.

myös siitä yleisestä kehityksestä, joka seurasi entisten virkatalojen vuokralle joutumisesta, samoin kuin oman aikansa korjaustoiminnasta, joka ei ollut entistävää tai vanhoja muotoja kunnioittavaa vaan nykyaikaistamista. Kartanon ikkunoiden palauttaminen pieniruutuisemmiksi kertoo tietysti tämän päivän entistämistavoiteista – historiallisten aitojen rakenteiden poispöyhkimisestä mielestämme kauniimpien ja tyyliasuun soveltuvampien kopioidujen tai rekonstruktioitujen rakenteiden tieltä. Tavoitteena on nimenomaan ulkoasuun, muotoon vaikuttaminen, sen tyylinmukaistaminen. Mielestäni aidon rakenteen korvaaminen ”aidolla” muodolla on vanhentunut periaate, sitä tuomitavampi mitä suurempi on kyseessä olevan rakennuksen kulttuurihistoriallinen arvo. Restauraoinnissa ollaan kautta maailman siirtymässä pois tämänkaltaisesta esteti-soivasta ”tekovanhasta” entistämisenä- myksestä asiapohjaiseen, museorakennusta esineellisenä dokumenttina kunnioitta- vaan asenteeseen. Museoviraston ei olisi syytä olla edistämässä vanhaa pinnallista entistämisenäkemystä. Kuusiston kartanon ikkunamuutosta on puolusteltu myös pe- dagogisin perusteluin; yleisön tulisi saada nähdä rakennus ennemminkin everstinvir- kataloasussa kuin koko tietyn historiallisen kehityksen tuloksena. Koska tässä vaiheessa on joka tapauksessa tarkoituksena korjata vain rakennuksen ulkoasu sen säilyttä- misen vuoksi eikä sitä ainakaan vielä sisus- teta esim. interiöörimuseoksi, voitaisiin ikkunoiden muuttamista koskeva ratkaisu

ainakin toistaiseksi lykätä, vaikka vuosi- kymmeniä, kunnes lopullinen käyttöön- otto tapahtuu. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että toimikunta harkitsisi vielä ikkunamuutoksen tarpeellisuutta ja lyk- käisi päätöstä nykyisten ikkunoiden pois purkamisesta.”¹⁵⁷

Ikkunoiden uusiminen

Vuonna 1983 Museovirasto ja Turun piirirakennustoimisto päättivät yhdessä, että ikkunat karmeineen ja vuorilistoi- neen uusittaisiin. Museovirasto toimit- taisi ohjeet käytettävistä maaleista, la- seista ja lasituskitistä. Kuistien ikkunat korjattaisiin ja entisöitäisiin Museovi- raston ohjeiden mukaan. Kattolyhtyjen ikkunat uusittaisiin.¹⁵⁸ Ei kuitenkaan ole varmuutta siitä, uusittiinko kattolyhty- jen ikkunapuitteet vai kunnostettiinko vanhat. Sovittiin, että päärakennuksen vanhat, purettavat, vuoden 1911 T-ik- kunat varastoitaisiin. Kaila laati uusien ikkunoiden piirustukset ja maalaus- suunnitelman.¹⁵⁹

Uusista ikkunoista tehtiin kaksin- kertaiset, pystyvälikarmilliset ja kuusi- ruutuiset. Pystysuuntaisiin ikkunapuit- teisiin tuli kolme päällekkäistä ruutua. Sisäpuutteisiin ei tehty saranaita, ne heloitettiin kahdella työntösäpillä. Sisäpuitteet ovat siis nostettavissa pois kesäisin. Vain yksi ikkunan ulkopuute kussakin huoneessa heloitettiin avatta-

157 Kaila 28.1.1982, 1. MV RHO.

158 Peippo 14.4.1983, 2. MV RHO.

159 Kaila 14.1.1983, 1. MV RHO.

SISÄLTÄ KATSOTTUNA

ULKO KATSOTTUNA

Kuusiston kartanon päärakennuksen ikkunamuutos, ikkunatyypin 1. Ikkuna sisältä katsottuna (ilman sisäpuitteita) ja ulkoa katsottuna. Tämän tyyppisiä ikkunoita tehtiin päärakennukseen 14 kappaletta. Piirustuksessa ei ole esitetty heloja. Piirustus: arkkitehti Panu Kaila, Museovirasto 27.3.1982 / MV RHO.

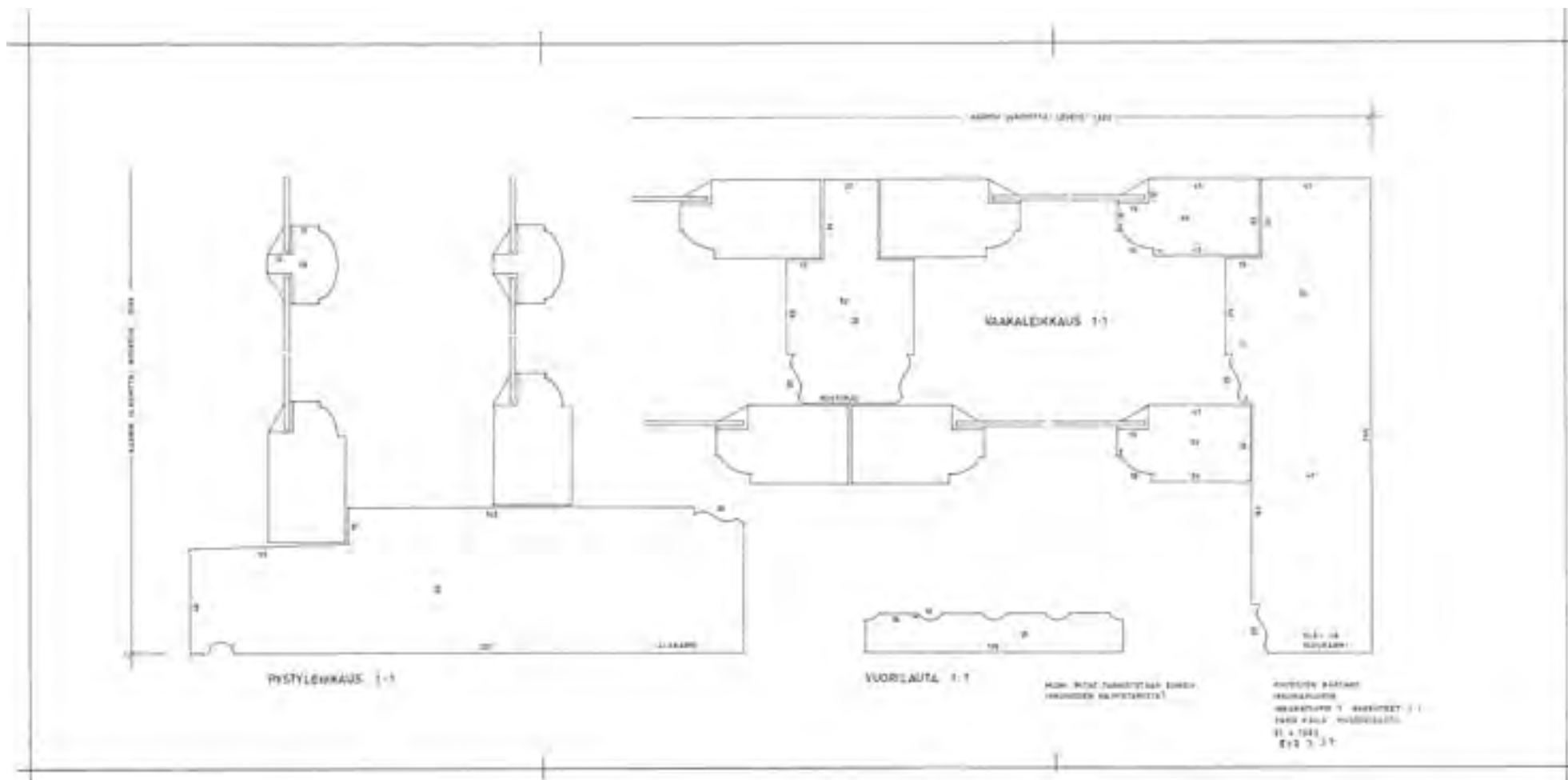
vaksi eli saranoitiin. Niissä huoneissa, joissa on kaksi ikkunaa, vain toiseen ikkunaan tehtiin avattava ulkopuute, jonka ulkopuolelle tehtiin koristeelliset, vanhanmalliset saranakulmaraudat ja kulmaraudat, toinen ulkopuute naulat- tiin kiinni.

Kaila ohjeisti, että ikkunoita vaihdet- taessa karmit tuli kiinnittää siderautoja käyttäen, ei naulaamalla. Ikkunoiden sisäpuolella tuli käyttää vanhoja (silloi-

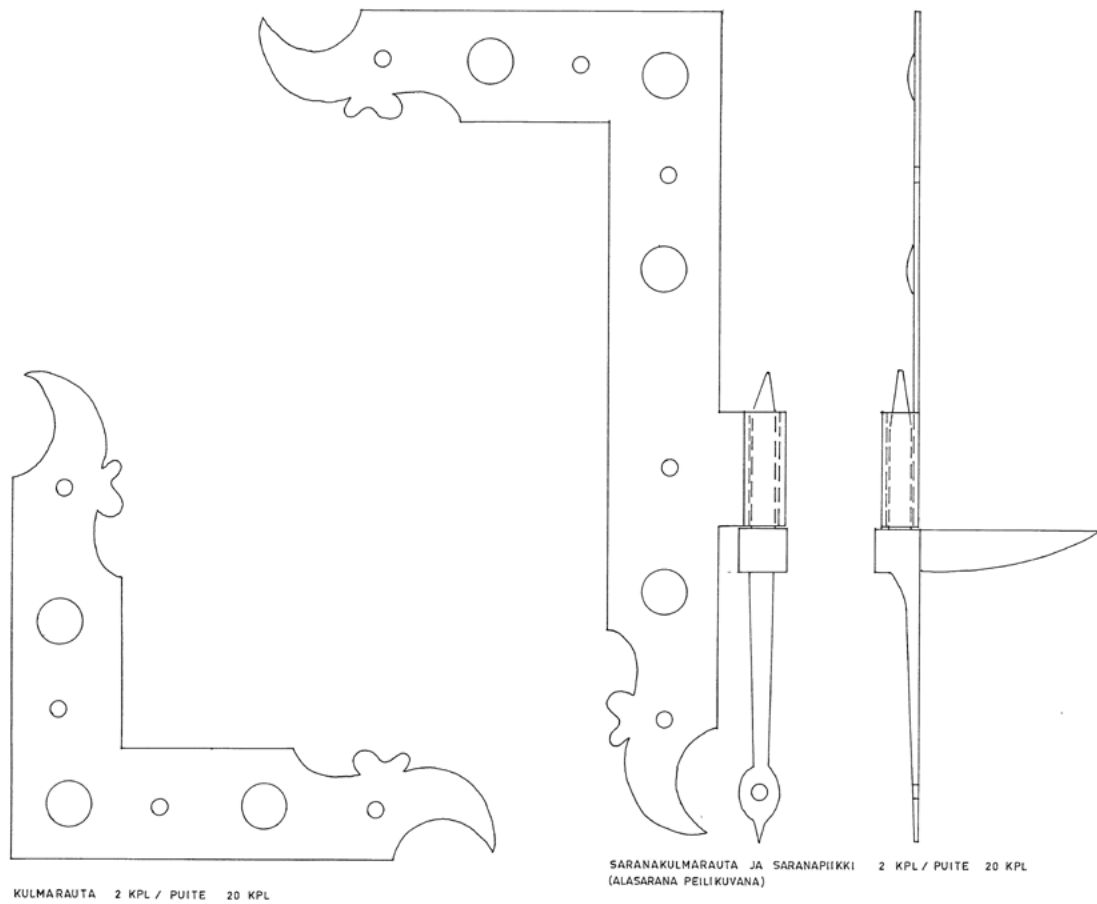
sia) vuorilautoja, vaikka ne kuuluivatkin T-karmi-ikkunoihin. Ulkopuolelle tehtiin uudet kolmiuraiset vuorilaudat, joiden malli otettiin kuistin vanhoista vuorilautoista.¹⁶⁰

Vanhat T-karmi-ikkunat nostettiin talteen pihavajaan, jossa ne ovat edel- leen.

160 Kaila 5.8.1983, 1. MV.

Päärakennuksen ikkunamuutos, ikkunatyyppi 1, rakenteet.
Piirustus: arkkitehti Panu Kaila, Museovirasto 27.3.1982 / MV RHO.

HUOM: VAIN YKSI PUITE KUSSAKIN HUONESSA HELOITETAAN AVATTAVAKSI. MUUT ULKOPUITTEET NAULATAAN KIINNI HEVOSKENKÄNAULOIIN. KAIKKI SISÄPUITTEET HELOITETAAN KAHDILLA TYÖNTÖSÄPILLÄ (YLÖS JA ALAS), EI SARANOIDA.

KUUSISTON KARTANO
IKKUNAMUUTOS
IKKUNATYYPPI 1 HELAT 1:1
PANU KAILA MUSEOVIRASTO
27. 3.1982
900 2 26

Päärakennuksen ikkunoihin tehtiin vanhanmallisia heloja. Vain yksi puite kussakin huoneessa heloitettiin avattavaksi. Muut ulkopuitteet naulattiin kiinni hevosenkenkänauloin. Kaikki sisäpuiteet heloitettiin kahdella työntösäpillä ilman saranoita. Piirustus: arkkitehti Panu Kaila, Museovirasto 27.3.1982 / MV RHO.

Elokuun lopussa 1983 todettiin, että pari uutta ikkunaa oli jo asennettu ja kiinnitetty sideraudoin. Sovittiin, että karmeja saa myös puukiiloin kiilata sivulta ja päältä, vaikka silloisissa karmeissa olikin käytetty vain päältä kiilausta. Osa sideraudoista oli vanhoja, osa oli uusia ja tehty entisen vahvuisesta lattaraudasta. Uudet piirustusten mukaiset helat olivat valmiit. Vielä vuoden 1982 ikkunahelapiirustukseen Kaila oli kirjoittanut, että kiinnitykseen käytettäisiin hevosenkenkänauloja, mutta vuonna 1983 Kaila on kirjoittanut, että saranakulmaraudat kiinnitettäisiin litteäkantaisiin "honkanauloin" (norjalaista alkuperää, myyjänä tamperelainen yritys Galvanoimis Oy). Riveämiseen tulisi käyttää tervarivettä.¹⁶¹

21. syyskuuta 1983 todettiin, että päärakennuksen ikkunat ja yhden ikkunan ulkopuoliset vuorilaudat oli asennettu. Sisäpuoliset vuorilaudat tuli kiinnittää kevyesti, sillä ne jouduttaisiin irrottamaan seinien käsittelyn yhteydessä.¹⁶²

Toukokuussa 1985 todettiin, että ikkunat ja julkisivut tulisi maalata.¹⁶³

Kadoksissa olleet kuistin ikkunapuitteet löydettiin kesällä 1988 pihavajasta ja ne palautettiin kunnostuksen jälkeen paikoilleen. Heloitusta uusittiin, sillä osa ikkunapuitteista oli jo lähes irronnut.¹⁶⁴

161 Kaila 29.8.1983, 1. MV.

162 Kaila 21.9.1983, 1. MV.

163 Suominen 21.5.1985, 1. MV RHO.

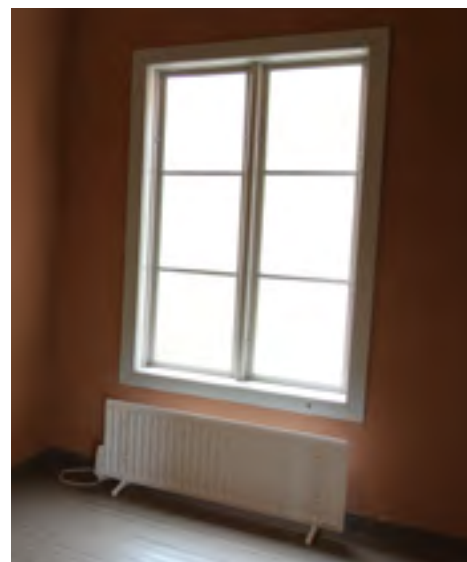
164 Lounatvuori & Kaila 1978–1988. MV; Ivars 12.1.1988, 1–2. MV RHO.

Ullakon kattolyhtyjen ikkunapuitteet on joko kunnostettu tai uusittu 1980-luvulla. Karmit ovat mahdollisesti vanhoja.

Pääkuistin vanhan ikkunan 1800-luvun saranakulmarauta.

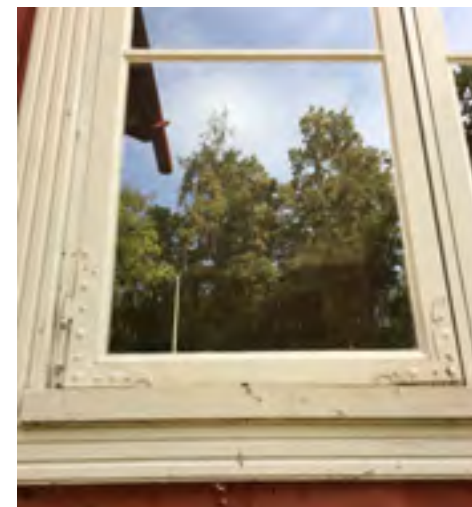
Kamarin h3 ikkuna luoteeseen sisältä katsottuna toukokuussa 2022. Sisäpuitteet on nostettu pois.

Kuusiruutuisten ikkunoiden toiseen ulkopuoliseen tehtiin ulkopuoliset kulmaraudat ja saranakulmaraudat, toiseen puitteeseen niitä ei tehty. Kuvassa on keittiön h13 ikkuna.

Kamarin h3 ikkuna luoteeseen ulkoa katsottuna. Ikkunapuitteet ovat julkisivulaudoituksen kanssa samassa tasossa.

Yksityiskohta kamarin h3 ikkunapuitteen 1980-luvulla tehdyistä heloista.

Ulko-ovet

ULKO-OVIEN AIEMMAT VAIHEET

Päärakennuksessa on ollut alun perin vain yksi sisäänkäynti, joka on sijainnut eteisen h2 luoteissivulla. Ulko-ovi on uusittu vuosien 1755–1756 muutostöiden yhteydessä. Samalla oven yläpuolelle tehtiin ikkuna. Tämä vinolautainen pariovi ja yläikkuna siirrettiin mahdollisesti 1810-luvulla rakennetun pääkuistin luoteisseinään.

Kellariin tehtiin sisäänkäynti ulko-kautta vuosien 1755–1756 aikana. Tiilestä muurattuun oviaukkoon tehtiin matala kaksilehtinen puuovi.

Ensimmäiseen kerrokseen tehtiin toinen sisäänkäynti 1800-luvulla, kun keittiön eteen rakennettiin kuisti h14 ja siihen yläikkunallinen yksilehtinen lautaovi.

RESTAUROINTITYÖT 1978–1989

Pääkuistin h1 pääovi vuodelta 1756 kunnostettiin. Ovi on siirretty nykyiselle paikalleen eteisen h2 luoteissivun oviaukosta pääkuistin rakentamisen yhteydessä eli mahdollisesti 1810-luvulla.

Keittiön kuistin h14 ulko-ovi uusittiin.¹⁶⁵ Sen ulkopuolisessa paneloinnissa jäljiteltiin pääoven panelointia.

Luoteisjulkisivuun vuosien 1755–1756 aikana rakennetun kellarin sisäänkäynnin pariovi oli huonokuntoinen. Sen ulkopuoliset vaakapaneloinnit uusittiin ja ovi kunnostettiin 1980-luvulla.¹⁶⁶

165 Lounatuori & Jalonen 12.8.1988, 1. MV.

166 Ark-byroo 2016, 82.

Pääsisäänkäynti vuonna 1974. Ulko-ovi ja yläikkuna ovat vuodelta 1756. Kuisti ja sivuikkunat ovat mahdollisesti 1810-luvulta. Kuva: MV.

Pääovi kunnostettiin 1980-luvulla. Kuva on toukokuulta 2022.

Keittiön kuistin sisäänkäynti vuonna 1967. Kuva: Elias Härö / MV.

Keittiön kuistin h14 ulko-ovi uusittiin 1980-luvulla. Oven yläpuolinen neliruutuinen ikkuna on yhtä vanha kuin kuisti eli 1800-luvulta.

Kellarin sisäänkäynti vuonna 1974. Ulko-ovi oli huonokuntoinen. Sisäänkäynnin harjakatossa oli tervahuopakate. Kuva: Veijo Laine / MV.

Kellarin sisäänkäynnin ulko-oven ulkopuolinen panelointi ja katoksen vesikate uusittiin 1980-luvulla.

Vesikatto

Tässä käsitellään vesikaton ulkopuolisia osia eli vesikatetta ja räystäskouruja. Katon kantavia rakenteita on käsitelty *sisätilat*-alaluvussa ullakon kohdalla.

Vesikaton aiemmat vaiheet

Päärakennuksessa on ollut alun perin matala satulakatto, joka peitettiin tuohella ja turpeella. Katossa oli kolme kattoluukkua, joista yksi oli luoteen puolella ja kaksi meren puolella eli kaakkoislapeella. Katon harjalla oli kolme muurattua savupiippua.¹⁶⁷

Vuosien 1755–1756 aikana alkuperäinen vesikatto purettiin. Uudesta katosta tehtiin aiempaa korkeampi ja jyrkempi. Katto aumattiin ja katettiin laudoin.¹⁶⁸ Katolle muurattiin neljä savupiippua. Lounatvuoren mukaan ullakolle avattiin viisi ikkuna-aukkoa, mutta niiden sijoituksesta ei ole tietoa.¹⁶⁹ Nykyisin ainoastaan luoteen puoleisella lappeella on harjakattoiset ikkunalyhdyt.

Vuoden 1758 katselmuksessa todettiin, että katto oli maalattu punamullalla.¹⁷⁰

Vuoden 1779 katselmuksessa todettiin puolestaan, että vesikatto ja rännit olivat lahonneet.¹⁷¹

Lautakate uusittiin mahdollisesti vuonna 1797 tai pian sen jälkeen.¹⁷²

Joskus 1800-luvulla lautakate on kor-

vattu pärekatteella, jota on sen jälkeen uusittu epäsäännöllisin välein.

Vuoden 1966 inventointiin Lounatvuori on kirjoittanut päärakennuksen vesikattosta lyhyesti näin: *”Nelilapekatto katettu päreillä. Pihafasadin katto kesällä 1966. [...] Kellarin katto peitetty tervahuovalla.”*¹⁷³

Lokakuussa 1974 tehdyn virkamatkan yhteydessä todettiin, että *”Rakennuksen pärekatto on kauttaaltaan reikäinen, ainakin neljässä kohdassa on vettä tullut sisään niin paljon, että se on tunkeutunut yläpohjan läpi huoneisiin. Pahimmassa paikassa on alakerran lattialle muodostunut laaja vesilammikko. Yläpohja kaivettiin auki salin kohdalta sen rakenteen selvittämiseksi.”*¹⁷⁴

Restaurointityöt 1977–1989

Toukokuussa 1977 tehdyn vierailun yhteydessä todettiin, että kaakon puoleinen katon lape vuosi edelleen ja vettä oli päässyt yläpohjaan ja sisätiloihin, ainakin saliin h7. *”Keskeytymätön kevät-sade valui sekä talon ulko- että sisäpuolella. Vesikatto oli huonoimmassa kunnossa puutarhan puoleisesta lappeestaan. Sen keskivaiheilta vettä oli tullut ullakolle vuosien mittaan niin paljon, että myös yläpohja oli osittain murtunut, ja vesi pääsi esteettä keskisaliin. Muiden huoneiden katot olivat pahvivaurioita lukuun ottamatta ehjät.”*¹⁷⁵

Pärekatteinen päärakennus vuonna 1974. Kuva: Veijo Laine / MV.

Vesikaton kaakkoislape suojattiin kesällä 1977 mustilla Pikipoika-aaltohuopalevyillä.¹⁷⁶

Tammikuussa 1978 Kaila kirjasi muistioonsa näin: *”Parissa kohdassa on vuotava vesikatto aiheuttanut välipohjan ja seinien lahoamista sekä sokkelin sortumista. Ulkovuoraus on etelä- ja länsisivuilla heikko. Katto on nyt suojattu aaltohuopalevyillä.”*¹⁷⁷

Vuonna 1980 päärakennukseen teetettiin uudet vesikourut Frugårdin kuistin alta löydetyn vanhan mallin mukaan.¹⁷⁸

Kaila ehdotti toukokuussa 1981, että jos vuoden 1911 T-ikkunat säilytettäisiin, uusittaisiin pärekatto ja päreet suojattaisiin punaisella keittomaalilla. Jos taas ikkunat palautettaisiin vanhaan muotoonsa, tehtäisiin kaksinkertainen lautakatto. *”Tiivis aluslauditus ja tuohikerros alla. Keskelle lapetta tulee vaakasuora jatkos. Katto tervataan, tervaan sekoitetaan punamultaa väriksi ja paremman pysyvyyden vuoksi.”* Puset vesikourut olivat jo valmistuneet. Seinillä oli jäljellä vanhoja puisia, kömpelöitä kourunkannattimia, jotka tuli säilyttää.¹⁷⁹

167 Lounatvuori 1987, 1. MV RHO.

168 Lounatvuori 1987, 3. MV RHO.

169 Lounatvuori 1997, 5. MV RHO.

170 Lounatvuori 1987, 3. MV RHO.

171 Lounatvuori 1987, 3. MV RHO.

172 Lounatvuori 1987, 4. MV RHO.

173 Lounatvuori 1966, 1. MV.

174 Kaila & Raatikainen 7.10.1974, 1. MV RHO.

175 Lounatvuori 19.5.1977, 1. MV RHO.

176 Kaila 1.9.1977, 1. MV.

177 Kaila 13.1.1978, 1. MV RHO.

178 Kaila & Friman 20.11.1980, 1. MV.

179 Kaila 21.5.1981, 2. MV.

Vuonna 1982 Kaila tutki vesikattora-kenteita. Aluslaudoitus oli tehty vanhoista vesikattolaudoista. Keittiön kuistia lähimpänä olevan ullakonikkunan luona sijaitsevien entisten vesikattolautojen leveys vaihteli välillä 168–243 mm. Laudat olivat kaksiuuraisia. Tutkitusta 14 laudasta 12 oli varustettu V-muotoisin urin, yksi pyörein ja yksi kulmikkain urin.¹⁸⁰

Tutkimuksen jälkeen Kaila laati vesikaton korjaussuunnitelman. Tilapäiset huopalevyt poistettaisiin ja pärekatto nauloineen purettaisiin. Suunnitelman mukaan aluslaudoitus jätettäisiin paikoilleen. Lautoja ei irrotettaisi, mutta suurimmat raot täytettäisiin uudella saman vahvuisella raakalaudalla. Kokonaan lahonneet aluslaudat uusittaisiin. Aluslaudoituksen päälle tulisi tuohikerros, joka levitettäisiin sitä mukaa, kun lautakattoa tehdään: ”Tuohikerros olisi mieluiten saatava joka kohdasta vähintään kaksinkertaiseksi. Tuohet levitetään sisäpinta ulospäin ja poikittain (vaakasuorat syyt tulevat harjalta räystäälle). Tuohet limitetään alhaalta ylöspäin ja sivusuunnassa pärekaton tapaan ja kiinnitetään yläreunasta nitojalla.”¹⁸¹

Vesikattolautojen tuli olla mieluiten talvikaadettua mäntyä, jossa sydänpuun osuus on mahdollisimman suuri, ja vähintään vuoden ajan ilmakuivattua, noin 25 mm paksua ja leveydeltään vaihtelevaa 165 millimetristä ylöspäin,

keskimitaltaan noin 200 mm. Lautojen tuli olla oikaisemattomia, tuppeen sahattuja. Takasivulla sallittaisiin vajaa-särmää. Ylöspäin tuleva ydinpuoli tuli höylätä ja siihen ajettaisiin vesiurat.¹⁸²

Lautakatto tuli tehdä kahtena tiiviinä kerroksena, parhaat laudat päällä. Laudat jatkettaisiin lappeen puolivälistä. Naulojen tuli olla galvanoituja honkanauloja, noin 50 mm laudan reunasta vuorotellen kummaltakin puolelta noin 1200 mm:n välein.¹⁸³

Kailan suunnitelman mukaan lautakatto tuli tervata, jotta puun pinnalle muodostuisi vettä torjuva kalvo. Ensimmäinen tervaus tehtäisiin lämmitetyllä tervalla, joka hierottaisiin tervasudilla puupintaan. Alempi lautakerros tervattaisiin kertaalleen ennen ylemmän kerroksen naulaamista. Seuraavat tervaukset tehtäisiin syksyllä puiden lähdön jälkeen. Ohjeen mukaan katon tuli olla tervattaessa kuiva. Tervaa paksunnettaisiin sekoittamalla siihen noin 15 prosenttia punamultaa (Hangon Väri, italianpunainen). Tervan tuli olla hautatervaa.¹⁸⁴

Vastoin Kailan suunnitelmaa kattolaudat tilattiin lopulta kyllästettyinä. Insinööri Pertti Kuusisto on kirjannut 14.1.1983 päivättyyn kattolautoja ja tuohia koskevaan muistioon näin: ”Museovirasto (Matti + Panu Kaila) on sitä mieltä, että kattolaudat tilataan kreosotitkyllästettynä.” Matilla on tarkoitettu

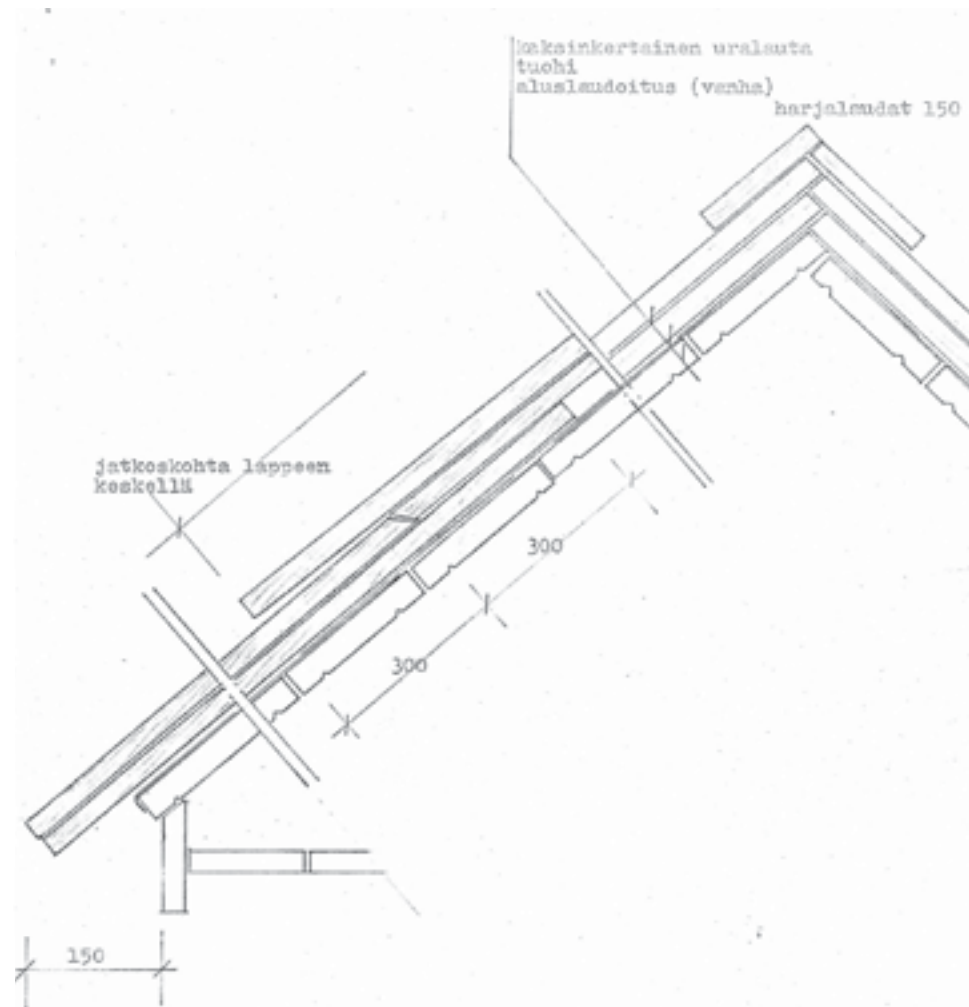
180 Kaila 24.3.1982, 2. MV RHO.

181 Kaila 24.3.1982, 1. MV RHO.

182 Kaila 24.3.1982, 1. MV RHO.

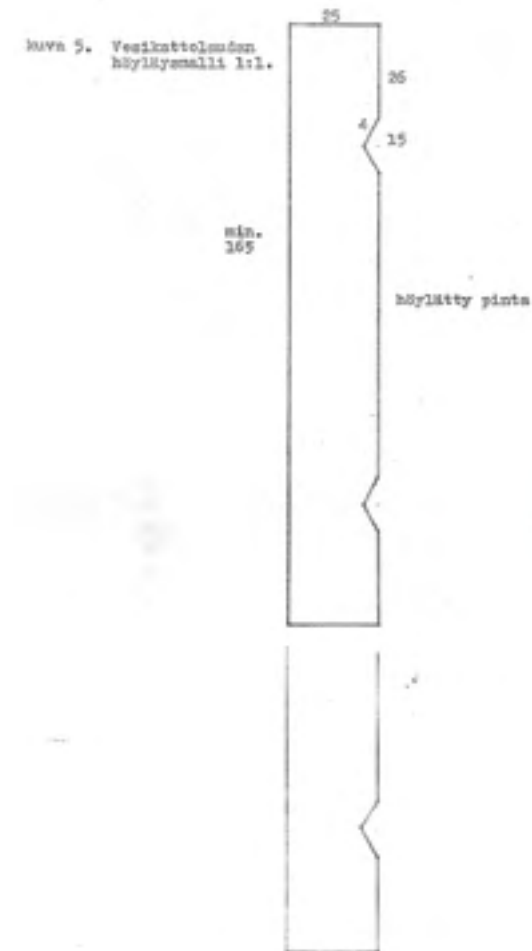
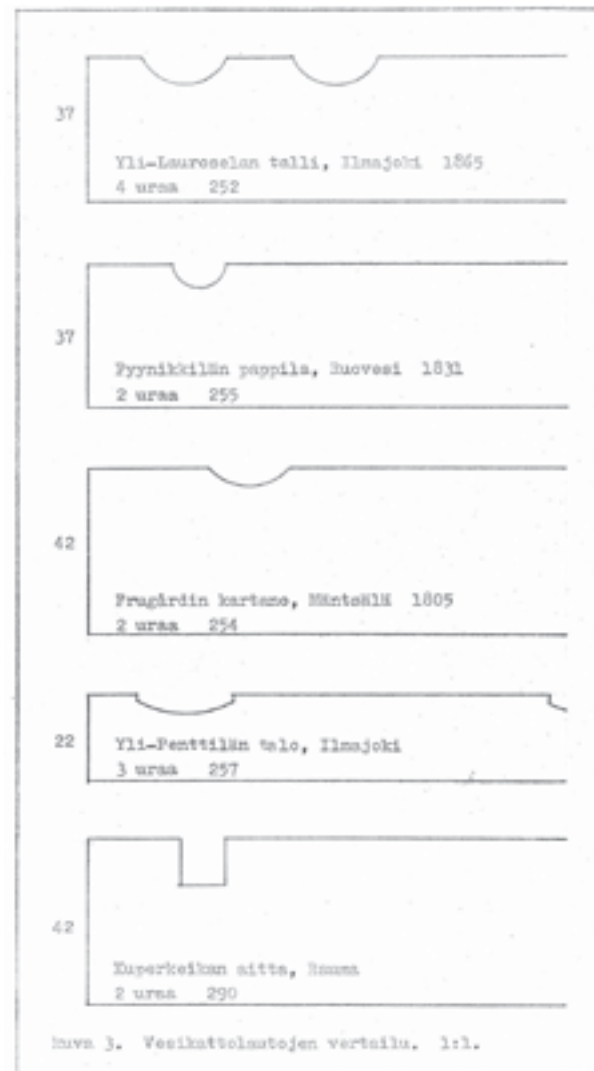
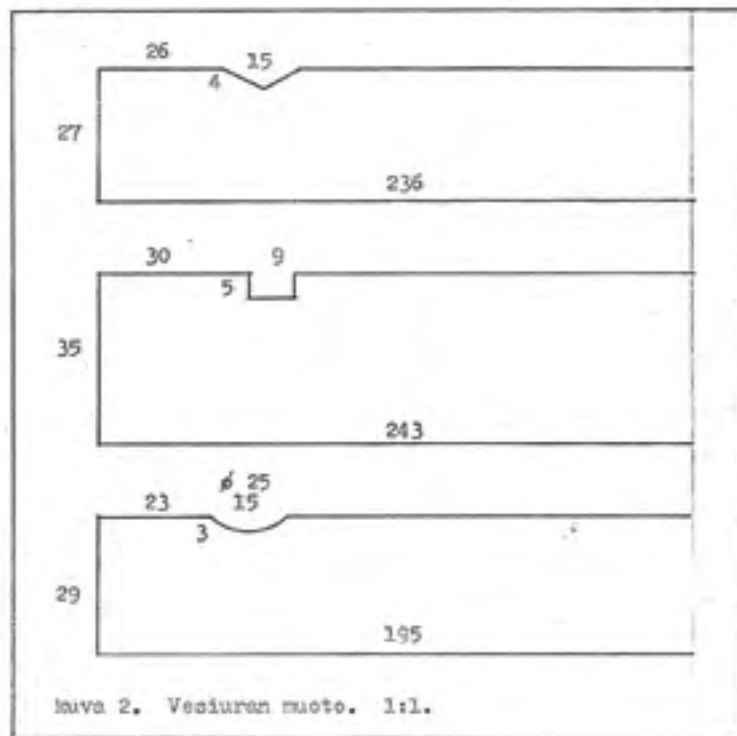
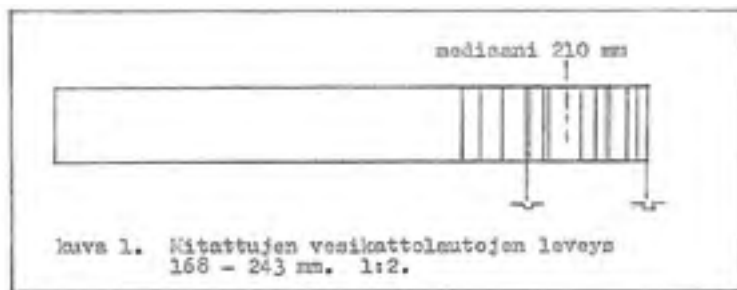
183 Kaila 24.3.1982, 1. MV RHO.

184 Kaila 24.3.1982, 1. MV RHO.

kuva 4. Vesikaton rakenne. 1:5.

Arkkitehti Panu Kaila suunnitteli uuden lautakatteen päärakennukseen vuonna 1982. Lähde: Kaila 24.3.1982, 5. MV RHO.

Panu Kailan laatimat vesikattopiirustukset vuodelta 1982.
Lähde: Kaila 24.3.1982, 3-4, 6. MV RHO.

Päärakennuksen huonokuntoinen pärekate purettiin ja korvattiin 1750-luvun mallisella lautakat-
teella. Oikeanpuoleinen piippu on siirretty katon harjalle. Kuva on aikaväliltä 1983–1985. Kuva: MV.

rakennusmestari Matti Raatikaista.¹⁸⁵ Kuitenkin Panu Kailan 24.3.1982 päi-
vätysssä vesikaton restaurointisuun-
nitelmassa lukee, että kattolaudat
käsiteltäisiin ainoastaan punamullalla
paksunnetulla tervalla. Kaila ei siis ollut
kyllästämisen kannalla. Insinööri Kuu-
sisto oli kuitenkin jo pyytänyt tarjousta
kattolaudoista kyllästyksineen.¹⁸⁶

Katon korjaaminen ja katteen uusimi-
nen oli pitkä prosessi. Vesikaton kate-
aineet toimitettiin syksyllä 1983. Mu-
seovirasto teki työpiirustukset jiireistä,
vesikaton liittymisestä savupiippuihin
ja kattolyhtyihin sekä ohjeet riippukou-
ruasennuksista ja räystäsratkaisuihin.¹⁸⁷
Toukokuussa 1985 vesikaton korjaustyöt
olivat vielä kesken. Piirirakennustoimis-
ton miehet aloittivat työt vasta elokuussa
1985 katon korjaamisella.¹⁸⁸

Elokuussa 1986 Kaila teki tarkastuk-
sen. Vesikattotyö oli valmistunut, mutta
joissakin kattolaudoissa törrötti pys-
tyssä jopa vaaksan pituisia säleitä, joita
valuva lumi oli kääntänyt ylös, ja nämä
ohjeistettiin katkomaan pois. Kaila tote-
si, että ”kuten tunnettua, kreosoottikylläs-
tetyyn lautakaton pinnassa ei saada tervaa
pysymään. Kuitenkin katto on nyt haa-
listuneena huonosti hoidetun näköinen.”
Katon maalausta punamultapaksunne-
tulla tervalla oli vielä tutkittava.¹⁸⁹

185 Kuusisto 14.1.1983, 1. MV RHO.

186 Kuusisto 14.1.1983, 1. MV RHO.

187 Peippo 14.4.1983, 2. MV RHO.

188 Suominen 21.5.1985, 1. MV RHO.

189 Kaila 8.9.1986, 1. MV RHO.

Syksyllä 1986 kreosoottikyllästetyn lautakaton tervausta kokeiltiin Kailan ohjeistuksen mukaan kellarin sisäänkäynnin pieneen lautakattoon. Tervauskokeilu tehtiin kuivaan kattoon käyttämällä vuoden 1886 ohjetta, jonka mukaan terva sekoitetaan lämmittämällä 1,2 kg kaavintalia tai hylkeenrasvaa 10 litraa tervaa kohti. Ohjeessa (*Lautakattojen maalaus. Tietoja kaikille. Helsinki 1886*) todetaan: ”Kun tällä tervakeitoksella tervataan, on se koko ajan pidettävä lämpöisenä ja juoksevana. Näin tavoin tervaamisella on se etu, että voiteen kuivuttua pinta tulee niin tiiviiksi ja sileäksi, että se kiiltää. Se on kestävä ja tunnetuista maalaustavoista vähemmän maksava.” Talin sijasta voidaan käyttää vastaavaa parafiinia.¹⁹⁰

Joulukuussa 1986 Kaila totesi kellarin sisäänkäynnin katon tervauskokeilusta, että katteen pinta oli ruskea, ”*suksenpohjan tapainen*”, eikä yhtä musta kuin pelkkää tervaa käytettäessä. Talin sijasta oli käytetty apteekista ostettua parafiinia. Kokeilua tuli seurata seuraavaan syksyyn, ennen kuin päätettäisiin, tervattaisiinko rakennuksen katto samalla tavalla. Katto oli paikoitellen hyvin vaalea, paikoin tumma ja huononnäköinen.¹⁹¹

Lopulta kaikki kreosoottikyllästetyn kaksinkertaisen uralaudoitetun katon osat tervattiin vuonna 1987.¹⁹²

Päärakennukseen tehtiin vuosien 1985–1986 aikana painekyllästetyistä laudoista tehty kaksinkertainen lautakate, joka tervattiin. Kuva on toukokuulta 2022. Koillislappeella on 2020-luvun käsittelykokeiluja.

190 Kaila 27.10.1986, 1. MV.

191 Kaila 8.12.1986, 1. MV.

192 Ivars 18.11.1987. MV RHO.

Savupiiput

Savupiippujen aiemmat vaiheet

Päärakennuksessa on ollut alun perin satulakatto, jossa oli vain kolme muurattua savupiippua.¹⁹³

Kun taloon rakennettiin vuosien 1755–1756 aikana uusi korkea aumakatto, muurattiin siihen neljä savupiippua. Keittiön savupiippu on siirretty mahdollisesti 1900-luvun alkupuolella harjalta luoteislapeelle. Vuoden 1879 valokuvassa piippu sijaitsi vielä katon harjalla.

Lounatvuori on kirjoittanut vuoden 1966 inventointiin keittiön savupiipusta näin: ”Keittiön kohdalla uusi palomuri ja katolla uusi savupiippu.”¹⁹⁴

Restaurointityöt 1978–1989

Panu Kaila ehdotti toukokuussa 1981 savupiippujen osalta seuraavanlaisia toimenpiteitä: ”Nyt peltihatuihin suojatut pitkät savupiiput korjataan muuraamalla uudelleen. Samalla tarkastetaan ullakolla oleva piipun osa. Uusittu piipun päte palautetaan vanhojen mukaiseksi. Tiilinä alkuperäiset ja saman mittainen purkutii-
li.”¹⁹⁵

Museovirasto ja Turun piirirakennustoimisto sopivat huhtikuussa 1983, että piiput puretaan vesikaton tasoon ja muurataan uudelleen. Rikkoutuneiden tiilien tilalle hankittaisiin mahdollisuuksien mukaan samanlaisia säänkestäviä

Vuonna 1983 vasemmalta laskien ensimmäinen, kolmas ja neljäs savupiippu purettiin vesikaton tasoon ja muurattiin uudestaan hyödyntäen vanhoja tai vanhankaltaisia tiiliä. Luoteissivun lappeelle aiemmin siirretty keittiön piippu purettiin noin metrin korkeudelle ullakon lattiasta ja uusi piippu muurattiin harjalle, kuten se vuodesta 1756 alkaen oli aiemmin ollut. Tulisijoja ei kunnostettu käyttöön. Kuva on toukokuulta 2022.

tiiliä. Museovirasto määräsi käytettävän laastin.¹⁹⁶

Elokuun alussa 1983 pidettiin korjaustyön tarkastus, jossa olivat Kailan lisäksi rakennusmestari Harri Friman Turun piirirakennustoimistosta sekä rakennusmestari Jouko Suominen, joka toimi rakennesuunnittelijana. Ensimmäinen piippu oli jo purettu vesikaton tasalle. Tiilet olivat isoja, noin 300 mm pitkiä, joten jos käytettäisiin uusia tiiliä, tulisi 2 x 2 kiven piippu vanhaa selvästi ohuemaksi. Sovittiin, että pihan eli luoteen puolella käytettäisiin ehjiä vanhoja tiiliä

ja kaakkoissivulla eli takasivulla lisätäisiin pätkiä lyhyempien tiilien kanssa, jotka myös olisivat käytettyjä purkutii-
liä. Purkutöiden yhteydessä piippu oli siirtynyt irti alla olevasta tukilankusta, mutta tätä ei korjattu, sillä piippuja ei otettu käyttöön.¹⁹⁷

Elokuun lopulla 1983 Kaila totesi, että kolme savupiippua oli onnistuneesti valmiina. Neljäs piippu, aikaisemmin katon luoteislapeella sijainnut uudempi keittiön piippu oli purettu noin metrin korkeudelle ullakon lattiasta, sillä se siirrettiin harjalle. Osa uunien

hormeista muodosti pitkän vaakavedon, mutta uuneja ei tehty lämmitettäväksi eli nuohouksesta ei tarvinnut välittää. Eteisen h2, keittiön h13 ja ruokasalin h8 uunien hormit koottiin yhdeksi katolle nousevaksi hormiksi. Näin oli myös vanhoissa piipuissa.¹⁹⁸

Savupiiput valmistuivat syyskuussa 1983. Harjalle siirretty piippu oli rapattu samannäköiseksi kuin vanhat säilytetyt piiput olivat. Kaila totesi, että myös katon yläpuoliset piippujen päät olivat onnistuneet.¹⁹⁹

193 Lounatvuori 1987, 1. MV RHO.

194 Lounatvuori 1966, 2. MV.

195 Kaila 21.5.1981, 2. MV.

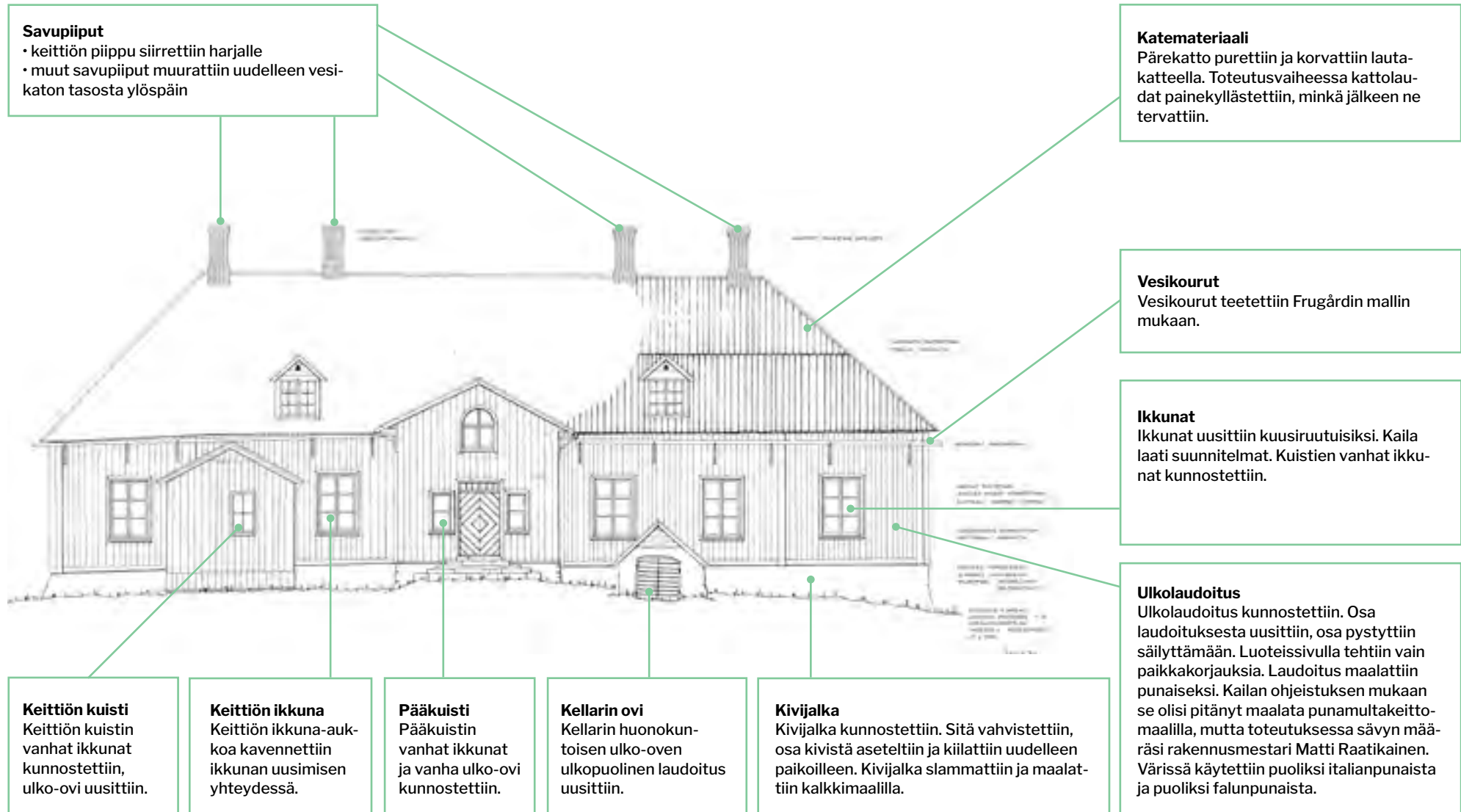
196 Peippo 14.4.1983, 2. MV RHO.

197 Kaila 5.8.1983, 1. MV.

198 Kaila 29.8.1983, 1. MV.

199 Kaila 21.9.1983, 1. MV.

Yhteenveto ulkopuolisista restaurointitöistä

Kuusiston kartanon julkisivujen ja vesikaton toteutuneet 1980-luvun restaurointityöt on lisätty kaaviomaisesti tähän arkkitehti Panu Kailan 27.3.1982 päivättyyn luoteisjulkisivun korjaussuunnitelmaan. MV RHO. Kuvankäsittely: Livady.

Sisätilat

Sisätiloista yleensä

Panu Kaila esitti toukokuussa 1981 sisätilojen restaurointitavoitteista, että huoneet kunnostettaisiin siten, että ne jäisivät ainakin toistaiseksi ilman kalustusta. Hän suunnitteli, että avattuja rakenteita jätettäisiin siistittyinä näkyville, uutta maalausta tai tapetointia ei tehtäisi. Hän ehdotti, että muutama huone voitaisiin kevyesti verhoilla näyttelytiloiksi ja yksi huone voisi edelleen jäädä tutkimusvarastoksi.²⁰⁰ Hitaasti edenneiden restaurointitöiden kuluessa suunnitelmat kuitenkin muuttuivat ja lopulta sisätiloissa tehtiin suuria muutostöitä erityisesti seinien pintakäsittelyiden osalta.

Kartanotoimikunnassa 14.10.1983 tehdyn päätöksen mukaan korjauksen yleisperiaatteeksi valittiin huoneiden kunnostaminen näyttelytiloiksi ilman rekonstruointeja tai historiallisten vaiheiden tai alkuperäisyyden esiin ottamista. Katoista poistettaisiin paperit, ja alla oleva lautakatto maalattaisiin. Ikkunoiden uusimisen jälkeen niihin kiinnitettäisiin ulkolistoja vastaavat empirelistat.²⁰¹

Kaila laati vuonna 1985 sisäpuolen korjaustyöstä työselityksen.²⁰²

Seinien pintojen suhteen päärakennuksessa tehtiin lopulta erilaisia ratkaisuja. Huonejako pidettiin kuitenkin entisellään. Levytettyihin huoneisiin teetettiin ainakin paikoin uusia listoja.

200 Kaila 21.5.1981, 2. MV.

201 Lounatvuori & Kaila 8.11.1983, 1. MV RHO.

202 Suominen 21.5.1985, 1. MV RHO.

Jalkalistoja tehtiin huoneen 7 jalkalistan mukaan ja kattolistoja huoneen 4 kattolistan mukaan.²⁰³

Seinät, lattiat, katot, ovet, ikkunat ja listat maalattiin pääosin vuonna 1988. Vanhojen ovien, listojen ja uunien pintaan piti jättää pieni alue käsittelemättömäksi myöhempää värien määrittystä varten.²⁰⁴

Sisätilojen restaurointityöt valmistuivat vuonna 1988.²⁰⁵ Tämän jälkeen Museovirasto hankki näyttelykalusteet.²⁰⁶ Näyttelysuunnitteluun osallistui myös tutkija Lasse Laaksonen.²⁰⁷ Museo avattiin keväällä 1989.

Seuraavassa on käyty läpi sisätilojen restaurointisuunnittelun ja toteutuksen vaiheita ensin rakennusosittain ja sen jälkeen huonekohtaisesti.

Lattiat ja jalkalistat

Lounatvuori kirjasi vuonna 1966 havainnot jalkalistoista huonekohtaiseen inventointiin. Päärakennuksessa oli eriaikaisia maalattuja lauta-, ponttilauta- ja lankkulattioita. Joissakin huoneissa oli puulattian päällä korkkimatto. Myös jalkalistojen ikä ja profiointi vaihtelivat huoneittain.

Lounatvuori ja Kaila kirjasivat tietoa lattioista ja jalkalistoista vuonna 1978.

Kaila ohjeisti joulukuussa 1986, että ”päätyhuoneiden lattioiden alla oleva, ki-

vijalan uudelleen muuraamisen yhteydessä syntynyt tyhjä tila kivijalan takana täytetään kevytsoralla samoin kuin puutarhan puoleisissa huoneissa on jo tehty.” Rakennusmestari Jalonen sopi Kailan kanssa, että päätyhuoneiden lattiavasojen väliin lisättäisiin lisäkannattajat ja lattiat maalattaisiin.²⁰⁸

1980-luvulla poistettiin korkkimatot ja muut puulattioiden päällä olleet pinnat. Joihinkin huoneisiin tehtiin uusi laulattia, toisissa huoneissa uusittiin vain osa lattiasta. Muutoin vanhat lattiat säilytettiin. Kaikki lattiat maalattiin huhtikuussa 1988 tehdyn päätöksen mukaan.²⁰⁹

Osa jalkalistoista uusittiin, osa vanhoista säilytettiin. Jalkalistat maalattiin.

Seinät

Vuoden 1840 palovakuutusasiakirjasta tiedetään, että tässä vaiheessa päärakennuksen kolmessa huoneessa oli paperitapetit, kuuden huoneen hirsiseinät oli rapattu ja maalattu.²¹⁰

Vuonna 1966 lähes kaikkien huoneiden seinissä oli tapetit, joiden alla oli vanhempia tapettikerroksia sekä joissakin huoneissa vanha savirappauspinta.²¹¹

Tilanne oli seinien pintojen osalta sama myös 1970-luvulla, kun Lounatvuori ja Kaila inventoivat huoneita ennen restaurointitöitä.

203 Ivars 12.1.1988, 1–2. MV RHO.

204 Ivars 7.4.1988, 1. MV RHO.

205 Jalonen & Peippo 7.6.1988, 1. MV RHO.

206 Jalonen & Kuusisto 11.5.1988, 1–2. MV RHO.

207 Kaila 18.11.1987, 1. MV RHO.

208 Kaila 8.12.1986, 1. MV.

209 Ivars 7.4.1988, 1. MV RHO.

210 Lounatvuori 1987, 5. MV RHO.

211 Lounatvuori 1966, 7–18. MV.

Seinäpintojen käsittelyvaihtoehtojen suunnittelussa oli monenlaisia vaiheita ja kaikkien huoneiden osalta ei ole varmuutta siitä, mitä toimenpiteitä loppujen lopuksi tehtiin, sillä eri huoneissa käytettiin lopulta erilaisia ratkaisuja. Toteutuneet toimenpiteet eivät käy yksiselitteisesti ilmi käytettävissä olevasta lähdeaineistosta ja osa tiedoista on keskenään ristiriitaisia tai epätarkkoja. Lisätietoa saa tutkimalla seiniä paikan päällä.

Lokakuussa 1983 kartanotoimikunta päätti, että tapettikerrokset jätettäisiin paikoilleen, ellei erikseen muuta ilmoitettaisi. Seinäpinnat verhoiltaisiin pinkopahvilla, joka maalattaisiin huonetilaan sopivalla värisävyllä. Niissä seinissä, joissa oli aikaisemmin ollut rappausta tai seinänoikaisuja, käytettäisiin Halltex-pinnoitetta eli puukuitulevyä maalattuine papereineen.²¹²

Seuraavien vuosien aikana pohdittiin, tulisiko tapettikerrokset jättää sellaisinaan seinille ja koteloida huoneet levyin, vai tulisiko tapetit tutkia ja poistaa kokonaan. Kaikkien huoneiden tapesteista haluttiin joka tapauksessa ottaa näytteet ja tallentaa ne Museovirastolle.

Huoneiden seinien pinnoittaminen aloitettiin vuonna 1986 kulmakamarista h5. Koolaus oli asetettu noin 10–15 cm kallelleen seinän mukaan, mutta tästä huolimatta ikkunat olivat vielä enemmän vinossa. Päätettiin, että pinnoitus

tehtäisiin jatkossa aivan seinän kaltevuutta noudattaen. Kaakkoissivua vasten sijaitsevan huonerivin (huoneet h6–h11) tapettinäytteitä ei ollut vielä otettu. Museoviraston tuli tehdä työ joulukuun mennessä.²¹³

Kirvesmiehet ehdottivat joulukuussa 1986, että kaikkiin huoneisiin tehtäisiin levytys koolauksen varaan irti seinistä eli luovuttaisiin joissakin huoneissa päätetystä insuliitin kiinnittämistä suoraan seinäpintaan. Toisaalta vanhoihin seinäpintoihin tulisi näin vähemmän naulanreikiä eikä huoneiden ulkonäkö muuttuisi ”laatikkomaiseksi”. Näin myöskään esimerkiksi kamarin h4 rintapaneeli ei jäisi peittoon. Kaila keskusteli asiasta Härön kanssa, sillä päätöksellä oli kiire, ja he sopivat, että voidaan noudattaa ”yhtenäisyyden vuoksi koteloinmislinjaa koko rakennuksessa.”²¹⁴

Panu Kailan jäätyä hankkeesta pois kirjasiivat Marja Ivars ja Pekka Kärki tammikuussa 1988 muistionsa, että Museovirasto oli tarkistanut kartanon sisätöiden kunnostussuunnitelmaa. Huoneiden 6 ja 7 sisäseinistä poistettaisiin vanhat pinnoitteet ja seinät pahvitettaisiin ja tapetoitaisiin suoraan hirren päälle ilman koolautusta ja levytystä. Näin tehtäisiin myös huoneissa 2, 3 ja 4. Toteuttamismahdollisuudet selviäisivät kuitenkin tarkemmin vasta vanhojen seinäpinnoitteiden poistamisen ja hirsisei-

nien kunnan tutkimisen jälkeen. Tähän asti oli noudatettu kunnostusperiaatetta, jonka mukaisesti sisäseinät oli tarkoitettu koolata ja levyttää vanhojen pinnoitteiden²¹⁵ päälle. Näin oli toimittu jo huoneissa 5, 8, 9, 10 ja 11. Näiden huoneiden kaikki sisäseinäpinnat olivat aiemmin olleet hirren päälle rapattuja.²¹⁶

Huhtikuussa 1988 Ivars kirjasi muistioon, että huoneiden 5, 9, 10 ja 11 levytetyt seinät pinkopahvitettaisiin ja liimamaalattaisiin myöhemmin määriteltävien sävyjen mukaisesti. Huoneiden 2, 4, 6 ja 7 hirsiseinille pingotettaisiin pellavakangas. Sen päälle kiinnitettäisiin makulatuuri-paperi, joka liimamaalattaisiin.²¹⁷

Toukokuussa 1988 seinät oli levytetty, seinien kangas- ja pinkopahvityöt olivat vielä käynnissä. Todettiin, että käytettävä pinnoituspaperi ei ollut parasta mahdollista. Mikäli parempaa ei löytyisi, tulisi paperi liimaamaan siten, että huonompi puoli tulisi ulospäin. Huoneen 3 rappauskokeilu 8.6.1803 päivätyn reseptin mukaan epäonnistui. Seuraavaksi päätettiin kokeilla rappausta maaliskuussa 1988 sovitulla tavalla.²¹⁸

7. kesäkuuta 1988 päivättyyn muistioon on kirjattu, että seinien kangastyö oli jo lähes valmis. Makulatuuri-paperit

oli jo vedetty.²¹⁹ Huoneisiin 5, 8, 10, 11 ja 13 hyväksyttiin mallivärit.²²⁰ Seinävärit valittiin huonekohtaisesti. Maalaus-työt tehtiin kesällä 1988. Maalausurakoitsijana toimi Maalausliike Kronström Oy.²²¹

Yhteenvetona seinien pintakäsittelyistä voidaan todeta, että suurin osa vanhoista seinätapesteista poistettiin, mutta yksittäisiin kohtiin on voitu jättää tapetteja. Tapeteista on jäänyt fragmentteja paikoin myös uunien taakse tai muihin yksittäisiin kohtiin. Tapeteista vietiin näytteitä Museoviraston Rakennushistorian osastolle ja osa irrotetuista tapeteista tallennettiin päärakennuksen ullakolle. Vanhat rintapaneloinnit jätettiin seiniin. Osa seinistä koolattiin ja levytettiin, levyjen päälle kiinnitettiin paperi, joka maalattiin. Toisten tilojen seiniin kiinnitettiin levyt suoraan hirsiseinään. Lisäksi joidenkin hirsiseinien päälle pingotettiin joko pinkopahvi, joka maalattiin, tai pellavakangas, jonka päälle kiinnitetty paperi maalattiin huonekohtaisesti valitun sävyn mukaan. Kamarin h3 seinät rapattiin savilaastilla ja maalattiin. Pääkuistin tapettien alta esiin otettujen lautaseinien roiskemalaukset konservoitiin.

215 Vanhoilla pinnoitteilla viitataan tässä mahdollisesti vain hirsiseinän vanhaan savirappauspintaan, sillä huoneisiin ei pääosin jätetty vanhoja tapetteja.

216 Ivars & Kärki 7.1.1988, 1. MV RHO.

217 Ivars 7.4.1988, 1. MV RHO.

218 Jalonen & Kuusisto 11.5.1988, 1–2. MV RHO.

219 Jalonen & Peippo 7.6.1988, 1. MV RHO.

220 Jalonen 7.6.1988, 1. MV RHO.

221 Ivars & Lounatvuori 18.7.1988, 1. MV.

212 Lounatvuori & Kaila 8.11.1983, 1. MV RHO.

213 Kaila 8.12.1986, 1. MV.

214 Kaila 8.12.1986, 1. MV.

Sisäkatot ja kattolistat

Alun perin yläpohjan palkit ovat olleet näkyvissä huonetilojen sisäkatoissa. Palkkikatot on piilotettu vuosien 1755–1756 korjausvaiheessa sileillä lautakatoilla.²²²

Lounatvuoren vuonna 1966 tekemän inventoinnin mukaan lähes kaikkien huoneiden lautakatto oli valkean pahvin tai paperin peittämä. Pääkuistin sisäkatossa oli vanerilevytys, keittiön h13 katossa Halltex-levyt. Ainoastaan keittiön kuistissa h14 oli kattolaudoitusta näkyvissä. Osassa huoneita oli pahvin alla piilossa profiloitunut kattolistat.

Vuosien 1978–1989 restauroinnin yhteydessä Lounatvuori ja Kaila kirjasiivat huoneinventointiin kunkin huoneen kattomateriaalit ennen restaurointitöitä.

1980-luvulla sisäkatoista poistettiin pahvit ja levyt. Kattolaudoitusta uusittiin vain tarvittaessa. Osa vanhoista kattolistoista säilytettiin, osaan huoneista tehtiin uudet. Kaikki lautakatot maalattiin liimamaalilla valkoisiksi huhtikuussa 1988 tehdyn päätöksen mukaan.²²³

222 Lounatvuori 1997, 5–6. Lounatvuori 2009, 57; Kaila 12.–13.10.1978, 1. MV.

223 Ivars 7.4.1988, 1. MV RHO.

Uunit

Päärakennuksen alkuperäisiä uuneja ei enää ole tallella. Talossa on eriaikaisia uuneja, joista osa sijaitsee nurkassa ja osa suoraa seinää vasten. Osa uuneista on alkuperäisen uunin paikalla, osa uudella paikalla.

Vuonna 1966 Lounatvuori kirjasi havaintonsa uuneista huonekohtaisen inventoinnin yhteydessä.

Konservaattori Harri Dahlström tutki vuonna 1987 päärakennuksen uuneja ja niiden värikerroksia: *”Useimmat kakluunit ovat lasittamattomia, so. ne ovat olleet maalattuja. Alkuperäiset ja myöhemmät värisävyt on luetteloitu värimalleissa. Silloin, kun on ollut tarpeen tehdä isompia ”ikkunoita”, ne on tehty sellaisiin kohtiin, jotka ovat ennestään vaurioituneet, jotta välttyttäisiin maalipintojen turhalta tuhoamiselta. Joidenkin kakluunien yläosien maalipinnat ovat karisseet osittain pois. Näissä kohdin voisi harkita loppujen alkuperäispintojen esilleottoa ja alaosien uudelleenmaalausta. Uunien maalikerrosten osittainen tai kokonaan poisto pitää perustella erittäin hyvin, koska silloin on aina kyse informaation lopullisesta ja peruuttamattomasta tuhoamisesta.”*²²⁴

Uuneihin tehtiin yksittäisiä paikkaus- ja kunnostustoimenpiteitä. Osa uuneista maalattiin. Uuneja ei kunnostettu käyttökuntoisiksi. Kamarin h3 uunin edessä ollut puuliesi purettiin.

224 Dahlström 1987, 4. MV.

Sähkötyöt

Huhtikuussa 1983 päätettiin, että päärakennuksen sähköt tarkistettaisiin, jotta palovaaraa ei synny. Uusi syöttö tuotiin juuri valmistuneesta vahtimestarin asuinrakennuksesta.²²⁵

Syksyllä 1983 päätettiin, että vanhat sähköjohdot poistettaisiin.²²⁶

Toukokuussa 1985 sovittiin, että sähkötekniikko Raimo Syrjälä laatisi sähkö- ja palohälytysuunnitelman.²²⁷ Hän esitteli hälytys- ja lämmityskysymysten selvityksen tammikuussa 1988. Päärakennukseen päätettiin järjestää väliaikainen lämmitys. Muut sähkötyöt päätettiin tehdä pintavetoina ikkunoiden vuorilautojen vieressä tai nurkissa mahdollisimman näkymättömästi.²²⁸

Sähkötyöt tehtiin lopulta kesän 1988 aikana pintatyönä.²²⁹ Kesäkuussa 1988 on todettu, että pistorasiat olivat paikoillaan ja sähkötyöt olivat lähes valmiit lukuun ottamatta keittiötä ja sosiaalitalaa.²³⁰

Päärakennukseen asennettiin uusia sähkövalaisimia.

225 Peippo 14.4.1983, 2. MV RHO.

226 Lounatvuori & Kaila 8.11.1983, 1. MV RHO.

227 Suominen 21.5.1985, 1. MV RHO.

228 Ivars 12.1.1988, 1. MV RHO.

229 Jalonen & Kuusisto 11.5.1988, 1–2. MV RHO.

230 Jalonen & Peippo 7.6.1988, 1. MV RHO.

Ovet

Päärakennuksessa on eri aikakausilta peräisin olevia sisäovia ja vuorilistoja. Osa oviaukoista on alkuperäisiä, osa on tehty myöhemmin tai otettu pois käytöstä.

Irma Lounatvuori inventoi ovia ja niiden listoja jo vuonna 1966. Hän jakoi ovien vuorilaudat profiloinnin mukaan tyyppeihin A, B, C ja D. Sisäovet hän jakoi neljään eri tyyppiin:

- Tyyppi 1: täysranskalainen, 5-peilinen (4 pystysuoraa peiliä ja keskellä 1 vaakasuora peili). Tyypin 1 ovet olivat peräisin vuoden 1911 korjauksesta.
- Tyyppi 2: ovi 3-peilinen. Ylä- ja alapeilit täysranskalaiset, keskiyeili puoliranskalainen.
- Tyyppi 3: täysranskalainen, 3-peilinen ovi. Peilien kulmat pyöreästi sisäänpäin koverretut.
- Tyyppi 4: empireovi. 2-peilinen, peilit ranskalaiset. Peilien välissä 8 pystysuoraa uraa.²³¹

Vuosien 1978–1989 restauroinnin yhteydessä Lounatvuori kirjasi ovi- ja vuorilautatyypit päärakennuksen pohjapiirustukseen ja käytti ovityypeistä nimityksiä D1, D2, D3 ja D4 sekä vuorilautatyypeistä nimityksiä F1, F2, F3, F4 ja F5. Yhdessä Panu Kailan kanssa he kirjasiivat tietoja ovista myös vuosien 1978–1988 aikana tehtyihin huonekohtaisiin dokumentointeihin.

Lounatvuori ja Kaila ohjeistivat

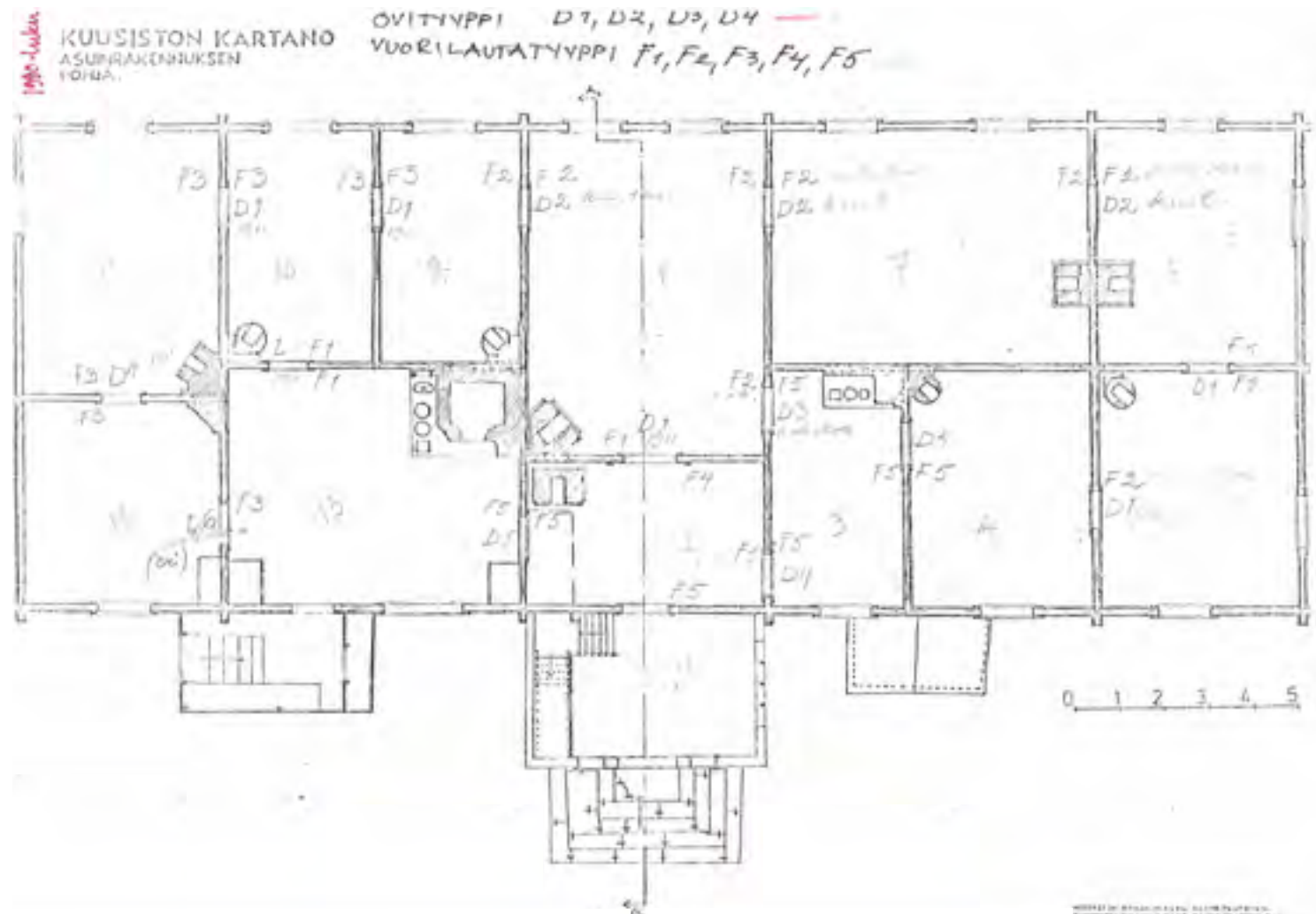
231 Lounatvuori 1966, 5–6. MV.

marraskuussa 1983, että kaikki ovet listoineen maalattaisiin vaalealla öljy-maalilla.²³²

Vuonna 1987 konservaattori Harri Dahlström kirjoitti: ”Miltei kaikki ovet ovat olleet alun perin harmaita. Niissä riittänee tavanomaiset toimenpiteet, so. uudelleenmaalaus. Ainoa ovi, jonka alkuperäisen maalipinnan esiinottoa voisi ehkä harkita, on h12 ja h13 välinen ovi. Katso värimallit.”²³³

Ovien vuorilistat irrotettiin seinien pinnoitustöiden ajaksi. Ovet kunnostettiin ja maalattiin. Vuonna 1988 käsittelyohjeita täsmennettiin: kaikki ovet tuli puhdistaa irtoavasta maalista ennen maalausta.²³⁴

Ovi- ja vuorilautatyypit

Irma Lounatvuori laati 1980-luvulla päärakennuksen ovi- ja vuorilautatyyppien dokumentoinnin. Osa ovista on eri ajalta kuin vuorilistat. MV RHO.

232 Lounatvuori & Kaila 8.11.1983, 1. MV RHO.

233 Dahlström 1987, 4. MV.

234 Ivars 7.4.1988, 1. MV RHO.

Yhteenveto sisätilojen restaurointitoista

Huone 9: Seinistä poistettiin vanhat levyt ja tapetit, hirren päällä oleva vanha rappaus jätettiin. Seinät koolattiin, levytettiin ja niihin kiinnitettiin pinkopahvit, jotka maalattiin. Listat uusittiin. Korkkimatto poistettiin, vanha lautalattia maalattiin. Kattopaperi poistettiin, vanha kattolaudoitusta maalattiin. Uuni maalattiin. Ovet kunnostettiin.

Huone 10: Listat irrotettiin. Seinistä poistettiin vanhat levyt ja tapetit, seinät koolattiin ja levytettiin, levyihin kiinnitettiin pinkopahvi, joka maalattiin. Vanhat lattiapinnat poistettiin, tehtiin uusi lautalattia. Jalkalistat saatettiin uusia. Kattopaperit otettiin talteen, kattolaudoitusta maalattiin, vanhat kattolistat palautettiin paikoilleen. Uuni maalattiin. Ovet kunnostettiin.

Huone 11: Listat irrotettiin. Seinistä poistettiin vanhat levyt ja tapetit, seinät koolattiin ja levytettiin, levyihin kiinnitettiin pinkopahvi, joka maalattiin. Lattialaudoitusta ja -listat uusittiin. Kattopaperi poistettiin, kattolaudoitusta ja vanhat kattolistat maalattiin. Uuni maalattiin, ovet kunnostettiin.

Huone 12: Komerot purettiin. Seinät koolattiin ja levytettiin.

Huone 13, keittiö: Komerot ja tiskipöytä purettiin. Seinäpahvit poistettiin. Ponttilautapaneeli täydennettiin pihanpuoleiselle seinälle. Seinien yläosaan laitettiin mahdollisesti levyt ja pahvi, joka maalattiin. Lattiavasot kunnostettiin, lattialaudoitusta uusittiin. Katon Halltex-levyt poistettiin, kattolaudoitusta ja kattolistat maalattiin. Hella puhdistettiin ja valkaisu. Ovet kunnostettiin. Ikkuna-aukkoa kavennettiin ikkunaa uudistettaessa.

Huone 8, ruokasali: Katto korjattiin uusimalla osa laudoituksesta. Kattolistat uusittiin. Katto ja listat maalattiin. Rintapaneelilista ja tapettinäytteet otettiin talteen (seiniin on voitu jättää tapettifragmentteja). Seinät levytettiin, paperoitiin ja maalattiin. Uusi lattia purettiin loppuun. Vanhat laudat asetettiin paikoilleen ja maalattiin kehyksineen. Uuni puhdistettiin ja maalattiin. Ovet kunnostettiin.

Huone 7, salonki eli sali: Seinäta-petit poistettiin. Seiniin pingotettiin mahdollisesti pellavakangas, johon kiinnitettiin makulatuuri-paperi. Seinät maalattiin liimamaalilla. Kattopahvitus poistettiin. Kattopalkin loveukset paikattiin, katto ja lattia maalattiin. Ovet kunnostettiin.

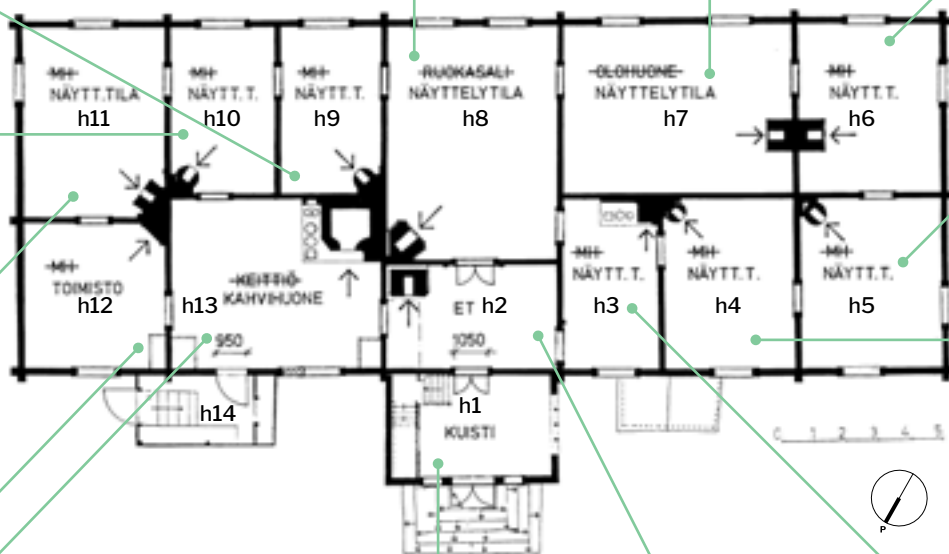
Huone 6: Seinäta-petit irrotettiin, hirsien päälle saatettiin pingottaa pellavakangas ja makulatuuri-paperi, joka maalattiin (listat irrotettiin). Kattopahvi poistettiin, lautakatto ja kattolistat maalattiin. Aina-kin osa jalkalistoista uusittiin ja maalattiin. Uunin lohkeamat konservoitiin.

Huone 5: Seiniin kiinnitettiin levyt rappauksen tasoittamiseksi (listat irrotettu ennen levytystä, alle jätettiin rappaus ja ainakin paikoin tapetteja). Levyt päällystettiin pinkopahveilla, jotka maalattiin. Kattopahvi poistettiin. Korkkimatto poistettiin. Katto, kattolista, lattia ja jalkalista maalattiin.

Huone 4: Uunin edessä sijainnut hella purettiin. Uuni paikattiin ja siihen hankittiin suuluukut. Huonetta 5 vastaan ollut, umpeen pantu ovi poistettiin karmeineen ja vanha oviaukko levytettiin. Seinät päällystettiin mahdollisesti pellavakankaalla pinkopahvin sijaan ja maalattiin. Ulkoseinällä oleva puinen puolipaneeli kunnostettiin ja maalattiin. Kattopahvitus poistettiin ja kattolaudoitusta uusittiin vuotokohdasta. Lautakatto, lattia ja listat maalattiin.

Huone 3: Hella purettiin. Hormi ja seinät rapattiin savilaastilla ja maalattiin. Lattialaudoitusta uusittiin puretun hellan alueelta. Osa jalkalistoista uusittiin. Lattia ja jalkalistat maalattiin. Katon kosteusvauriot korjattiin. Katosta poistettiin paperi, vaurioituneita lautoja uusittiin. Katto ja kattolistat maalattiin.

Kaavion pohjana on käytetty Panu Kailan laatimaa pohjapiirustusta, jota käytettiin rakennuslupaa varten 28.6.1989. Kuvankäsittely: Livady.

Huone 1, kuisti: Seinien tapettikerrokset poistettiin ja alla oleva tumma roiskemaalau puhdistettiin ja konservoitiin. Tämä yleisestä linjasta poikkeaminen tehtiin etupäässä käytännön syistä. Entistetty kuistitila on myös eräänlainen käyntikortti kartanoon. Lattia maalattiin. Sisäkatosta poistettiin vaneri ja alta paljastuneet palkit ja laudat maalattiin. Ullakon porras seinäkäsittelyineen jätettiin ennalleen. Ulko-oven viereiset alkuperäiset ikkunat kunnostettiin, niitä ei uusittu.

Huone 2, eteinen: Vuonna 1983 suunniteltiin, että vanhat tapettikerrokset jätettäisiin eteisen seiniin ja peitettäisiin pinkopahvilla, mutta lopulta tapetit poistettiin ja seiniin pingotettiin pellavakankaat ja niihin kiinnitettiin makulatuuri-paperit, jotka maalattiin vanhimman sävyn mukaan rosaksi. Lattia maalattiin. Kattopaperi poistettiin, lautakatto ja kattolistat maalattiin.

H1 pääkuisti

Huoneen aiemmat vaiheet

Päärakennuksessa ei alun perin ollut kuisteja. Pääkuistin h1 rakentamisen tarkka ajankohta ei ole tiedossa. Irma Lounatvuoren tutkimusten mukaan se on rakennettu eteisen h2 eteen joko eversti August Fredrik Palmfeltin aikana aivan 1800-luvun alussa (ennen vuotta 1810)²³⁵ tai vaihtoehtoisesti ruotujakolaitoksen lakkauttamisen jälkeen 1810-luvulla everstinna Wilhelmina Palmfeltin aikana 1810–1816.²³⁶ Katselmusten perusteella tiedetään kuitenkin, että kuisti oli olemassa vuonna 1840.

Umpikuistin seinät tehtiin rankarakenteisina ja laudoitettiin molemmin puolin. Vanha kaksilehtinen ulko-ovi ja sen yläpuolinen vaakasuuntainen, kuusiruutuinen kamanaukkuna on kuistin rakentamisen yhteydessä siirretty eteisen luoteisseinän oviaukosta nykyiselle paikalleen kuistin luoteissivulle.²³⁷ Ovi

ja kamanaukkuna ovat vuosien 1755–1756 muutosvaiheesta. Eteisen oviaukkoa kavennettiin, kun parioven paikalle asennettiin yksilehtinen ovi.

Ulko-oven molemmin puolin tehtiin ikkunat, joissa on saattanut olla alun perin enemmän kuin kaksi ruutua. Kuistin lounaissivuun tehtiin suurempi ikkuna.

Kuistin koillissivuun tehtiin lautaseinäinen porraskomero ja itänurkkaan porras, jonka välitasanteen jälkeen vasemmanpuoleisesta porrassyöksystä nouseaan pääkuistin yläpuoliseen tilaan ja välitasanteen oikeanpuoleisen oven takaa päärakennuksen isolle ullakolle. Kuistin hirsiseinät verhoiltiin sisäpuolelta pystysuuntaisella ponttilaudoituksella, joka koristeltiin roiskemaalauksin. Kuistin lattia ja katto laudoitettiin.

Kuistin seinäpintoihin on myöhemmin kiinnitetty paperitapetteja ja kattoon vanerilevyt.

Vuoden 1966 inventoinnissa Lounatvuori kirjoittaa kuistista näin: ”Ulko-ovi sisäänpäin aukeava pariovi. Kolmella uralla rihlattua vuorilautaa. Oven päällä 6-ruutuinen ikkuna. Ovi eteiseen 2-peilinen, 4-ruutuinen ovi. Ulko-oven molemmin puolin 2-ruutuiset ikkunat, 3 uralla rihlatut vuorilaudat. [...] Länteen (po. lounaaseen) 6-ruutuinen ikkuna: alhaalla 4 ruutua, ylhäällä keskellä 2 ruutua. Vuorilauta kiertää koko ikkunaa. Ovi ullakon portaisiin yksinkertainen levyovi. [...] Lattia leveä

Pääkuistin ulko-ovi vuonna 1966. Ovesta on suuret saranat ja vaakasuorat tuet. Oven sivuilla olevissa kaksiruutuisissa ikkunoissa on rihlatut vuorilaudat. Kuva: Elias Härö / MV.

lankkulattia. Katto peitetty vanerilla (melko äskettäin), alla ollut palkkikatto. Palkit taloon nähden poikittaissuunnassa. Ullakon portaitten alla lautaseinäinen komero, jonne johtaa lautaovi. Oven vaakasuorissa tuissa puunaulat. [...] Portaan alustan seinä ja ovi maalattu roiskemaalauksin. [...] Nykyisellään koko seinä ovineen tapetoitu.”²³⁸

Ovi pääkuistilta eteiseen. Tämän oven paikalla on sijainnut 1800-luvun alkupuolelle asti ulko-ovi. Kolmipeilisen oven ylimpään peillin on laitettu lasi. Vasemmalla näkyy vintille johtava porras. Kuva: Elias Härö 1966 / MV.

235 Lounatvuori 1987, 4. MV RHO.

236 Lounatvuori 1997, 11. MV RHO.

237 Lounatvuori 1987, 4. MV RHO.

238 Lounatvuori 1966, 15. MV.

LOUNATVUOREN JA KAILAN HUONEDOKUMENTOINTI 1978–1988. MV RHO

Huone 1

Seinät: Seinät konservoitu 1987. Tapettinäytteet Kuusistossa

Ovet ja ovilistat:

- h2 ovi leveä kustavilainen, rokokooaranat, väritutkimus tekeillä 1987, ovilistat F5
- ulko-ovi, pariovi, ovilistat F5

Ikkunat: ulko-oven päällä vaakasuuntainen ennen kuistia olleen oven ikkuna, alkuperäinen vuorilista. Huom. ainoa säilynyt ikkunavuorilista. Ikkunat vajassa.

Katto: lautakatto, palkit, paperi

Restaurointityöt 1978–1989

Lounatvuori ja Kaila avasivat vuonna 1978 eteisen oviaukon sivuja ja kirjoittivat tutkimuksistaan näin: "[...] papereiden mukaan näyttää siltä, että nykyinen kuistin ulko-ovi yläikkunoinen olisi myös alkuperäinen. Eteisen ulko-oviaukko otettiin esille, ja se on ollut nykyistä suurempi, eli tämän kuistin ulko-oven mittainen.”²³⁹

Kaila tutki lokakuussa 1978 kuistin alapohjaa ja siirsi pääoven sivulla ja yläpuolella olleet ikkunat restaurointitöiden ajaksi turvaan: ”Kuistin komeron lattiaan oli tehty siisti luukku. Alustassa näkyi alkuperäisen portaan paikalla kivikasa, ylin askelma (tasainen mutta ei siististi hakattu kivi) oli paikallaan mutta sivukivet puuttuivat. Kalastin vähän rautasia, pullon ja tiilenkappaleita ylös kuistin alla ryömiessäni. Porras pitää joskus kuvata. Kuistin oven viereiset kiemurakulmarautaiset ikkunat sekä oven yläikkuna irrotettiin talteen, etteivät ne pääse viime hetkellä särkymään. Tilalle pantiin levyt aukkojen tukkeeksi, kauniin siniset.”²⁴⁰

Huhtikuussa 1983 sovittiin, että kuistien ikkunat korjattaisiin ja entisöitäisiin.²⁴¹ Marraskuussa 1983 Lounatvuori ja Kaila suunnittelivat pääkuistin osalta seuraavanlaisia toimenpiteitä: ”Huone 1, kuisti: Tapettikerrokset poistetaan ja alla oleva tumma roiskemaalaus puhdistetaan ja konservoidaan. Tämä yleisestä linjasta poikkeaminen tehdään etupäässä käytän-

²³⁹ Kaila & Lounatvuori 28.9.1978, 1. MV.

²⁴⁰ Kaila 12.–13.10.1978, 1. MV.

²⁴¹ Peippo 14.4.1983, 2. MV RHO.

Pääkuistin seinille eri aikoina lisätyt tapetit poistettiin ja alta paljastunut seinien roiskemaalaus konservoitiin vuonna 1987. Katosta poistettiin vanerit ja porrasaukosta levyovi. Vanha lautakatto ja lankkulattia maalattiin. Kuva on toukokuulta 2022.

nön syistä. Entistetty kuistitila on myös eräänlainen käyntikortti kartanoon. Lattia maalataan, katto (vaneri) poistetaan ja maalataan. Ullakon porras seinäkäsitteilyneen jätetään ennalleen. Myöhemmin päätetään myös, mitä tehdään alkuperäisille ulko-oven vieressä ja yllä oleville ikkunoille: pannaanko alkuperäiset paikoilleen vai museoesineinä talteen.”²⁴²

PÄÄKUISTIN SEINIEN JA SISÄKATON KONSERVOINTI 1987

Kesällä ja syksyllä 1987 konservaattori Harri Dahlström tutki ja konservoi pää-

kuistin seiniä ja sisäkatto.

Kuistin seinistä irrotettiin kymmenkunta tapettikerrosta, jotka tallennettiin päärakennuksen vintille.²⁴³ Tapettien irrottamista hankaloitti se, että eri tapettikerroksia oli välillä suoristettu nupikiinnityksillä ja nupien irrottami-

²⁴³ Museovirastolle näytteitä ei ollut tallennettu eikä niitä ole Museoviraston tapettitietokannassa. Restart Oy on vuosien 2022–2023 aikana tutkinut Kuusiston vintille tallennetut fragmentit. Seinien roiskepintamaalauksen päällä oli ollut yhteensä 12 eri tapettikerrosta. Restartin tutkimuksen jälkeen tapettinäytteet luovutettiin Museovirastolle. Restart Oy 23.3.2023. Sk BEM.

²⁴² Lounatvuori & Kaila 8.11.1983, 1. MV RHO.

nen oli aikaavievää.²⁴⁴

Pääkuistin ja eteisen välisen oven yläpuolisesta poikkiparrusta poistettiin pahvit ja sen yläpuolelta laudat ja täytteet. Kaikki poistetut pahvit, tapetit, täytteet ja muut tallennettiin ullakolle. Ainoastaan ensimmäiset tapetoinnit, sinivalkoiset tapettiarkit, tallennettiin kamarin h12 hyllylle.²⁴⁵

Tapettkerrostojen alta paljastunut öljymaalilla tehty roiskemaalaukseen konservoitiin. Vanhan maalauksen pinnassa oli pölyä, likaa, erilaisia homeita, liimamaalia, myöhempiä öljymaalitahroja, rasvaa, ullakolta valuneita tuntemattomia aineita ja muuta. Dahlström suoritti ensin mekaanisen kuivapuhdistuksen ja tämän jälkeen nestemäisen puhdistuksen.²⁴⁶

Kuistin väliooven oikeanpuoleinen seinä oli nurkan vierestä pahoin lahonnut, sillä kuistin ullakon katto oli vuotanut. Puuaineista oli paikoin jäljellä vain yhden millimetrin verran ja sekin oli irtoilevaa. Laudat impregnoitiin injektioruiskulla laudoituksessa olevien vanhojen reikien läpi. Tutkimuspuuhissa hajonnut lauta paikattiin ja retusoiitiin.²⁴⁷

Väliooven yläpuolinen poikkiparru

244 Dahlström 1987, 1. MV.

245 Dahlström 1987, 1. MV.

246 Nestemäisessä puhdistuksessa käytettiin veden lisäksi Ageponia (Agfa), white spiritiä, teknistä asetonia, metyleenikloridia (Nitromors) ja Sinolia. Suojausaineena käytettiin Vibert-retussivernissaa. Dahlström 1987, 1. MV.

247 Impregnointiaineeksi valittiin Paraloid B 72 ja sen liuotteksi asetonia. Dahlström 1987, 2–3. MV.

oli maalattu liimamaalilla valkoiseksi. Liimamaalin alta paljastui samanlainen roiskemaalaukseen kuin seinissä. Liimamaalia poistettiin niin paljon kuin kyettiin ja parruun siveltiin Vibert-retussivernissaa, jonka kiilto vaimennettiin matalla akryylivernissalla.²⁴⁸

Myös ullakon portaan seinä ja ovi käsiteltiin samoin kuin kuistin muutkin seinäpinnat.²⁴⁹

Retusointimaalina käytettiin Rowneyn akryylivärejä. Retusointiväriä tehtiin vain muutamaa oleelliseen kohtaan. Sävy valittiin mahdollisimman läheltä originaalia. Liian vaaleat retusoinnit olisivat näin laajalta ja tummalta pinnalta nousseet esiin. Dahlströmin mukaan alkuperäinen roiskemaalaukseen lienee ollut vaaleanharmaalla pohjalla mustia ja valkeita roiskeita. Öljyväri oli kuitenkin kellastunut ja tummunut oltuaan kymmeniä vuosia tapettien peittämänä.²⁵⁰

KUISTIN MUUT RESTAUROINTITYÖT

Kuistin sisäkatosta poistettiin vanerit, vanhojen palkkien kolot paikattiin ja vanha kattolaudoitusta liimamaalattiin valkoiseksi.²⁵¹ Vanha laudalattia maalattiin.

Pihavaja siivottiin kesällä 1988 ja kadoksissa olleet, restaurointitöiden ajaksi turvaan siirretyt kuistin luoteissivun ikkunat löytyivät sieltä. Ikkunoiden

248 Dahlström 1987, 2–3. MV.

249 Dahlström 1987, 3. MV.

250 Dahlström 1987, 3. MV.

251 Ivars 14.12.1987, 1. MV RHO.

heloitusta uusittiin, sillä pari ikkunapoka oli jo lähes tipahtanut.²⁵² Lounatuori huomioi, että oven yläpuolisessa ikkunassa oli ainoa säilynyt alkuperäinen ikkunavuorilista.²⁵³ Kunnostuksen jälkeen ulko-oven sivuilla ja yläpuolella olleet ikkunat asennettiin takaisin paikoilleen.²⁵⁴

Kuistin lounaissivun isoa ikkunaa on vähintään kunnostettu 1980-luvulla, lisäksi osia siitä on voitu uusia.

Kuistin ja eteisen välisestä leveästä kustavilaisesta ovesta tehtiin väritutkimus. Ovesta on rokokootyyliset sarnat.²⁵⁵ Ulko-oven lukitus uusittiin.²⁵⁶

Pääkuistin lounaissivun ikkunassa on neljä puitetta, joista keskimmäiset ovat kaksiruutuisia ja sivuilla olevat yksiruutuisia.

Kuistin seinäautojen konservoitua roiskemaalaukseen ja yksityiskohta luoteissivun 1800-luvun alkupuolen ikkunasta.

252 Ivars & Lounatuori 18.7.1988, 2. MV RHO.

253 Lounatuori & Kaila 1978–1988. MV.

254 Ivars 12.1.1988, 1–2. MV RHO.

255 Lounatuori & Kaila 1978–1988. MV.

256 Ivars & Lounatuori 18.7.1988, 2. MV RHO.

Pääkuistin porras

Portaan aiemmat vaiheet

Aikavälillä 1800–1840 rakennetun pääkuistin h1 koillissivuun tehtiin kaksisyöksyinen L-porras, jonka ensimmäinen kaiteeton syöksy lähtee kuistin itänurkasta. Porrasaskelmat ovat paksua lankkua. Portaaseen tehtiin pontatuista lankuista välitasanne, ja sen vasemmalle puolelle pääkuistin yläpuoliseen tilaan johtava porrassyöksy. Portaassa ei alun perin ollut kaidetta. Portaan takaseinän eli kuistin koillisen puoleisen hirsiseinän sisäpuoli laudoitettiin kierrätyslau-doilla. Välitasanteen oikealle puolelle tehtiin lautaovi, jonka taakse tehtiin ullakolle nouseva porras. Ullakon ovi ja kuistin ullakolle johtavan portaan seinä kuvioitiin roiskemaalauksin.

Jossain vaiheessa portaan seiniin on kiinnitetty paperitapetit, jotka poistettiin mahdollisesti viimeistään 1960-luvulla.

Vuoden 1966 inventoinnissa Lounat-vuori on maininnut portaasta, että ”*por-taiden aluslaudoitus vanha, porrastasanne ollut avoin. Aukko suljettu ja varustettu*

Portaan ensimmäisessä osassa on viisi askelmaa. Välitasanteen oikealla puolella on ullakonportaan ovi, vasemmalla kuistin vintille johtava porrassyöksy.

*levyovella nykyisen omistajan (Palinin) ai-kana. [...] Takaseinä vanhaa pystylautaa. Tämä laudoitus jonkin verran irti hirsiseinästä. Seinässä ja ovessa kelta-musta roiskemaalaus.*²⁵⁷

Restaurointityöt 1978–1989

1980-luvulla portaasta poistettiin 1900-luvulla Palinin omistuksen aikana lisätty levyovi. Portaan sisäkattona ole-vaa vesikaton aluslaudoitusta uusittiin. Isolle ullakolle johtavan portaan ovea konservoitiin ja lukitus uusittiin.

²⁵⁷ Lounatvuori 1966, 15. MV.

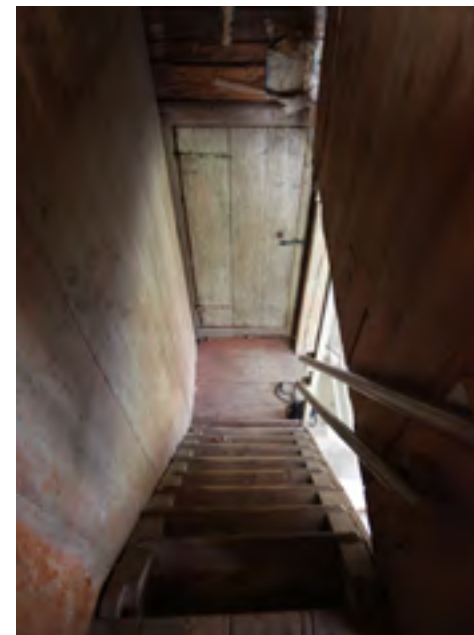

Pääkuistin vintille nouseva porras on säilynyt alkuperäisessä 1800-luvun alkupuolen asussa. Oikealla roiskemaalattu ulkoseinä. Portaan kaiteet ja tolppa ovat 2000-luvulta.

Pääkuistin portaan koillisseinän yläosassa on vanhojen tapettien riekaleita.

Portaan kaakkoissivu on entistä ulkoseinää (1738), jossa näkyy punamultaa ja tapettia.

Näkymä pääkuistin portaan ylätasanteelta kohti ullakon portaan roiskemaalattua lauta-ovea toukokuussa 2022.

Pääkuistin yläpuolinen tila

Tämän alueen
vintti

Huoneen aiemmat vaiheet

Pääkuistin yläpuolinen tila on tehty kuistin rakentamisen yhteydessä, joskus aikavälillä 1800–1840. Kuistin vintin kaakon puoleinen seinä on vanhaa ulkoseinää ja sen pystysuuntainen punamullattu lautaverhoilu on 1700-luvulta. Muut seinät verhoiltiin sisäpuolelta pystysuuntaisella ponttilaudoituksella, josta osa saattoi olla kierrätettyä. Koillisseinään tehtiin lautaovi, jonka kautta vintille kuljettiin kuistin portaasta. Luoteisseinään, pääoven yläpuolelle tehtiin yläosastaan kaareva moniruutui- nen ikkuna. Kuistiin tehtiin harjakatto, jonka aluslaudoitus muodostivat kuistin vintin sisäkaton. Myös kattotuolit jäivät näkyviin. Huoneeseen tehtiin lautalat- tia. Tilaa on saatettu käyttää kesähuo- neena tai varastona.

Jossain vaiheessa seinät on päälly- setty paperitapeteilla, mutta ne on pois- tettu mahdollisesti jo ennen restauroin- titöitä. Tilaa ei ole mainittu vuoden 1966 inventoinnissa.

Pääkuistin yläpuolinen tila toukokuussa 2022. Vasemmalla näkyy kuistin portaan oviaukko.

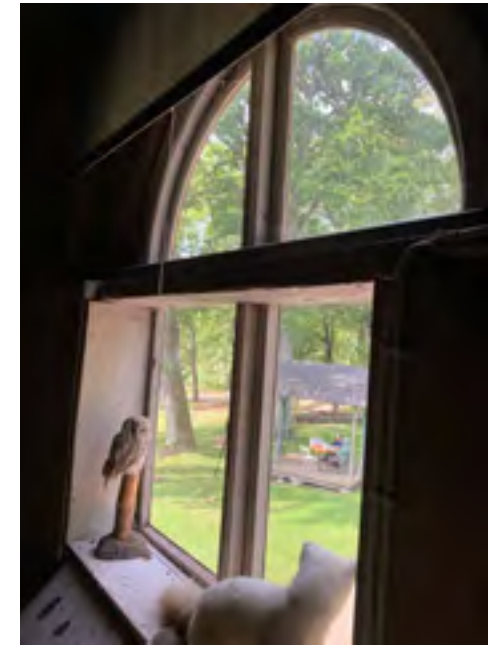
Restaurointityöt 1978–1989

1980-luvulla uusittiin osa kuistin vesika- ton aluslaudoituksesta ja kattotuoleista samalla kun kuistin harjakattoon tehtiin lautakate.

Ikkuna-aukko ja mahdollisesti myös huoneen puolella väli vaakakarmien tasossa oleva tukilankku ovat alkupe- räisiä, mutta ikkunassa on voinut olla alun perin erilainen puitejako. Ikkuna- puitteet on saatettu uusia esimerkiksi jo vuonna 1911, ja samalla puitejakoa olisi yksinkertaistettu. 1980-luvulla ikkunan karmia on saatettu ainakin osittain uusia ja puitteita on mahdollisesti kun- nostettu.

Pääkuistin vintin kaakkoissivu on entistä ul- koseinää, jossa on vanhaa lautaverhoilua sekä poistettujen tapettien paloja.

Pääkuistin vintin ikkunassa on eriaikaisia osia.

Pääkuistin vintin ikkuna on Panu Kailan mu- kaan saattanut olla alun perin puitejaoltaan tämnäköinen. Kaila 27.3.1982 / MV RHO.

H2 eteinen

Huoneen aiemmat vaiheet

Eteinen h2 on ollut alun perin nykyistä suurempi ja sen luoteissivulla on ollut rakennuksen ainoa ulko-ovi. Ullakolle on noustu eteisen sivulla sijainneen portaan kautta. Vuoden 1738 rekonstruktio- ja korjaustyöskentässä porrasta on jätetty kokonaan esittämättä.

Vuosien 1755–1756 aikana eteisen kaakkoisena on siirretty nykyiselle paikalleen, lähemmäs luoteissivua, kun keittiö siirrettiin nykyiselle paikalleen. Myös ulko-ovi on uusittu tällöin ja sen yläpuolelle tehtiin vaakasuuntainen, kuusiruutuinen kamaikkuna. Sisäkattoon on tehty palkkien alapuolelle sileä laudoitus.

Aikavälillä 1797–1810 on siirretty eteisen ja kamarin h3 välisen oven paikkaa.²⁵⁸

1800-luvun alkupuolella, mahdollisesti 1810-luvulla eteisen luoteispuolelle rakennettiin pääkuisti h1, jolloin vuosien

1756 ulko-ovi ja kamaikkuna siirrettiin kuistin luoteissivulle. Eteisen ja kuistin välistä oviaukkoa pienennettiin ja siihen laitettiin yksilehtinen ovi. Eteisessä sijainnut ullakonporras purettiin ja sen paikalle muurattiin nykyinen kakluuni.

Eteisen ja ruokasalin h8 välinen ovi on uusittu vuonna 1911.²⁵⁹

Vuoden 1966 inventoinnissa eteisestä on kirjoitettu näin: ”Uuni: suuri suora-kulmainen tiililaattauuni, jonka kulmat viistottu. Jalkalista: tavallista korkeampi lista, 24,5 cm. Seinät: tapetit. Salin (tarkoitetaan ruokasalia h8) oven molemmin puolin seinässä tukihirret. Jalkalista kiertää näitä hirsä muodostaen jalustan. Katto: valkeaksi maalatulla pahvilla peitetty. Katopahvi peittää myös osan seinää. Lattia: leveistä lankuista tehty lattia, oksan kohdat kuluneet koholle.”²⁶⁰

Restaurointityöt 1978–1989

Kaila ja Lounatvuori tutkivat eteistä syyskuussa 1978: ”Eteisestä ei löytynyt ullakon portaan jälkiä vielä. Sen sijaan H 3:een johtava ovi on siirretty ulkoseinää kohti myöhemmin, alkuaan ovi on ollut ”filissä”. Oven ylänurkan oikealla puolella on kyllä joku paikkaus.”²⁶¹

Eteisen ja kamarin h3 välinen empireovi. Kuva: P. O. Welin 1966 / MV.

258 Lounatvuori 1987, 4. MV RHO.

259 Lounatvuori 1966, 14. MV.

260 Lounatvuori 1966, 14. MV.

261 Kaila & Lounatvuori 28.9.1978, 1. MV.

Eteisen kaakeliuuni vuonna 1978. Uuni on 1800-luvun alkupuolelta. Oviaukosta näkyy keittiö h13. Kuva: P. O. Welin / MV.

Kattolaudoituksessa on uunin päällä paikkapaloja, joiden kohdalla on voinut olla vanhan ullakonportaan aukko. Keittiön ovi on vuoden 1731 mallikirjan mukainen barokkiovi. Kuva on syyskuulta 2023.

Eteisen ja keittiön välisen barokkioven koristeellinen sarana.

Uunin takana on hirsiseinässä vielä kiinni vanhojen tapettien palasia.

Eteinen helmikuussa 1988. Seinistä on poistettu kaikki vanhat paperit ja tapetoinnit. Eteisen ja pääkuistin h1 välisen oven paikalla on sijainnut alun perin kaksilehtinen ulko-ovi. Oviaukkoa on kavennettu ja madallettu pääkuistin rakentamisen yhteydessä 1800-luvun alkupuolella, kun ovi ja sen yläikkuna siirrettiin kuistiin. Vasemmanpuoleisesta oviaukosta näkyy kamari h3. Kuva: P. O. Welin / MV.

huone	huoneen nimi	huoneen kuva
1	Ullakon portaat	
2	Ullakon portaat	
3	Ullakon portaat	
4	Ullakon portaat	
5	Ullakon portaat	
6	Ullakon portaat	
7	Ullakon portaat	
8	Ullakon portaat	
9	Ullakon portaat	
10	Ullakon portaat	
11	Ullakon portaat	
12	Ullakon portaat	
13	Ullakon portaat	
14	Ullakon portaat	
15	Ullakon portaat	
16	Ullakon portaat	
17	Ullakon portaat	
18	Ullakon portaat	
19	Ullakon portaat	
20	Ullakon portaat	
21	Ullakon portaat	
22	Ullakon portaat	
23	Ullakon portaat	
24	Ullakon portaat	
25	Ullakon portaat	
26	Ullakon portaat	
27	Ullakon portaat	
28	Ullakon portaat	
29	Ullakon portaat	
30	Ullakon portaat	
31	Ullakon portaat	
32	Ullakon portaat	
33	Ullakon portaat	
34	Ullakon portaat	
35	Ullakon portaat	
36	Ullakon portaat	
37	Ullakon portaat	
38	Ullakon portaat	
39	Ullakon portaat	
40	Ullakon portaat	
41	Ullakon portaat	
42	Ullakon portaat	
43	Ullakon portaat	
44	Ullakon portaat	
45	Ullakon portaat	
46	Ullakon portaat	
47	Ullakon portaat	
48	Ullakon portaat	
49	Ullakon portaat	
50	Ullakon portaat	
51	Ullakon portaat	
52	Ullakon portaat	
53	Ullakon portaat	
54	Ullakon portaat	
55	Ullakon portaat	
56	Ullakon portaat	
57	Ullakon portaat	
58	Ullakon portaat	
59	Ullakon portaat	
60	Ullakon portaat	
61	Ullakon portaat	
62	Ullakon portaat	
63	Ullakon portaat	
64	Ullakon portaat	
65	Ullakon portaat	
66	Ullakon portaat	
67	Ullakon portaat	
68	Ullakon portaat	
69	Ullakon portaat	
70	Ullakon portaat	
71	Ullakon portaat	
72	Ullakon portaat	
73	Ullakon portaat	
74	Ullakon portaat	
75	Ullakon portaat	
76	Ullakon portaat	
77	Ullakon portaat	
78	Ullakon portaat	
79	Ullakon portaat	
80	Ullakon portaat	
81	Ullakon portaat	
82	Ullakon portaat	
83	Ullakon portaat	
84	Ullakon portaat	
85	Ullakon portaat	
86	Ullakon portaat	
87	Ullakon portaat	
88	Ullakon portaat	
89	Ullakon portaat	
90	Ullakon portaat	
91	Ullakon portaat	
92	Ullakon portaat	
93	Ullakon portaat	
94	Ullakon portaat	
95	Ullakon portaat	
96	Ullakon portaat	
97	Ullakon portaat	
98	Ullakon portaat	
99	Ullakon portaat	
100	Ullakon portaat	

Huone 2, eteinen

Lattia: leveä lankku.

Seinät: hirsipinta valkaistu, ensimmäinen paperi rosa, joka myöhemmin maalattu sini-sellä. Tapettinäytteet on viety Museoviraston rakennushistorian osastolle.

Ovet ja ovilistat

- pääkuistiin johtava ovi leveä kustavilaistyylinen, rokokoo-saranat, listat F5 empire
- kamariin h3 johtava ovi D4 empire, rokokoo-saranat, listat F7
- ruokasaliin h8 johtava ovi D pariovi 1911, listat F4
- keittiöön h13 johtava ovi D5 barokkiovi ja saranat, listat F5

Uuni: lasittamaton kaakeliuuni

Katto: lauta, paperi

Muutokset huonetilassa: Alun perin eteisen sivulla on ollut ullakon portaat.

Huone 2, eteinen

1. Vanha oven paikka 55 cm kaakkoisseinästä, 109 cm leveä.

2. Alkuperäinen ulko-oven paikka. Oviaukko ollut 151 cm leveä (vrt. katselmukset: kak-sinkertaiset pariovet). Oviaukon päällä kaksi hirsikertaa korkea ikkuna-aukko. Ovi ja ikkuna (6 ruutua) siirretty kuistille ulko-oveksi.

3. Seinä siirretty paikalleen 1756, oviaukko laajennettu.

4. Hirsipinta maalattu valkeaksi, ensimmäinen paperi rosa, päällä sininen.

5. Ullakon portaan nousu. Porras on ollut komeron paikalla.

Eteinen vuonna 2022 kohti lounasta. Seiniin kiinnitettiin 1980-luvulla pellavakankaat ja paperit, jotka maalattiin roosaksi. Katosta poistettiin paperi. Katto- ja lattialaudoitukset maalattiin.

Seinien restaurointisuunnittelussa oli useampia vaiheita. Eteisen seinien pintakerroksia tutkittaessa havaittiin, että hirsipinta oli valkaistu ja vanhimman paperin ensimmäinen väri oli ollut roosa. Tämän päällä oli useampia tapettikerroksia.²⁶²

Kaila ohjeisti syyskuussa 1986, että eteisesä säilytettäisiin vanha pinko-pahvitus keittiön h13 ja ruokasalin h8 vastaisilla seinillä.²⁶³ Näitä ei kuitenkaan säilytetty.

262 Kaila & Lounatvuori 1978–1988. MV RHO.

263 Kaila 8.9.1986, 1. MV RHO.

Seinähirsien päältä poistettiin lopulta kaikki vanhat pinnoitteet ja tapetit. Tapeteista vietiin näytteet Museoviraston rakennushistorian osastolle. Hirsiseinille pingotettiin pellavakangas. Sen päälle kiinnitetty makulatuuripaperi maalattiin vanhimman sävyn mukaan kesällä 1988 roosaksi.²⁶⁴ Vanha lankkulattia ja jalkalistasat maalattiin. Katosta poistettiin paperi ja vanha kattolauditus sekä kattolistat maalattiin. Kun verrataan vuoden 1978 valokuvaa nykytilanteeseen, vaikuttaa siltä, ettei uunია maalattu.

264 Ivars & Lounatvuori 18.7.1988, 1. MV.

H3 kamari

Huoneen aiemmat vaiheet

Kamari h3 on ollut alun perin osa suurta salia, joka on käsittänyt nykyiset huoneet h3 ja h4 sekä nykyisen salin h7 luoteisosan.²⁶⁵ Ainoastaan huoneen h3 luoteen puoleinen ulkoseinä ja koillisen puoleinen väliseinä ovat alkuperäisiä eli vuodelta 1738 ja alkuperäisellä paikallaan.

Vuosien 1755–1756 muutosvaiheen yhteydessä salin kaakkoisseinää siirrettiin kohti luodetta ja sali jaettiin poikittaisella väliseinällä kahdeksi huoneeksi (h3 ja h4). Tällöin on myös tehty kattopalkkien alle sileä lautakatto, rakennettu tulisija huoneen nurkkaan ja puhkaistu huoneeseen 8 johtava oviaukko, jonka ovi on säilynyt.

Aikavälillä 1791–1797 huone 3 on jaettu pitkittäisellä väliseinällä kahdeksi pieneksi tilaksi: eteiskamariksi ja cancelliksi.

1700- ja 1800-lukujen vaihteessa eteiseen johtavaa ovea on siirretty kohti

ulkoseinää. Alkuaan ovi on ollut "fiilissä".²⁶⁶ Myös huoneiden h3 ja h4 välisen oviaukon paikkaa on siirretty tällöin.

Mahdollisesti 1900-luvun alkupuolella huoneen nurkkaan, entisen uunin paikalle muurattiin liesi. Samoihin aikoihin, kuitenkin ennen vuotta 1927, on myös purettu pitkittäinen 1700- ja 1800-lukujen vaihteessa rakennettu väliseinä ja uusittu lattialauditus.

Vuoden 1966 inventoinnin mukaan hirsiseinien päällä oli kovalevyt ja tapeetit. Eteisen puoleisen hirsiseinän päällä oli kaksi palkkia, jotka eivät ulottuneet kattoon asti. Lautakatto oli pahvitettu. Huoneessa oli uusittu lautalattia ja nurkassa palomuriin muurattu suurehko hella. Ovilistoissa oli kolmella uralla rihlatut laudat.²⁶⁷

Restaurointityöt 1978–1989

Lounatvuori ja Kaila dokumentoivat huonetta rakenneavausten jälkeen vuonna 1978. Seinätapeteista otettiin näytteet talteen Museoviraston Rakennushistorian osastolle. Ulkoseinässä ja huoneen 4 puoleisessa seinässä oli hirsien päällä jäljellä tikutus ja rappaus. Koilliseinässä oli kaksi följaria.²⁶⁸

T-ikkuna vaihdettiin vuonna 1983 kuusiruutuiseksi ikkunaksi. Marraskuussa 1983 päätettiin, että liesi purettaisiin. Katossa oli kosteusvaurioita, jotka korjattaisiin. Jalkalistojen uusimis-

ta harkittiin.²⁶⁹

Hella purettiin joulukuussa 1987.²⁷⁰ Marja Ivars suunnitteli, että hirsiseinät paljastettaisiin ja puretun liedien viereinen hormi rapattaisiin.²⁷¹

Museovirasto tarkisti vuodenvaihteessa 1987–1988 sisätöiden kunnostussuunnitelmaa. Huoneen 3 sisäseinistä poistettaisiin vanhat pinnoitteet, seinät pahvitettaisiin ja tapetoitaisiin suoraan hirren päälle ilman koolausta ja levytystä.²⁷²

Helmikuussa 1988 kamarissa h3 tehtiin kuitenkin savirappauskokeilu 8.6.1803 päivätyin vanhan reseptin mukaan, mutta kokeilu epäonnistui. Rappautapaa vaihdettiin, ja uusi kokeilu tehtiin kesäkuun alkuun mennessä.²⁷³ **Kokeilujen jälkeen** kaikki seinät rapattiin ja maalattiin heinäkuussa 1988.²⁷⁴

Katosta poistettiin paperi ja alta paljastuneen lautakaton kosteusvauriot korjattiin uusimalla ulkoseinän puoleisia lautoja. Laudoitusta ja kattolistat maalattiin liimamaalilla valkoiseksi.

Huoneeseen jätettiin 1900-luvun alkupuolen kapea lautalattia, jonka laudoitusta uusittiin puretun hellan paikalta eli kaakkoissivulta.

Kamarin h3 ja ruokasalin h8 välinen ovi ja oviaukko ovat vuosien 1755–1756 muutosvaiheesta. Ovi on rokokootyylinen (ovityyppi D3) ja siinä on barokkisaranat sekä empirelistat (F5). Kuva: P. O. Welin 1966 / MV.

Ainakin osa jalkalistoista uusittiin. Jalkalistat ovat viistettyä, höyläpintaista lautaa. Listat maalattiin.

Ovet kunnostettiin.

²⁶⁶ Kaila & Lounatvuori 28.9.1978, 1. MV.

²⁶⁷ Lounatvuori 1966, 9. MV RHO.

²⁶⁸ Lounatvuori & Kaila 1978–1988. MV RHO.

²⁶⁹ Lounatvuori & Kaila 8.11.1983, 1. MV RHO.

²⁷⁰ Lounatvuori & Kaila 1978–1988. MV.

²⁷¹ Ivars 14.12.1987, 1. MV RHO.

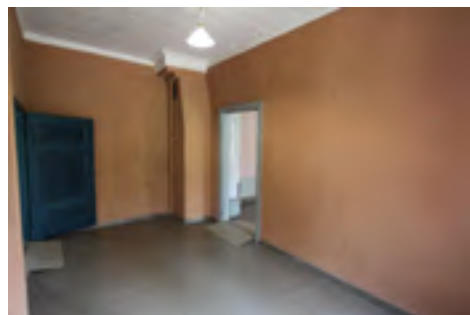
²⁷² Ivars & Kärki 7.1.1988, 1. MV RHO.

²⁷³ Jalonen & Kuusisto 11.5.1988, 1–2. MV RHO; Jalonen & Peippo 7.6.1988, 1. MV RHO. Arkbyroon vuonna 2016 tehdyn inventoinnin mukaan rappaus olisi tehty mahdollisesti levyn päälle (Arkbyroo 2016, 45), mutta levyjen käytöstä ei ole varmuutta.

²⁷⁴ Ivars & Lounatvuori 18.7.1988, 1. MV.

Kamari h3 vuonna 1978. Kulmassa ollut, väliaikaista asumista palvellut liesi purettiin 1980-luvun kunnostustöiden yhteydessä. Vasemmalla näkyy huoneeseen 8 johtava ovi, oikealla huoneeseen 4 johtava ovi. Koillisseinässä oli hirsiseinän päällä kaksi tukipalkkia eli följaria, joista toinen näkyy vasemmalla kuvassa. Katossa oli pahvi. Huoneessa oli lautalattia. Kuva: P. O. Welin / MV.

1980-luvun restauroinnin yhteydessä nurkasta on purettu liesi, hormit ja seinät on rapattu savilaastilla. Puretun hellan ympäriltä on uusittu lattialautoja. Kuva on syyskuulta 2023.

Savirappauskokeilu kamarissa h3 helmikuussa 1988. Kattolaudoitusta on uusittu läheltä ulkoseinää. Ikkuna on uusittu jo vuonna 1983. Kuva: P. O. Welin / MV.

Kamari h3 syyskuussa 2023. Oviaukosta näkyvät kamarit h4 ja h5. Lautakatto on otettu 1980-luvulla paperin alta esiin, kattolaudoitusta on uusittu ikkunapäädyssä, minkä jälkeen katto on maalattu.

LOUNATVUOREN JA KAILAN HUONEDOKUMENTOINTI 1978–1988. MV RHO

Huone 3

Lattia: sekundäärinen lautalattia

Seinät: rappaus hirrellä, kaksi följaria h8 ja h2 vastaisissa seinissä. Tapettinäytteet MV RHO. Rappaus jäljellä kahdella seinällä. Ikkunaseinä ja seinä vasten h4 tikutettu.

Ovet ja ovilistat:

- h2 ovi D4 kustavilainen, rokokoosaranat, listat F5 empire
- h4 D4 kustavilainen, rokokoosaranat, listat F5 empire
- h8 D3 rokokoo, barokkisaranat, listat F5 empire

Uuni: hella purettu joulukuussa 1987

Katto: lauta, valkoinen liimamaali, paikattu joulukuussa 1987

Muutokset huonetilassa: osa alkuperäistä isoa tupaa (1738), sai muotonsa vuonna 1756. Von Essenin aikana (1790–1796) jaettu kahdeksi uunittomaksi tilaksi (väliseinä sittemmin purettu)

H4 kamari

Huoneen aiemmat vaiheet

Kamari h4 on ollut alun perin osa suurta salia, joka on käsittänyt nykyiset huoneet h3 ja h4 sekä nykyisen salin h7 luoteisosan.²⁷⁵ Ainoastaan luoteen puoleinen ulkoseinä ja lounaan puoleinen, kamarin h5 vastainen seinä ovat alkuperäisiä (1738) ja alkuperäisellä paikallaan.

Vuosien 1755–1756 muutosvaiheen yhteydessä salin kaakkoisseinää siirrettiin kohti luodetta, ja sali jaettiin poikittaisella väliseinällä kahdeksi huoneeksi (h3 ja h4). Huonetta 4 käytettiin työhuoneena. Lounaisseinää vasten rakennettiin suoran seinän uuni.

Aikavälillä 1791–1797 lounaan puoleiseen seinään, lähelle etelänurkkaa on tehty oviaukko, josta on päästy huoneen 5 sivuun tällöin rakennettuun garderoibiin. Kattopalkkien alle on tehty sileä lautakatto.

1700- ja 1800-lukujen vaihteessa huoneiden h3 ja h4 välisen oviaukon paikkaa

275 Lounatvuori & Kaila 1978–1988. MV.

Kamari h4 vuonna 1978. Oikealla näkyy seinän sisältä löydetty barokkiovi. Uunin edessä näkyvä pieni hella purettiin restaurointitöiden yhteydessä. Uuusrenessanssityylinen uuni on 1800-luvun lopulta. Katto oli valkean pahvin peittämä. Kuva: P. O. Welin / MV.

on siirretty kaakkoon päin eli poispäin ulkoseinästä.

Viimeistään 1800-luvun lopulla lounaissivun uuni on purettu ja itänurkkaan on rakennettu nykyinen kaakeliuuni.

1900-luvun alussa garderoibi on purettu ja sen oviaukko on suljettu.

Vuoden 1966 inventoinnin mukaan pyöreän valkean kaakeliuunin ylä- ja alavyöhykkeet oli maalattu oliivinvihreällä ja sen eteen oli liitetty pieni hella

(Porin Perhe Maija). Jalkalistana oli 13 cm korkea lauta. Huoneessa oli pituussuuntainen, leveä lautalattia, jossa oli kuusi naulariviä. Katto oli valkean pahvin peittämä, alla oli pituussuuntainen lautakatto. Seinissä oli useampi tapettikerros. Ulkoseinä oli laudoitettu 73 cm:n korkeudelle vaakasuorilla laudoilla. Tämän puolipaneelin yläreuna oli profiloitu.²⁷⁶

276 Lounatvuori 1966, 9. MV.

Restaurointityöt 1978–1989

Elokuussa 1978 lounaisseinän tapetit poistettiin ja nurkasta löytyi umpeen laudoitettu, nelipeilinen barokkiovi, jonka helat oli poistettu. Ovilehti on 1700-luvun alkupuolelta, mahdollisesti vuodelta 1738.²⁷⁷ Ovi ei kuitenkaan ole alkuperäisellä paikallaan, sillä aukko on 1970- ja 1980-luvuilla tehtyjen rakenne-

277 Kaila & Lounatvuori 26.9.1978, 1. MV; Lounatvuori 1987, 3. MV.

tutkimusten mukaan tehty aikaisintaan 1790-luvulla. Ovi oli laitettu aukon täytteeksi 1900-luvun alussa. Tapettien alla oli ulkoseinällä 73–76 cm korkeaa siniharmaaksi maalattua rintapaneelia, joka on joko alkuperäinen (1738) tai ensimmäisestä muutosvaiheesta vuodelta 1756. Muilla seinillä oli tapettien alla maalausraja vastaavassa kohdassa.²⁷⁸

Kaila ja Lounatvuori tekivät marraskuussa 1983 suunnitelmat, joiden mukaan huonetta 5 vastaan ollut, umpeen pantu entisen garderoabin ovi poistettiin karmeineen, minkä jälkeen aukko ja seinä levytettäisiin. Kaakeliuunin eteen lisätty hella purettaisiin, uuni paikattaisiin ja siihen hankittaisiin suuluukut. Lisäksi he suunnittelivat, että ”seinät päällystetään pinkopahvilla ja maalataan. Ulkoseinällä oleva puinen rintapaneeli kunnostetaan ja maalataan. Katto kunnostetaan vuotopaikasta, lautakatto maalataan, samoin lattia.”²⁷⁹

Vuonna 1983 huoneen T-ikkunan paikalle asennettiin kuusiruutuinen ikkuna.

Joulukuussa 1987 Ivars totesi, että huoneen 4 koolauksen purku aloitettiin ja vanhan oven paikka levytettiin. Ovi karmeineen siirrettiin ullakolle säilöön.²⁸⁰

Seinien osalta suunnitelmat vaihtelivat eri aikoina. **Lopullinen toteutus** tehtiin kuitenkin Marja Ivarsin huhtikuussa 1988 tekemien suunnitelmien mukaan: tapettien poistamisen jälkeen muiden hirsipintojen paitsi ulkoseinän rintapaneelin päälle pingotettiin pellavakangas. Kankaan päälle kiinnitettiin makulatuuripaperi, joka liima- maalattiin kesällä 1988 roosalla säilyneen paneelin korkeudelta, muutoin siniharmaalla. Ulkoseinän rintapaneeli maalattiin kunnostuksen jälkeen siniharmaaksi. Huonetta on kutsuttu muistioissa paneelifragmenttihuoneeksi.²⁸¹

Muita toteutuneita töitä olivat uunin edustalla sijainneen hellan purkaminen, uunin paikkaaminen ja uusien suuluukkujen hankkiminen. Huonetta 5 vastaan ollut, umpeen pantu ovi poistettiin karmeineen ja vanha oviaukko levytettiin. Sisäkaton valkea pahvitus poistettiin. Vuotopaikka kunnostettiin uusimalla ulkoseinän viereiset kattolaudat. Lautakatto ja kattolistat liimamaalattiin valkoiseksi. Lautalattia on uusittu von Essenin aikana (1790–1796).²⁸² 1980-luvun restauroinnin yhteydessä lattialaudoitus ja 13 cm korkeat jalkalistat maalattiin. Ovet kunnostettiin.

LOUNATVUOREN JA KAILAN HUONEDOKUMENTOINTI 1978–1988. MV RHO

Huone 4

Lattia: lautalattia uusittu von Essenin aikana (1790–1796), jalkalista noin 13 cm korkea

Seinät: ulkoseinässä paneeli (1756, 73–76 cm korkea), muissa seinissä maalausraja. Väritutkimus: tapettinäytteet viety Museoviraston rakennushistorian osastolle. Roosa, siniharmaa, paneeli siniharmaa.

Ovet ja ovilistat:

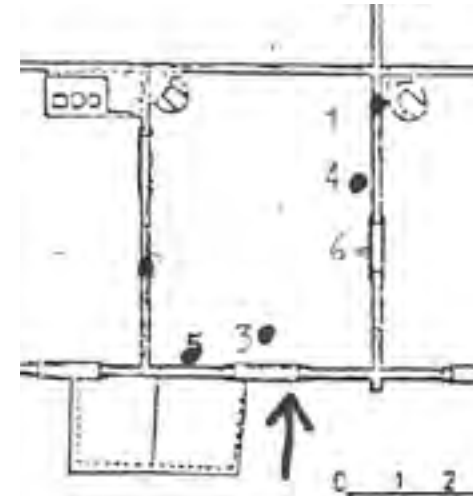
• h5 ovi D2, kustavilainen, empiresaranat, listat F?

• h3 ovi D4, kustavilainen, rokokoosaranat, listat F5 empire

Uuni: pyöreä, valk. kaakeli, kruunu ja jalusta lasittamatonta. Väritutkimus: oliivinvihreä

Katto: lauta, pahvi

Muutokset huonetilassa: osa alun perin isoa tupaa (1738)

Huone 4

1. Vanhan oven paikka 24 cm seinästä, aukko noin 77 cm leveä. Aukon täytteenä vanha 4-peilinen ovi, maalattu siniseksi, 1700-luvun saranoiden jäljet. Vrt. katselmus 1739.

2. Vanha oven paikka 162 cm pohjoisseinästä?

3. Lattia uusittu von Essenin aikana 1790–1796

4. Uunin paikka

5. Vaakaponttilaudasta tehdyn rintapaneelin fragmentti (73–76 cm), paneeli kiertänyt huonetta, maalijälkiä

6. Paikalla ollut leveämpi ja matalampi ovi (korkeus 198 cm), sama korkeus, piste 2 aukossa

278 Lounatvuori & Kaila 1978–1988. MV RHO.

279 Lounatvuori & Kaila 8.11.1983, 1. MV RHO.

280 Ivars 14.12.1987, 1. MV RHO.

281 Ivars 7.4.1988, 1. MV RHO; Ivars &

Lounatvuori 18.7.1988, 1. MV RHO.

282 Lounatvuori & Kaila 1978–1988. MV RHO.

Kamari h4 helmikuussa 1988. Uunin edessä sijainnut hella on purettu, uuninluukkuja ei ole vielä hankittu. Kattolaudoitus on otettu esiin poistamalla kattopahvi. Tapetit on poistettu, mutta uunin sivulle on kuvan perusteella saatettu jättää pätkä vanhaa tapettia. Uunin oikeanpuoleinen pitkittäinen väliseinä on vuodelta 1756. Jos seinässä olisi käytetty seinän siirtämisen yhteydessä vuoden 1738 hirsiä, pitäisi uunin sivulla näkyä oviaukon paikka. Jos taas kyseisessä seinässä ei vuoden 1731 mallipiirustuksesta poiketen olekaan ollut alun perin oviaukkoa, on mahdollista, että hirret on uudelleen käytetty seinän siirron yhteydessä vuonna 1756. Kuva: P. O. Welin / MV.

Kamari h4 vuonna 2023. Uuni on kruunua ja jalustaa lukuun ottamatta lasitettu.

Lautalattia on ajalta 1790–1796. Lattia ja jalkalistat ja kattolaudoitus maalattiin vuonna 1988.

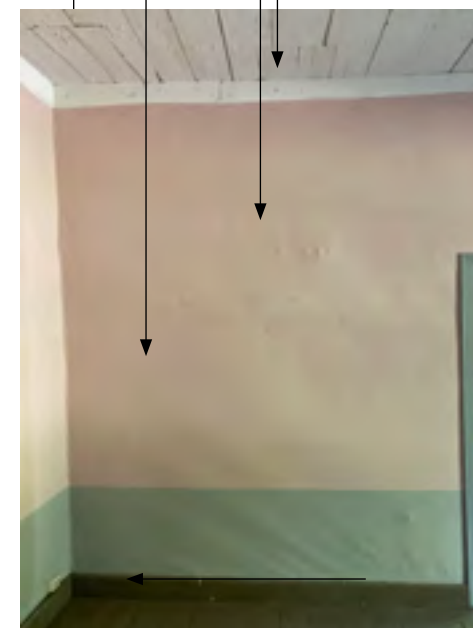

Kamarin h4 lounaisseinä helmikuussa 1988. Entisen garderoabin oviaukko on levytetty umpeen. Oviaukkojen välistä seinää vasten on sijainnut uuni vuodesta 1756 aina 1800-luvulle. Oikealla näkyvän ulkoseinän alaosassa on vaakaponttilaudasta tehdyn vanhan rintapaneelin fragmentti. Ulkoseinää lähinnä olevat kattolaudat on uusittu vuotovaurion vuoksi. Kuva: P. O. Welin / MV.

Nurkan paikkauskohta liittyy naapurihuoneeseen h5 noin vuonna 1911 tehdyn uunin savuhormin purkamiseen.

Tähän kohtaan on vuonna 1756 rakennettu uuni, joka on purettu 1800-luvulla. Kattolaudoituksessa on savuhormin läpiviennin kohdassa paikka.

Umpeen levytetyn oviaukon paikka

Huoneen lounaissivulla on katossa kaksi paikattua kohtaa, joiden kohdalla on ollut uunien hormit. Seinää koputtelemalla vaikuttaa siltä, että hirsiseinän päälle on pingotettu vuonna 1988 pikemminkin pellavakangas kuin pinkopahvi. Kankaan päälle on laitettu makulatuuri-paperi, joka on maalattu. Kuva on syyskuulta 2023.

–Rakennusosa- ja huonekohtainen käsittely–

Yksityiskohta kamarin h4 nurkasta. Museoviraston arkistossa säilytettävän Kuusiston kartanon kuva-albumin kuvatekstissä lukee näin: "Hiiret ja hämähäkit asustivat tapettikerrosten alla, mistä löytyi myös kappale alkuperäistä puista rintapaneelia." Lounatuoreen ja Kailan huoneinventoinnissa (1978–1987) paneeli on tosin ajoitettu vuoteen 1756.

Kamarin h4 luoteen puoleinen ulkoseinä vuonna 1988. Kosteat ja lahot laudat ja tapetit poistettiin ja uudet pinnat maalattiin vanhoilla sävyillä. Uudet ikkunat on jo asennettu. MV.

Ulkoseinän alaosassa on vanhaa puolipaneelia, joka on maalattu vuonna 1988. Kuva on syyskuulta 2023.

H5 kamari

Huoneen aiemmat vaiheet

Kamarissa h5 on alkuperäinen tilahahmo. Kaikki seinät ovat alkuperäisiä eli vuodelta 1738, mutta koillisen ja kaakon puoleisissa väliseinissä on aukkomuutoksia. Huonetta on alun perin käytetty kamarina ja itänurkassa oli uuni.

Vuosien 1755–1756 muutosvaiheen yhteydessä nurkan tulisija on purettu ja koillisseinää vasten on rakennettu uusi suoran seinän uuni. Kattopalkkien alapuolelle on tehty sileä lautakatto.

Aikavälillä 1791–1797 huoneen kaakkoisivusta on erotettu lautaseinällä garderoibi sekä tehty oviaukot garderbista huoneen h4 ja mahdollisesti myös h6 puolelle. Huonetta h5 on ainakin 1800-luvulla kutsuttu keltaiseksi vierashuoneeksi.

Noin vuonna 1911, kuitenkin viimeistään vuonna 1927, garderoibi on purettu ja sen oviaukot on suljettu. Kamarin h5 itänurkkaan, eli alkuperäisen uunin paikalle on pystytetty peltikuorinen, nykyinen pöytäuuni.

Vuoden 1966 inventoinnin mukaan huoneessa oli 20 cm korkea, yläreunastaan profiloitu lauta jalkalistana. Taloon nähden pituussuuntainen, harmaaksi maalattu lautalattia oli peitetty korkkimatolla. Huoneeseen 4 johtavan oven kynnyksen etulautana oli neljällä uralla rihlattu lauta. Huoneen katto oli peitetty valkeaksi maalatulla pahvilla. Seinän alaosa oli tapetoitu, katonrajasta 40 cm alaspäin oli katon valkeata. Tapettikerrosten alla hirsiseinän päällä oli keller-tävä rappauspinta. Nurkassa oli peltipöytäuuni. T-ikkunat olivat vuodelta 1911. Ikkunan vuorilauta oli profiloitu. Ikkunalauta ei tullut ulos seinästä.²⁸³

Restaurointityöt 1978–1989

Marraskuussa 1983 Lounatvuori ja Kaila suunnittelivat, että kamarin h5 ”ulkoseiniin kiinnitetään Halltex-levyt rappauksen tasoittamiseksi (listat irti ennen levytystä, alla rappaus), paperoidaan ja maalataan. Katto ja lattia maalataan.”²⁸⁴

Kamarin h5 hirsiseinissä oli keller-tävän rappauksen päällä seinätapetit, joista vietiin näytteet Museoviraston rakennushistorian osastolle. Koillisseinän keskeltä havaittiin vanhan uunin paikka, jonka kohdalla on katon ja lattian laudoituksissa paikat.²⁸⁵

²⁸³ Lounatvuori 1966, 7. MV.

²⁸⁴ Lounatvuori & Kaila 8.11.1983, 1. MV RHO.

²⁸⁵ Lounatvuori & Kaila 1978–1988. MV.

LOUNATVUOREN JA KAILAN HUONEDOKUMENTOINTI 1978–1988. MV RHO

huone	huoneen nimi	huoneen kuvaus
1	huone	huoneen kuvaus
2	huone	huoneen kuvaus
3	huone	huoneen kuvaus
4	huone	huoneen kuvaus
5	huone	huoneen kuvaus
6	huone	huoneen kuvaus
7	huone	huoneen kuvaus
8	huone	huoneen kuvaus
9	huone	huoneen kuvaus
10	huone	huoneen kuvaus
11	huone	huoneen kuvaus
12	huone	huoneen kuvaus
13	huone	huoneen kuvaus
14	huone	huoneen kuvaus
15	huone	huoneen kuvaus
16	huone	huoneen kuvaus
17	huone	huoneen kuvaus
18	huone	huoneen kuvaus
19	huone	huoneen kuvaus
20	huone	huoneen kuvaus

Huone 5

Jalkalista: 20 cm korkea

Seinät: hirrellä kellervä rappaus, tapettinäytteet viety Museoviraston Rakennushistorian osastolle.

Ovet ja ovilistat:

- h4 ovi D2, kustavilainen, empiresaranat, listat F2 rokokoo
- h6 ovi F1, uusrenessanssi, listat F1 uusrenessanssi

Uuni: peltipöytäuuni. Uunin paikka 124 cm x 138 cm.

Katto: lautakatto, valkoinen pahvi, jossa liima-maali

Muutokset huonetilassa: osa huoneesta (1797) erotettu garderbiksi. Tuolloin uuni on sijainnut h4 seinällä. Koolattu.

Huone 5

1. Entinen uunin paikka, 124 cm x 138 cm
2. Garderobin paikka, maininta mm. 1797 katselmuksessa, erotettu lautaseinällä
3. Entisen garderoibin oven paikka. Pantu umpeen vanhoilla ovilla 1800-luvulla. Paneloitu barokkiovi huoneesta 6 garderoibiin. Garderbista ei mainintaa vuosien 1779 ja 1789 katselmuksissa, mainittu ensimmäistä kertaa vuoden 1797 katselmuksessa.

Kamari h5 vuonna 1978. Seinäpintaa on avattu. Oviaukosta näkyy kulmakamari h6. Itänurkassa on peltipönttöuuni. Etelänurkassa on vesivaurion jälkiä. Osa kuvioidusta korkkimatosta on jo purettu. Kuva: P. O. Welin / MV.

Kamarin h5 koillisseinä vuonna 2023. Puretun uunin kohdalla on sekä lattia- että kattolaudoituksessa paikkapalat. Lattia, katto, listat sekä levytetyt ja pahvitetut seinät on maalattu 1980-luvulla. Peltiuuni on maalattu vaaleanharmaaksi.

Päärakennuksen huoneiden seinien pinnoittaminen aloitettiin vuonna 1986 kulmakamarista h5. Koolaus asetettiin noin 10–15 cm kallelleen seinän mukaan, mutta tästä huolimatta ikkunat olivat vielä enemmän vinossa. Päätettiin, että pinnoitus tehtäisiin jatkossa aivan seinän kaltevuutta noudattaen.²⁸⁶

Tammikuussa 1988 todettiin, että huoneen 5 sisäseinät oli koolattu ja levytetty ”vanhojen pinnoitteiden päälle” hirren päällä olevan rappauksen ta-soittamiseksi. Listat oli irrotettu ennen levytystä.²⁸⁷ Vanhoilla pinnoitteilla on tarkoitettu ainakin rappausta. Vuoden 1978 valokuvan perusteella tiedetään, ettei tapetteja jäänyt ainakaan koillisseinään. Muihin seiniin on ainakin joihinkin kohtiin jätetty tapetteja.²⁸⁸ Tapeteista vietiin näytteet sekä Museo-viraston rakennushistorian osastolle että ullakolle.

Huhtikuussa 1988 Ivars kirjasi muistioon, että levytetyt seinät pinkopahvitetaan ja liimamaalataan.²⁸⁹ Kesäkuun alussa 1988 huoneen pohjatytöt oli tehty. Poistetun kattopahvin alta paljastettu kattolaudoitusta oli maalattu valkoisella liimamaalilla.²⁹⁰ Kamari h5 maalattiin kesällä 1988 harmaaksi.²⁹¹

²⁸⁶ Kaila 8.12.1986, 1. MV.

²⁸⁷ Ivars & Kärki 7.1.1988, 1. MV RHO.

²⁸⁸ Restart Oy otti seinän tapeteista vuonna 2021 näytteitä, kun seinästä poistettiin ampiaspesä.

²⁸⁹ Ivars 7.4.1988, 1. MV RHO.

²⁹⁰ Jalonen 7.6.1988, 1. MV RHO; Jalonen & Peippo 7.6.1988, 1. MV RHO.

²⁹¹ Ivars & Lounatvuori 18.7.1988, 1. MV.

Yllä kamarin h5 jalkalistan profiili, alla ikkunan vuorilaudan profiili 1966.

Piirustukset: Irma Lounatvuori / MV.

Kamari h5 kohti länsinurkkaa syksyllä 2023.

Lattialta poistettiin korkkimatto. Lattialaudoituksessa oikaistiin lounaan puoleisen seinän vierestä painunut osa.²⁹² Lattialaudoitusta ja jalkalistoja maalattiin ruskeiksi, kattolistat harmaiksi. Ovet kunnostettiin. Ikkunat uusittiin kuusiruutuisiksi.

²⁹² Kaila 8.9.1986, 1. MV RHO.

H6 kulmakamari

Huoneen aiemmat vaiheet

Kulmakamarissa h6 on alkuperäinen tilahahmo. Kaikki seinät ovat alkuperäisiä eli vuodelta 1738. Huonetta on jo alun perin käytetty kamarina. Uuni sijaitsi pohjoisnurkassa.

Vuosien 1755–1756 korjaustöiden yhteydessä kattopalkkien alapuolelle on tehty sileä lautakatto.

Mahdollisesti aikavälillä 1791–1797 nurkkauuni on purettu ja uusi suoran seinän uuni on rakennettu koillisseinää vasten. Luoteisseinän nurkkaan on tehty lautaovi, jonka kautta on kuljettu huoneen h5 puolelle tehtyyn garderobiin. Ovi on poistettu käytöstä noin vuonna 1911, kun garderobi on purettu.

Huonetta h5 on kutsuttu ainakin Willebrandien aikaan 1800-luvulla vihreäksi vierashuoneeksi.²⁹³ Vuonna 1815 huoneiden h5 ja h6 välisessä seinässä on tehty joitakin muutoksia, sillä hirteen on kirjoitettu ”Ramstedt 1815”.

293 Lounatvuori & Kaila 1978–1988. MV RHO.

Nykyisin huoneissa h6 ja h7 on suora-kulmaiset, sinivalkoiset Fortuna-uunit, joissa on komeat otsalistaveistokset. Fortuna on perustettu vuonna 1814 Nauvon Källdingen kartanon maille²⁹⁴, joten uunit ovat aikaisintaan tältä ajalta. Lounatvuori ja Kaila ovat 1980-luvun tutkimuksissaan ajoittaneet uunit 1840-luvulle, mikä tarkoittaisi sitä, että kulmakamarin h6 uuni olisi jo huoneen kolmas uuni, ja ensimmäinen suoran seinän uuni olisi ollut vastaavalla paikalla 1790-luvulta mahdollisesti 1840-luvulle asti. Toinen vaihtoehto on, että alkuperäinen uuni on purettu nurkasta vasta vuonna 1815 ja samalla on luoteisseinään puhkaistu ovi garderobiin ja muurattu uusi suoran seinän Fortuna-uuni koillisseinää vasten.

Vuoden 1966 inventoinnin mukaan huoneessa h6 oli 13 cm korkea, ilmeisesti alkuperäinen jalkalista, mikä tosin ihmetyttää, sillä niissä ei ollut profiointia. Lautalattian laudoitus oli talon suhteen pituussuunnassa. Lautojen keskimääräinen leveys oli 25 cm. Koillisseinää vasten T-ikkunat olivat vuodelta 1911. Suorakulmaisessa kaakeliuunissa oli valkea pohjaväri, sinisiä roiskemaalauksia ja peltiluukku. Lattialla oli uunin ympärillä lautakehys. Seinät oli tapetoitu, yläosa oli katon valkeata. Tapettikerroksia oli useita, alla oli maalattu tapetti, jonka värit olivat valkea, harmaa ja sininen. Kattolista oli rapattua puuta, joka jäi kattopahvin alle.²⁹⁵

294 Lounatvuori, sähköposti 13.1.2023.

295 Lounatvuori 1966, 7–8. MV.

Restaurointityöt 1978–1989

Marraskuussa 1983 Lounatvuori ja Kaila suunnittelivat huoneen 6 osalta seuraavanlaisia toimenpiteitä: ”Seinät levytetään ja maalataan (listat irrotetaan). Lattia, listat ja katto maalataan. Uunissa olevat lohkeamat konservoidaan.”²⁹⁶

Joulukuussa 1987 Ivars on ohjeistanut, että huoneen h6 ”seinätapetit irrotaan kappaleina talteen”.²⁹⁷ Tammikuussa 1988 Ivars ja Kärki ovat kirjoittaneet, että sisäseinistä poistettaisiin vanhat pinnoitteet ja seinät pahvitettaisiin ja tapetoitaisiin suoraan hirren päälle ilman koolausta ja levytystä.²⁹⁸

Suunnitelmia muutettiin vielä huhtikuussa 1988, jolloin Ivars ohjeisti, että huoneen h6 hirsiseinille pingotettaisiin pellavakangas. Sen päälle kiinnitettäisiin makulatuuripaperi, joka liima- maalattaisiin.²⁹⁹ Seinäkäsittely tehtiin mahdollisesti tämän viimeisen suunnitelman mukaan. Seinät maalattiin kesällä 1988 vihreäksi.³⁰⁰

Luoteisseinän vierestä painunut lattian osa oikaistiin.³⁰¹ Ainakin osa jalkalistoista uusittiin, listat maalattiin. Katosta poistettiin kattovuodon vuoksi vaurioitunut pahvi. Vanha kattolaudoitusta ja kattolistat maalattiin valkoiseksi liimamaalilla. Kaakeliuunin lohkeamat konservoitiin. Ovet kunnostettiin.

296 Lounatvuori & Kaila 8.11.1983, 2. MV RHO.

297 Ivars 14.12.1987, 1. MV RHO.

298 Ivars & Kärki 7.1.1988, 1. MV RHO.

299 Ivars 7.4.1988, 1. MV RHO.

300 Ivars & Lounatvuori 18.7.1988, 1. MV.

301 Kaila 8.9.1986, 1. MV RHO.

Kulmakamarin h6 uuni vuonna 1966. Kuva: Elias Härö / MV.

Kulmakamari h6 vuonna 1978. Seinät oli tapetoitu, yläosa seinistä oli maalattu samaan valkeaan sävyyn kuin kattopaperi, joka näkyy kuvassa repaleisena. Kuva: P. O. Welin / MV.

Kulmakamarin h6 tapettifragmentti, arkistointinumero on 1938, tunnistet RFT1938:1. Tapetin on arvioitu olevan 1920-luvulta. Kuva: MV.

"Sisätyöt loppusuoralla. Fortuna-tehtaan uuni korjattuna ja empiretyylinen ovi odottamassa maalisilausta." Seinät maalattiin vihreiksi, kuva vääristää värejä. Kuva: MV.

LOUNATVUOREN JA KAILAN HUONEDOKUMENTOINTI 1978–1988. MV RHO

Huone 6

Lattia: lauta noin 25 cm, jiiri. Lattia auki.

Jalkalista: 13 cm, ei profiilia.

Seinät: hirsiraot peitetty, tapetti suoraan seinään. Tapettinäytteet MV RHO, osa puuttuu. Huoneen pohjoisnurkassa kahdella seinällä paneelia (kuten h4).

Ovet ja ovilistat:

- h5 ovi D1 vuodelta 1911, listat F1
- h7 ovi D2 kustavilainen, empiretyylinen, listat F2 rokokoo
- lisäksi huoneen pohjoisnurkasta (piirustuksessa merkitty tähdellä *), huoneiden h5 ja h6 välisestä seinästä löytyi 11.1.1988 ovi garderoobiin.

Uuni: Fortuna-uuni (1840-l.), alkuperäinen uunin paikka ilmeisesti nurkassa. Uunissa liimamaali.

Katto: lauta ja paperi, jossa liimamaali.

Muutokset huonetilassa: alkuperäinen muoto, Willebrandin aikana ilmeisesti vihreä vierashuone. Luoteisseinän hirressä teksti "Ramstedt 1815".

Kulmakamari h6 vuonna 1978. Seinärakenteita on avattu. Hirsiraot ovat peitettyjä. Katossa ja seinissä on vesivaurioita. Kuva: P. O. Welin / MV.

Kulmakamarin h6 tapettifragmentti, arkistointinnumero 1935, tunniste RTF1935:1, mallin markkina-aika 1870–1889. Kuva: MV.

Kulmakamari syyskuussa 2023.

Kulmakamarin h6 lounaisseinä helmikuussa 1988. T-ikkunan paikalle on vaihdettu 6-ruutuinen ikkuna. Kuva: P. O. Welin / MV.

Vihreän kulmakamarin h6 kuntoa tutkittaessa paljastui suuri määrä erilaista rakennusmateriaalia. Kuva: MV.

Alkuperäisen uunin kohdalla on kattolaudoituksessa paikkapala.

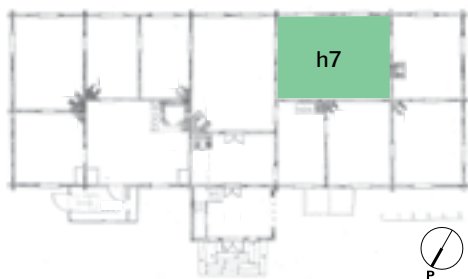

Kulmakamari h6 helmikuussa 1988. vasemmalla puolella näkyy 1790-luvulla rakennetun garderoabin ovi, joka on otettu pois käytöstä noin vuonna 1911. Nurkassa on kahdella seinällä paneelia. Kuvan vasemmassa reunassa näkyy hirressä kirjoitus "Ramstedt 1815". Kuva: P. O. Welin / MV.

Kulmakamarin h6 hirsiseiniin on vuonna 1988 pingotettu mahdollisesti pellavakankaat, joihin on kiinnitetty makulatuuri-paperit. Seinät, kattolaudoitus ja lattia on maalattu. Kuva on syyskuulta 2023.

H7 sali

HUONEEN AIEMMAT VAIHEET

Salin h7 paikalla on alun perin sijainnut kapea kylmä kamari (*kall kammare*), jonka pitkittäinen väliseinä on sijainnut lähempänä kaakkoisseinää. Luoteinen osa nykyisestä salista h7 on kuulunut luoteissivun saliin (nykyisten huoneiden h3 ja h4 paikalla).

Vuosien 1755–1756 korjaustöiden yhteydessä kylmän kamarin luoteisseinä siirrettiin kohti luodetta ja lisäksi kamari jaettiin kahteen osaan poikittaisella väliseinällä. Huoneeseen tehtiin uusi lautakatto palkkien alapuolelle. Väliseinää vasten rakennettiin vastakkain nurkkauunit. Lattiassa ollut holvikellarin luukku poistettiin, kun kellariin rakennettiin sisäänkäynti ulkoa luoteissivulta. Huonetta on kutsuttu myös salongiksi tai förmaakiksi.

Noin vuonna 1770, viimeistään vuonna 1779 poikittainen väliseinä ja nurkkauunit on purettu ja huoneet on yhdistetty jälleen yhdeksi tilaksi, eli huone on saanut nykyisen hahmonsaa. Lounaisseinää vasten on muurattu suoran

Sali h7 vuonna 1939 tai 1940-luvun alkupuolella. Alun perin huoneen pituussuuntainen väliseinä on kulkenut nykyisen uunin kohdalla. Kuva: Irja Sahlberg / Turun museokeskus.

seinän uuni, jonka paikalle on vaihdettu nykyinen sinivalkoinen Fortuna-uuni mahdollisesti 1840-luvulla, kuitenkin vuoden 1814 jälkeen.

Vuoden 1966 inventoinnin mukaan salissa h7 oli suorat, profiilittomat, 13 cm korkeat jalkalistat, pituussuunnassa kulkeva lautalattia, jonka keskellä huonetta oli sauma. Sauman kohdalla on ollut poikittainen seinä noin vuo-

sina 1756–1779. Lattiassa oli kahdeksan niskaa, taotut naulat ja alimpana punaruskea maali, jonka päällä vaalea siniharmaa, viimeisimpänä ruskea maali. Seinien tapettikerrosten alla oli hirsiseinä, jonka tilkkeenä oli sammalta. Hirsien päällä oli pystysuoria lautoja tukemassa tapetteja. Päälimmäinen tapetti oli 1900-luvun alusta, siinä oli hyvin tummat kukkaset. Tapetin yläreu-

Salin h7 tekstiiliä imitoiva, kukkapintainen seinätapettifragmentti, arkistointinumero 1931, tunnistenumero RFT1931:1. Valmistusaika 1910–1929. Kuva: MV.

Salin h7 reunanauhafragmentti, arkistointinumero 1930, tunnistenumero RFT1930:1. Valmistusaika 1910–1929. Kuva: MV.

nassa oli ompelujäljitteinen terenauha. Katto oli alaslaskettu valkeaksi maalatulla pahvilla. Kattopahvin alla oli puiset kattolistat. Lounaissivua vasten sijaitsevassa valkeapohjaisessa kaakeliuunissa oli sinistä roiskemaalausta ja yläreunassa kalakuviot, pyrstöt keskellä.³⁰²

302 Lounatuuri 1966, 8. MV.

Sali h7 vuonna 1966. Katossa oli pahvilla tehty alaslasku. Kuva: Elias Härö / MV.

Salin h7 ja ruokasalin h8 välinen ovi vuonna 1966. Kustavilaistyylinen ovi on aikaväliltä 1770–1797. Ovessa on empiresaranat ja rokokootyyliset listat. Kuva: P. O. Welin / MV.

Restaurointityöt 1978–1989

Lounatvuori ja Kaila ovat kirjoittaneet syyskuussa 1978 muistioihinsa huomioita salista h7: ”H7 pitkä väliseinä on selvästi siirretty. Jäljet oli paikattu siististi, ja täällä hirret ovat aivan toista kuin H10:ssä.”³⁰³ Muut seinät ovat alkuperäisiä. Seinissä ei ollut tikutusta, ja tapetit oli kiinnitetty suoraan hirrelle. Seinien alaosa oli maalattu tummanruskealla. Lounaisseinästä löytyi 76 cm:n korkeudelta ilmeisesti vuoden 1775 vaiheen rintapaneelin yläreunan maalijälki.³⁰⁴

Huoneen kattoa avattiin, katossa oli koteloitu ja listoitettu palkki entisen, vuonna 1756 rakennetun, viimeistään vuonna 1779 puretun poikittaisen väliseinän kohdalla. Palkin sivuissa oli profiililtaan ja väritään erilaiset kattolistat.³⁰⁵

Syksyllä 1978 toinen salin h7 ikkunoista irrotettiin vertailun vuoksi. ”Täällä näkyi aukon laajennus pystysuunnassa sekä ylhäältä että alhaalta. Seinissä sisäpuolella pahvin (ja liimamaalin) alla on saumatiivisteinä karmin raossa karva-huopaa, ulkoseinässä harmaata lumppupahvia. (H10 kohdalla lautojen alla oli tervapahvia.) Ikkuna oli eri tyyppiä kuin H10:ssä.”³⁰⁶

303 Kaila & Lounatvuori 26.9.1978, 1. MV.

304 Lounatvuori & Kaila 1978–1988. MV RHO.

305 Kaila & Lounatvuori 27.9.1978, 1. MV; Lounatvuori & Kaila 1978–1988. MV RHO.

306 Kaila & Lounatvuori 27.9.1978, 1. MV.

LOUNATVUOREN JA KAILAN HUONEDOKUMENTOINTI 1978–1988. MV RHO

Punaisella värillä on piirretty alkuperäiset (1738) seinät, sinisellä vuoden 1756 seinät. Väritys ja viivat näkyvät huonosti.

Huone 7. Förmaaki

Lattia: lautalattia, keskellä huonetta sauma. Väritutkimus: alinna punaruskea, päällä siniharmaa kehys: tummanruskea, rajausviiva musta, 21 cm seinästä

Jalkalistat: 13 cm, ei profiilia, alla rosa

Seinät: ei tikutusta, tapetit suoraan hirrelle. Tapettinäytteet MV RHO. Ilmeisesti 1775 vaiheen paneeli (jälki 76 cm lattiasta, kuten h4 ja h6).

Ovet ja ovilistat

- h6 ovi D2 kustavilainen, empiresaranat, listat F2 rokokoo
- h8 ovi D2 kustavilainen, empiresaranat, listat F2

Uuni: Fortuna-uuni

Katto: lauta, paperi, kaksi kattolistaa, pystylista tumman harmaa, kattolista vaalea. Katon väritutkimus: liimamaali, valkea

Muutokset huonetilassa: alun perin ”kall kammare”, ollut myös jaettuna kahdeksi noin 1756–1779.

Huone 7. Förmaaki

1. Poikkiseinän paikka 1756–n. 1770 (poissa 1779)
2. Uunien paikat ko. huoneissa 1756–n. 1770 (vihreät kaakeliuunit)
3. Laudoitettu parru, jonka sivuissa huoneiden kattolistat: eri profiili ja maali. Vasemman puoleinen huone: maalattu valkeaksi. Oikean puoleisen huoneen lista alun perin tumma.
4. Alkuperäisen pitkittäisen väliseinän paikka (1738 kall kammare)
5. Porras kellariin (alkuperäisen salin puolella). Katselmus: luukku + saranat + suuri rautarengas, 9 puuporrasta, 1 kiviaskelma.
6. Lattiamaalauksen tilienpunainen keskus, musta rajajuova, tummanruskea reunus
7. Väliseinä uusittu kokonaan 1756, jolloin siinä ollut ovi luoteiseen saliin hävisi.
8. Seinien alaosa maalattu tummanruskealla (myös h4 ja h6)
9. Rintapaneelin yläreunan maalijälki 76 cm lattiasta.

Väliseinä siirrettiin tähän 1755–1756.

1755–1756 rakennetun poikittaisen väliseinän jäljet. Seinä purettu viimeistään vuonna 1779.

Tässä vuoden 1738 hirsiseinässä näkyy alkuperäisen pitkittäisen väliseinän paikka. Väliseinä purettu tästä vuosien 1755–1756 aikana.

1755–1756 rakennetun poikittaisen väliseinän jäljet. Seinä purettu viimeistään vuonna 1779.

Kuva salista h7 kohti ruokasalia h8 helmikuussa 1988. Huoneen koillisen puoleisessa hirsiseinässä näkyy alkuperäisen pitkittäisen väliseinän paikka. Tämä vuoden 1738 väliseinä on siirretty vuosien 1755–1756 luoteeseen päin nykyiselle paikalleen. Kuva: P. O. Welin / MV.

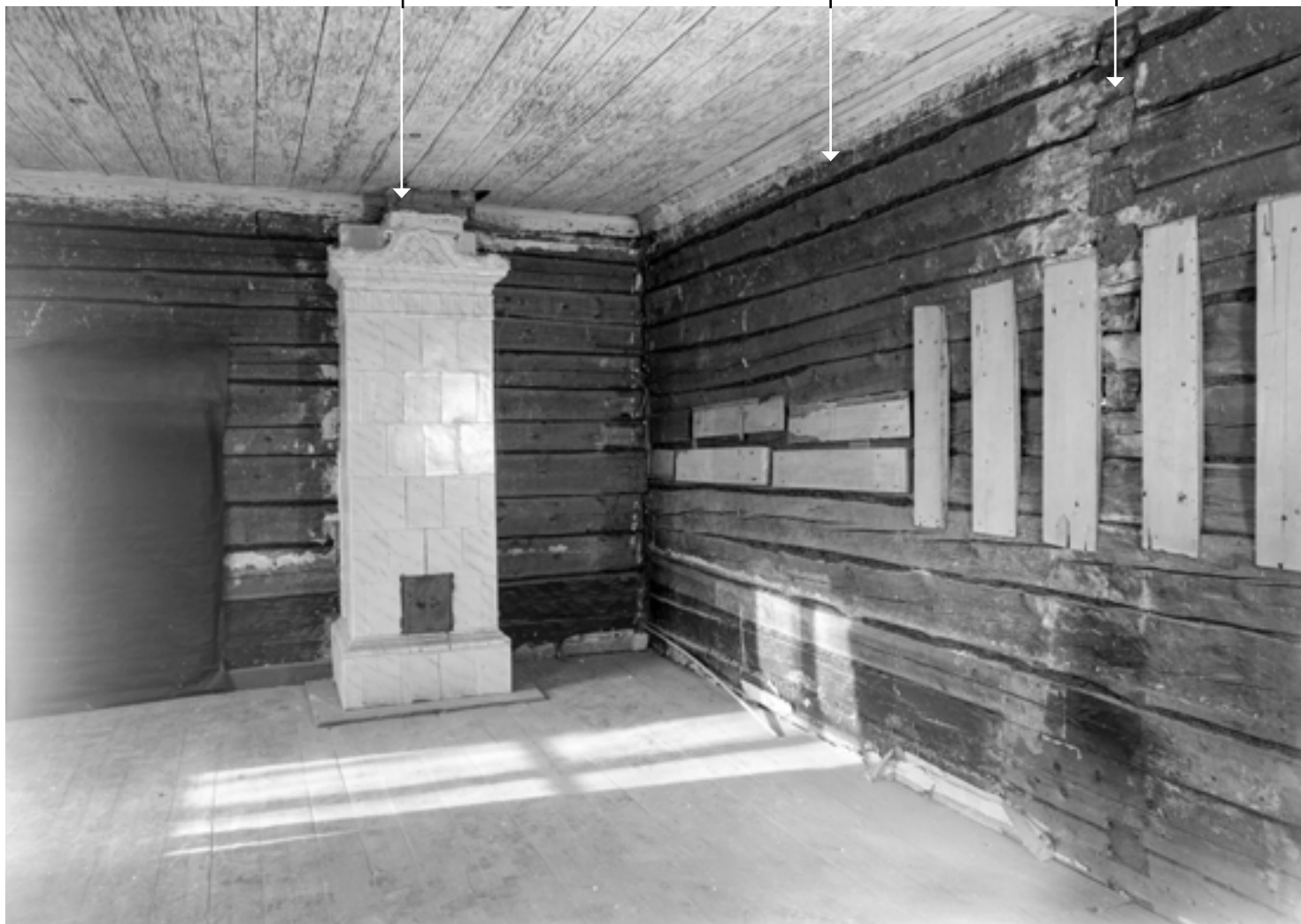

1980-luvulla purettiin alaslaskettu kattopahvi ja seinätapetit, seinille pingotettiin mahdollisesti pellavakangas, johon kiinnitettiin makulatuuripaperi, joka maalattiin liimamaalilla vaaleansiniseksi. Kattolaudoitusta ja kaksinkertaiset kattolistat maalattiin valkoiseksi. Jalkalistoja on mahdollisesti täydennetty ainakin ulkoseinän mattolistan osalta. Lautalattia ja jalkalistasat maalattiin. Ovet kunnostettiin ja ikkunat uusittiin. Kuva on syyskuulta 2023.

Tältä paikalta on purettu alkuperäinen (1738) pitkittäinen väliseinä 1755–1756.

Väliseinä vuosien 1755–1756 muutosvaiheesta

1755–1756 rakennetun ja viimeisteen 1779 puretun poikittaisen väliseinän jälkiä näkyy tässä väliseinässä

Salin h7 luoteis- ja lounaisseinät helmikuussa 1988. Nurkassa näkyy tukirautoja. Kuva: P. O. Welin / MV.

Salin h7 Fortuna-uuni vuonna 1978. Repeytyneen seinätapetin alta on paljastunut alkuperäistä hirsiseinää. Kuva: P. O. Welin / MV.

Sali h7 kohti lounaisseinää toukokuussa 2022.

–Rakennusosa- ja huonekohtainen käsittely–

Lokakuussa 1978 Lounatvuori ja Kaila totesivat muistiossaan, että ”H7 lattiaa oli avattu, uunien pohjat olivat näkyvis-
sä entisen väliseinän nurkassa mutta ei väliseinää eikä kellarin portaan seiniä. Multihirret kiertävät reunoilla, ja alusta on täälläkin kokonaan täytetty. Päällim-
mäisessä täytteessä on hiekkaa ja olkea. Paikalla oli käynyt joku vanha rouva,
joka oli ollut kai palvelijana joskus ja joka muisti miten lattiaa viimeksi oli avattu ja täytetty.”³⁰⁷ Väritutkimuksen mukaan
lautalattian alin maali on ollut väriltään punaruskea tai tiilenpunainen, reunoil-
la on ollut musta rajajuova ja tumman-
ruskea reunus.³⁰⁸

Marraskuussa 1983 Lounatvuori ja Kaila suunnittelivat huoneen 7 osalta, että ”seinät pahvitetaan ja maalataan. Näkyvässä kattopalkissa olevat loveukset
paikataan, katto maalataan, samoin lattia.”³⁰⁹

Ivars ohjeisti joulukuussa 1987, että huoneen 7 seinätapetit tuli irrottaa kap-
paleina talteen.³¹⁰ Tammikuussa 1988 Ivars ja Kärki suunnittelivat, että sei-
nistä poistettaisiin vanhat pinnoitteet. Seinät pahvitettaisiin ja tapetoitaisiin
suoraan hirren päälle ilman koolausta ja levytystä.³¹¹

Kuitenkin huhtikuussa 1988 Ivars ohjeisti, että salin h7 hirsiseinille pin-

gotettaisiin pellavakangas. Sen päälle kiinnitettäisiin makulatuuripaperi, joka liimamaalattaisiin.³¹² Heinäkuussa 1988 todettiin, että sali, jota von Willebrandin perunkirjassa 1845 oli kutsuttu för-
makiksi, oli maalattu siniseksi, minkä todettiin sointuvan entisen ruokasalin h8 okrankeltaiseen.³¹³

Mitä seinille sitten lopulta tehtiin?
Tapetit poistettiin ja niistä vietiin näyt-
teet Museoviraston Rakennushistorian osastolle.³¹⁴ Ark-byroon vuoden 2016 inventoinnin mukaan seinissä olisi ”maalattu pinkopahvi tai muu vastaava huokoisen puukuitulevyn päällä”.³¹⁵ Muistioiden perusteella voitaisiin päätellä, että salin seiniin olisi lopulta pingotettu pellavakangas ja sen päälle kiinnitetty makulatuuripaperi, joka maalattiin vaaleansiniseksi. Kun seiniä koputtelee, huomataan, että osa seinä-
pinnoista on pingotettu löysemmin kuin toiset. Seiniä ei kenties ole levytetty. Ainakaan luoteisseinässä ei vaikuta ole-
van alla levytystä, vaan pellavakangas on kiinnitetty suoraan hirsiseinään tai suoristuspaloihin, jotka näkyvät vuoden 1988 valokuvassa.

Jalkalistoja on saatettu täydentää.³¹⁶ Ainakin ulkoseinän mattolistat ovat 1980-luvulta. Muihin 1980-luvulla tehtyihin restaurointitöihin kuuluivat

Salin lautalattia on mahdollisesti vuodelta 1756. Vuonna 1756 rakennetun ja 1770-luvulla puretun poikittaisseinän kohdalla on lattialaudoituksessa sauma. Huoneen päissä on friisilauta, uunin ympärillä on kehyslauta. Nuolella osoitetussa kohdassa on sijainnut alun perin, aina vuosien 1755–1756 korjaukseen asti kellariportaaseen johtanut luukku, jossa tiedetään vanhan katselmuksen perusteella olleen sarana ja suuri rautarengas. Kuva on syyskuulta 2023.

ikkunoiden uusiminen, ovien kunnos-
taminen, kattopalkissa olleiden loveus-
ten paikkaaminen sekä lautakaton ja kattolistojen maalaaminen valkoisella liimamalailla.

Kattolistat on koottu kahdesta osasta. Ne voivat olla kustavilaisia ja ne on saa-
tettu koota parissa vaiheessa.³¹⁷

Huoneessa ollut kaappi siirrettiin piharakennukseen.³¹⁸

307 Kaila 12.–13.10.1978, 1. MV.

308 Lounatvuori & Kaila 1978–1988. MV RHO.

309 Lounatvuori & Kaila 8.11.1983, 2. MV RHO.

310 Ivars 14.12.1987, 1. MV RHO.

311 Ivars & Kärki 7.1.1988, 1. MV RHO.

312 Ivars 7.4.1988, 1. MV RHO.

313 Ivars & Lounatvuori 18.7.1988, 1. MV.

314 Lounatvuori & Kaila 1978–1988. MV RHO.

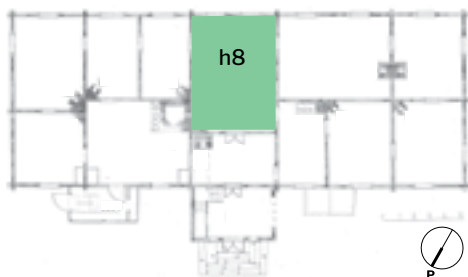
315 Ark-byroo 2016, 57.

316 Ivars 12.1.1988, 1–2. MV RHO.

317 Ark-byroo 2016, 57.

318 Ivars 12.1.1988, 1–2. MV RHO.

H8 ruokasali

Huoneen aiemmat vaiheet

Alun perin ruokasalin h8 paikalla sijaitsi keittiö, mutta huone oli nykyistä pienempi, sillä pitkittäinen väliseinä sijaitsi lähempänä huoneen ulkoseinää. Uuni sijaitsi huoneen pohjoisnurkassa. Lounatvuoren ja Kailan tekemien rakennetutkimusten mukaan huoneessa oli alun perin vain yksi ikkuna, joka sijaitsi vuosien 1738–1756 aikana nykyisten kahden ikkunan välissä.³¹⁹

Huoneen pitkittäinen väliseinä siirrettiin vuosien 1755–1756 korjausvaiheessa nykyiselle paikalleen lähemmäs pääsisäänkäyntiä, kun keittiö siirrettiin eteisen h2 koillispuolelle huoneeseen, joka oli tähän asti toiminut salina. Entisestä keittiöstä tuli puolestaan sali tai ruokasali. Kattopalkkien alapuolelle tehtiin uusi lautakatto.³²⁰ Ulkoseinän keskellä ollut ikkuna poistettiin ja sen aukko laitettiin

hirsillä umpeen. Entisen aukon sivuille puhkaistiin uudet ikkuna-aukot.³²¹ Uusi uuni rakennettiin jälleen huoneen pohjoisnurkkaan, jonka paikka oli siirtynyt. Aikaisintaan tässä vaiheessa vastakkaiseen nurkkaan puhkaistiin huoneeseen h3 johtava oviaukko, jonka rokokootyylinen ovi on säilynyt. Huoneen nykyinen tilahahmo on vuodelta 1756.

1800-luvun alkupuolella pohjoisnurkan uuni korvattiin nykyisellä kaakeliuunilla.³²²

1800-luvun loppupuolella tai 1900-luvun alussa lautalattian päälle on asennettu kuvioitu korkkimatto. Aikavälillä 1939–1966 korkkimatto on poistettu ja alta paljastuneen vanhan lautalattian päälle on asennettu uusi laudoitus.

Lounatvuoren vuonna 1966 tekemän inventoinnin mukaan huoneen h8 ja eteisen h2 välinen täysranskalainen peilipariovi on vuodelta 1911. Nurkassa oli suorakulmainen tiililaattauuni. Jalkalistan oli 11 cm korkea, profiloitu puulista. Huoneessa oli harmaaksi maalattu, "sekundäärinen lautalattia", jonka laudan keskimääräinen leveys oli 9 cm. Katto oli peitetty valkealla pahvilla. Seinät oli jaettu 97 cm:n korkeudelta lattiasta kahteen vyöhykkeeseen, joiden jakajana oli profiloitu rintapaneelista, jossa oli harmaan alla ruskea maalaus. Seinän alaosa oli harmaaksi maalattua pahvia, jonka alempi maalikerros oli väriltään

Ruokasali h8 ja kamariin h3 johtava rokokootyylinen ovi vuonna 1939 tai 1940-luvun alkupuolella. Seinällä on tapetti pinkopahvitun alaosan ja listan yläpuolella. Huoneessa on kuvioitu matto, joka on saattanut olla draculamatto eli kuvioitua linoleumia. Kuva: Irja Sahlberg / Turun museokeskus.

ruskea. Yläosa seinästä oli peitetty kultanahkaa jäljittelevällä tapetilla. Tapetin alla, hirsiseinän päällä oli rappauskerros. Tapettiosaa ja kattopahvia erotti noin 2 cm leveä kullan värinen metallilista.³²³

319 Lounatvuori & Kaila 1978–1988. MV RHO.
320 Lounatvuori 2009, 55–57. 1960-, 1970- ja 1980-lukujen tutkimusaineistoissa huonetta on kutsuttu saliksi. Tässä työssä huoneesta käytetään nimitystä ruokasali, kuten vuoden 2016 inventoinnissa.

321 Lounatvuori & Kaila 1978–1988. MV RHO.
322 Ark-byroo 2016, 95.

323 Lounatvuori 1966, 10. MV.

Ruokasalin h8 ruusukuvioidusta, kultanahkaa jäljittelevästä seinätapetista on otettu fragmentti talteen. Tapetin arkistointinumero on 1971, tunniste RFT1971:1. Tapetin on arvioitu olevan 1800- ja 1900-lukujen vaihteesta. Tapetin pohjapaperi on karkeaa ja antaa nukkaisen vaikutelman. Kuva: MV.

Ruokasalin h8 lasittamaton uuni vuonna 1966. Suorakulmaisen tiililattauinin yläosassa on kaappikomero eli lämmityskaappi. Uunissa on peltinen suuluukku. Ruskean maalin alla oli harmaa, vaalean ruskea ja alinna valkea maali. (Lounatvuori 1966, 10. MV.) Kuvasta käy ilmi, että huoneessa oli tällöin rakennuksen suhteen pituussuuntainen uudempi laualattia, jonka alla ollut vanhempi, poikittaissuuntainen lattialauta on otettu 1980-luvulla esiin. Kuva: Welin / MV.

Ruokasali 1970-luvulla, kun katolta valui yläpohjan läpi vettä. Kuvassa näkyy vielä rakennuksen suhteen pitkittäissuuntainen, uudempi laualattia. Kuva: MV.

Restaurointityöt 1978–1989

Vuonna 1978, kun rakennusta tutkittiin, oli erityisesti ruokasali h8 huonossa kunnossa. Katolta vuotava vesi oli vaurioittanut huoneen yläpohja- ja lattiarakenteita.

Kaila ja Lounatvuori tutkivat ruokasalia h8 syyskuussa 1978. Seinissä oli kaksinkertainen rappaus, jossa oli alla savea ja päällä kalkkilaastia.³²⁴ He huomasivat, että lattialankut oli käytetty molemmin puolin. ”H8 lattialankujen alapintakin oli maalattu, siinäkin kehystys ja punainen rajaviiva. Pinnasta veistettiin näyte.”³²⁵

”Salin H8 uunin vierestä löytyi tiiliseinää, joka oli rapattu ja maalattu liimavärein, alla tumma, päällä vaalea sininen. Tämä sokkeliosassa, yläosa näyttää vain valkoiselta. Tumma sopii, mutta missä on seinien marmorointi? Lattiaa avattiin, mutta uunin perustusta ei tältä kohden löytynyt. Ikkunat H8 ja H10 ovat muuten hämmästyttävän erikokoiset ja eri malliakin, H8 uudempi. Nyt tiedämme siis ikkunan karmiprofilin ja koon, sekä puitteen profilin (ulko-oven päällä) ja ruutulukumäärän (papereista). Ikkunat voidaan siis palauttaa. Pielilaudatkin lienevät tiedossa, löydetyn oven päällä ja ullakon portaassa on sopivia.”³²⁶

Lokakuussa 1978 Kaila kirjasi mui-
tionsa: ”H8 yläpohjaa oli avattu. Kat-
topalkkien alanurkissa oli tyypillinen
kruusaus, palkit ovat siis olleet aikaisemmin

näkyvissä. Tekninen kunto on suhteellisen
hyvä, mutta juuri tällä kohtaa ullakolla
maanneet nahkavuodot olivat pitäneet ra-
kenteen kosteana jatkuvasti. Puretut laudat
oli mätetty ulos ikkunasta, pyysin kerää-
mään kaikki naulat talteen ja sahaamaan
laudoista näytteitä.”³²⁷

Marraskuussa 1983 Lounatvuori ja
Kaila suunnittelivat huoneen restauroin-
titöitä: ”Huone 8, sali: Katto korjataan ja
maalataan. Ulkoseinään Halltex ja paperi.
Listat irrotetaan, seinät levytetään ylhäältä
alas. Rintapaneelilista talteen. Uusi lattia
puretaan loppuun. Vanhat laudat asetetaan
paikoilleen ja maalataan kehyksineen. Uuni
puhdistetaan ja maalataan alkuperäisen
mukaiseksi.”³²⁸

Tammikuussa 1988 Ivars ja Kärki tote-
sivat, että huoneen 8 sisäseinät oli koo-
lattu ja levytetty vanhojen pinnoitteiden
päälle. Sisäseinäpinnat olivat aiemmin
olleet hirren päälle rapattuja.³²⁹ Levytet-
tyyn huoneeseen päätettiin laittaa uudet
jalka- ja kattolistat, joita teetettiin salin
h7 jalkalistan ja kamarin h4 kattolistan
mukaan.³³⁰

LOUNATVUOREN JA KAILAN HUONEDOKUMENTOINTI 1978–1988. MV RHO

Huone 8. Sali (ruokasali)

Lattia: sekundäärinen laualattia, purettu,
jalkalista 11 cm. Väritutkimus: kehysmaalau-
sestä 35 cm.

Seinät: seinissä rappaus, rintapaneelilista 97
cm korkeudella.

Seinien väritutkimus: 1967 alaosa harmaaksi
maalattua pahvia, yläosassa kultanahkajäljitel-
mätapetti, näytteet MV RHO. Restaurointitöi-
den yhteydessä seinät koolattiin, rintapaneeli-
lista ja vuorilista irrotettiin.

Ovet ja ovilistat:

- h7 ovi D2 kustavilainen, listat F2 rokokoo
- h9 ovi D2 empiresaranat, listat F2 rokokoo
- h3 ovi D3 pariovi 1911, listat F1 uusrenessans-
si. Vuorilaudat ilman glossia.

Uuni: lasittamaton kaakeliuuni. Ehjä, luukut.
Väritutkimus: tiilen väri.

Katto: lauta, osittain uusi katto.

Muutokset huonetilassa: alun perin keittiö
(1738–1756).

Huone 8. Sali (ruokasali)

1. Ikkunan paikka 1738–1756
2. Lattialankut käytetty molemmin puolin,
myös reunamaalaus molemmin puolin
3. Alkuperäisen keittiön liedan paikka (nykyi-
sestä nurkasta 174 cm), tiilikoko 24 cm x 4,5
cm x ?
4. Alkuperäisen väliseinän paikka (1738–1756)
5. Tiiliuunin pintamaalaus: alin valkoinen, sitten
vaaleanruskea, oliivin vihreä ja päällimmäisenä
ruskea.

Paperointi seiniin. Ovet ja listat valkoisiksi.
Uuni maalattava. Katto: lauta + maali. Lattia
maalataan.

324 Kaila & Lounatvuori 26.9.1978, 1. MV.
325 Kaila & Lounatvuori 27.9.1978, 1. MV.
326 Kaila & Lounatvuori 28.9.1978, 1. MV.

327 Kaila 12.–13.10.1978, 1. MV.
328 Lounatvuori & Kaila 8.11.1983, 2. MV RHO.
329 Ivars & Kärki 7.1.1988, 1. MV RHO.
330 Ivars 12.1.1988, 1–2. MV RHO.

Mitä toimenpiteitä ruokasalissa h8 lopulta tehtiin? Huonokuntoinen katto korjattiin uusimalla osa laudoista. Katossa on vuonna 1756 puretun alkuperäisen seinän kohdalla tukitankojen nupit. Kattolistat uusittiin kamarin h4 kattolistan mukaan. Katto ja kattolistat maalattiin valkoiseksi liimamaalilla.

Seinätapeteista vietiin näytteet Museoviraston Rakennushistorian osastolle. Hirsipinnan rappaus jätettiin seiniin. On mahdollista, että seiniin on jätetty paikoin myös tapetteja, mutta tästä ei ole varmuutta. Rintapaneelilista otettiin talteen. Seinät koolattiin ja levytettiin mahdollisesti Halltexin huokoisilla puukuitulevyillä ylhäältä alas. Levyihin kiinnitettiin paksu paperi, joka maalattiin kesällä 1988 okrankeltaiseksi.³³¹

Rakennuksen suhteen pituussuuntainen uudempi lattialaudoitus purettiin ja vanhat, poikittaissuuntaiset laudat asetettiin vesivauriokorjausten jälkeen paikoilleen ja maalattiin kehyksineen. Lattialaudoituksessa on vuonna 1756 puretun alkuperäisen seinän kohdalla sauma. Jalkalistat uusittiin.

1800-luvun alkupuolen nurkkauuni puhdistettiin ja maalattiin valkoiseksi. Ovet kunnostettiin. Ikkunat uusittiin.

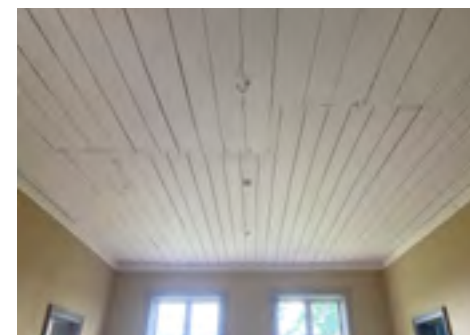

Ruokasali h8 kuvattuna kohti kaakkoa vuonna 1978. Rakenteita on avattu: lattian ja sisäkaton laudoitusta on purettu, seinätapettia on poistettu. Huoneessa on vielä vuoden 1911 T-ikkunat. Lounatuuren ja Kailan tekemien tutkimusten ja havaintojen mukaan huoneessa olisi ollut alun perin kahden ikkunan sijaan vain yksi ikkuna, joka sijaitisi vuosien 1738–1756 aikana nykyisten ikkunoiden välissä. Hirren päällä on ollut tikutus ja savilaastilla tehty rappaus. Kuva: P. O. Welin / MV.

331 Ivars & Lounatuuri 18.7.1988, 1. MV. Huoneen nurkassa paperin kiinnitys on tehty nupinauloilla. Saumat ovat päällekkäin ja limitys on pidempi kuin esimerkiksi huoneessa h7.

Ruokasalin h8 sisäkatto korjattuna. Osa kattolaudoista uusittiin. Kuva: MV.

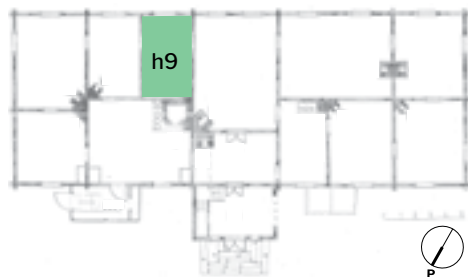

1980-luvulla uusittujen ja vanhojen kattolautojen saumakohdat erottuvat sisäkattosta. Kuva on syyskuulta 2023.

Huoneen lausalattia on mahdollisesti 1700-luvulta. Laudoituksen saumakohdan paikalta on purettu alkuperäinen pitkittäinen väliseinä 1755–1756. Kuva on syyskuulta 2023.

H9 kabinetti

Huoneen aiemmat vaiheet

Alun perin kabinetin h9 ja kamarin h10 ulkoseinän puoleiset puolikkaat ovat olleet yhtä kylmää kamaria (*kall kammarre*).³³²

Vuosien 1755–1756 korjaustöiden yhteydessä kylmän kamarin pitkittäinen väliseinä purettiin. Seinä siirrettiin nykyiselle paikalleen keskelle rakennusrunkoa, kun luoteissivua vasten sijainnut sali muutettiin keittiöksi h13. Samalla muodostettiin uudella poikittaisella väliseinällä huoneet h9 ja h10, joiden nurkkiin tehtiin uunit. Kummankin huoneen nykyinen tilahahmo on tästä vaiheesta.³³³ Näin ollen kabinetin h9 ulkoseinä ja ruokasalin h8 puoleinen väliseinä ovat alkuperäisiä (1738), muut seinät ovat vuodelta 1756. Kattopalkkien alapuolelle tehtiin sileä kattolaudoitus.

Nurkkauuni korvattiin nykyisellä pyöreällä uusrokootyylisellä kakluu-

nilla joskus 1840–1870-lukujen aikana.³³⁴

Vuoden 1966 inventoinnin mukaan uunin suuluukku oli uusittu jossain vaiheessa. Huoneessa oli 11,5 cm korkea suora jalkalista, jonka yläreunassa oli kevyt profilointi. Lautalattian päällä oli korkkimatto. Kattolaudoitus oli peitetty valkealla pahvilla, kuten myös seinien yläosat. Seinillä oli kuviotapetti, jonka alla oli hirsissä rappauspinta.³³⁵

Restaurointityöt 1978–1989

Kabinetista h9 ei ole löytynyt 1970–1980-lukujen restaurointitöiden aikaisia valokuvia, mutta vuoden 1966 valokuva antaa tietoa restaurointitöitä edeltävästä tilanteesta.

Ennen muutostöitä huoneessa oli hirsiseinän päällä savilaasti, Halltex-levyt ja tapetti.³³⁶

Marraskuussa 1983 Lounatvuori ja Kaila suunnittelivat kabinetin osalta seuraavanlaisia toimenpiteitä: ”Huone 9: Korkkimatto poistetaan, alla oleva lautalattia maalataan. Seinät ja katto kuten edellisissä huoneissa. Listat irti, levytetään. Uuni puhdistetaan ja maalataan.”³³⁷

Museovirastoon ei viety huoneen h9 tapettinäytteitä. Huoneen tapettifragmentteja ei myöskään ole löytynyt päärakennuksen ullakolta.³³⁸ Katon

Kabinetti h9 vuonna 1966. Huoneessa oli korkkimatto ja seinätapetit. Pyöreässä tiililaattauunissa oli uusi suuluukku ja runkoa tummempi kruunu. Katossa ja seinien yläosassa oli liimamaalilla valkoiseksi maalatut paperit. Kuva: P. O. Welin / MV.

332 Lounatvuori & Kaila 1978–1988. MV RHO.

333 Lounatvuori & Kaila 1978–1988. MV RHO.

334 Ark-byroo 2016, 96.

335 Lounatvuori 1966, 11. MV.

336 Lounatvuoren 1970- tai 1980-luvulla laatima merkintä pohjapiirustuksessa.

337 Lounatvuori & Kaila 8.11.1983, 2. MV RHO.

338 Restart Oy 23.3.2023, 17.

paperointi poistettiin vuonna 1987.³³⁹

Konservaattori Harri Dahlström tutki vuonna 1987 lasittamatonta kaakeliuunia. Hänen mukaansa kruunu on ollut tiilen värinen.³⁴⁰

Tammikuussa 1988 Ivars ja Kärki kirjasivat muistioon, että huoneen 9 sisäseinät oli koolattu ja levytetty vanhan seinärappauksen päälle.³⁴¹ Ivars ohjeisti, että levytettyyn huoneeseen 9 laitettaisiin uudet jalka- ja kattolistat, joita teetettäisiin huoneen 7 jalkalistan ja huoneen 4 kattolistan mukaan.³⁴²

Huhtikuussa 1988 Ivars suunnitteli, että huoneen 9 levytetyt seinät pinkopahvitettaisiin ja liimamaalattaisiin myöhemmin määriteltävien sävyjen mukaisesti. Uunista poistettaisiin maali.³⁴³

Mitä sitten toteutettiin? Katon paperointi poistettiin. Lautakatto maalattiin valkoiseksi. Laudoituksessa on sauma vuonna 1756 puretun alkuperäisen seinän kohdalla.

Seinistä poistettiin tapetoidut Halltex-levyt. Vanha savilaasti jätettiin paikoilleen. Seinät koolattiin ja levytettiin. Levyihin kiinnitettiin pinkopahvit, jotka maalattiin liimamaalilla.³⁴⁴

Korkkimaton alta paljastettu vanha laulalattia maalattiin.

339 Lounatvuori & Kaila 1978–1988. MV RHO.

340 Lounatvuori & Kaila 1978–1988. MV RHO.

341 Ivars & Kärki 7.1.1988, 1. MV RHO.

342 Ivars 12.1.1988, 1–2. MV RHO.

343 Ivars 7.4.1988, 1. MV RHO.

344 Pinkopahvin kiinnitystapa vaihtelee. Yhdessä nurkassa pahvi on naulattu, toisessa ei.

Kabinetin h9 vanha lattialaudoitus ja lautakatto on otettu 1980-luvulla esiin ja maalattu. Katto-
laudoituksessa on sauma puretun alkuperäisen seinän kohdalla. Listat on uusittu. Uunin runko ja
kruunu on maalattu samaan sävyyn. Kuva on syyskuulta 2023.

Ainakin jalkalistat uusittiin ja maalattiin. Vuoden 1966 inventointitekstissä kattolistoista ei ole mainintaa, ja valokuvan perusteella vaikuttaisi siltä, ettei niitä myöskään ollut seinien yläosan ja katon paperoinnin alla piilossa. Vaikuttaa todennäköiseltä, että huoneeseen tehtiin vuonna 1988 uudet kattolistat, jotka maalattiin siniharmaaksi.

Uunin lasittamattoman punasavitiili-

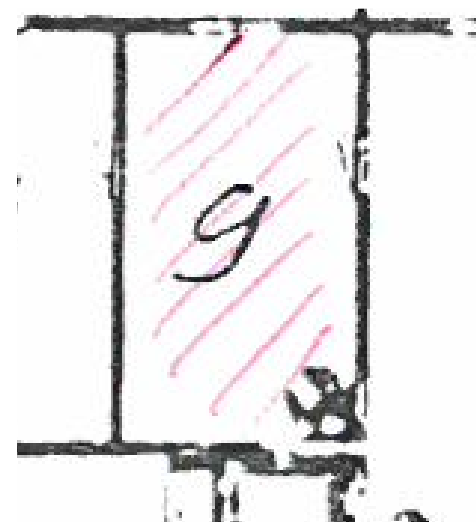
Kabinetin h9 seinät on koolattu ja levytetty 1980-luvulla. Levyjen päällä on maalatut pinkopahvit. Kuva on toukokuulta 2022.

pinnan maalia ei poistettu, kuten vuonna 1988 oli vielä ohjeistettu, vaan sekä runko että kruunu maalattiin vaaleankeltaisella mattamaalilla. Vuoden 1966 kuvassa kruunu oli runkoa tummempi ja rungon maalissa oli kiiltoa.

Kuten muissakin huoneissa, ovet kunnostettiin ja ikkuna uusittiin.

LOUNATVUOREN JA KAILAN HUONE- DOKUMENTOINTI 1978–1988. MV RHO

Huone 9

Jalkalistat: 11,5 cm, suorat, kapea profiili

Seinät: hirrellä rappaus. Seinät koolattiin restaurointitöiden yhteydessä.

Ovet ja ovilistat:

- h8 ovi D2, listat F2 rokokoo
- h10 ovi D1, listat F3

Uuni: lasittamaton kaakeliuuni, uudet luukut. Konservaattori Harri Dahlströmin väritutkimuksen mukaan kruunu on ollut tiilen värinen.

Katto: lauta, paperi, jossa liimamaali. Paperi poistettu vuonna 1987.

Muutokset huonetilassa: osa vuoden 1738 kall kammarea.

H10 kamari

Huoneen aiemmat vaiheet

Alun perin kamarin h10 ja kabinetin h9 ulkoseinän puoleiset puolikkaat ovat olleet yhtä kylmää, kapeaa kamaria (*kall kammare*).³⁴⁵

Vuosien 1755–1756 korjaustöiden yhteydessä kylmän kamarin pitkittäinen väliseinä purettiin. Uusi seinä pystytettiin nykyiselle paikalleen keskelle rakennusrunkoa, kun luoteissivua vasten sijainnut sali muutettiin keittiöksi h13. Kattopalkkien alapuolelle tehtiin sileä lautakatto. Uuteen seinään tehtiin ovi. Samalla muodostettiin uudella poikittaisella väliseinällä huoneet h9 ja h10, joiden nurkkiin tehtiin uunit. Kummankin huoneen nykyinen tilahahmo on tästä vaiheesta.³⁴⁶ Ulkoseinä ja itäkulman kamarin h11 puoleinen väliseinä ovat alkuperäisiä (1738), muut seinät ovat vuodelta 1756.

Nurkkauuni korvattiin nykyisellä uus-

renessanssityylisellä pyöreällä kaakeliuunilla mahdollisesti 1840–1870-lukujen aikana.³⁴⁷

Vuoden 1966 inventoinnin mukaan uusin silloisen ruskean maalin alla oli harmaa maali. Uunin suuluukku oli uusittu. Huoneen jalkalistana oli sekundäärinen 9 cm korkea höylälautainen lista. Lattialla oli korkkimatto. Sisäkatto oli peitetty valkealla pahvilla. Seinillä oli tapetit.³⁴⁸

Restaurointityöt 1978–1989

Kaila ja Lounatvuori tekivät päärakennuksessa rakennetutkimuksia syyskuussa 1978: ”*Tutkimukset aloitettiin kamarista H10. Kaikki listat irrotettiin, mittasin ja piirsin. Keittiöön johtavassa ovela ja ikkunassa oli vanhemman malliset, sivuosissa vähän uudemmat listat. Jalkalista oli aivan uusi ja yksinkertainen. Kattolista leveä, vanhahko. Lattiasta rullattiin korkkimatto ja pinkopahvi sekä toinen vanhempikuvioinen draculamatto.*³⁴⁹ *Sen alla oli tiivis kapea ponttilauta – vanha lautalattia oli jo poistettu. Lattia ei avattu sen pitemmälle vielä. Seinistä poistettiin Halltex-levyt ja aaltopahvit tapetteineen. Kaikki seinät olivat karkein saumoin, rivetty sammalella, lastuttu ja rapattu jo poistetulla savilaastilla. Ilmeisesti seinät on tehty vanhasta kuivuneesta materiaalista ja rapattu heti uusina. Vasemmassa sivuseinässä näkyi vain ylhäällä hirrenpäiden paikkauksia, juuri siinä missä alkuperäisen pituusväliseinän*

LOUNATVUOREN JA KAILAN HUONEDOKUMENTOINTI 1978–1988. MV RHO

Huone	1978	1988
Huone 10	1978: 1738 kall kammare 1978: 1738 kall kammare 1978: 1738 kall kammare	1988: 1738 kall kammare 1988: 1738 kall kammare 1988: 1738 kall kammare
Huone 11	1978: 1738 kall kammare 1978: 1738 kall kammare 1978: 1738 kall kammare	1988: 1738 kall kammare 1988: 1738 kall kammare 1988: 1738 kall kammare
Huone 12	1978: 1738 kall kammare 1978: 1738 kall kammare 1978: 1738 kall kammare	1988: 1738 kall kammare 1988: 1738 kall kammare 1988: 1738 kall kammare
Huone 13	1978: 1738 kall kammare 1978: 1738 kall kammare 1978: 1738 kall kammare	1988: 1738 kall kammare 1988: 1738 kall kammare 1988: 1738 kall kammare
Huone 14	1978: 1738 kall kammare 1978: 1738 kall kammare 1978: 1738 kall kammare	1988: 1738 kall kammare 1988: 1738 kall kammare 1988: 1738 kall kammare
Huone 15	1978: 1738 kall kammare 1978: 1738 kall kammare 1978: 1738 kall kammare	1988: 1738 kall kammare 1988: 1738 kall kammare 1988: 1738 kall kammare
Huone 16	1978: 1738 kall kammare 1978: 1738 kall kammare 1978: 1738 kall kammare	1988: 1738 kall kammare 1988: 1738 kall kammare 1988: 1738 kall kammare
Huone 17	1978: 1738 kall kammare 1978: 1738 kall kammare 1978: 1738 kall kammare	1988: 1738 kall kammare 1988: 1738 kall kammare 1988: 1738 kall kammare
Huone 18	1978: 1738 kall kammare 1978: 1738 kall kammare 1978: 1738 kall kammare	1988: 1738 kall kammare 1988: 1738 kall kammare 1988: 1738 kall kammare
Huone 19	1978: 1738 kall kammare 1978: 1738 kall kammare 1978: 1738 kall kammare	1988: 1738 kall kammare 1988: 1738 kall kammare 1988: 1738 kall kammare
Huone 20	1978: 1738 kall kammare 1978: 1738 kall kammare 1978: 1738 kall kammare	1988: 1738 kall kammare 1988: 1738 kall kammare 1988: 1738 kall kammare

Huone 10

Lattia: vuonna 1966 korkkimatto, poistettu 1980-luvulla, vuonna 1987 uusi leveä lauta.

Seinät: restaurointitöiden yhteydessä seinät koolattu, listat irrotettu

Jalkalista sekundäärinen 9 cm.

Ovet ja ovilistat:

- h9 ovi D1, listat F3
- h11 ovi D1, listat F3
- h13 ovi D vuodelta 1911, listat F1?

Uuni: pyöreä lasittamaton kaakeliuuni, rikki sivulta, uudet luukut. Väritutkimus: useita maalikerroksia.

Katto: lauta, paneau-tapetti, liimattu alassuun lautaan, kuvio tarttunut kattoon. Tapetti irrotettu vuonna 1987 ja tallennettu.

Muutokset huonetilassa: osa 1738 ”kall kammare”.

Huone 10

1. Koilliseinässä jälki alkuperäisestä pitkittäisestä väliseinästä (1738 kall kammare)
2. Kattopaperin alla lautakatto, johon oli liimattu nurinpäin paneau-kuvioista tapettia. Tapetin maalausaiheita on kiinnittynyt katto-lautoihin.
3. Ikkuna alkuperäisellä paikallaan, laajennettu.
4. Kattolistan värit: alin siniharmaa, joka päällä olevien maalikerrosten ansiosta on muuttunut oliivinvihreäksi. Seuraavana beige, sitten kerman vivahtava harmaa ja viimeisenä valkoinen.
5. Ovilla samat värikerrokset.

345 Lounatvuori & Kaila 1978–1988. MV RHO.

346 Lounatvuori & Kaila 1978–1988. MV RHO.

347 Ark-byroo 2016, 97.

348 Lounatvuori 1966, 11. MV.

349 Draculamatto eli kuviollinen linoleumimatto.

1755–1756 rakennettu, kabinetin h9 vastainen seinä

1755–1756 rakennettu pitkittäinen, keittiön h13 vastainen väliseinä

Alkuperäinen (1738) kamarin h11 vastainen seinä

Kamari h10 rakenteiden avaamisen jälkeen vuonna 1978. Seiniltä on poistettu jo vanhat Halltex-levyt ja aaltopahvit tapetteineen, listat on irrotettu. Hirret ovat aiemmin olleet savilaastilla rapattuja. Kuva: P. O. Welin / MV.

Alkuperäisen (1738), vuosien 1755–1756 aikana puretun pitkittäisen väliseinän kohdalla on alkuperäisessä poikittaisseinässä paikkausjälkiä.

Puretun alkuperäisen (1738) seinän kohdalla on kattolaudoituksessa sauma. Seinät on koolattu ja levytetty vuonna 1988. Oviaukosta näkyy keittiö h13. Kuva on syyskuulta 2023.

paikka oli ollut. Seinät olivat melkoisesti pulistelleet, mutta puu oli kuivaa ja tervettä. Vain eräessä kohdassa oli vanhaa lahoa, siis jo tehdessä ollutta ja kuivaa. Vanhoja tape-tointeja oli vain hiukan kattolistan sivussa. Sanomalehteä 1897, sen alla tapettiboordia ja sen alla harmaaksi maalattua pahvia. Alinna ilmeisesti hyvin heikosti erottuvaa koristemaalausta listassa.”³⁵⁰

”H10 alapohjaa tutkittiin, kunnes tutkimusväline eli paikallinen lapio katkesi. Lattialautojen alla oli purukerros ja sitten seurasi maata ja muurausjätettä lähes loputtomiin. Näyttää siltä, että koko alusta on täytetty. Lattiavasoina on ristikkäin entisiä seinähirsii, paljon siistimpiä kuin nyt näissä seinissä olevat, mutta paikoitellen pahasti lahonneita. Laho oli vanhaa, siihen liittyi hyönteisvauriota. H10 katossa alinna ollut pahvi osoittautui entiseksi seinäpahviksi nurin päin; kääntöpuolella näkyi panneumaalausta harmaalla. Täytteestä löytyi vaaleanpunaista väriä kalkkilaastin paloissa, ehkä seinien rappauspintaa.”³⁵¹

”H10 ikkuna irrotettiin. Aukossa oli oikealla karapuu 10 cm urassa, vasemmal-la ura oli veistetty ikkunaa levitettäessä melkein kokonaan pois ja karapuu puuttui; vain tappi näkyi ylhäällä, missä kara on toistakymmentä senttiä aukkoa korkeampi, siis ylimmän hirren läpi. Myös aukon korottamista lieene tapahtunut. Mittasin ikkunaprofiileja.”³⁵²

Marraskuussa 1983 Lounatvuori ja Kaila suunnittelivat kamarin h10 osalta seuraavanlaisia toimenpiteitä: ”Huone 10: Seiniin Halltex-levyt ja paperit. Listat irrotetaan. Lattia maalataan. Katto puhdistetaan. Harkitaan katossa olevien paperiarkkien säilyttämistä ja konser-vointia. Uuni paikataan, puhdistetaan ja maalataan.”³⁵³

Konservaattori Harri Dahlström tutki vuonna 1987 kamaria h10: ”Kattolaudois-ta löytyi viivoitusta ja muuta koristemaa-lausta. Tämä on johtunut siitä, että katon pahvitus on aikoinaan tehty jonkun huoneen seinästä irrotetuilla koristemaalatuilla pahveilla, jotka on käännetty nurin päin. Täten kuvioita oli tarttunut kattolaudoitukseen. Tämä rokokootyypinen pahvitus oli liisteröity kattoon ja sitä ei ollut kovin-kaan paljon jäljellä. Katto oli jälkeinpäin pahvitettu useaan kertaan, joten nupinau-lakaistoja oli melkoisesti. Nupit irrotettiin ja koristemaalatut pahvit kostutettiin ja irrotettiin äärimmäisen varovasti. Kuivu-misen jälkeen ne taltioitiin pahvikansioon, joka sijoitettiin huoneeseen h12.”³⁵⁴

Tammikuussa 1988 Ivars ja Kärki kirjasivat muistioon, että huoneen 10 sisäseinät oli koolattu ja levytetty.³⁵⁵ Suunniteltiin, että huoneeseen laitettaisiin uudet jalka- ja kattolistat, joita teetettiin huoneen 7 jalkalistan ja huoneen 4 kattolistan mukaan.³⁵⁶

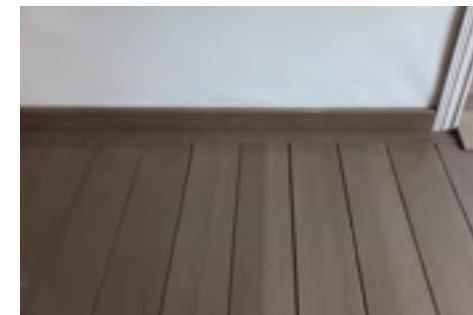
Kamarin h10 ulkoseinä ja vasemmalla näkyvä, kamarin h11 vastainen seinä ovat alkuperäisiä.

Huhtikuussa 1988 Ivars ohjeisti, että huoneen 10 levytetyt seinät pinkopahvi-tettaisiin ja liimamaalattaisiin. Uunista poistettaisiin maali.³⁵⁷ Huoneen mallivärit hyväksyttiin kesäkuussa 1988.³⁵⁸

Mitä restaurointitoimenpiteitä kamarissa h10 lopulta tehtiin? Lattiasta poistettiin korkkimatto, pinkopahvi, draculamatto ja ponttilaudoitus. Alta ei löytynyt vanhaa lautaa. Huoneeseen rakennettiin uusi lautalattia, joka maalattiin ruskeaksi.

Vanhat yksinkertaiset jalkalistat olivat mahdollisesti 1960-luvulta. Listat irrotettiin ennen seinien koteloointia. On mahdollista, että jalkalistat uusittiin ja maalattiin.

Seinistä poistettiin tapetit ja vanhat Halltex-levyt, minkä jälkeen seinät koolattiin ja levytettiin uudestaan. Levyihin kiinnitettiin pinkopahvit, jotka maalattiin liimamaalilla. Museoviraston

Kamarin h10 lattialaudoitus uusittiin vuosien 1978–1989 restaurointitöiden yhteydessä.

tapettitietokannassa ei ole yksilöitävissä kamarin h10 tapetteja. Niitä ei myöskään ole löytynyt päärakennuksen ullakolta.

Katossa olleet paperiarkit irrotettiin otettiin talteen. Alta paljastunut kattolaudoitus maalattiin liimamaalilla valkoiseksi. Ainakin osa ponttilaudoituksesta on 1700-luvulta. Laudat on kiinnitetty taotuilla, isopäisillä nauloilla. Katossa on sauma alkuperäisen (1738), vuosien 1755–1756 aikana puretun väli-seinän kohdalla. Vanhat kattolistat irrotettiin ennen korjaustöitä ja kiinnitettiin seinien koteloinnin jälkeen takaisin. Listat voivat olla kustavilaisia.³⁵⁹

Uuni maalattiin. Ovet kunnostettiin ja ikkuna uusittiin.

350 Kaila & Lounatvuori 25.9.1978, 1–2. MV.

351 Kaila & Lounatvuori 26.9.1978, 1. MV.

352 Kaila & Lounatvuori 27.9.1978, 1. MV.

353 Lounatvuori & Kaila 8.11.1983, 2. MV RHO.

354 Dahlström 1987, 3–4. MV.

355 Ivars & Kärki 7.1.1988, 1. MV RHO.

356 Ivars 12.1.1988, 1–2. MV RHO.

357 Ivars 7.4.1988, 1. MV RHO.

358 Jalonen 7.6.1988, 1. MV RHO.

359 Ark-byroo 2016, 67,

H11 kamari

Huoneen aiemmat vaiheet

Itäkulman kamarissa h11 on alkuperäinen tilahahmo. Kattopalkkien alapuolelle on tehty sileä lautakatto vuosien 1755–1756 aikana. Huone oli jo alun perin kamari, jonka nurkassa oli uuni. Nykyinen uusrenessanssityylinen uuni on arviolta 1840–1870-luvulta.

Vuoden 1966 inventoinnin mukaan kamarissa h11 oli 9 cm korkea yksinkertainen jalkalista ja sekundäärinen laualattia. Katto ja seinät oli paperoitu. Suorakulmaisen tiililaattauunin vihreän maalin alla oli valkea maali. Uunin suuluukku oli uusittu.³⁶⁰

Restaurointityöt 1978–1989

Lounatvuori ja Kaila suunnittelivat marraskuussa 1983 kamarin h11 toimenpiteitä: ”Huone 11: Listat irrotetaan, seinät levytetään.”³⁶¹

Tammikuussa 1988 Ivars ja Kärki kir-

Kamari h11 vuonna 1966. Huoneessa oli lautalattia, profiloimattomat jalkalistat ja tapetoidut seinät. Kuva: Elias Härö / MV.

jasivat muistioon, että huoneen 11 sisäseinät oli koolattu ja levytetty ”vanhojen pinnotteiden päälle”. Sisäseinäpinnat olivat aiemmin olleet tikutettuja ja hirren päälle rapattuja. Ennen restaurointitoita rappauksen päällä oli Halltex-levyt ja 1940-luvun tapetit.³⁶²

Tammikuussa 1988 päätettiin, että katto koemaalattaisiin ilman vesipesua ja suunniteltiin, että levytettyyn huoneeseen 11 laitettaisiin uudet jalka- ja kattolistat, joita teetettiin huoneen 7 jalkalistan ja huoneen 4 kattolistan mukaan.³⁶³

Ivars ohjeisti huhtikuussa 1988, että huoneen 11 levytetyt seinät pinkopahvitettaisiin ja liimamaalattaisiin. Uunista

1980-luvulla kamarin h11 seinät levytettiin, kattopaperi poistettiin ja lattialauditus uusittiin. Kuva on vuodelta 2023.

poistettaisiin maali.³⁶⁴

Mitä toimenpiteitä kamarissa h11 lopulta tehtiin? Lattialauditus ja jalkalistat uusittiin ja maalattiin.³⁶⁵ Seinistä poistettiin tapetoidut vanhat levyt, mutta rappaus jätettiin. Seinät koolattiin ja levytettiin. Levyjen päälle laitettut pinkopahvit maalattiin liimamaalilla kesällä 1988 harmaaksi.³⁶⁶ Kattopaperi poistettiin. Vanha vuoden 1756 kattolauditus maalattiin valkoiseksi liimamaalilla. Vanhat, mahdollisesti kustavilaiset kattolistat irrotettiin ja kiinnitettiin uudelleen ja maalattiin seinien koteloinnin jälkeen. Uuni maalattiin. Ovet kunnostettiin, ikkunat uusittiin.

Kamarissa h11 on alkuperäinen tilahahmo. Kuva on syyskuulta 2023.

LOUNATVUOREN JA KAILAN HUONE-DOKUMENTOINTI 1978–1988. MV RHO

Huone 11

Lattia: 1966 kapea sekundäärinen lauta, 1987 uusi leveä lauta

Seinät: tikutus ja rappaus, Halltex ja tapetti. Koolattu vuonna 1987, listat irrotettu.

Ovet ja ovilistat:

- h10 ovi D1, ovilistat F3
- h12 ovi D1, ovilistat F3

Uuni: lasittamaton kaakeliuuni, uusi suuluukku. Väritutkimus: Useita maalikerroksia, ei vielä selvitetty.

Katto: lauta, paperi, jossa liimamaali. Paperi poistettu vuonna 1987.

Muutokset huonetilassa: alkuperäinen (1738) huonejako

360 Lounatvuori 1966, 11. MV.

361 Lounatvuori & Kaila 8.11.1983, 2. MV RHO.

362 Ivars & Kärki 7.1.1988, 1. MV RHO; Lounatvuori & Kaila 1978–1988. MV RHO.

363 Ivars 12.1.1988, 1–2. MV RHO.

364 Ivars 7.4.1988, 1. MV RHO.

365 Lounatvuori & Kaila 1978–1988. MV RHO.

366 Ivars & Lounatvuori 18.7.1988, 1. MV.

H12 kamari

Huoneen aiemmat vaiheet

Kamarissa h12 on alkuperäinen tilalahahmo. Seinät ovat vuodelta 1738. Kattopalkkien alapuolelle on tehty sileä lautakatto vuosien 1755–1756 aikana. Kamarin sisänurkassa on ollut uuni, joka on purettu vuoden 1927 jälkeen.

Vuoden 1966 inventoinnin mukaan uuni oli poistettu, tilalla oli pieni Porin Matti -merkkinen uuni. Palomuuuri oli ylhäältä muotoiltu. *”Keskellä suuri ulkoneva kulma kuin satulakatto, sen ympärillä samanlaiset pienemmät.”* Huoneessa oli uusi lautalattia ja jalkalista. Ikkunan vuorilauta kulki myös ikkunalaudan alla.³⁶⁷

Restaurointityöt 1978–1989

Huone muutettiin vuosien 1978–1989 restaurointitöiden yhteydessä toimistoksi. Kaila totesi lokakuussa 1978, että *”Toimistohuoneeseen oli piirustukseni mukaan tehty siistit ja vahvat hyllyt koko peräseinälle.”*³⁶⁸

³⁶⁷ Lounatvuori 1966, 12. MV.

³⁶⁸ Kaila 12.–13.10.1978, 1. MV.

Kamarin h12 seinät koolattiin ja levytettiin vuonna 1988. Etelänurkassa ollut vanha tiilestä muurattu uuni on purettu jo aiemmin. Palomuuria vasten on pieni Rosenlewin valmistama Porin Matti -uuni. Oviaukosta näkyy keittiö h13. Kuva on toukokuulta 2022.

Marraskuussa 1983 Lounatvuori ja Kaila suunnittelivat, että huone 12 kunnostettaisiin kuten muut huoneet, mutta kalustettaisiin toimistoksi.³⁶⁹

Tiedossa ei ole, mitä huoneen 12 hirsiseinien päällä oli ennen restaurointitöitä. Huoneesta ei ole löytynyt 1900-luvun valokuvia eikä 1960–1980-lukujen inventoinneissa ja muistioissa ole asiasta mainintaa. Kamarin länsinurkasta purettiin kiintokomero.

Ivars ja Lounatvuori kirjasivat muistioon heinäkuussa 1988, että huone 12 oli koolattu ja levytetty. Levyjen päälle oli kiinnitetty pinkopahvit, jotka oli

³⁶⁹ Lounatvuori & Kaila 8.11.1983, 2. MV RHO.

maalattu harmaaksi.³⁷⁰ On mahdollista, että keittiön vastaisessa seinässä on vanhempi levytys, sillä tekniikkakeskuksen kohdalla on alue, jossa ei ole pahvia ja päällimmäisenä materiaalina on tapetti.

Restaurointitöiden yhteydessä 1900-luvun lattialaudoitusta maalattiin. Lattialistoissa ei ole profiilia. On mahdollista, että ne on uusittu aiemmin 1900-luvulla.

1700-luvun kattolaudoitusta paikattiin hormin kohdalla. Katto laskee kohti koillispäätä. Katto ja kattolistat maalattiin liimamaalilla valkoiseksi. Ovet kunnostettiin, ikkuna uusittiin.

³⁷⁰ Ivars & Lounatvuori 18.7.1988, 1. MV.

LOUNATVUOREN JA KAILAN HUONE- DOKUMENTOINTI 1978–1988. MV RHO

Huone 12

Lattia: sekundäärinen lauta

Jalkalistat: sekundäärinen jalkalista

Ovet ja ovilistat:

- h11 ovi D1, listat F3
- h13 ovi D6 puoliksi rokokoo, listat F1

Ei uunia.

Muutokset huonetilassa: alkuperäinen (1738) huonemuoto.

H13 keittiö

Huoneen aiemmat vaiheet

Keittiön h13 paikalla on ollut alun perin toinen rakennuksen pääsaleista, jonka kaakon puoleinen pitkittäinen väliseinä sijaitsi lähempänä kaakon puoleista ulkoseinää.³⁷¹ Salin luoteisseinässä oli alun perin kaksi ikkunaa. Uuni sijaitsi lounaissivua vasten lähellä huoneen etelänurkkaa, nykyisen kabinetin h9 nykyisen uunin paikalla. Keittiö sijaitsi alun perin nykyisen ruokasalin h8 paikalla, mutta oli tätä pienempi.

Vuosien 1755–1756 aikana sali muutettiin keittiöksi. Huonetta pienennettiin siirtämällä pitkittäinen väliseinä rakennusrungon keskelle. Kattopalkkien alapuolelle tehtiin sileä lautakatto. Keittiön etelänurkkaan muurattiin liesi ja huoneen koillisosasta rajattiin kevyellä ponttilautaseinällä kapea skafferi eli ruokakomero, joka sai luonnonvaloa puolikkaasta ikkunasta.³⁷² Skafferin itänurkkaan tehtiin myös uuni.

371 Lounatvuori 1987, 1–2. MV RHO.

372 Lounatvuori 1987, 3. MV RHO.

Keittiön ja kamarin h12 välisessä puoliranskalaisessa, kolmipeilisessä ovesa on koristeelliset lehtisaranat. Ovi on Lounatvuoren mukaan vuodelta 1756. Kuva: P. O. Welin 1966 / MV.

Aikavälillä 1797–1840 skafferi purettiin ja kaakkoisseinään puhkaistiin oviaukko, josta kuljetaan kamariin h10.

Joko 1810-luvulla tai 1800-luvun puolivälin jälkeen toisen ikkunan paikalle tehtiin ovi, kun keittiön eteen rakennettiin nykyinen kuisti h14. Keittiön seiniin on tehty rintapanelointi.

1900-luvun alussa liettä on uudistettu. 1900-luvulla on myös rakennettu kiintokomerot keittiön länsi- ja pohjoisnurkkiin.

Vuoden 1966 inventoinnin mukaan keittiön muiden paitsi luoteisseinän

Keittiö h13 vuonna 1966. Kolmella seinällä oli rintapaneelit. Seinien yläosassa oli pahvit ja katossa Halltex-levyt. Vasemmalla näkyvä tiskipöytä ja oikealla nurkassa näkyvä kiintokomero purettiin 1980-luvulla. Oviaukosta näkyy eteinen h2. Kuva: P. O. Welin / MV.

alaosassa oli pystysuora helmiponttilaudoitus, seinän yläosassa oli pahvi. Vyöhykkeitä erotti 152 cm:n korkeudella 6,5 cm korkea, profiloitu rintapaneelilista. Nurkassa oli suuri muurattu hella-leivinuuni. Uunin suu oli pihaseinää kohti. Keittiössä oli kuusiruutuinen leveä ikkuna. Vuorilauta kulki myös ikkunalaudan alla. Keittiössä oli uusi lattia ja jalkalista. Katossa oli Halltex-levyt.

Keittiöstä eteiseen johtava ovi on puoliranskalainen, nelipeilinen ovi. Vuorilauta on rihlattu kolmella uralla. Kuva: Elias Härö 1966 / MV.

Restaurointityöt 1978–1989

Keittiön muut seinät ovat vuodelta 1738, mutta kaakkoisseinä on vuodelta 1756. Ainakin osa seinistä on ollut aiemmin rapattuja.³⁷³

Syyskuussa 1978 Kaila ja Lounatvuori tutkivat keittiön h13 ja sen kuistin h14 välistä ovea, jonka paikalla on aina kuistin rakentamiseen (1797–1840) asti sijainnut ikkuna: ”Tämän päivän löytö oli keittiön oven kohdalla paikoilleen jätetty ikkunankarmi, johon ovi oli sahattu sisään. Mustunut karmi on vanha, ehkä aivan alkuperäinen. Tarkistamme mitat.”³⁷⁴ Kolme vuotta myöhemmin, toukokuussa 1981 Kaila tutki jälleen samaa kohtaa: ”Lisäksi löydettiin yli puoli karmia seinän sisään paikoilleen jätettynä ikkunan viereen avatun keittiön ulko-oven pielestä. Karmista selviää alkuperäinen profiili.”³⁷⁵

Marraskuussa 1983 Lounatvuori ja Kaila suunnittelivat keittiön osalta seuraavia toimenpiteitä: ”Huone 13, keittiö: Komerot ja tiskipöytä puretaan. Seinäpahvit ja katto-Halltex poistetaan. Hella puhdistetaan ja valkaistaan. Ponttilautapaneeli jätetään kolmelle seinälle, missä sitä vielä on jäljellä. Lattia avataan ja tutkitaan, onko alkuperäistä tiililattiaa säilynyt ja missä määrin.”³⁷⁶

Tammikuussa 1988 Ivars ohjeisti, että myös pihanpuoleiseen seinään tehtäi-

siin rintapanelointi. Seinien yläosan pahvi poistettaisiin.³⁷⁷

Kesäkuussa 1988 hyväksyttiin huoneen 13 mallivärit.³⁷⁸

Mitä toimenpiteitä lopulta tehtiin? Länsi- ja pohjoisnurkkien kiintokomerot ja kaakkoisseinää vasten sijainnut tiskipöytä purettiin.

Huoneessa oli 1700-luvulla ollut tiililattia, mutta lattiaa avattaessa todettiin, ettei lattiaa ollut säilynyt. Lattiavasojen korjaamisen jälkeen keittiöön tehtiin uusi laualattia, joka maalattiin.

Seinäpahvit poistettiin. Ponttilautapaneeli jätettiin kolmelle seinälle. Mahdollisesti osa paneloinnista ja paneloinnin yläpuolinen lista uusittiin. Pihanpuoleiseen seinään, jossa panelointia ei aiemmin ollut, tehtiin uusi rintapanelointi. Seinien yläosien pinkopahvi ja mahdollisesti myös muita pintakerroksia kuten tapetteja poistettiin. Seinien yläosiin kiinnitettiin mahdollisesti levyt, jotka pahvitettiin ja maaalattiin.

Katosta poistettiin Halltex-levyt vuonna 1987. Alta paljastunut lautakatto ja kattolistat maalattiin liimamaalilla valkoiseksi.

Hella puhdistettiin ja valkaistiin. Ovet kunnostettiin. Ikkuna-aukkoa kavennettiin ikkunan uusimisen yhteydessä.

LOUNATVUOREN JA KAILAN HUONEDOKUMENTOINTI 1978–1988. MV RHO

Huone 13, keittiö

Lattia: 1700-luvulla ollut tiililattia.

Seinät: helmipontt-paneeli 152 cm korkeudella + paneelilista 6,5 cm

Ovet ja ovilistat:

- h10 ovi D vuodelta 1911, puoliranskalainen, listat F1
- h12 ovi D6 rokokoo, puoliranskalainen, barokkisarjanat, listat F3 rokokoo
- h2 ovi D5 barokkiovi ja barokkisarjanat, listat F5 empire
- keittiön kuistin ovi, ovilistat F5

Katto: Halltex-levy, alla lauta. Halltex-levyt poistettu vuonna 1987.

Muutokset huonetilassa: Alun perin (1738) sali, muutettu vuonna 1756 keittiöksi, osa erotettu ruokakomeroiksi (skafferi), jossa puolet ikkunasta.

Huone 13, keittiö

1. Skafferin ponttilautainen väliseinä, rakennettu vuonna 1756
2. Alkuperäinen ikkuna karmeineen, mittaus Panu Kaila (tarkoitetaan, että seinästä löytyi fragmentti alkuperäistä ikkunan karmia)
3. 1911 ikkuna suurennettu, palautettu (vuonna 1983)
4. Nurkassa ollut uuni
5. Oven paikka ei alkuperäinen
6. Seinät olleet rapatut
7. Vanhan hellan jälki seinässä

373 Lounatvuori & Kaila 1978–1988. MV RHO.

374 Kaila & Lounatvuori 28.9.1978, 1. MV.

375 Kaila 21.5.1981, 1. MV RHO.

376 Lounatvuori & Kaila 8.11.1983, 2. MV RHO.

377 Ivars 12.1.1988, 1–2. MV RHO.

378 Jalonen 7.6.1988, 1. MV RHO.

Keittiön koillisseinä ennen avauksia vuonna 1978. Vasemmalla näkyvä itänurkan komero purettiin 1980-luvulla. Kuva: P. O. Welin / MV.

Keittiö ennen avauksia vuonna 1978. Lähes kaikki oli ennallaan verrattuna vuoden 1966 tilanteeseen. Kuva: P. O. Welin / MV.

1980-luvulla hella valkaistiin. Lattialaudoitus uusittiin, kattolevyt poistettiin ja kattolaudoitus maalattiin. Kattolaudoituksessa on sauma ja paikkapaloja. Kuva on toukokuulta 2022.

Keittiön ja kamarin h12
välinen seinä ja oviaukko ovat
alkuperäisiä (1738).

Kaakkoisseinä on siirretty tälle paikalle 1756. Oviaukko on
puhkaistu 1797–1810. Vuonna 1756 rakennetun skafferin eli ruo-
kakomeron väliseinän paikka näkyy seinässä. Skafferi purettiin
viimeistään 1800-luvun alussa.

Keittiön seiniä avataan helmikuussa 1988. Kuva on otettu kohti itänurkkaa. Kuva: P. O. Welin / MV.

Keittiön lattiavasoja korjattiin. Osa 1800-luvun lopun seinäpaneeleista uusittiin. Kuva: MV.

"Keittiö valmiina vastaanottamaan eväidensyöjät ja kahvinjuojat." Valmis keittiö vuonna 1989. Länsinurkan kiintokomero on purettu. Ikkunaseinäänkin on tehty rintapaneelit. Kuva: MV.

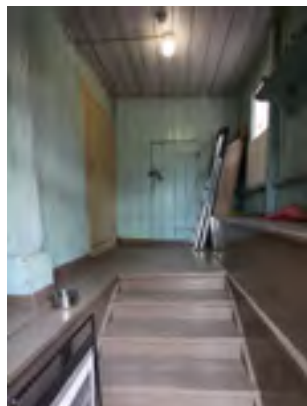
H14 keittiön kuisti

Huoneen aiemmat vaiheet

Keittiön umpikuisti h14 on rakennettu keittiön h13 luoteispuolelle 1800-luvulla. Ajoituksesta ei ole varmuutta. Lounatvuori on vuonna 1997 päätellyt, että kuisti olisi 1810-luvulta, vuonna 2009 hän on ajoittanut kuistin 1800-luvun alkuun, mutta Ark-byroo on vuonna 2016 ajoittanut kuistin rakenteiden perusteella 1800-luvun puolivälin jälkeen rakennetuksi.³⁷⁹ Rakentamisen yhteydessä keittiön toisen ikkunan paikalle on tehty oviaukko. Kuistin rankarakenteiset lauseinät ovat 1800-luvulta.

Vuoden 1966 inventoinnissa tilaa on kutsuttu keittiön portaaksi. ”Sisimmässä seinässä ulkovuorilautaa, keskelle seinää sattuu pitkänurkka, joka on laudoitettu. Laidoitus maalattu vaalean vihreäksi. Vihreän maalin alla ei ollut ulkoseinän punaista. Kolme muuta seinää myös lau-

Vasemmalla keittiön ovi ja vanhaa ulkoseinää, keskellä komero.

doitettu ja maalattu vihreiksi. Pituussuuntainen kattolaidoitus. Lankkulattia. Kapea 4-ruutuinen ikkuna. Ovet: Ovi keittiöön, sekundäärinen 3-peiliovi, peilit ilman profiilia. Ulko-ovi sekundäärinen levyovi.”³⁸⁰

Restaurointityöt 1978–1989

Huhtikuussa 1986 Panu Kaila ohjeisti keittiön kuistin h14 osalta, että se puhdistettaisiin ja maalattaisiin.³⁸¹

Elokuussa 1988 Irma Lounatvuori ja Olli Jalonen ovat kirjanneet muistioon, että keittiön kuistiin päätettiin tehdä uusi ulko-ovi.³⁸²

Kuistin osalta toteutettiin kaikki suunnitellut toimenpiteet eli kuisti puhdistettiin ja maalattiin, ulko-ovi uusittiin jäljittäen pääoven tyyliä. Vanhoja ikkunoita ei uusittu. Keittiön kuistista ei ole löytynyt sisäkuvia 1900-luvulta.

Keittiön kuistin ulko-ovi uusittiin vuonna 1988. Yläikkuna on yhtä vanha kuin kuisti eli 1800-luvulta.

379 Lounatvuori 1997, 11. MV RHO; Lounatvuori 2009, 62; Ark-byroo 2016, 30.

380 Lounatvuori 1966, 14. MV.

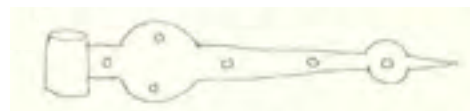
381 Kaila 1.4.1986, 6. MV.

382 Lounatvuori & Jalonen 12.8.1988, 1. MV.

Ullakonporras

Tämän alueen
yläpuolinen osa

Ullakolle johtavan portaan oven vanhan
saranan piirustus vuodelta 1966. Lounatvuori
1966, 15. MV.

Ullakon ovi kuvattuna ullakon
puolelta vuonna 1966. Kuva:
Elias Härö / MV.

Portaan aiemmat vaiheet

Alkuperäinen ensimmäisestä kerroksesta ullakolle noussut porras on sijainnut eteisessä h2. Porras on korvattu nykyisellä portaalla viimeistään 1800-luvun alkupuolella, kun eteisen eteen on rakennettu pääkuisti h1. Porras alkaa kuistin itänurkasta, kuistin ullakolle johtavan portaalle välitasanteen oikealta puolelta, jossa on roiskemaalattu lautaovi. Oven takana sijaitseva porras on suora ja jyrkkä, askelmat on tehty levyistä lankuista. Portaan koillisena on alkuperäinen hirsiseinä, lounaan puoleinen seinä tehtiin pystyyn asennetuista ponttilaudoista.

Vuoden 1966 inventoinnissa portaasta on kirjoitettu näin: ”Porrastasanteelta oikealle suurelle ullakolle johtava ovi, vasemmalla ovi kuistin päällä olevalle ullakolle. Ullakon ovi pystyrautainen,

vaakasuorat tukipuut kiinnitetty puuta-
pein. Vanha sarana. Vanha lukkolaite. [...] o-
vessa kelta-musta roiskemaalaus.”³⁸³

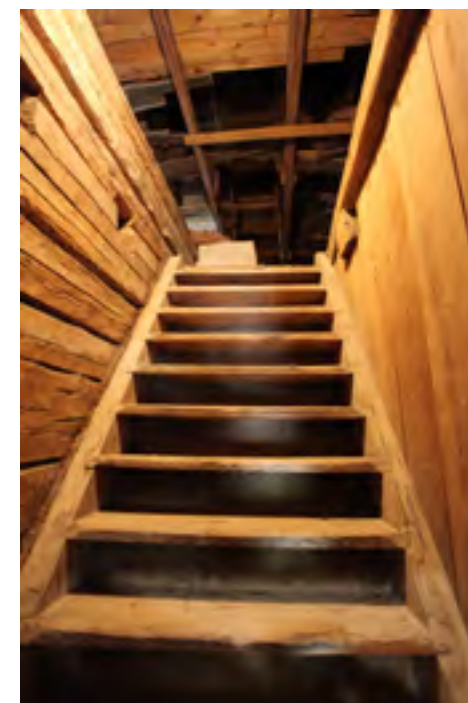
Restaurointityöt 1978–1989

1980-luvulla portaalle kolmesta pystysuuntaisesta ponttilaudasta tehdyn oven kuistinpuoleista roiskemaalausta konservoitiin. Oven salpa uusittiin ja oveen laitettiin uusi riippulukko. Muutoin ullakonporras jätettiin ennalleen.

383 Lounatvuori 1966, 15. MV.

Ullakon ovi kuvattuna pääkuistin h1 itänurkan
puolelta toukokuussa 2023.

Ullakonporras jätettiin ennalleen 1980-luvun
restauroinnissa. Kuva on toukokuulta 2023.

Ullakko ja kattotuolit

Ullakon aiemmat vaiheet

Päärakennuksen ullakko on rakennettu vuonna 1738, mutta vesikattorakenteet on uusittu vuosien 1755–1756 korjausvaiheen yhteydessä, kun alkuperäinen satulakatto on purettu ja rakennukseen on tehty aiempaa korkeampi aumakatto ja ruotsalaiset kattotuolit eli konttikattotuolit. Ullakolle tehtiin harjakattoiset kattolyhdyt.

Rakennuksen hirsikehikko nousee ullakolle siten, että huoneiden väliseinien ylimmät hirret ovat näkyvissä ullakolla. Vuosien 1755–1756 aikana siirrettiin yksittäisten väliseinien paikkoja ja seiniin asennettiin vetotankoja, joiden päät näkyvät ullakolle. Myös seinien siirtopaikat ovat havaittavissa ylimmistä, ullakolle näkyvistä hirsistä.

Ullakolle kuljettiin aina pääkuistin rakentamiseen eli 1800-luvun alkupuolelle asti eteisestä h2 lähtevän ullakonportaan kautta. Kuistin rakentamisen yhteydessä vanha porras purettiin ja uusi rakennettiin lähtemään kuistin itänurkasta.

Viimeistään 1900-luvulla lautakate on korvattu pärekatteella. Tällöin on mahdollisesti tehty korjaustöitä myös ullakolle näkyvin osin.

Lounatvuori on kirjoittanut vuoden 1966 inventointinsa ullakosta näin: ”Kattoa kannattaa ruotsalainen katto-
tuolijärjestelmä. Konttipuu ja käpälä on
salvattu osittain sisäkkäin ja kiinnitetty
vahvoilla puutapeilla. Samaten liittyy

konttipuu selkäpuuhun puutapeilla. Selkä-
puita yhdistää ja tukee neljä vaakasuoraa
kitapuuta. [...] Kattotuoleihin on kiinni-
tetty pitkittäiset laudat, joihin päreet on
naulattu. Ullakolta löytyi vanha kattolau-
ta, reunoissa ohuet kourut. Itä- (po. kaak-
kois-) ja länsipäädyssä (po. lounaispää-
dyssä) neljä kattotuolia (nelilapekatto).
Katossa olevat ikkunakomerot rakennettu
pystylaudasta, samaten niiden satulakatot.
Komerossa 12-ruutuiset pikkuikkunat.
Muodoltaan aaltoilevat haat. Keskikar-
missa veistetty profiili. Sekä pitkittäis- että
poikittaissienien hirsikerrokset näkyvissä
3–4 hirren verran. Länsipäädyssä (po. lou-
naispäädyssä) kulkevat katonniskat taloon
nähten poikittaissuunnassa. Katonniskat
on kiinnitetty pitkittäissuunnassa kulke-
viin paksuihin parruihin rautapulteilla.
Salin (tarkoitetaan ruokasalia h8) katon-
niskat pitkittäissuuntaiset, tuet poikittain.
Samaten huoneiden 7 ja 8 (tarkoitetaan
nykyisiä huoneita h9 ja h10) niskat.
Keittiön katonniskat poikittain talon suun-
taan nähden. Huoneiden 9 ja 10 itäpääty
(tarkoitetaan h11 ja h12 kaakkoispääty)
niskat poikittaissuuntaiset.”³⁸⁴

384 Lounatvuori 1966, 17. MV.

Ullakon kaakkoissivun vesikattorakenteita vuonna 1966. Katto oli rakennettu vuonna 1756, jolloin päärakennuksen kattoa korotettiin nykyiseen muotoonsa. Etualalla näkyy ruokasalin h8 lounaan puoleisen poikkiseinän yläosa. Oikealla ylhäällä näkyy kattotuolin alin kitapuu. Oikealla alhaalla on salin läntinen poikkiseinä. Kuva: Elias Härö / MV. Kuvaan on lisätty konttikattotuolien osien nimitykset.

Ullakko ennen muutostöitä vuonna 1978. Vuoden 1756 kattotuoleihin on lisätty tukirakenteita. Vesikaton aluslaudoitus oli tehty entisistä vesikattolaudoista (Kaila 24.3.1982, 1. MV RHO). Kuva: P. O. Welin / MV.

Ullakolle lisättiin 1980-luvulla viisi uutta kattotuolia ja rakenteita vahvistettiin tukiteräksin ja vetotangoin. Kuva on toukokuulta 2022.

Restaurointityöt 1977–1989

Kesällä 1977 todettiin, että vuotavan vesikaton vuoksi kastuneita ullakon yläpohjatäyhteitä ei aiemmista suunnitelmista huolimatta ollut poistettu, ja ne olivat kuivuneet. Turun piirirakennustoimisto ohjeisti, että täyte poistettaisiin vain välttämättömissä tapauksissa.³⁸⁵

Kaila laati vuonna 1982 vesikaton korjaussuunnitelman. Kattotuolit tuli

tarkistaa ja tarvittaessa tukea.³⁸⁶

Huhtikuussa 1983 päätettiin, että kattolyhtyjen ikkunat uusittaisiin.³⁸⁷

Elokuun alussa 1983 Kaila tutki rakennusinsinööri Jouko Suomisen kanssa ullakolla vetositeiden sijoittamista ja rakenteen jäykistämistä. Ajateltiin, että kattotuolien kääpiä alle voitaisiin asettaa hirsiseinästä toiseen kulkeva

tukiteräs niissä kohdin, joissa huoneet ovat leveät ja kattotuolit sen takia painuneet keskellä huonetta. Teräs jäisi jalasorren taakse piiloon. Näytti siltä, että johonkin väliin saatettaisiin tarvita uusi kattotuoli. Tavoitteena ei ollut koko rakenteen täydellinen suoristaminen vaan olemassa olevan tilanteen tukeminen muuttumattomaksi sekä mahdollisesti pieni oikominen.³⁸⁸

Syyskuussa 1983 todettiin, että kattorakenteiden tukeminen ja vetotankojen asentaminen olivat käynnissä. Insinööri Jouko Suomisen laatiman tukemissuunnitelman mukaan vetotankoja tehtiin viisi, näistä kolme oli jo asennettu. Seinä oli oiennut hyvin, ja kattotuolien liitokset olivat sulkeutuneet. Ullakolle rakennettiin lisäksi viisi uutta kattotuolia suurempiin väleihin. Puutavara oli sahattu pylvästavarasta, ja se vastasi mitoiltaan vanhoja kattotuoleja.

385 Kaila 1.9.1977, 1. MV.

386 Kaila 24.3.1982, 1. MV RHO.
387 Peippo 14.4.1983, 2. MV RHO.

388 Kaila 5.8.1983, 1. MV.

Vanhojen kattotuolien liitosten puutapit olivat pitäneet tähän asti ilman lisätuen-
taa, joten niitä ei tarvinnut vahvistaa
naulaamalla. Suunniteltiin, että katto-
tuolien käpälien tuenta toteutettaisiin
asentamalla teräs jalasorren alapuolelle,
siitä irti ja käpälien kohdalla jalasorsi
tuettaisiin kiilaamalla teräkseen. Tukite-
räs olisi siis jäänyt näkyviin kuten veto-
tangotkin.³⁸⁹ Havainnoimalla rakenteita
paikan päällä, huomataan kuitenkin,
että tukeminen on lopulta ratkaistu toi-
sin. Jalasorsien alle lisättiin tarvittaessa
uusi tukihirsi, joka pultattiin yhteen
jalasorren kanssa. Kattotuolit tukeutu-
vat näihin hirsiiin.³⁹⁰

Vesikattotyö valmistui vasta vuonna
1986. Kyllästetyistä laudoista tehdyn
kaksinkertaisen lautakatteen aluskat-
teeksi oli laitettu tuohet ulkopinta alas-
päin. Osa vesikaton ruodelaudoituksesta
oli uusittu. Laudoituksessa käytettiin
myös vanhaa rakennuspaikan lautta.³⁹¹

Ei ole varmuutta siitä, uusittiinko
lopulta kattolyhtyjen ikkunapuitteet,
kuten vuonna 1983 oli suunniteltu, vai
kunnostettiin vanhat. Karmi on mah-
dollisesti vanha.

Vuonna 1988 ullakko siivottiin ja eris-
tettiin. Palkkien väleihin lisättiin täyt-
teeksi kutterinpurua. Vintille jätettiin
myös vanhoja eristeitä, kuten tuohta,
multaa, hiekkaa ja laastia. Piipunjuuren

Kattolyhtyjen ikkunoissa on kuusiruutuiset
ikkunapuitteet. Pystyvälirkarmissa on veistetty
profiili ja se vaikuttaa vanhalta. Puitteet ovat
joko kunnostettuja tai uusittuja.

vuotava pellitys korjattiin.³⁹²

Restaurointitöiden yhteydessä ulla-
kolle vietiin huoneiden seiniltä poistet-
tuja tapetteja, listoja ja lautoja. Osa van-
hoista rakennusosista on mahdollisesti
ollut ullakolla jo ennen 1980-lukua.

Uusi
pultattu
tukihirsi

Uusi kat-
totuoli

Uutta
purueris-
tettä

Uusi ulkosei-
niin kiinnitty-
vä vetotanko

Ullakolla 1980-luvulla tehtyjä muutoksia on
nimetty tähän vuoden 2022 valokuvaan.

Uutta ruodelaudoitusta, jonka päällä uusi tuohi ja lautakate

Ullakolle on kerätty purettujen kaakeliuunien
osia.

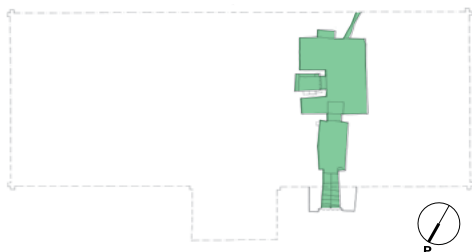
389 Kaila 21.9.1983, 1. MV.

390 Ark-byroo 2016, 86.

391 Ark-byroo 2016, 86.

392 Ivars 12.1.1988, 1. MV.

Kellari

Kellarin aiemmat vaiheet

Päärakennukseen on jo alun perin tehty pieni holvattu kellari, joka ulottuu poikittaissuuntaisesti läpi rakennusrungon. Kellariin on kuljettu alun perin sisäkautta, eteisen luoteispuolella sijainneen salin lattialuukusta. Luukun paikka sijaitsee nykyisen salin h7 puolella. Vuosien 1755–1756 muutosvaiheessa on rakennuksen luoteissivulle tehty käynti kellariin ulkokautta. Sisäänkäynnin yhteyteen on tällöin tehty myös ulko-ovelta alas kellariin johtava pieni kiviporras. Samalla on purettu kellarista ensimmäiseen kerrokseen johtanut sisäporras, jonka sivuseinät ovat kuitenkin edelleen olemassa. Porrasaskelmautojen paikat ovat näkyvissä.

Mahdollisesti 1900-luvulla kellariin on valettu betonilattia.³⁹³

Vuoden 1966 inventoinnissa kellarista on kirjoitettu näin: ”Holvattu portaikko johtaa alas kivijalassa olevaan kellariin. Portaikossa luonnonkiviseinät ja tiilihol-

vattu katto. Holvikattoinen etuhuone, vähän portaikkoa leveämpi. Tästä etuhuoneesta johtaa tiiliholvattu oviaukko varsinaiseen kellariin. Aukossa ollut ennen ovi, saranakoukut vielä näkyvissä. Suorakaitteenmuotoinen holvatulla tiilikatolla varustettu kellarihuone. Vasemmassa osassa eroteltu kahdella poikittaisella tiiliseinällä komerotiloja (kolme kpl). Keskimmaiseen johtaa kaariaukko. Takaseinässä kaksi matalaa seinähyllykköä (syvennystä). Oikeanpuoleisesta johtaa ulos ilmanava läpi sokkelin.”³⁹⁴

Restaurointityöt 1978–1989

Kellarissa tehtiin 1980-luvulla yksittäisiä restaurointitoimenpiteitä.

Irtokiviä sidottiin ja rappauskohtia korjattiin.³⁹⁵

Kellarin kaksilehtinen ulko-ovi oli huonokuntoinen. Sen ulkopuolinen vaakapanelointi uusittiin. Ovillehtien muut puuosat voivat olla vanhempia. Tappisaranat ovat mahdollisesti alkuperäisiä eli vuosien 1755–1756 muutosvaiheesta.³⁹⁶

Kellarin etu- ja takahuoneen välinen lautaovi uusittiin. Ovesa on käytetty kierrätyspuuta.³⁹⁷

Kellarin putkitetut sähköasennukset ja pallovalaisimet on uusittu 1980-luvulla.

Kaariaukkoisessa syvennyksessä on alun perin sijainnut ensimmäiseen kerrokseen johtanut sisäporras. Porrasaskelmat on purettu mahdollisesti vuonna 1755.

Kellarin huonokuntoinen ulko-ovi vuonna 1966. Kuva: Elias Härö / MV.

Punertava etu- ja takahuoneiden välinen sisä-ovi on uusittu 1980-luvulla. Ulko-ovelta kellariin johtava kiviporras on 1750-luvulta. Kuva on otettu toukokuussa 2022 kohti luodetta.

394 Lounatvuori 1966, 18. MV.

395 Peippo 14.4.1983, 2. MV RHO.

396 Ark-byroo 2016, 82.

397 Ark-byroo 2016, 82.

393 Ark-byroo 2016, 82.

- LÄHTEET -

Painetut lähteet

Ark-byroo 2016. *Kuusiston kartano ja piispanlinnan rauniot. Rakennushistoriaselvitys. Osa 2. Inventointi* 2016. Tilaja: Senaatti-kiinteistöt.

Härö, Elias 1988. "Kartanoarkkitehtuuri", teoksessa *Ars : Suomen taide 2*, sivuilla 214–233. Weilin + Göös, Espoo.

Lounatvuori, Irma (toim.) & Suna, Antti 2009. *Kuusiston linna ja kartano : opas*. Museovirasto. Teoksessa artikkelit: **Lounatvuori, Irma** 2009. "Kartano linnan kupeessa", s. 49–66.

Lounatvuori, Irma 2009. "Kuusiston linnan ja kartanon haltijat ja omistajat", s. 69–72.

Sahlberg, Irja 2013. "Kuusiston kartano, Kaarina." Teoksessa *Rakkaudesta rakennuksiin : Kartanot Irja Sahlbergin tutkimuskohteina*. Toimittanut Irma Lounatvuori. Turun museokeskus, Turku.

Painamattomat lähteet

Ark-byroo 2015. *Kuusiston kartano ja piispanlinnan rauniot. Rakennushistoriaselvitys. Osa 1/3 Lähdekartoitus 7.7.2015*. Tilaja: Senaatti-kiinteistöt. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Dahlström, Harri 1987. *Kuusiston kartano: raportti toiminnastani*. Konservaattori Dahlströmin väritutkimus. Alkuperäinen arkisto: MV. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Härö, Elias & Lounatvuori, Irma 12.9.1983. Muistio Kuusiston everstin virkatalon tulevasta käytöstä. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Härö, Mikko & Holma, Jaakko / Museovirasto 19.11.2013. *Lausunto*. Kaarina, Kuusiston kartanon suojelutilanteen ja -ta-voitteiden selvitys. Diaarinumero: MV/82/05.01.01/2013. Asiakirjan tunnus / Docid: 6911. Säilyttävä arkisto: MV.

Ivars, Marja 18.11.1987. Muistio. Kuusiston kartanon kunnostustyöt. Neuvottelu Ritarihuoneella 18.11.1987 klo 12.00–14.00. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Ivars, Marja 14.12.1987. Muistio. Kuusiston kartanon kunnostustyöt. Työmaakokous Turun piirirakennustoimistossa 14.12.1987 klo 12.00. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Ivars, Marja & Kärki, Pekka 7.1.1988. Kuusiston kartanon kunnostustyöt: sisäseinien käsittelytavan muutos. Museoviraston osastonjohtaja Pekka Kärjen ja arkkitehti Marja Ivarsin kirje Turun piirirakennustoimistolle. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Ivars, Marja 12.1.1988. Muistio. Kuusiston kartanon kunnostustyöt. Työmaakokous Kuusiston kartanossa 12.1.1988 klo 14.00. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Ivars, Marja 7.4.1988. Muistio maalausliike Kronströmin kanssa Kuusiston kartanossa 7.4.1988 käydyistä keskusteluista ja paikan päällä annetuista ohjeista. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Ivars, Marja & Lounatvuori, Irma 18.7.1988. *Matkakertomus Kuusiston kartanoon Kaarinaan* 18.7.1988. Säilyttävä arkisto: MV. https://www.kyppi.fi/palveluik-kuna/raportti/read/asp/hae_liite.aspx?id=122325&tyyppi=pdf&-kansio_id=202

Jalonen, Olli & Kuusisto, Pertti 11.5.1988. Työmaakokouspöytäkirja. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Jalonen, Olli & Peippo, Pertti 7.6.1988. Työmaakokouspöytäkirja 7.6.1988. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Jalonen, Olli 7.6.1988. Työmaakokouspöytäkirja, Kuusiston kartano 28.6.1988. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Kaila, Panu & Raatikainen, Matti 7.10.1974. Kertomus virkamatkasta Kuusiston kartanoon 3.10.1974. Säilyttävä arkisto: MV. https://www.kyppi.fi/palveluik-kuna/raportti/read/asp/hae_liite.aspx?id=122320&tyyppi=pdf&-kansio_id=202

Kaila, Panu 1.9.1977. Kertomus matkasta Kuusiston kartanoon Kaarinassa 31.8.1977. Läsnä Irma Lounatvuori, Pekka Kärki, Panu Kaila. Säilyttävä arkisto: MV. https://www.kyppi.fi/palveluik-kuna/raportti/read/asp/hae_liite.aspx?id=122317&tyyppi=pdf&-kansio_id=202

Kaila, Panu 13.1.1978. Kuusiston kartanon peruskorjaus. Muistio. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Kaila, Panu & Lounatvuori, Irma 25.–28.9.1978. Kaarina, Kuusiston kartano. Säilyttävä arkisto: MV. https://www.kyppi.fi/palveluik-kuna/raportti/read/asp/hae_liite.aspx?id=122295&tyyppi=pdf&-kansio_id=202

Kaila, Panu 12.–13.10.1978. Kaarina, Kuusiston kartano. Muistio. Säilyttävä arkisto: MV. https://www.kyppi.fi/palveluik-kuna/raportti/read/asp/hae_liite.aspx?id=122281&tyyppi=pdf&-kansio_id=202

Kaila, Panu & Friman 20.11.1980. Kuusiston kartano, Kaarina. Tarkastus 20.11.1980. Rkm Friman ja Panu Kaila. Säilyttävä arkisto: MV. https://www.kyppi.fi/palveluik-kuna/raportti/read/asp/hae_liite.aspx?id=122324&tyyppi=pdf&-kansio_id=202

Kaila, Panu 21.5.1981. Kuusiston kartano, päärakennus. Korjaustöiden jatkaminen. Säilyttävä arkisto: MV. https://www.kyppi.fi/palveluik-kuna/raportti/read/asp/r_ryraportti_det.aspx?RAPORTTI_ID=9400

Tiedosto on näytörajoitettu ja siihen voi tutustua Museoviraston Arkisto- ja tietopalvelujen tutkijasalissa.

Kaila, Panu 28.1.1982. Kuusiston kartanon ikkunat. Muistio. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Kaila, Panu 24.3.1982. Kuusiston kartano, Kaarina. Vesikatto. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Peippo, Pertti 7.1.1983. Kuusiston kartano, Kaarina. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Kaila, Panu 6.4.1983. Kaarina, Kuusiston kartano. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Kaila, Panu 5.8.1983. Kaarina, Kuusiston kartano. Korjaustyön tarkastus. Säilyttävä arkisto: MV. https://www.kyppi.fi/palveluik-kuna/raportti/read/asp/hae_liite.aspx?id=122275&tyyppi=pdf&-kansio_id=202

Kaila, Panu 29.8.1983. Kaarina, Kuusiston kartano. Korjaustyön tarkastus. Säilyttävä arkisto: MV. https://www.kyppi.fi/palveluik-kuna/raportti/read/asp/hae_liite.aspx?id=122289&tyyppi=pdf&-kansio_id=202

Kaila, Panu 21.9.1983. Kaarina, Kuusiston kartano. Korjaustyön tarkastus. Säilyttävä arkisto: MV. https://www.kyppi.fi/palveluik-kuna/raportti/read/asp/hae_liite.aspx?id=122282&tyyppi=pdf&-kansio_id=202

Kaila, Panu 1.4.1986. Kuusiston kartano. Sisäpuoliset korjaukset. Säilyttävä arkisto: MV. <https://www.kyppi.fi/to.aspx?id=117.2732>

Kaila, Panu 8.9.1986. Kaarina, Kuusiston kartano. Tarkastus 22.8.1986. Säilyttävä arkisto: MV. https://www.kyppi.fi/palveluik-kuna/raportti/read/asp/r_ryraportti_det.aspx?RAPORTTI_ID=9402 Tiedosto on näytörajoitettu ja siihen voi tutustua Museoviraston Arkisto- ja tietopalvelujen tutkijasalissa.

Kaila, Panu 27.10.1986. Kuusiston kartano, Kaarina. Säilyttävä arkisto: MV. https://www.kyppi.fi/palveluik-kuna/raportti/read/asp/r_ryraportti_det.aspx?RAPORTTI_ID=9401 Tiedosto on näytörajoitettu ja siihen voi tutustua Museoviraston Arkisto- ja tietopalvelujen tutkijasalissa.

Kaila, Panu 27.10.1986. Kreosoottikylästätyyn lautakaton kyllästyskokeilu. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Kaila, Panu 8.12.1986. Kaarina, Kuusiston kartano. Tarkastus 3.12.1986. Säilyttävä arkisto: MV. https://www.kyppi.fi/palveluik-kuna/raportti/read/asp/hae_liite.aspx?id=122290&tyyppi=pdf&-kansio_id=202

Kairamo, Maija & Raatikainen, Matti 12.8.1974. Kertomus tutkija Maija Kairamon ja rkm Matti Raatikaisen matkasta Kuusistoon 12.8.1974. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Kuusisto, Pertti 14.1.1983. *Kuusiston kartanon kattolaudat + tuohet*. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Lounatvuori, Irma 28.7.1966. *Kaarina. Kuusiston everstin virkatalo. Inventointikertomus*. <https://docplayer.fi/26280718-K-a-a-r-i-n-a-kuusiston-everstin-virkatalo.html> Säilyttävä arkisto: MV.

Lounatvuori, Irma 19.5.1977. *Kertomus matkasta Kaarina, everstin puustelliin 17.5.1977*. Matkalla olivat mukana rakennusmestari Matti Raatikainen, tutkija Elias Härö, arkkitehti Panu Kaila ja tutkija Irma Lounatvuori. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Lounatvuori, Irma & Kaila, Panu 1978–1988. *Kuusiston everstin virkatalo. Huonekohtainen dokumentointi. Pääraennuksen huonekortit*. Tehty osin syyskuussa 1978, täydennetty 1980-luvulla ainakin vuoteen 1988 asti. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Lounatvuori, Irma 26.1.1982. *Muistio Kuusiston everstin virkatalon julkisivukysymyksestä*. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Lounatvuori, Irma & Kaila, Panu 8.11.1983. *Muistio Kuusiston everstin virkatalon sisätilojen kunnostuksesta*. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Lounatvuori, Irma 1987. *Kaarina, Kuusiston kartano*. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Lounatvuori, Irma & Peippo, Pertti 3.8.1988. *Työmaakokouspöytäkirja, Kuusiston kartano 3.8.1988*. Alkuperäinen arkisto: MV. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Lounatvuori, Irma & Jalonen, Olli 12.8.1988. *Työmaakokouspöytäkirja, Kuusiston kartano 12.8.1988*. Alkuperäinen arkisto: MV. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Museovirasto 2.1.1975. *Muistio Kuusiston linnan ja kartanon alueesta*. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Museovirasto 7.7.1978. *Kuusiston karta-no. Yhdistetty perustamis- ja esisuunnitelma*. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Peippo, Erkki 14.4.1983. *Muistio Kuusiston kartanomuseo, korjaustyöt*. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Restart Oy 23.3.2023. *Kuusiston kartano. Tapettitutkimus*. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Suominen, Valio 21.5.1985. *Muistio työmaakerroksesta Kuusiston kartanon everstin ent. virkatalossa*. Alkuperäinen arkisto: MV RHO. Säilyttävä arkisto: Sk BEM.

Verkkolähteet

Museovirasto, kulttuuriympäristön palveluikkuna kyyppi.fi (MV)
Museoviraston ylläpitämän verkkopohjaisen kulttuuriympäristön palveluikkunan Kuusiston kartanon tutkimusaineisto:
• kulttuuriympäristön raportit / rakennettu ympäristö: kertomuksia virkamatoista, inventointiraportteja, muistioita, tarkastusasiakirjoja ja restaurointisuunnitelmia vuosilta 1978–1989.
• rakennetun ympäristön piirustuksia.

Museoviraston Kuvakokoelmat (MV)
Kuusiston kartanon valokuvia ja tapettinäytteitä, tallennettu digitaalisiin aineistoihin: museovirasto.finna.fi

Museovirasto, tapettitietokanta tapetti.nba.fi
Museoviraston rakennushistorian osaston keräämät ja tallentamat Kuusiston kartanon tapettinäytteet.

Museovirasto, Museovirasto restauroi -verkkosivut museovirastorestauroi.nba.fi
Kuusiston kartano
<http://museovirastorestauroi.nba.fi/museot/kuusiston-kartano>

Arkistolähteet

Museoviraston Rakennushistorian osaston arkisto (MV RHO)
Museoviraston Rakennushistorian osaston arkistoon aikanaan tallennettu Kuusiston kartanon tutkimusaineisto. Arkisto on lakkautettu ja osa aineistosta kuuluu nykyisin Museoviraston rakennushistorian kokoelmaan. Digitaaliseen muotoon tallennettu Kuusiston kartanon aineisto on tallennettu myös Senaatti-kiinteistöjen projektipankkiin. Osa aineistosta on tallennettu myös Museoviraston ylläpitämälle kyyppi.fi-sivustolle, jolloin arkistolähteen lyhenne on esitetty muodossa MV.

Senaatti-kiinteistöjen projektipankki (Sk BEM)
Senaatti-kiinteistöjen digitaalisen projektipankin Kuusiston kartanoa koskeva rakennushistoria- ja suunnitteluaineisto.

Turun museokeskus
Irja Sahlbergin ottamia Kuusiston kartan valokuvia vuodelta 1939.

Sähköpostit

Flink, Selja 11.1.2023. Sähköposti Livalle liittyen työn kommentointiin.

Ivars, Marja 13.1.2023. Sähköposti Mia Puraselle liittyen päärakennuksen 1980-luvun restaurointiin ja tutkimuksiin.

Heikkilä, Elisa 9.1.2023 ja 13.1.2023. Museoviraston Kulttuuriympäristöpalveluiden erikoisasantuntija. Sähköpostit liittyen Kuusiston kartanon päärakennuksesta otettuihin tapettinäytteisiin.

Lounatvuori, Irma 13.1.2023. Sähköposti Mia Puraselle liittyen 1980-luvulla tehtyihin päärakennuksen seinien pinta- ja tapettitutkimuksiin sekä hänen tekemäänsä inventointiin vuodelta 1966.

Pyysalo, Asta 20.10.2022 ja 18.1.2023. Museoviraston kokoelma- ja konservointikeskuksen intendentti. Sähköpostit liittyen Kuusiston kartanon päärakennuksesta otettuihin tapettinäytteisiin.

- LIITTEET -

Liite 1: Tapetit

Irma Lounatvuori: *"Talo eli muotien ja makumieltymysten jatkuvassa muutosaallossa. Tehdasvalmisteiset tapetit syrjäyttivät yksivärisen seinän ihanteen 1800-luvun loppupuolella. Tapetteja uusittiin tiuhaan, värien vaihtuessa yhä tummemmiksi ja kuvioiden raskaammiksi."* (Lounatvuori 2009, 63.)

Kuusiston kartanon päärakennuksen seinätapeteista otettiin restaurointitöiden yhteydessä 1970- ja 1980-luvuilla fragmentteja talteen. Tapettien lisäksi näytteitä otettiin myös reunanauhoista, tasoitepapereista, tasoitteista ja maa-leista. Useimmissa huoneissa on ollut lukuisia päällekkäisiä pintakerroksia ja tapetteja. Näytteet tallennettiin Museo-
viraston kokoelmiin.

Tämän luvun tiedot ja kuvat on koottu Museoviraston rakennushistorian osaston tapettitietokannasta (*tapetti.nba.fi*). Aineistoa on täydennetty Museoviraston ylläpitämän *museovirasto.finna.fi*-sivuston tapettitiedoilla. Kaikista näytteistä ei ole tietokannassa ole mainittu näytteen-
ottohuonetta, mutta joitakin tapetteja on tämän selvitystyön yhteydessä yhdistetty arkistovalokuvien avulla tiettyihin huoneisiin. Näytteitä on huoneista h2, h3, h4, h5, h6, h7, h8 ja h11. Näytteitä ei ole pääkuistilta h1, kabinetista h9, kamarista h12 eikä keittiöstä h13.

Näytteiden ottajia ei ole kirjattu tietokantoihin, mutta tiedetään, että Museoviraston rakennushistorian osaston sisustusarkkitehti Maire Heikkinen dokumentoi näytteet ja ajoitti osan niistä. Ajoitus on tehty pääosin tapettimallin tyylihistoriallisiin piirteisiin ja mallin valmistusaikaan perustuen, tosin tällainen ajoitus on epätarkka, sillä tapettimalleja valmistettiin kauan ja on saatettu käyttää vanhoja painoeriä. Arkkitehti Selja Flink on ajoittanut yksittäisiä näytteitä myöhemmin kuituanalyysillä

TKK:n puulaboratoriossa. Kuituanalyysiin perustuva ajoitus pystyy antamaan kuitenkin vain karkeita raja-arvoja.³⁹⁸

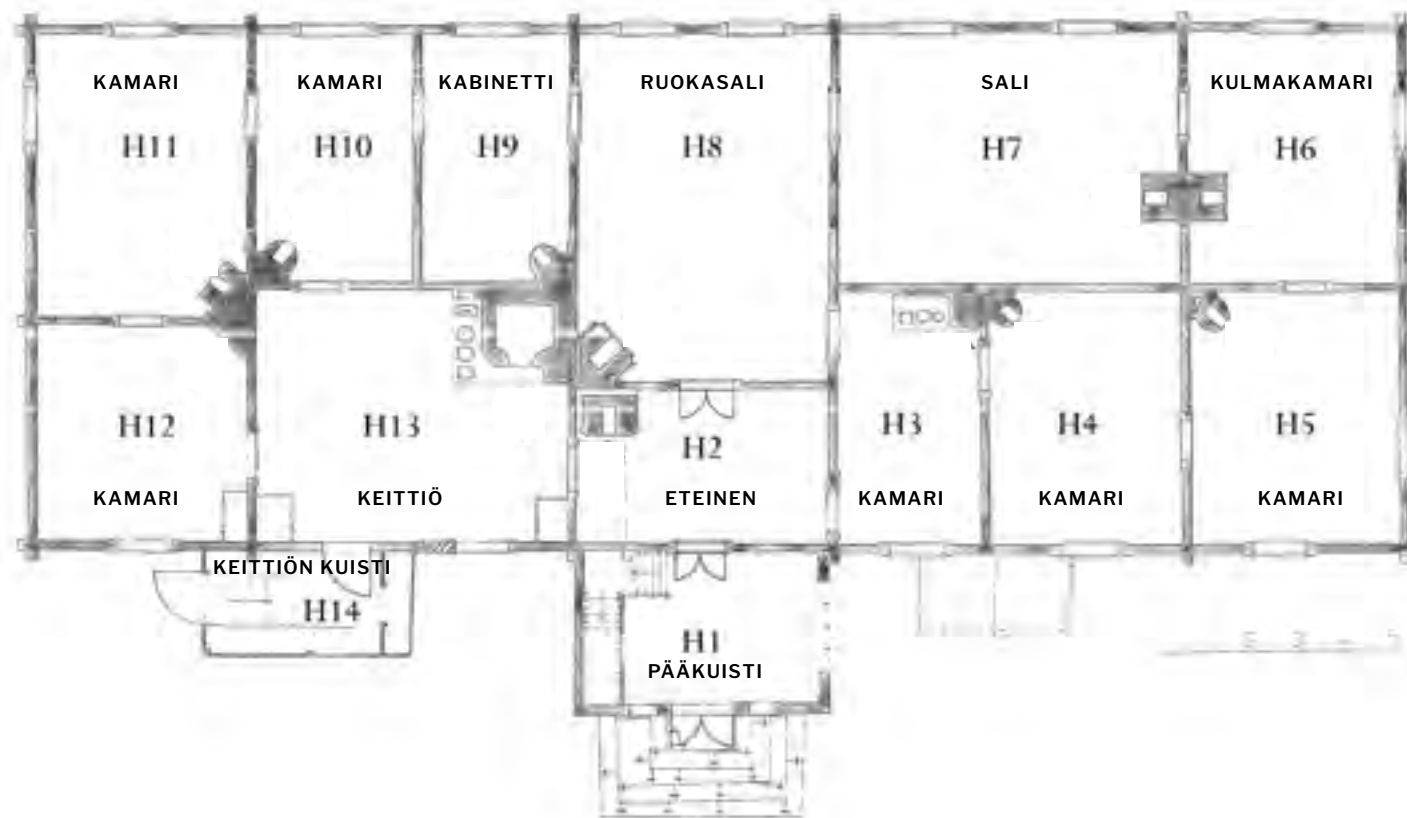
Tapetteja tallennettiin 1970- ja 1980-lukujen restaurointitöiden yhteydessä myös päärakennuksen ullakolle puukuitulevyjen väliin. Vuosien 2022–2023 aikana Restart Oy:n restauroinnin artonomi Sofia Tarkio on tutkinut nämä ullakolla olleet tapettinäytteet ja laatinut erillisen tapettitutkimuksen, jota ei ole tässä esitetty. Ullakolta löytyi huoneiden h1, h2, h5, h6, h7 ja h13 tapetteja. Osa tapeteista on samoja kuin Museoviraston kokoelmissa, mutta näiden lisäksi on pääkuistin h1 ja keittiön h13 tapetteja, joita ei ollut Museoviraston kokoelmissa. Ullakolla olleet fragmentit on tallennettu tutkimuksen jälkeen huonekohtaisiin kansioihin, jotka puolestaan on laitettu yhteen laatikkoon tunnustekuvien kanssa ja toimitettu Museoviraston Kokoelma- ja konservointikeskukseen Vantaalle, jossa säilytetään myös jo aiemmin otettuja Kuusiston kartanon tapettinäytteitä.³⁹⁹

Kulmakamari h6 ja sen repeytyneet seinätapetit vuonna 1978. Kuva: P. O. Welin / MV.

398 Selja Flink, sähköposti 11.1.2023.

399 Restart Oy 23.3.2023, 1–2. Sk BEM.

Kuusiston kartanon päärakennuksen pohjapiirustus. MV RHO. Kuvankäsittely: Livady.

Huone 2, eteinen

Arkistointinumero	1958
Tunniste	RFT1958:1
Näytteen tyyppi ja mitat	Maalikerros, leveys 20,0 cm, pituus 30,0 cm
Näytteenottopaikka	Kuusiston kartano, huone 2, käsittelykerros 1
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Vaaleanpunaiseksi liimamaalilla maalattu paperi. Paperinäyte tutkittu TKK:n puulaboratoriossa 30.5.2001, Selja Flink.
Kuvion tyyppi	Maalipinta
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1840–1859 / 1820–1850 Tekniikka: käsityö Pinnan tekniikka: maalaus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: olkipitoinen lumppupaperi
Kunto	Huono
Dokumentoija	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Ajoitus	Selja Flink (1820–1850)
Lisätiedot	Kartano valmistui v. 1738, suuria korjauksia mm. v. 1756.
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.6F8D15D9E8B8CF0C052D8A7F20AEE8F7 http://tapetti.nba.fi/1958

EI KUVAA

Arkistointinumero	1959
Tunniste	RTF1959:1
Näytteen tyyppi ja mitat	Maalikerros, leveys 19,0 cm, pituus 28,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 2, käsittelykerros 2
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Siniharmaalla liimamaalilla maalattu kerros (punaisen kerroksen päällä). Maalatun seinäpaperin yläosa on ollut sininen ja alaosa vaaleanpunainen.
Kuvion tyyppi	Maalipinta
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1820–1850 Tekniikka: käsityö Pinnan tekniikka: maalaus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimamaali Materiaali: olkipitoinen lumppupaperi
Kunto	Keskinkertainen
Dokumentoija, luetteloija	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Ajoitus	Selja Flink
Lisätiedot	Kartano valmistui v. 1738, suuria korjauksia mm. v. 1756.
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.6039B876482033B653DD91478FB72BA2 http://tapetti.nba.fi/1959

EI KUVAA

Arkistointinumero	1960
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1960:1, 765765
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 18,0 cm, pituus 23,0 cm
Näytteenottopaikka	Kuusiston kartano, huone 2, käsittelykerros 3
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Beigellä pohjalla okra ja vaaleansininen painatus, jossa kukkaornamentteja geometrinen kuvioiden sisällä.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Kaakeli-imitaatio
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1890–1909 / 1890–1900 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Keskinkertainen
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila. Suurempi näyte laatikossa (30 cm x 80 cm). Näyte kiinni samassa kartongissa kuin näyte 1968B.
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.DF1225FCD4967AA3D0254BC28A06E232 http://tapetti.nba.fi/1960

Arkistointinumber	1961
Näytteen tyyppi ja mitat	Reunanauha, leveys 4,0 cm, pituus 33,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 2
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Reunanauhana käytetty huoneen 5 pystyraitatapettia (1941.1) vaakasuunnassa.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Raita
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1860–1879 Tekniikka: konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Huono
Dokumentoi, ajoitustapa	Maire Heikkinen (M.Ha.)
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkki	http://tapetti.nba.fi/1961

EI KUVAA

Arkistointinumero	1962
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1962:1, 762846
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 37,0 cm, pituus 60,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 2
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Ruskealle pohjalle ruskean sävyillä, vihreällä ja valkoisella painettu maisematapetti, jossa mm. ratsastaja-aihe. Epätavallinen malli, mahdollisesti tuontitapetti.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Ratsukko, kasviaihe
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1880–1899 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Huono
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila. Suurempi näyte laatikossa (60 cm x 90 cm).
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.A413C8D8DE3B9F46DA865762A34D4C8E http://tapetti.nba.fi/1962

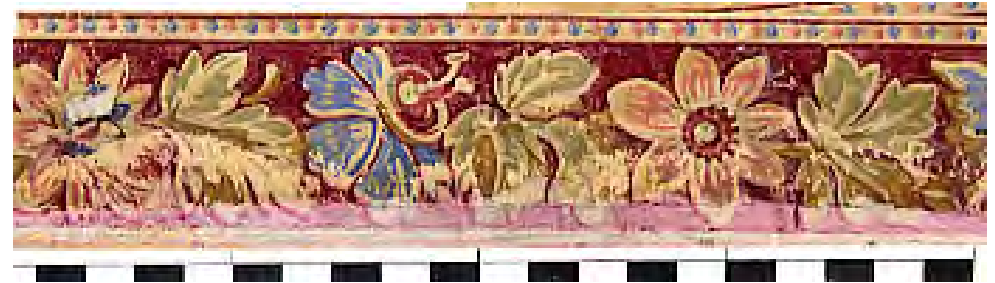

Arkistointinnumero	1963
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1963:1, 767254
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 20,0 cm, pituus 30,0 cm
Näytteenottopaikka	Kuusiston kartano, huone 2
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Ruskea taustaväri, jolle on painettu siro kukkaköynnös vihreän ja punaisen sävyillä sekä mustalla ja valkoisella. Liittyy reunanauhaan 1964.1.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Köynnös
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1890–1909 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Keskinkertainen
Dokumentoiija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.489414F30DC96682DE4948D013C9DBC8 http://tapetti.nba.fi/1963

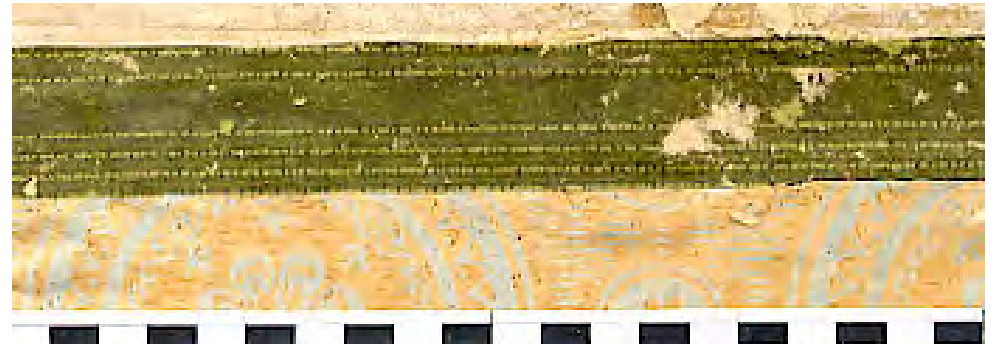

Arkistointinumero	1964
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1964:1, 762272
Näytteen tyyppi ja mitat	Reunanauha, leveys 34,0 cm, pituus 5,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 2
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Kukkaköynnösaiheinen kapea reunanauha, liittyy tapettiin 1963.1.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Köynnös
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1890–1909 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Keskinkertainen
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.5DCB44893543DDC578474D475D6FC4F0 http://tapetti.nba.fi/1964

Arkistointinnumero	1965
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1965:1, 765312
Näytteen tyyppi ja mitat	Reunanauha, leveys 21,0 cm, pituus 3,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 2
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Tapetin 1960.1 kanssa käytetty kapea sammalenvihreä reunanauha, jossa vaaleammalla vihreällä katkonainen raitakuvio.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Raita
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1880–1900-luku Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi Pohjamateriaali: pahvi
Kunto	Keskinkertainen
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen (M.Ha.)
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.096DCB1D64C-231C4A67F7E31ED7CC58E http://tapetti.nba.fi/1965

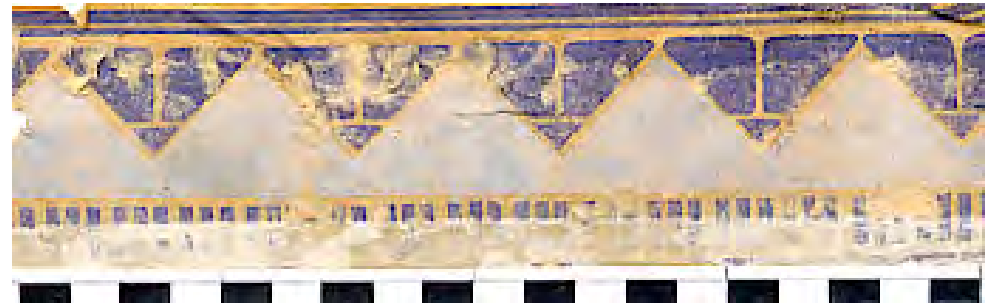

Arkistointinumber	1966
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1966:1, 765090
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 16,0 cm, pituus 8,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 2
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Ruskealla pohjalla okra-valko-vihreä tyylitelty kukkakuvio ja vihreä-valkoinen ruudukkokuvio.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Kukka, ruutu
Tyyli	Jugend
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1900–1919 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi Pohjamateriaali: paperi
Kunto	Huono
Dokumentoija, ajoitustapa, luetteloija	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila. Sama tapetti Korsnäs, pappila, 2405
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.6BC6D83BCE6D-7DBE431BA6BC823FC172 http://tapetti.nba.fi/1966

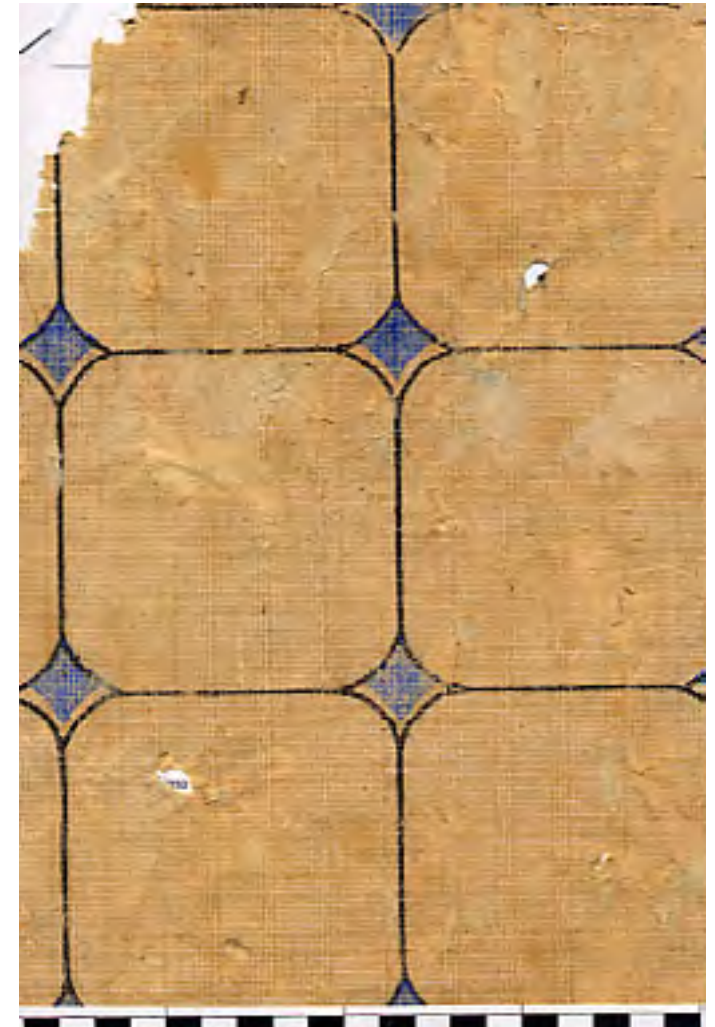

Arkistointinumero	1967
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1967:1, 766970
Näytteen tyyppi ja mitat	Reunanauha, leveys 18,0 cm, pituus 6,0 cm
Näytteenottopaikka	Kuusiston kartano, huone 2
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Ruskealle pohjalle sinisellä ja siniharmaalla painettu kolmiokuvioinen reunanauha. Liittyy tapettiin 1968.1.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Geometrinen
Tyyli	Jugend
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1910–1919 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Keskinkertainen
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.202A6FFFF3A-4E2D856818EA98B18DAC1 http://tapetti.nba.fi/1967

Arkistointinumber	1968
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1968:1, 762932
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 20,0 cm, pituus 29,0 cm
Näytteenottoaika	Kuusiston kartano, huone 2
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Beigellä pohjalla yksinkertainen kaakeli-imitaatio mustalla ja sinisellä, valkoinen ruuturasteri. Liittyy reunanauhaan 1967.1.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Kaakeli-imitaatio
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1910–1919 / 1890–1919 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Keskinkertainen
Dokumentoiija, ajoitustapa, luetteloija	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.9D3F2932E88C18EFED61988F712078E2 http://tapetti.nba.fi/1968

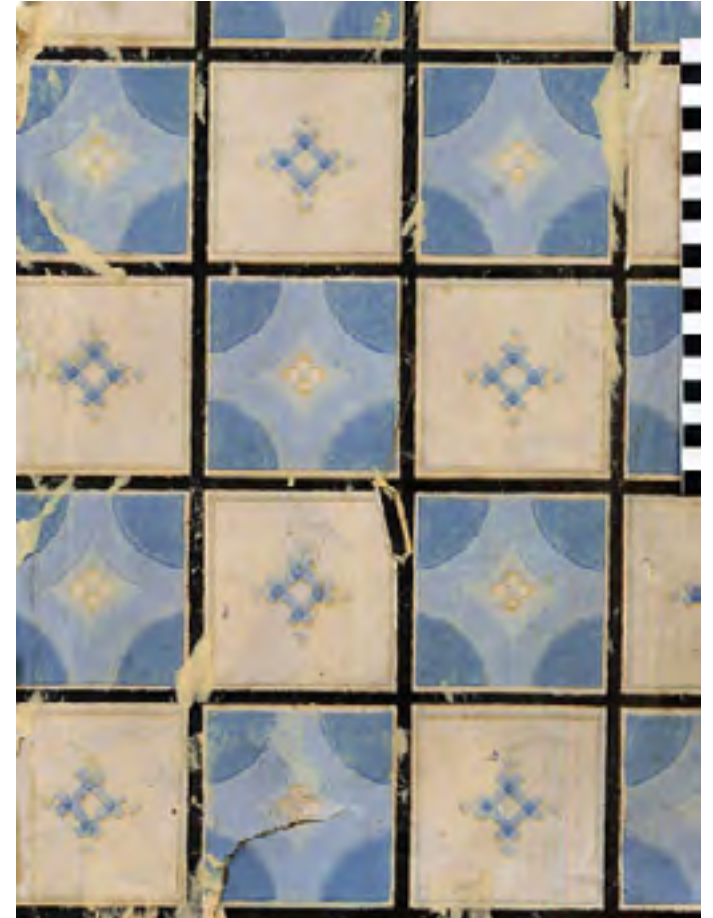

Arkistointinumber	1969
Näytteen tyyppi ja mitat	Maalaus, leveys 19,0 cm, pituus 10,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 2
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Valkoinen maalikerros, jonka yläreunassa allaolevan tapetin reunanauha (1967.1) on jäänyt näkyviin mahdollisesti sisäkaton laskemisesta johtuen.
Kuvion tyyppi	Maali
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1920-luku Tekniikka: maalaus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Keskinkertainen
Dokumentointi, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkit	http://tapetti.nba.fi/1969

EI KUVAA

Arkistointinumero	5600
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 84,0 cm, pituus 60,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 2, käsittelykerros 7
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Suurikokoinen kaakeli-imitaatio, jossa väreinä harmaa, sininen ja musta.
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): ei ajoitusta Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Dokumentoija	Maire Heikkinen
Luetteloija	Jenni Littunen
Lisätiedot	Näyte vain laatikossa.
Verkkolinkit	http://tapetti.nba.fi/5600
Restart Oy:n ajoitus	1920-luku?

Huone 3, kamari

Arkistointinumero	1955
Tunniste	RFT1955:1
Näytteen tyyppi ja mitat	Maalikerros, leveys 10,0 cm, pituus 28,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 3
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Harmaa liimamaalikerros. Fragmentteja, osassa nupeja.
Kuvion tyyppi	Maalipinta
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1800–1849 / 1740–1759 Tekniikka: maalaus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: lumpupahvi / vuorauspahvi Pohjamateriaali: pahvi
Kunto	Huono
Dokumentoija	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Hahti
Ajoitustapa	Kartano valmistui v. 1738, suuria korjauksia mm. v. 1756.
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.5C3F3BFCCF7E26B9AC2A35C7C9931196 http://tapetti.nba.fi/1955

EI KUVAA

Arkistointinumero	1956
Näytteen tyyppi ja mitat	Maalaus, leveys 20,0 cm, pituus 22,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 3
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Valkoinen liimamaalikerros ruskealla, paksulla paperilla.
Kuvion tyyppi	Maali
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1870–1890 Tekniikka: maalaus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: paperi
Kunto	Huono
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkki	http://tapetti.nba.fi/1956

EI KUVAA

Arkistointinnumero	1957
Näytteen tyyppi	Tapetti
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 3
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Beigellä pohjalla valkoinen ja vihertävä vapaarytmisen pintarakennekuvio.
Kuvion tyyppi	Muraali
Tyyli	Funktionalismi
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1940–1959 Tekniikka: konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Keskinkertainen
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkki	http://tapetti.nba.fi/1957

EI KUVAA

Huone 4, kamari

Arkistointinumber	1946
Tunniste	RTF1946:1
Näytteen tyyppi ja mitat	Reunanauha, leveys 55,0 cm, pituus 3,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 4
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Kapea reunanauha, jossa punaruskealle pohjalle on painettu mustalla, ultramariininsinisellä ja okralla viiniköynnösaiheinen kuvio. Liittyy tapettiin 1947.1.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Köynnös
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1880–1889 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: paperi Pohjamateriaali: pahvi
Kunto	Huono
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila. Seinältä vuotanippu 57 cm x 290 cm.
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.378A28E55579DF94BB3F04375003D188 http://tapetti.nba.fi/1946

EI KUVAA

Arkistointinumero	1947
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1947:1, 764314
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 55,0 cm, pituus 21,0 cm
Näytteenottopaikka	Kuusiston kartano, huone 4, käsittelykerros 2
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Ruskealle pohjalle kahdella ruskealla painettu kukkaoksa-aiheinen tapetti. Liittyy reunanauhaan 1946.1.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Lehväpinta
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1880–1889 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Keskinkertainen
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen (M.Ha.)
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkit	http://tapetti.nba.fi/1947

Arkistointinumero	1948
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1948:1, 763394
Näytteen tyyppi ja mitat	Reunanauha, leveys 40,0 cm, pituus 6,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 4, käsittelykerros 3
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Beige-pastellisävyinen reunanauha, jossa puoliympyrän sisällä kukka-aihe. Liittyy tapettiin 1949.1.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Kasviaihe
Tyyli	Kertaustyyli
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1890–1899 / 1890–1909 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: maalaus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi Pohjamateriaali: pahvi
Kunto	Huono
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.4E31BC78D11521651A1C1C92ADE9DEBF http://tapetti.nba.fi/1948

Arkistointinumero	1949
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1949:1, 764436
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 40,0 cm, pituus 23,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 4, käsittelykerros 3
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Beigellä pohjalla vihertävänharmaa kukkapainatus. Liittyy reunanauhaan 1948.1.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Kukka
Tyyli	Jugend
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1890–1899 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Huono
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila. Sama tapetti Forssa, Wiksbergin pytingit, 128.1. Ja eri värein Keuruun pappila 2323.1, josta kuvatiedosto
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.14AD8EA77626B527981DBD00E9AC47C9 http://tapetti.nba.fi/1949

Arkistointinumero	1950
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1950:1, 766178
Näytteen tyyppi ja mitat	Reunanauha, leveys 30,0 cm, pituus 50,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 4, käsittelykerros 4
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Toijalan tapettimuseon näyte omenapuuaiheisesta reunanauhasta (leikkaamaton arkki), jota on ollut myös Kuusiston kartanon huoneessa 4 yhdessä tapetin 1951,1 kanssa.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Kasviaihe
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1900–1919 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Hyvä
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila. Reunanauha myös uudelleenpainettu 1985, Sandudd
Verkkolinkit	http://tapetti.nba.fi/1950

Tämä tapettinäyte on otettu Toijalan tapettimuseosta, ei Kuusiston kartanosta, mutta samanlais-ta reunanauhaa on ollut leikattuna myös Kuusiston kartanon huoneessa 4.

Arkistointinumero	1951
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1951:1, 767094
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 20,0 cm, pituus 59,0 cm
Näytteenottopaikka	Kuusiston kartano, huone 4, käsittelykerros 4
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Ruskealla pohjalla leveitä harmaita pystyraitoja, sekä näiden välissä kapeita vihreitä raitoja ja pikkuruutu/suorakaideryhmiä vihreällä ja keltaisella. Liittyy reunanauhaan 1950.1.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Raita
Tyyli	Jugend
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1900–1919 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Huono
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila. Tapetti myös uudelleenpainettu 1985, Sandudd.
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.EDF501E164E38F641E8838C11EFC46AA http://tapetti.nba.fi/1951

Arkistointinumero	1952
Näytteen tyyppi ja mitat	Reunanauha, leveys 57,0 cm, pituus 15,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 4, käsittelykerros 5
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Erittäin huonokuntoinen preussinsinisävyinen leveähkö reunanauha, jossa kirkonkylä rantamaisemassa. Liittyy tapettiin 1953.1.
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1920 Tekniikka: konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Huono
Dokumentoiija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkki	http://tapetti.nba.fi/1952

EI KUVAA

Arkistointinumero	1953
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 20,0 cm, pituus 28,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 4, käsittelykerros 5
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Harmaa pystyraitainen tapetti, jossa on kahdella keskiharmaalla 3 cm levyisiä pystyraitoja. Liittyy reunanauhaan 1952.1.
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1920 Tekniikka: konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Huono
Dokumentoiija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkki	http://tapetti.nba.fi/1953

EI KUVAA

Arkistointinnumero	1954
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 19,0 cm, pituus 28,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 4, käsittelykerros 6
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Harmaa pohjaväri, jolla vapaarytminen vaaka/pystyraitaryhmä- ja pallokuvio valkoisella ja ruskealla.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Geometrinen
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1930–1939 Tekniikka: konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Keskinkertainen
Dokumentoiija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkki	http://tapetti.nba.fi/1954

EI KUVAA

Huone 5, kamari

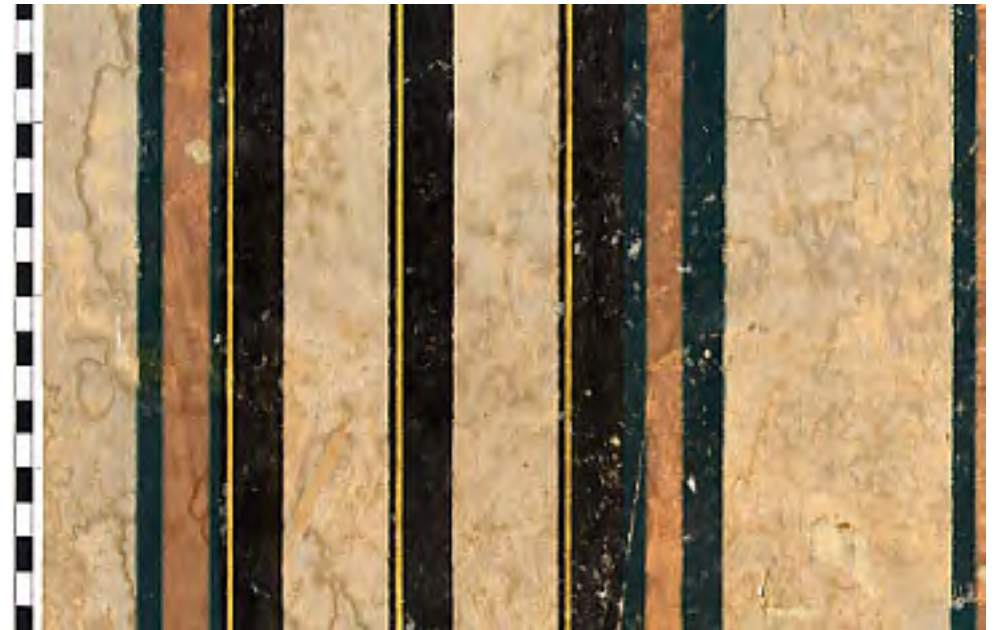

Arkistointinnumero	1940
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1940:1, 765773
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 20,0 cm, pituus 29,0 cm
Näytteenottopaikka	Kuusiston kartano, huone 5, käsittelykerros 2
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Harmaa pohjaväri, jolla harmaalla, valkoisella ja tumman punaruskealla painettu runsas lilja- ja köynnöskuvio. Taustapinnassa viivoituksella lisäkuvioita.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Kukkapinta
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1850–1869 Tekniikka: käsityö Pinnan tekniikka: painotyö, käsinpainettu Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: lumppupaperi
Kunto	Keskinkertainen
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila. Seinältä vuotanippu 57 cm x 290 cm.
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.6FABAE95FA666288C88A84455A52C-DC4 http://tapetti.nba.fi/1940

Arkistointinumero	1941
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1941:1, 764670
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 28,0 cm, pituus 19,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 5, käsittelykerros 3
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Pystyraitainen tapetti, jossa erilevyisiä raitoja. Väreinä harmaa, musta, keltainen, punertava, vihreä.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Raita
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1860–1879 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Keskinkertainen
Dokumentoiija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila. Seinältä vuotanippu 57 cm x 290 cm.
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.071661696948D9DA21C078E0AE75531E http://tapetti.nba.fi/1941

Arkistointinumero	1942
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1942:1, 762292
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 20,0 cm, pituus 28,0 cm
Näytteenottopaikka	Kuusiston kartano, huone 5, käsittelykerros 4
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Harmaa-, okra- ja kultasävyinen, kasviaiheinen tapetti. Taustapinnassa punosmaista pintarakennetta sekä pikkuruutuja ja pisteitä.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Lehväpinta
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1880–1899 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Valmistaja	Viipurin Tapettitehdas / Wiktor Nyholmin tapettitehdas
Merkinnät	Osa pyöreästä leimasta, jossa on teksti WIBOR. Kirjaimet kiertävät osittaisen, soikeanmallisen leiman kehää.
Kunto	Keskinkertainen
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila. Seinältä vuotanippu 57 cm x 290 cm. Sama tapetti, eri väri: Ilmajoen pappila (1832.1).
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.959D0C-F0BD8DD31009CEB82C3871361E http://tapetti.nba.fi/1942

Arkistointinumero	1943
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1943:1, 766440
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 18,0 cm, pituus 28,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 5, käsittelykerros 5
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Harmaa pohjaväri, jolla vaaleanharmaa pitsimäinen pystyraitakuviointi. Osana kuviota kapeita puna-vihreitä kukka-aiheisia pystyraitoja.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Raita
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1910–1919 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Hyvä
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila. Seinältä vuotanippu 57 cm x 290 cm.
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.C8BA1D16C48FD279BF2FF37E399AC812 http://tapetti.nba.fi/1943

Arkistointinumber	1944
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1944:1, 764075
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 19,0 cm, pituus 29,0 cm
Näytteenottoaika	Kuusiston kartano, huone 5, käsittelykerros 6
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Beigellä pohjalla vaalea-vihertävänharmaasävyinen lehväaiheinen kuviointi, musta pystyviivasteri.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Lehväpinta
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1920–1929 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Keskinkertainen
Dokumentointi, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luettelointi	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila. Seinältä vuotaniippu 57 cm x 290 cm.
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.952938AFA677ACD3A7209D76D7222447 http://tapetti.nba.fi/1944

Arkistointinumbero	1945
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 19,0 cm x pituus 29,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 5, käsittelykerros 7
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Beigellä pohjalla harmaa-valko-vihertävä vapaarytminen pintarakennekuvio.
Kuvion tyyppi	Muraali
Tyyli	Funktionalismi
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1930–1959 Tekniikka: konepainatus Maalityyppi: liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Hyvä
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila. Seinältä vuotanippu 57 cm x 290 cm. Sama tapetti kuin huoneessa 6; 1939.
Verkkolinkki	http://tapetti.nba.fi/1945

EI KUVAA

Huone 6, kulmakamari

Arkistointinumero	1933
Tunniste	RFT1933:1
Näytteen tyyppi ja mitat	Tasoitepaperi, leveys 17,0 cm, pituus 28,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 6, käsittelykerros 2
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Saumoissa ja nurkissa käytetty paksu harmaa huopapaperi.
Kuvion tyyppi	Pohjuste
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1750–1840 Tekniikka: teollinen tuote Materiaali: lumpupahvi
Kunto	Keskinkertainen
Dokumentoija	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Ajoitustapa	Kartano valmistui v. 1738, suuria korjauksia mm. v. 1756.
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.B4F32E8C75552C9085B1739FAD71798A http://tapetti.nba.fi/1933

EI KUVAA

Arkistointinnumero	1934
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1934:1, 765537
Näytteen tyyppi ja mitat	Reunanauha, leveys 20,0 cm, pituus 5,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 6, käsittelykerros 4
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Monivärinen reunanauha, jossa mm. kultaa, harmaan ja ruskean sävyjä, sekä keskellä viinipuna-puna-musta nukattu kuvio. Liittyy tapettiin 1935.1.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Kohokuvio
Tyyli	Kertaustyyli
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1870–1889 Tekniikka: käsityö Pinnan tekniikka: painotyö, käsinpainettu, nukattu Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: lumpupaperi Pohjamateriaali: pahvi
Kunto	Hyvä
Dokumentoiija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila. Seinästä suuri avaamaton näyte 60 cm x 3 m. Sama reunanauha Porvoo: Segerstrålen talo (3531.1)
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.58DA7784AA-3ED00AFB5CC7C08D3FEC80 http://tapetti.nba.fi/1934

Kulmakamari h6 vuonna 1978. Kuva: P. O. Welin / MV.

Arkistointinumero	1935
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1935:1, 766191
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 20,0 cm, pituus 22,0 cm
Näytteenottopaikka	Kuusiston kartano, huone 6, käsittelykerros 4
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Valkoinen pohjaväri, vaaleanharmaalla painettu kukkakuvio medaljonkimaisessa kentässä. Tummemmanharmaita yksityiskohtia. Liittyy reunanauhaan 1934.1.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Vinoruutu
Tyyli	Kertaustyyli
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1870–1889 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi Pohjamateriaali: pahvi
Kunto	Keskinkertainen
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila. Seinästä suuri avaamaton näyte 60 cm x 3 m. Sama tapetti Hki, Hylkysaaren huvila.
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.F4748F6EAD1545AB6B1B39C2A0DB072C http://tapetti.nba.fi/1935

Arkistointinumero	1936
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1936:1, 762548
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 20,0 cm, pituus 29,0 cm
Näytteenottopaikka	Kuusiston kartano, huone 6, käsittelykerros 3
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Valko-harmaa kukkakuvio (pahoin kulunut) ja ultramariiniinsininen ohut köynnöskuvio. Näyte kiinni vuorauspahvissa.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Vinoruutu, kasviaihe
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1870–1879 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi Pohjamateriaali: pahvi
Kunto	Keskinkertainen
Dokumentoiija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila. Seinästä suuri avaamaton näyte 60 cm x 3 m. Sama tapetti Hki, Hylkysaaren huvila 401.1 (punaisena), Oulu, Matilan talo.
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.BE4BA5595DCDD4E92DD-36B8A996571EE http://tapetti.nba.fi/1936

Arkistointinumero	1937
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1937:1, 762845
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 29,0 cm, pituus 19,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 6, käsittelykerros 5
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Ruskealla pohjalla kelta-valko-harmaa jugendtyylinen liljapainatus.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Kukkapinta
Tyyli	Jugend, naturalismi
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1900–1919 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Hyvä
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.E699D322F-D70271C4C001C86B04F139E http://tapetti.nba.fi/1937

Kulmakamari h6 vuonna 1978. Kuva: P. O. Welin / MV.

Arkistointinnumero	1938
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1938:1, 766377
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 19,0 cm, pituus 29,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 6, käsittelykerros 6
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Harmaa-ruskea- sävyinen lehvätapetti, jossa tummanharmaa ruuturasteri. Tekstiili-imitaatio.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Lehväpinta, tekstiili-imitaatio
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1920–1929 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Hyvä
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila. Sama tapetti Ruovesi, Pyynikkilän pappila (4093.1).
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.1940D631B-4604F7DE711BDA5F7F4F4B6 http://tapetti.nba.fi/1938

Arkistointinumero	1939
Näytteen tyyppi	Tapetti
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 6, käsittelykerros 7
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Beigellä pohjalla harmaa-valko-vihertävä vapaarytminen pintarakennekuvio.
Kuvion tyyppi	Muraali
Tyyli	Funktionalismi
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1930–1949 Tekniikka: konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Hyvä
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila. Seinästä suuri avaamaton näyte 60 cm x 3 m. Sama tapetti kuin huoneessa 5, 1945.1.
Verkkolinkki	http://tapetti.nba.fi/1939

EI KUVAA

Huone 7, sali

Arkistointinumero	1928
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1928:1, 766543
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 20,0 cm, pituus 28,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 7, käsittelykerros 2
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Ruskea pohja, jolla okra- luonnonvalkoinen-harmaanvalkoinen kukkakuviointi. Kiinni ruskeassa taustapahvissa.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Kukkapinta
Tyyli	Kertaustyyli
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1880–1899 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Huono
Dokumentoiija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.766E30F8B823569886802B680031DEF6 http://tapetti.nba.fi/1928

Arkistointinumero	1929
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1929:1, 766822
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 19,0 cm, pituus 29,0 cm
Näytteenottopaikka	Kuusiston kartano, huone 7, käsittelykerros 3
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Ruskea tapettipohja, jolla valko-okra-harmaanvihreä pystyraitoja muodostava kukka/tähkä-aihe.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Raita, kukka, tertsuneilikka
Tyyli	Jugend
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1900–1919 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi Pohjamateriaali: pahvi
Kunto	Keskinkertainen
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	Sama tapetti eri väreit, Ilmajoen Yli-Lauroselassa (1875.1). 1974 Panu Kaila. Seinältä vuotanippu 60 cm x 280 cm.
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.C5DA7F4EC327EA1E60FAFC17CF4C6BA6 http://tapetti.nba.fi/1929

Sali h7 vuonna 1966. Kuva: Elias Härö / MV.

Arkistointinumero	1930
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1930:1, 763087
Näytteen tyyppi ja mitat	Reunanauha, leveys 7,0 cm, pituus 9,0 cm
Näytteenottopaikka	Kuusiston kartano, huone 7, käsittelykerros 4
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Kukkakuviainen, pintarasteroitu tekstiilimäinen reunanauha. Musta, punainen, vihreä ja valkoinen hallitsevat värit.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Tekstiili-imitaatio
Tyyli	Jugend
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1910–1929 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Hyvä
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila. Seinältä vuotanippu 60 cm x 280 cm.
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.42254A816624ADDF80DEEFC71CE1826B http://tapetti.nba.fi/1930

Sali h7 vuonna 1966. Kuva: Elias Härö / MV.

Arkistointinumero	1931
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1931:1, 762584
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 19,0 cm, pituus 29,0 cm
Näytteenottoaika	Kuusiston kartano, huone 7, käsittelykerros 4
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Vihertävällä läpivärjättyllä pohjalla gobeliinimäinen kuviopainatus punaisen, sinisen ja vihreän sävyillä sekä mustalla. Musta vaakaviivarasteri. Näyte kiinni taustapahvissa.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Tekstiili-imitaatio, kukkapinta
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1910–1929 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi Pohjamateriaali: pahvi
Kunto	Hyvä
Dokumentointi, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila. Seinältä vuotaniippu 60 cm x 280 cm.
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.44BFB7581829A1EAC0830644E1676687 http://tapetti.nba.fi/1931

Huone 8, ruokasali

Arkistointinumero	1923
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1923:1, 765062
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 21,0 cm, pituus 30,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 8, käsittelykerros 2
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Vaalealla (harmaalla?) pohjalla harmaa painatus, jossa ainakin simpukka-, köynnöskasvi-, helmi-nauha- ja ristikkokuviointia. Liittyy reunanauhaan 1926.1
Koristelu (kuvion tyyppi)	Voluuttipinta
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1840–1859 Tekniikka: käsityö Pinnan tekniikka: painotyö, käsinpainettu Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: lumpppupaperi
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila. Seinästä suuri vielä avaamaton näyte 90 cm x 190.
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.FFF0588F282875F7DB5DEAF046BAC956 http://tapetti.nba.fi/1923

Arkistointinumero	1924
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1924:1, 764873
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 21,0 cm, pituus 24,0 cm
Näytteenottopaikka	Kuusiston kartano, huone 8, käsittelykerros 3
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Beige pohja, jolla harmaa-viininpunainen lehvä- ja ristikkokuviopainatus
Koristelu (kuvion tyyppi)	Lehväpinta
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1850–1869 Tekniikka: käsityö Pinnan tekniikka: painotyö, käsinpainettu Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: lumpppupaperi
Kunto	Huono
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila. Seinästä suuri vielä avaamaton näyte 90 cm x 190.
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.645E19BA70FF73D9E0A32CF0BA9BBC79 http://tapetti.nba.fi/1924

Arkistointinnumero	1925
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1925:1, 763520
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 20,0 cm, pituus 28,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 8, käsittelykerros 4
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Ruskea-harmaasävyinen kukka-medaljonki-aiheinen tapetti. Pystyraitavaikutelma.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Raita
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1870–1889 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Huono
Dokumentoiija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	Sama tapetti harmaana: Kristiinankaupunki, Rantakatu 59, 2473. 1974 Panu Kaila. Seinästä suuri vielä avaamaton näyte 90 cm x 190.
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.D4D08BC0DA24F3F8308FF4525304B7B6 http://tapetti.nba.fi/1925

Arkistointinumber	1926
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1926:1, 766292
Näytteen tyyppi ja mitat	Reunanauha, leveys 18,0 cm, pituus 7,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huonetta ei ole ilmoitettu, mutta arkistointinumeron perusteella kyseessä on huone 8, käsittelykerros 2
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Harmaa-vihreäsävyinen reunanauha, jossa vihreän köysipunoksen keskikuviona nukattu sammaleenvihreä geometrinen kuvio.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Kohokuvio
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1840–1859 / 1840–1879 Tekniikka: käsityö Pinnan tekniikka: käsinpainettu, nukattu Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: lumppupaperi
Kunto	Keskinkertainen
Dokumentoiija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila. Seinästä suuri vielä avaamaton näyte 90 cm x 190 cm.
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.B91BB6FA6F-976519DA49E13719603D9F http://tapetti.nba.fi/1926

Arkistointinumero	1927
Näytteen tyyppi ja mitat	Tasoite, 14 cm x 28 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 8, käsittelykerros 3
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Tasoitepaperi tapetin alustaksi
Kuvion tyyppi	Pohjuste
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1840–1850 Materiaali: lumppupaperi
Kunto	Keskinkertainen
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila. Seinältä vuotanippu 60 cm x 280 cm.
Verkkolinkki	http://tapetti.nba.fi/1927

EI KUVAA

Arkistointinumero	1932
Tunniste	RFT1932:1
Näytteen tyyppi ja mitat	Tasoitepaperi, leveys 13,0 cm, pituus 25,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 8
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Vaaleanvihreäksi maalattua paperia, ollut välipahvina hirren ja tapetoinnin välissä. Vihreää maalattua paperia on löytynyt myös huoneesta 6. Näytteen pinnassa jälkiä ruskeasävyisestä kasviaiheisestä tapetista.
Kuvion tyyppi	Maalipinta, pohjuste
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1750–1849 tai 1800-luvun alkupuoli Tekniikka: maalaus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: arkkipaperi / arkkimuotoinen pahvi
Muuta	Arseenipitoinen näyte
Kunto	Huono
Dokumentoija	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Ajoitustapa	Kartano valmistui v. 1738, suuria korjauksia mm. v. 1756.
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.94129BEC0483D3A0D56CC5AF1DC925E4 http://tapetti.nba.fi/1932

EI KUVAA

Ruokasali h8 vuonna 1939. Seinällä on 1800- ja 1900-luvun vaihteen tapetti.
Kuva: Irja Sahlberg / Turun museokeskus.

Arkistointinumero	1971
Tunniste ja tiedoston ID	RFT1971:1, 764068
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, leveys 14,0 cm, pituus 30,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 8
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Vaaleanruskealla pohjavärillä tummanruskea ruusukuviointi. Pohjapaperi on karheaa ja antaa nukkaisen, matan pinnan. (Tapettitietokannan kuvailu) Irma Lounatvuori on kuvaillut vuonna 1966 tapettia näin: "Yläosa seinästä peitetty kultanahkaa jäljittelevällä tapetilla." (Lounatvuori 1966, 10.)
Koristelu (kuvion tyyppi)	Kukkapinta
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1890–1909 eli 1800- ja 1900-lukujen vaihde Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Hyvä
Dokumentoiija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Maarit Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkit	https://museovirasto.finna.fi/Record/museovirasto.BA08680F4709A12ED40D01B2E91B4779 http://tapetti.nba.fi/1971

Huone 11, kamari

Arkistointinumero	1972
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, 26 cm x 10 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 11
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Beigellä pohjalla valko-ruskea vapaarytminen pintarakennepainatus. Valkoinen painoväri erittäin paksua, koholla. Liittyy reunanauhaan 1973.1. Seinän yläosassa valkoinen liimamaalipinta.
Kuvion tyyppi	Maali
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1930–1940 Tekniikka: konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Hyvä
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkki	http://tapetti.nba.fi/1972

EI KUVAA

Arkistointinumero	1973
Näytteen tyyppi ja mitat	Reunanauha, leveys 26,0 cm, pituus 2,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huone 11
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Tapetin 1972.1 reunanauha. Punaruskea pohja, jolla ruskea-hopeinen raidoitus.
Kuvion tyyppi	Muraali
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1930–1940 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Hyvä
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkit	http://tapetti.nba.fi/1973

EI KUVAA

Näytteenottopaikat ei tiedossa

Arkistointinumero	1970
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, 20,0 cm x 9,0 cm
Näytteenottopaikka	Kuusiston kartano, huoneen numero ei ole tiedossa
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Beigellä pohjalla valko-ruskea verkkokuvioinen pintarakennepainatus
Kuvion tyyppi	Muraali
Tyyli	Funktionalismi
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1930-luku Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Hyvä
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkki	http://tapetti.nba.fi/1970

EI KUVAA

Arkistointinnumero	1974
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, 8,0 cm x 18,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huoneen numero ei ole tiedossa
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Vapaarytminen pintarakennekuvio (rappausimitaatio) kahdella harmaalla ja okralla. Liittyy reuna-nauhaan 1975.1. Seinän yläosassa valkoinen liimamaalipinta.
Kuvion tyyppi	Muraali
Tyyli	Funktionalismi
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1930–1940 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Hyvä
Dokumentoiija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkki	http://tapetti.nba.fi/1974

EI KUVAA

Arkistointinnumero	1975
Näytteen tyyppi ja mitat	Reunanauha, 9,0 cm x 2,5 cm
Näytteenottopaikka	Kuusiston kartano, huoneen numero ei ole tiedossa
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Tapetin 1974.1 reunanauha. Kapea nauha, jossa beigellä pohjalla keskellä musta raita ja reunoilla kapeammat kultaraidat.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Raita
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1930–1959 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Keskinkertainen
Dokumentoija, ajoitustapa	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkki	http://tapetti.nba.fi/1975

EI KUVAA

Arkistointinnumero	1976
Näytteen tyyppi ja mitat	Reunanauha, 20,0 cm x 2,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huoneen numero ei ole tiedossa
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Tapetin 1977.1 reunanauha. Kapea reunanauha, jossa vaalealla pohjalla kultainen, vihreä ja kaksi ruskeaa raitaa.
Koristelu (kuvion tyyppi)	Raita
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1940–1959 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Keskinkertainen
Dokumentoija, ajoitustapa, luetteloija	Maire Heikkinen (M.Ha.)
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkki	http://tapetti.nba.fi/1976

EI KUVAA

Arkistointinnumero	1977
Näytteen tyyppi ja mitat	Tapetti, 21,0 cm x 30,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huoneen numero ei ole tiedossa
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Kellertävällä pohjalla vaaleansini-harmaa-valkoinen vapaarytminen pintarakennekuvio (rappausimitaatio).
Kuvion tyyppi	Muraali
Merkinnät	..-547 4 painos 4
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): 1930–1940 Tekniikka: teollinen tuote Pinnan tekniikka: painotyö, konepainatus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: puupaperi
Kunto	Keskinkertainen
Dokumentoija, ajoitustapa, luetteloija	Maire Heikkinen (M.Ha.)
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkki	http://tapetti.nba.fi/1977

EI KUVAA

Arkistointinnumero	1978
Näytteen tyyppi ja mitat	Maalaus, 20,0 cm x 30,0 cm
Näytteenottoaikka	Kuusiston kartano, huoneen numero ei ole tiedossa
Kokoelma ja organisaatio	Rakennusfragmenttikokoelma, tapettikokoelma, Museovirasto
Fyysinen kuvaus	Valkoinen maalikerros tukevalla paperilla.
Kuvion tyyppi	Maali
Valmistus	Valmistusaika (mallin markkina-aika): ei ajoitusta Tekniikka: maalaus Pinnan materiaali (maalityyppi): liimaväri Materiaali: pahvi
Kunto	Huono
Dokumentoiija	Maire Heikkinen
Luetteloija	Marja Haahti
Lisätiedot	1974 Panu Kaila
Verkkolinkki	http://tapetti.nba.fi/1978

EI KUVAA

Liite 2: Lounatvuoren inventointi 1966

Muinaistieteellisen toimikunnan rakennushistorian osaston henkilökunta tutki vuonna 1966 Kuusiston kartanon päärakennusta, kun se oli vielä Juho Palinin omistuksessa. Irma Lounatvuori oli juuri tullut Muinaistieteelliseen toimikuntaan kesäharjoittelijaksi, kun hän laati Kuusiston everstin virkatalon inventointikertomuksen. Tutkimus liittyi amanuenssi Elias Härön käynnistämään kartanotutkimusprojektiin, jonka tarkoituksena oli inventoida ja mitata Suomen merkittävimmät kartanot.

Lounatvuoren laatima inventointikertomus on tallennettu Museoviraston arkistoon (MV RHO). Se on julkaistu myös verkossa osoitteessa <https://docplayer.fi/26280718-K-a-a-r-i-n-a-kuusiston-everstin-virkatalo.html>

Pihafasadi

1. Pystysuora, n. 23 cm leveä vuorilaudoitus, punamulta maalaukset, tehotut suuret reulut.
2. Keittiön sisäkänkynti.
3. Keittiön sisällä kynnin alla ei näkyvissä sokkelia, vaan lauto suojaus, saman lautas kuin vuoraus. Korkuus n. 80 cm.
4. Uusittu vuorilaudoitus.
5. Steinkuistin ikkunoissa kolmella uralla rihlattu vuorilautaus. Vanhat saranat. Oveissa samanlainen vuorilauta kuin ikkunoissa.
6. Ovi vinolaudoitettu. Tehty avainhela. (liite 1.)

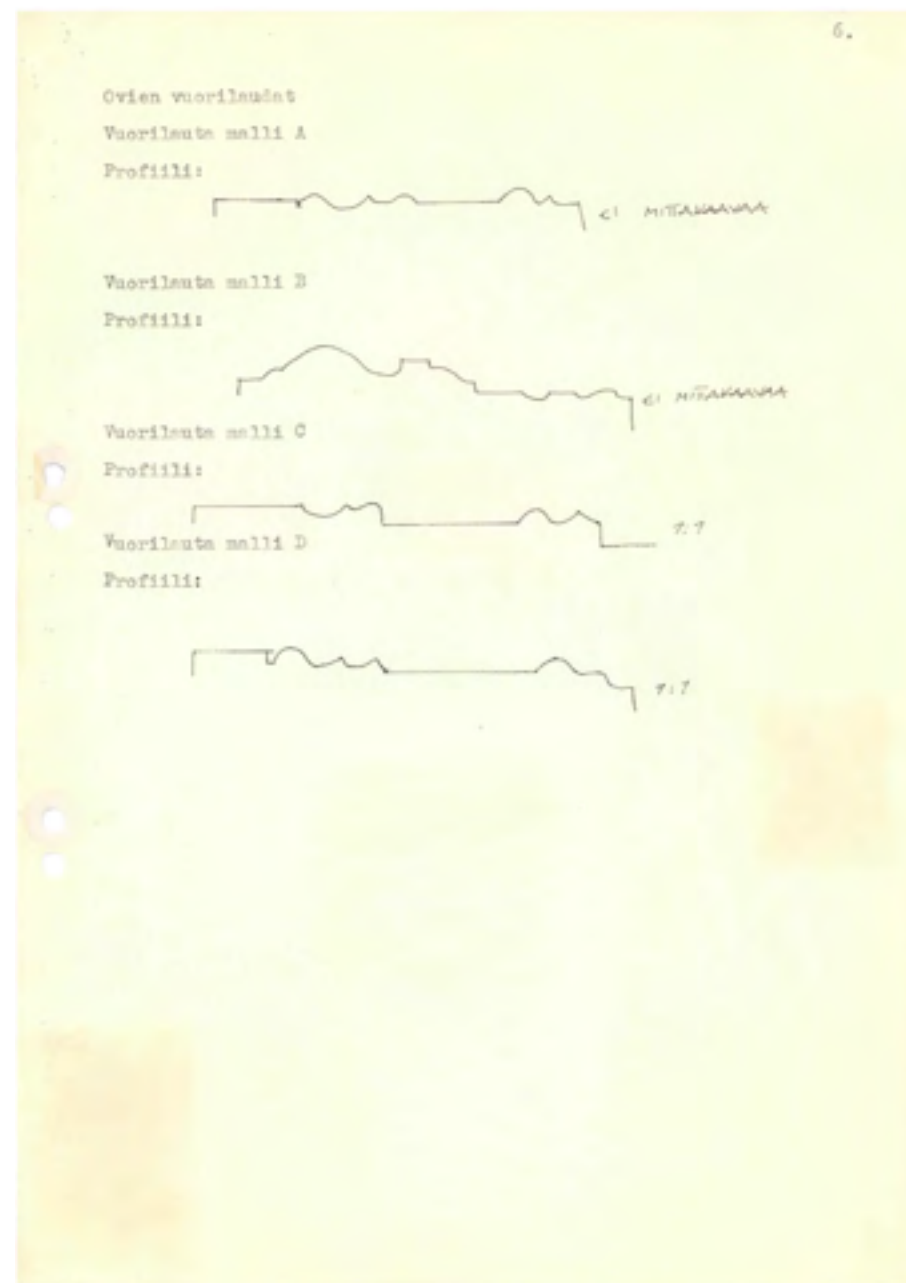
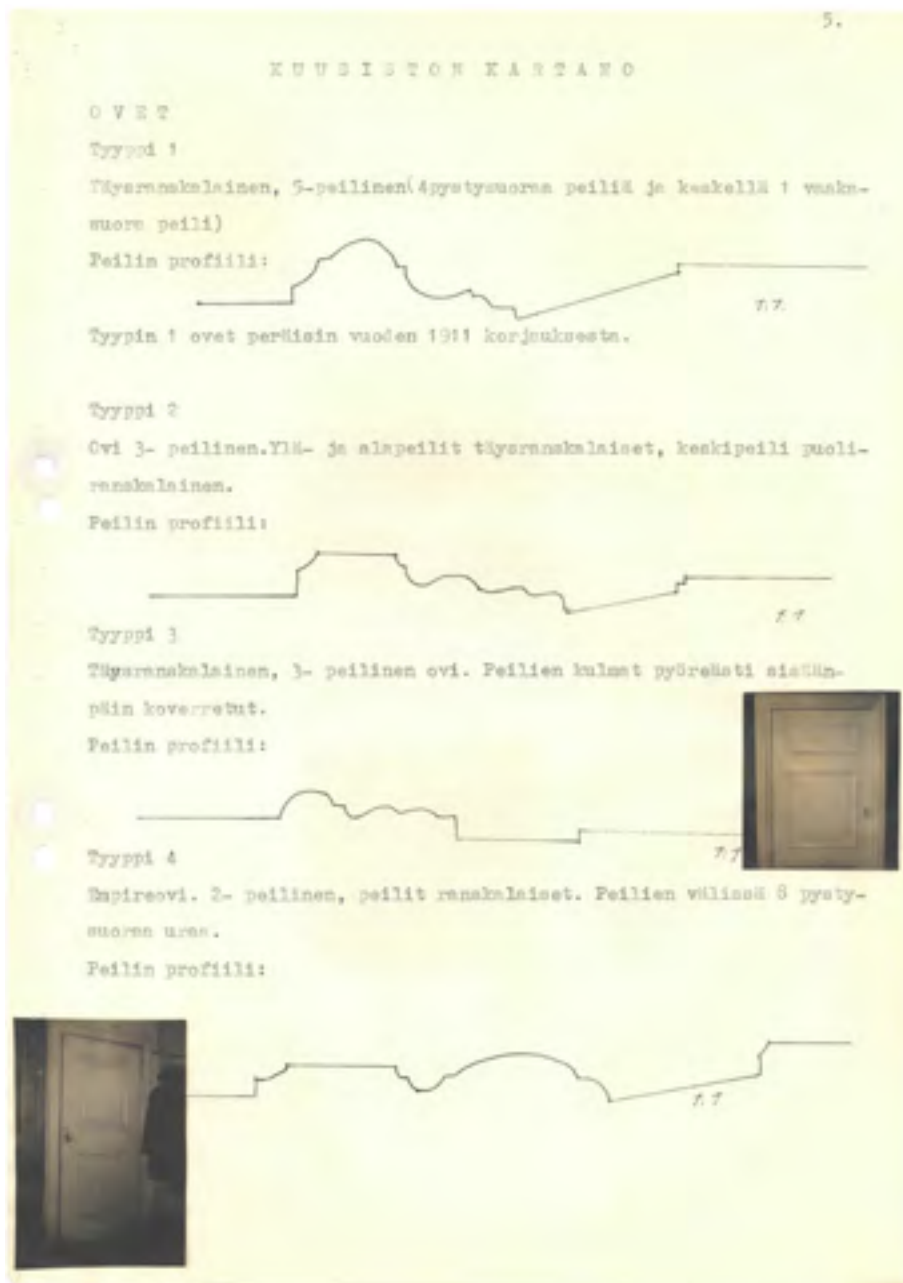
7. Tiilestä muurettu kellarin ovisukko. Leutoovi. Takosaranat. Puutyksimien yläosa vakuumuorasti laudoitettu.
8. Laudoitettu pitkämuurika. Muurien liianlaisi myös väliseinien kohdalla.
9. Vesiliistä kulkee ympäri talon.
10. Luonnonkivisokkeli. Fasadin lämpötila 155-145-125 cm, kellarin ja steisen välillä 80-90cm, keittiön kohdalla 100 cm, istuimissa 100 cm.
11. Ikkunan vuorilaudat. Profiilittomat laudat, uudet saranat, suuret kulmalaudat. Ikkunat asenneet nykyiseen suotona v. 1911.
12. Suora veistetty vuorilauta. Ei ikkunan päällä lippen kuten aiassa ikkunoissa.
13. Portaat tehty suurista kivilohkareista kolmelle suunnalle.
14. Satulakattoinen kattokomero.
15. Kellarin katto peitetty tervahuovalla.
16. Kalilapekatto katettu päreillä. Pihafasadin katto kesällä 1966.
17. Keittiön kohdalla uusi pelomuri ja katolla uusi savupiippu.

HUONENUMEROINTI

Irma Lounatvuoren vuonna 1966 inventointiraportissaan käyttämä huonenumerointi poikkeaa nykyisestä numeroinnista. Numero 1 vastaa nykyistä huonenumeroa h5, 2 = h6, 3 = h7, 4 = h4, 5 = h3, 6 = h8, 7 = h9, 8 = h10, 9 = h11, 10 = h12, 11 = h13, 12 = h13, 13 = h1.

HUONE 1. (3)

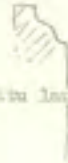
Ovet: ovi huoneeseen 2 tyyppiä 1, vuorilauta mallia A. Sekundääri aare-
ret. Ovi huoneeseen 4 tyyppiä 2, vuorilauta mallia B. Pappasareket.
Ikkunat: kartonon kaikki ikkunat muutettu resonanssiv. 1911.
Nykyisessä ikkunoissa T-suoto.
Ikkunan vuorilaudan profiili:

Ikkunalaute ei ulkone seinästä.

Huoneeseen 4 johtavan oven kynnyksen etulautana neljällä uralla rihlatte-
laute.

Jalkalista: 20 cm korkeas laute. Profiili:

Lattia: peitetty korkkimatolla, alla harmaakai maalattu lautoalattia
taloon nähden pituus suunnassa.

Katto: peitetty valkeaksi maalatulla pöhvillä.

Seinä: alaosaa tapetoitu, katonrajasta 40 cm alaspäin katon valkeasta.

Tapettikerrosten alla hirsiseinän päällä kellertävä ryppyänpinta.

Uuni: sekundäärinen peltipöytäuuni.

HUONE 2. (6)

Ovet: ovi huoneeseen 1 tyyppiä 1, vuorilauta mallia A.
ovi huoneeseen 3 tyyppiä 2, vuorilauta mallia B.

Jalkalista: 13 cm korkeas, ilm. alkuperäinen.

Lattia: lautoalattia, laudan leveys keskim. 25 cm, laudoitus kulkee
talon pituus suunnassa.

Uuni: suorakulmainen kacheliuuni, valkea pohjeväri, sinisillä roiskemalauk-
silla, peltilaukku. Lattialla uunin ympärillä lautakahya

Seinät: tapetoitu, yllöste katon valkeasta. Useita tapettikerroksia,
alla maalattu tapetti, jonka värit ovat valkea, harmaa ja sininen.
Kattolista: rapattu puuta, jolla kattopöhvien alla.

HUONE 3. (7)

Ovet: ovi huoneeseen 2 tyyppiä 2

ovi huoneeseen 6 tyyppiä 2

Huoneeseen 2 johtavassa ovesta uudet lahot

huoneen 6 ovesta vanha suorakulmainen lukkoloite ja 4-letkinen kahvan
hela.

Uuni: valkeapohjainen kacheliuuni, sinisillä roiskemalauksilla. Yläreunassa
kalakuviot, pyöreät keskellä.

Jalkalista: suora, profiiliton lista, 13 cm korkeas.

Lattia: pituus suunnassa kulkeva lautoalattia, keskellä huonetta suura.

Kakkeluunin miska. T. Täpät maalat. Lattiasa alina puurakus maal,
sen päällä vanha siniharmaa, viimeisin maalit ruskea.

Seinät: tapettikerrosten alla hirsiseinä, hirsien tilkkeillä maalattu.

Hirsien päällä lyetty vuoris lautoja takamassa tapetteja. Nykyiset tapetit
vaaleanvihreästä alusta, hyvin uusia, kukkaiset. Tapetin yläreunassa leveä
pövelijäljittöinen berensuho.

Katto: peitetty valkeaksi maalatulla pöhvillä.

Kattolista: kattopöhvien alla oleva puulista.

KATTOLISTAN
PROFIILI

HUONEEN 3 UUNI

HUONE 4. (9)

9.

Ovet: ovi huoneeseen 1 tyyppiä 2, mappuseramat, uudet haat ja kahvat.

ovi huoneeseen 5 empire-ovi, tyyppiä 4, vuorilaudat kolmella uurella rihlattu lauta.

Uuni: pyöreä valkea keukolimuni. Ylä- sekä alavyöhykkeet maalattu oliivinvihreällä. Nykyisin uuniin liitetty pieni hellä (Porin Perhe Mäija).

Jalkalista: sekund. 13 cm korkea lauta.

Lattia: pituussuuntainen leveä lautalattia, 6 mm alarivillä.

Katto: valkean pöyhän peittämällä pituussuuntainen lautakatto.

Seinät: useampi tapettikerros. Pihaseinällä laudoitettu 73 cm:n korkeudelta vaakasuorilla laudoilla. Laidoituksen yläreunan profiili:

HUONE 5. (3)

Ovet: ovi eteiseen (huone 2) ja huoneeseen 4 tyyppiä 4, vuorilaudat kolmella uurella rihlattu lauta.

ovi saliin (huone 6) tyyppiä 3

Uuni: pelomauriin maurattu suurehko hellä.

Lattia: sekund. lautalattia

Seinät: hirsiseinän päällä koval levy + tapetit. Eteisseinällä kaksi tukipalkkia hirsiseinän päällä. Palkit eivät ulotu aivan kattoon saakka.

HUONE 6 eli sali. (8)

10.

Ovet: ovi huoneeseen 3 tyyppiä 2, pyöreä profiilinen vuorilauta (malli B)

ovi huoneeseen 7 tyyppiä 2, vuorilauta mallia B, mappuseramat

ovi huoneeseen 5 tyyppiä 3, vuorilauta mallia B.

ovi eteiseen (huone 12) periovi, 3-peilinen, täysimaskelainen. Ovi peräisin vuodelta 1911. Vuorilauta mallia A.

Seinän profiili:

Obs. vuorilautojen alla ei ns. jalustoja, vaan ne nousevat suoran lattiamasta.

Uuni: suorakulmainen tiililäättemuni. Yläosassa keuhkikomero.

Peltinen suuhukku. Nykyisin ruskean maalin alla harmaa, vanhaan rusken ja alina valkea.

Jalkalista: puulistan korkeus 11 cm.

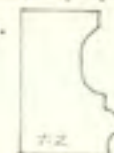
Lattia: sekund. hirsinen lautalattia, harmaaksi maalattu. Laidan keskia. leveys 3 cm.

Katto: valkealla pöyhällä peitetty.

Seinät: seinät jaettu 37 cm:n korkeudelta lattiamasta kahteen vyöhykkeeseen.

Jokajana rintapaneli. Panelissa nyk. harmaan alla ruskea.

Panelin profiili:

Seinän alaosan nykyisin harmaaksi maalattua pöyhä, alempi maalikerros ruskea. Yläosa seinästä peitetty kultamahkma jäljittelevällä tapetilla. Tapetin alla hirsiseinän päällä rappeuskerros. Tapettiosan ja kattopöyhän erottaa noin 2 cm leveä kullon värinen metalliliista.

SALIN UUNI

HUONE 7. (9)

11.

Ovet: ovi saliin tyyppiä 2, vuorilauta mallia B.

ovi huoneeseen 6 tyyppiä 1, vuorilauta mallia C.

Uuni: pyöreä tiililäpätään, uusi suulaukku.

Jalkalista: 11,5 cm korkea, suora, yläreunassa kevyt profilointi:

Lattia: korkkimatto

Katto: valkealla pähvillä peitetty.

Seinät: tapetit, tapetin alla rappauspinta.

HUONE 8. (10)

Ovet: ovi huoneeseen 7 tyyppiä 1, vuorilauta mallia C.

ovi huoneeseen 9 tyyppiä 1, vuorilauta mallia C

ovi keittiön puoliranskalainen, 3-peilinen, suippopääsarjat.

peilin profiili:

vuorilauta mallia A.

Uuni: pyöreä tiililäpätään uusi (kuten huoneeseen 7). Nykyisen ruokan mallin alla harmaa. Uusi suulaukku.

Jalkalista: sekund. 9 cm korkea höylälautainen lieta.

Lattia: korkkimatto

Katto: valkealla pähvillä peitetty.

Seinät: tapetoitui.

HUONE 9. (11)

Ovet: ovi huoneeseen 8 tyyppiä 1, vuorilauta C.

ovi huoneeseen 10 tyyppiä 1, vuorilauta C.

Uuni: suorakulmainen tiililäpätään, syk. vihreä maalilla valkea.

Uusi suulaukku.

Jalkalista: kuten ed. huoneeseen.

Lattia: sekund. lautaletta.

Katto ja seinät paperoitu.

HUONEEN 9 UUNI. OIKEALLA SKRUPPE OVI HUONE 10

HUONE 10. (12)

12.

Ovet: ovi huoneeseen 9 tyyppiä 1, vuorilauta mallia C.

ovi keittiön puoliranskalainen, 3-peilinen

vuorilauta:

Uuni: uusi poistettu, tilalla pieni Porin Matti. Jalommuuri ylhäältä suotoiltu. Keskellä suuri ulkonema kulta kuin astulakatto, sen ympärillä samanklaiset pienemmät.

Lattia: uusi lautaletta+jalkalista.

Ikkunan vuorilauta kulkee myös ikkunalaudan alla!

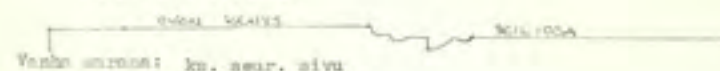
HUONE 11 eli keittiö. (13)

Ovet: ovi huoneeseen 8 puoliranskalainen, 3-peilinen, vuodelta 1911.

vuorilauta mallia A.

ovi huoneeseen 10 puoliranskalainen 3-peilinen, vuorilauta mallia B.

oven peili profiili:

Ovi etuiseen puoliranskalainen, 4-peilinen. Vasemmanpuoleisten peilien korkeus 21 cm, pystysuorien peilien leveys 24,5 cm. Vuorilauta kolmella uralla rihlattu lauta, laudan leveys 10,2 cm.

Peilin profiili:

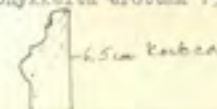
Ovi keittiön portaan suun puolella 3-peilinen ovi, peilikokoukseen ei profiilia. Vuorilauta kolmella uralla rihlattu lauta, leveys 12,5 cm.

Uuni: suuri suuret hella-leivinuuni. Uunin suu pikaseinällä kohti.

Ikkuna: kausirautainen ikkuna. -mallinen. Vuorilauta kulkee myös ikkunalaudan alla.

Seinä: kolmella seinällä (sisä- ja sivuseinillä) alaosassa heläpönttisuudoitus (pystysuora), seinän yläosa pähviä. Vyöhykkeistä erottaa 152 cm:n korkeudelta rintapaneli.

Panelin profiili:

Uusi lattia sekä jalkalista

13.

Katto: Mallitex-levy katto

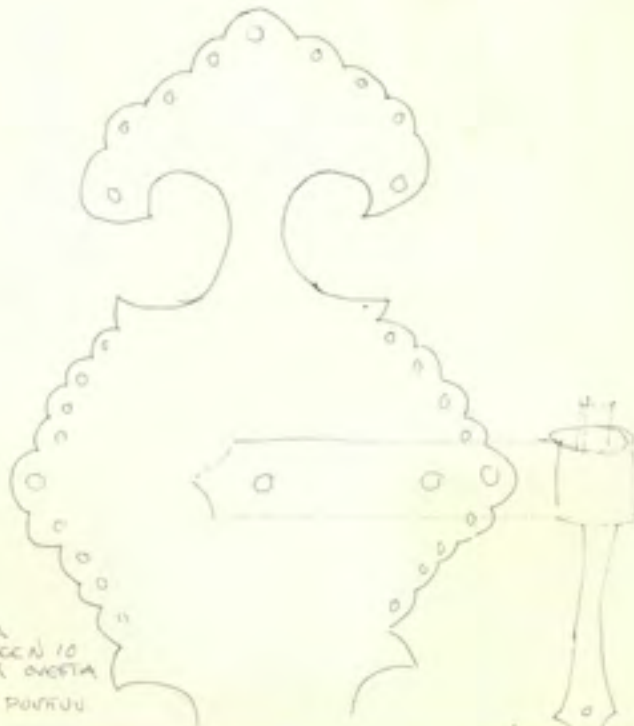

Huoneeseen 10 johtava ovi.

Seinäessä helmaponttisu-
doitas.

Eteiseen vievä ovi. Ovi on
ns. pölyllyspeilillä varustettu
puolirenskalainen ovi.

12 -eteinen.

14.

Ovet: periovi saliin (v.1911), vuorilauta mallia D.

ovi huoneeseen 5 tyyppiä 4

vuorilauta:

ovi kuistille, 2- peilinen, 4- ruutuinen ovi, jonka vuorilauta kolmella
uralla rihlattu lauta (10 cm leveä)

ovi keittiöön 4-peilinen, pölyllyspeilillä varustettu puolirenskalainen

ovi, ulkonavat peilit eteisen puolella (ulkonama n. 1,2 cm)

vakasuorat peilit-korkeus 22,5 cm. Pystysuorat peilit- leveys 25,7 cm.

Vuorilauta (10cm) kolmella uralla rihlattu lauta.

-malliset saranat.

Uusi: suuri suorakulmainen tiilikilpale, jonka kulmat viistetty.

vanha suulaukku.

Jalkalista: tavallista korkeampi lieta, 24,5 cm.

Profiili:

Seinät: tapetit. Saliin oven molemmin puolin seinässä tukihirret. Jalkalista
kiertävä niillä hirsillä muodostuen jalustan.

Katto: valkeaksi maalatulla pölyllä peitetty. Kattopöly peittää myös osan
seinästä.

Lattia: leveistä lankuista tehty lattia, oksen kohdat kuluneet koholle.

Keittiön pöytäseinäseinässä ulkovaorilauta, keskelle seinällä ant-
tuu pitkämarikka, joka on laudoitettu. Lautoitus maalattu vaalean vihreäksi.

Vihreän maalin alla ei ollut ulkoseinän paneista. Kolme muuta seinää
myös laudoitettu ja maalattu vihreäksi.

Pituussuuntainen kattolautoitus. Lankkalattia.

Kapea 4- ruutuinen ikkuna.

Ovet: ovi keittiöön, sekund. 3- peiliovi, peilit ilman profiilia.

ulko-ovi sekund. levyovi.

Ovet: ulko-ovi, sisäkäynnin sukaava pariovi. Kolmella urolla rihlatua vuorilautaa. Oven päällä 6-runtuinen ikkuna.

Ovi eteiseen 2-peilinen, 4-runtuinen ovi. -malliset sarraset.

Ikkunat: ulko-oven molemmin puolin 2-runtuiset ikkunat, 3 urolla rihlatut vuorilaudat. -tyyppiset haat.

Länteen 6-runtuinen ikkuna: alhaalla 4 runtoa, ylhäällä keskellä 2 runtoa.

Vuorilauta kiertää koko ikkunan.

Ovi ullakon portainiin yksinkertainen levyovi.

Portat pekuus lankua.

Istutit levä lankulattia.

Katto peitetty vanerilla (melko hakehtii) alla ollut palkkikatto. Palkit taloon muiden poikkittaisuudessa.

Ullakon portaitten alla lauta seinäinen komero, jonne johtaa laatoovi. Oven vasemmassa laissa puunaulat. -tyyppiset sarraset.

Portaiden alus laudoitus vanha, porrastasanne ollut avoin. Aukko suljettu ja varustettu levyovella nykyisen oistajan aikana.

Portaan alustan seinä ja ovi maalattu roiskemalaukain, samoin kuin porrastanteen takaseinä ja ullakolle vievä ovi.

Nykyiselläkin koko seinä ovineen tapetoitu.

ULLAKON PORRAS

Porrastanteelta oikealle suurelle ullakolle johtava ovi, vasemmalla ovi laustin päällä olevalle ullakolle.

Ullakon ovi pyörylestin, vasemmassa takipuut kiinnitetty puutapein.

Vanha sarras Vanha lukkelaite.

Takaseinä vahva pyörylestin. Alus laudoitus jonkin verran irti aliseinästä. Seinä ja ovi on kelta-musta roiskemalaukain.

Steiskaisti

Vasemman ovi vievä ullakolle johtavat portat. Viiden askelman jälkeen ovi ja sen takana porrastasanne, josta vas. ullakon ovi lähtee.

Ulkko-ovi. Suuret sarraset, vasemmassa tuet. Ovenpieli ikkunat rihlatuine vuorilautoineen.

Ullakon ovi sisäpuolelta. Osa. lukkelaite.

Kattoon kunnostettu ruotsalainen kattotuolijärjestelmä. Kontti ja kääpälä selvotettu osittain sisäkkin ja kiinnitetty vahvoilla puustapeilla. Saman liittyä kontti selkäuunin puustapeilla. Selkäuunin yhdistää ja tukee neljä vahvuusosa orista (katepusta).

Kattomallistysjärjestelmä. Vasemmalla jalas-orui, siihen nojautuen kattotuolit. Oikealla ylhäällä näkyy alin katepusta. Oikealla alhaalla näkyy läntinen poikkiseinä.

Kattotuolisiin kiinnitetty pitkittäiset lauat, joihin pärsä on maalattu. Ulakolta löytyi vanha kattolauta, reunoinen osat kourat. Itä- ja länsipäädyssä neljä kattotuolia (nelilapekatto).

Katossa olevat ikkunakomerot rakennettu pyrstylaudasta, samaten niiden vastalehdet. Komeroissa 12 runtuista pikkukämmät.

—olliset hant. Keskihänneen veistetty profiili.

Sekä pitkittäis- että poikkittais seinien hirsikerrokset näkyvissä 3-4 hirsien verran.

Länsipäädyssä kulkevat katonrakat taloon nähden poikkittais suunnassa. Katonrakat on kiinnitetty pitkittäissuunnassa kulkeviin palkkeihin parruihin ruutapulteilla.

Salin katonrakat pitkittäissuuntaiset, tuet poikkittain. Samaten huoneiden 7 ja 8 mäkät.

Keittiön katonrakat poikkittain talon suuntaan nähden.

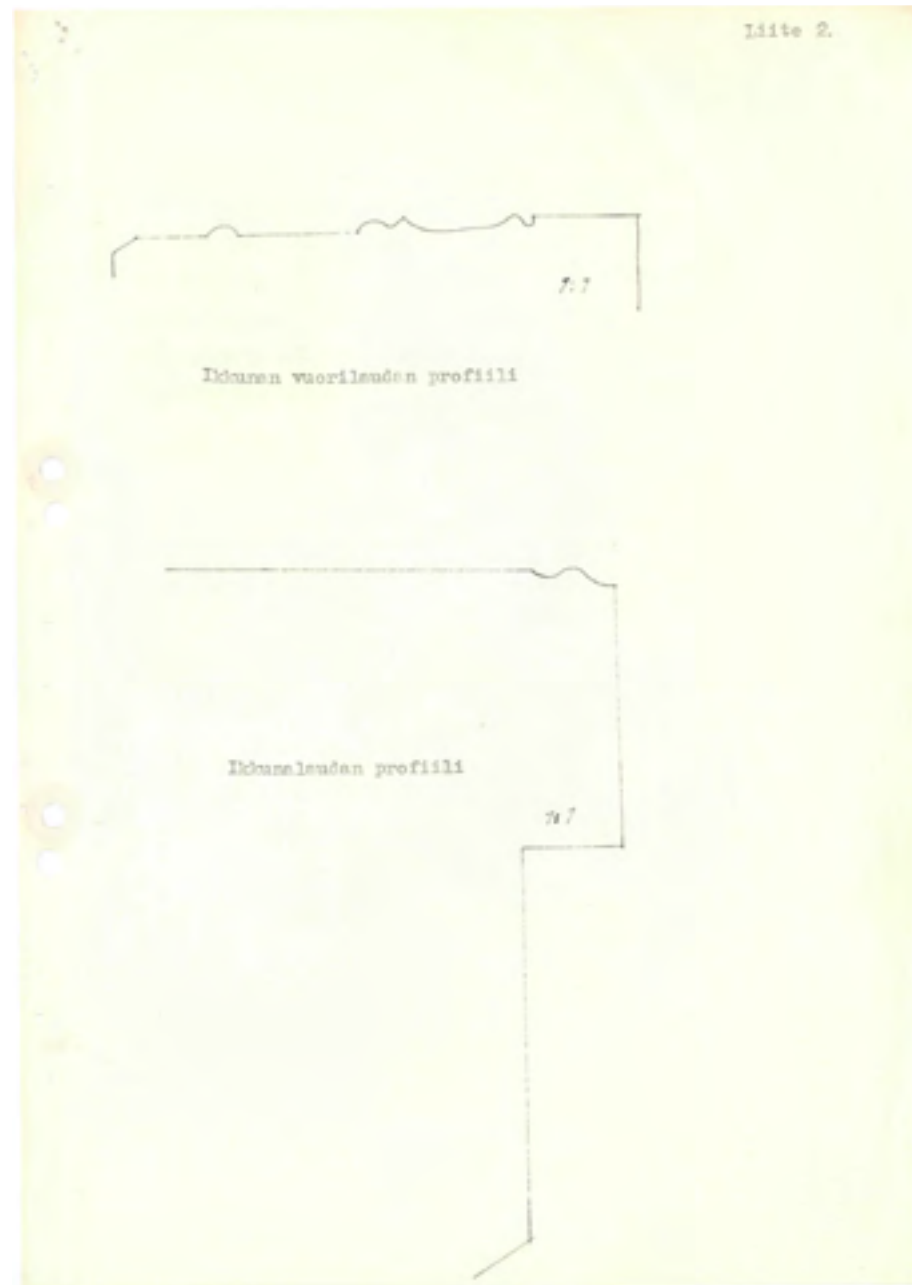
Huoneiden 9 ja 10 (itäpäädy) mäkät poikkittais suunnaiset.

Holvattu portaikko johtaa alas kivi-jalassa olevaan kellarin. Portaita-koossa luonnonkiviseinät ja tiiliholvattu katto.

Holvikattoinen etuhuone, vähän portaita-koossa leveämpi. Tästä etuhuoneesta johtaa tiiliholvattu ovisalkko varsinaiseen kellarin. Aukossa ollut ennen ovi, saranakoukut vielä näkyvissä.

Suorakiteemuotoinen holvattu tiilikatolla varustettu kellarihuone. Vasemmalla osassa erotettu kahdella poikkittaisella tiiliseinällä komerotiloja (kolme kpl.) Keskihänneeseen johtaa kaarisalkko.

Takaseinässä kaksi matalaa seinähyllystä (syvennyksiä). Oikeanpuoleisesta johtaa alas ilmekanava läpi oikkelin.

KUUSISTON KARTANO.

Everstin virkatalo valmistunut v.1738 K.A. Simolairin aikana vuoden 1732 piirustusten mukaan.Rakennus noudattaa kuroliinista pohjakasua. Keskeissalin molemmin puolin neljä kamariparia.Rakennusta korjattiin kuitenkin jo v. 1756.

Alunperin rakennus on käsittynyt kaksi salia,keittiön ja kuusi kamarin. Nykyisin kamariluku on korotettu kahdeksaksi.Kamari eteisen oikealla puolella on jaettu viiteenkin osaan kahdeksi huoneeksi (nyk. huoneet 4 ja5) Kamari salin vasemmalla puolella (keittiön takana) jaettu huoneiksi 7 ja8. Vuonna 1811 PannaViktor Palinin aikana korjattiin ja muutettiin rakennusta Heliömuotoiset ikkunat vaihdettiin T-mallisiin.Uuset ovet uusittiin. Nykyisen omistajan Juho Palinin aikana on suoritettu useampia lattia- ja kattokorjauksia muuttamatta kuitenkin rakennuksen ulkomuotoa. Vanhoista piharakennuksista on enää jäljellä pihassa oleva vaununvaja ja tien takana oleva koristepäätyinen aittarakennus.

Kuusiston kartanoon liittyvien valokuvien negatiivinumero:

44516,44992 (R.Hauser),75664,75665,75666,75667(Riitta Pykkänen)
78877 - 78908 (Elias Härö)

Lähteet:

E. Jutikkala-G. Nikander: Suomen kartat ja suurtilat, 1941.
E. Hauser:Kuusio Slot, 1881.

28.7.1966
Juha Louvatmaa

Vuonna 1738 everstin virkataloksi
rakennetun Kuusiston
kartanon päärakennuksen
rakennushistoriaselvityksen
täydennys sisältää vuosien 1978–
1989 museoksi muuttamisen
korjausvaiheen sekä tietoa
tapeteista.